

Босна и Херцеговина

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босне и Херцеговине

Predmet broj: S1 1 K 008494 12 Kri

Datum: objavljivanja 14.04.2016. godine
pismenog opravka 08.07.2016. godine

**Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Enida Hadžiomerović, predsjednik vijeća
sudija Mira Smajlović, član
sudija Zoran Božić, član**

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv
NIHADA BOJADŽIĆA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Sedin Idrizović

Branilac optuženog: Vasvija Vidović i Edina Rešidović

SADRŽAJ

IZREKA PRESUDE.....	4
OBRAZLOŽENJE.....	10
I KRIVIČNI POSTUPAK.....	10
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES.....	10
B. PROCESNE ODLUKE.....	12
C. DOKAZNI POSTUPAK.....	29
D. ZAVRŠNE RIJEČI.....	30
a) Tužilaštvo.....	30
b) Odbrana.....	42
II PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA.....	49
III STANDARDI DOKAZIVANJA.....	52
 NALAZI SUDA - OSUĐUJUĆI DIO IZREKE PRESUDE	
 OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV RATNIH ZAROBLJENIKA IZ ČLANA 144. KZ SFRJ.....	55
(a) Djelo počinioaca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava.....	56
Ratni zarobljenici (sve tri tačke osuđujućeg dijela presude).....	58
(b) Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije.....	62
(c) Djelo počinioaca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom.....	68
(d) Počinilac mora narediti ili počiniti djelo.....	69
a. Tačke 1. i 2. osuđujućeg dijela izreke presude.....	70
i. Formiranje i djelovanje SOPN ARBiH “Zulfikar”.....	70
ii. Muzej “Bitka za ranjenike” ili “Bitka na Neretvi” Jablanica (u daljem tekstu: Muzej).....	72
iii. Nečovječno postupanje prema zatočenicima Karlu Mariću i Franji Ramljaku.....	75
b. Tačka 3. osuđujućeg dijela izreke presude.....	82
i. Baza jedinice “Zulfikar” u Rogića kućama u Donjoj Jablanici.....	83
ii. Nečovječno postupanje prema oštećenom Marinku Drežnjaku.....	84
E. KRIVIČNA ODGOVORNOST.....	90
F. ODMJERAVANJE KAZNE.....	92

NALAZI SUDA - OSLOBAĐAJUĆI DIO IZREKE PRESUDE

A. Oslobađajući dio izreke presude na osnovu člana 284. tačka a) ZKP BiH – tačke 11. i 13. Izreke presude.....93

B. Oslobađajući dio izreke presude na osnovu člana 284. tačka c) ZKP BiH.....96

i. Tačke izreke presude koje su u okviru vremenskog perioda za koji je optuženi imao alibi – tačke 3., 4., 5. i 6. Oslobađajućeg dijela izreke presude.....96

ii. Tačka 1. (nečovječno postupanje prema oštećenom svjedoku “C”).....102

iii. Tačka 2. (nanošenje teške duševne boli oštećenom svjedoku C”).....109

iv. Tačka 7. (nanošenje teške duševne boli Milu Ravliću).....110

v. Tačka 8. (nečovječno postupanje prema zaštićenom svjedoku “M”).....113

vi. Tačka 9. (nanošenje teških tjelesnih povreda svjedoku “M”, Marku Drmaću i drugim zatočenim Hrvatima).....114

vii. Tačka 10. (nečovječno postupanje prema Iliji Kalebu).....119

viii. Tačka 12. (nanošenje teških tjelesnih povreda oštećenom Marku Drmaću)...119

G. ZAKLJUČAK.....119

H. ODLUKA O TROŠKOVIMA.....122

I. ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNOM ZAHTJEVU.....122

ANEKS (POPIS MATERIJALNIH DOKAZA).....123

A. MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA BIH.....123

B. MATERIJALNI DOKAZI ODBRANE.....135

C. MATERIJALNI DOKAZI SUDA.....163

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudije Enide Hadžiomerović, kao predsjednika vijeća, te sudija Mire Smajlović i Zorana Božića, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika – asistenta Amele Spahić, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Nihada Bojadžića, zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c), e) i f) i krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačka a) i b) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. istog Zakona, povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 29.12.2011. godine i optužnice broj T20 0 KTRZ 0004665 12 od 14.06.2012. godine, a koje optužnice su izmijenjene dana 13.07.2015. godine, nakon održanog usmenog i javnog glavnog pretresa na kojem je u jednom dijelu bila isključena javnost, u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH, Sedina Idrizovića, te optuženog Nihada Bojadžića i njegovog branioca, advokata Vasvije Vidović, donio je i dana 14.04.2016. godine javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

OPTUŽENI:

NIHAD BOJADŽIĆ, sin Hajdina i majke Mujesire, rođene Komatina, rođen 20.06.1962. godine u Novom Pazaru, Republika Srbija, stalno nastanjen u, u ulicibroj, razveden, otac dvoje djece,, državljanin i, JMBB, do 20.10.2009. godine uposlenik Ministarstva obrane BiH, profesionalno vojno lice, a od 21.10.2009. godine korisnik prava na prijevremenu starosnu penziju, nepravomoćno osuđen presudom Suda BiH broj od godine za počinjenje krivičnih djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SFRJ i Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. istog Zakona, na kaznu zatvora (jedinostvena) u trajanju od 15 (petnaest) godina

KRIV JE**što je:**

za vrijeme rata u BiH i oružanog sukoba između Armije Republike BiH i HVO, u svojstvu zamjenika komandanta SOPN ŠVK Zulfikar, postupajući protivno odredbi člana 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12.08.1949. godine, tako što je:

1. Tačno neutvrđenog datuma u mjesecu julu 1993. godine iz zatočeničkih prostorija „Muzej – Bitka na Neretvi“ u Jablanici, naredio svom potčinjenom vojniku „Debi“, pripadniku SOPN ŠVK Zulfikar da iz zatvorene prostorije izvede na hodnik zatočenika Karla Marića i da ga pretuče, da bi potom vojnik „Deba“ naredio Karlu Mariću da legne na pod i ispruži ruke iznad glave, da bi ga potom osoba pod nadimkom „Deba“ udarala nogama obuvenim u patike po cijelom tijelu, dok je sve to posmatrao Nihad Bojadžić, usljed čega je Karlo Marić počeo da gubi svijest, pa nakon što je došao svijesti, „Deba“ ga nastavio udarati na isti način, te je ovo udaranje trajalo dok Nihad Bojadžić nije naredio „Debi“ da prestane udaranje riječima „dobro je, dođi ovamo“;

2. Tačno neutvrđenog datuma u mjesecu julu 1993. godine u Jablanici naredio sebi potčinjenom vojniku „Debi“, pripadniku SOPN ŠVK Zulfikar, da izvede iz zatočeničke prostorije „Muzeja – Bitka na Neretvi“ zatočenika Franju Ramljaka u hodnik, naredivši mu da legne na pod potrbuške i ispruži ruke iznad glave, da bi ga osoba pod nadimkom „Deba“ počela udarati u području leđa i bubrega nogama, skačući po tijelu Franje Ramljaka, sve dok Nihad Bojadžić nije naredio „Debi“ da ga prestane udarati;

3. Neutvrđenog dana u periodu od početka septembra do kraja oktobra 1993. godine, iz pojate u bazi SOPN ŠVK Zulfikar u Donjoj Jablanici izveo zatočenog Marinka Drežnjaka, naredio mu da se okrene prema obližnjem jezeru, te u pravcu Marinka Drežnjaka iz pištolja ispalio više hitaca, što je kod Marinka Drežnjaka prouzrokovalo strah za život

dakle,

radnjama opisanim u tačkama 1., 2. i 3. izreke presude, za vrijeme rata i oružanog sukoba, kršeći pravila međunarodnog prava, mučio zatočene ratne zarobljenike i prema istima nečovječno postupao

čime je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, koji je preuzet na osnovu Zakona o primjeni Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona SFRJ¹,

pa ga Sud, primjenom članova 33., 38., 41., 42. i 43. KZ SFRJ

O S U Ć U J E

NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 1 (JEDNE) GODINE

Na osnovu odredbe člana 189. stav 1. ZKP BiH, u vezi sa članom 185. istog Zakona, optuženi se oslobađa naknade troškova krivičnog postupka, koji padaju na teret budžetskih sredstava.

Na osnovu člana 198. stav 3. ZKP BiH, oštećeni se sa imovinskopравnim zahtjevom upućuju na parnicu.

II

Na osnovu odredbe člana 284. tačka a) i c) ZKP BiH, optuženi Nihad Bojadžić

OSLOBAĐA SE OD OPTUŽBE

¹ U daljem tekstu: KZ SFRJ – Skupština SFRJ je usvojila Krivični zakon Bosne i Hercegovine na sjednici Saveznog vijeća, održanoj dana 28.09.1976. godine i objavila ga u Službenom listu SFRJ broj 44, od 08.10.1976. godine. Nakon proglašenja nezavisnosti BiH, KZ SFRJ je na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 22.05.1992. godine preuzet kao zakon Republike Bosne i Hercegovine (uz manje izmjene), a stupio je na snagu danom objavljivanja.

Da je:

za vrijeme rata u BiH i oružanog sukoba između Armije Republike BiH i HVO, u svojstvu zamjenika komandanta SOPN ŠVK Zulfikar, postupajući protivno odredbi člana 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12.08.1949. godine i odredbi člana 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12.08.1949. godine, tako što je:

1. Tačno neutvrđenog datuma u drugoj polovini mjeseca juna 1993. godine u prostorijama upravne zgrade Hidroelektrane u Jablanici, zajedno sa osobom pod nadimkom „Džoni“ ispitivao zarobljenog pripadnika Hrvatskog vijeća odbrane „C“, udaravši ga nogama i rukama po cijelom tijelu, nakon čega je uzeo nož i isti zabio u predio lijeve natkoljenice zarobljenika „C“, prouzrokovavši mu teške tjelesne povrede u predjelu noge;
2. U više navrata tačno neutvrđenog datuma tokom ljeta 1993. godine u Jablanici iz zatvoreničke prostorije u objektu „Muzej – Bitka na Neretvi“ Jablanica, izvodio zatočenika „C“, te istog psihički maltretirao na način da bi govorio da će ga ubiti, repetirao pištolj bez municije i pucao mu u glavu, a da zatočenik „C“ nije znao da je pištolj prazan, usljed čega je zatočenik „C“ pretrpio tešku duševnu bol;
3. Tačno neutvrđenog datuma u drugoj polovini mjeseca jula 1993. godine, zajedno sa civilnim policajcem po nadimku ili imenu Azem, odveo zatočenika Miroslava Stipanovića pod stepenište podruma objekta „Muzej – Bitka na Neretvi“ u Jablanici i naredio mu da se okrene prema zidu te ispitivao zatočenog Stipanović Miroslava o položajima HVO, udaravši ga više puta drvenom drškom od metle po leđima i nogama, dok je Stipanović Miroslav bio licem okrenut prema zidu, usljed kojih udaraca je Stipanović Miroslav trpio jake bolove, pa kada više nije mogao da trpi bolove u cilju da se onesvijesti pokušao da udari glavom u zid, nakon čega je osjetio udarac u predjelu potkoljenice koji je dobio od Nihada Bojadžića, te je Miroslav Stipanović pao na leđa i udario glavom o pod i izgubio svijest;
4. Tačno neutvrđenog dana u drugoj polovini mjeseca jula 1993. godine, stražar u zatočeničkom objektu „Muzej – Bitka na Neretvi“ pod nadimkom „Raba“ izveo zatočenog „J“ iz zatočeničke prostorije zatočeničkog objekta „Muzej – Bitka na Neretvi“ u Jablanici, te ga odveo u toalet koji se nalazio u istoj zgradi, gdje su zatočenika „J“ pretukli civilni

policajci Azem Ibrović i Enes Maksumić zv. „Čađo“, na način da su ga udarali nogama i rukama po svim dijelovima tijela, a naročito u području rebra i bubrega usljed čega je zatočenik „J“ trpio jake bolove, da bi potom Azem Ibrović iz džepa izvadio metalni „bokser“, koji je stavio preko šake u namjeri da ga udari, u čemu ga je spriječio svjedok „I“, nakon čega su u navedeni toalet ušli Jusuf Hindić zv. „Sic“ i Nihad Bojadžić, koji je rekao „dajte mi tog ustašu, nećeš ti ustašo tako lako umrijeti“ i zatočenika „J“ izveo u hodnik naredivši mu da legne na tlo potrbuške i ispruži ruke ispred sebe, nakon čega ga udara nogama po cijelom tijelu, da bi ga potom Jusuf Hindić „Sic“ digao sa zemlje držeći ga za kosu i tražio da poljubi hrvatsku zastavu te ga počeo daviti istom zastavom omotavši mu je oko vrata, usljed čega je „J“ izgubio svijest;

5. Tačno neutvrđenog datuma u drugoj polovini mjeseca jula 1993. godine Nihad Bojadžić je iz prostorije za zatvaranje zatočeničkog objekta „Muzej – Bitka na Neretvi“ u Jablanici prozvao zatočenika „C“, izveo ga u hodnik, gdje je na stepenicama potrbuške ležao zatočenik „J“, da bi potom Nihad Bojadžić naredio zatočeniku „C“ da zatočenika „J“ udara nogama po svim dijelovima tijela, te da nogama skače po zatočeniku „J“, što je zatočenik „C“ i učinio, usljed čega je zatočenik „J“ cijelim tijelom udarao od stepenice i trpio bolove, a nakon toga je Nihad Bojadžić, nezadovoljan kako zatočenik „C“ udara zatočenika „J“, sam počeo da udara „J“ po svim dijelovima tijela, da bi potom Nihad Bojadžić naredio zatočeniku „C“ da skine gaće, a zatočeniku „J“ naredio „moraš pušiti k.... i brojati do sto“, što je zatočenik „J“ učinio više puta uz nadzor dvojice civilnih policajaca kojima je Nihad Bojadžić naredio da ostanu tu i nadgledaju zatočenike „J“ i „C“ dok vrše ove radnje;
6. Tačno neutvrđenog datuma u drugoj polovini mjeseca jula 1993. godine ušao sa više njemu poznatih osoba u prostorije zatočeničkog objekta „Muzej – Bitka na Neretvi“ u Jablanici, u kojoj su bili zatočeni civili hrvatske nacionalnosti, žene, djeca i starci, te prstom pokazao na zatočenice „H“ i „D“, naredivši im da izađu ispred „Muzeja“, gdje ih je ispitivao o zločinima HVO u Doljanima, upućujući im pogrdne riječi, nakon čega je Nihad Bojadžić naredio zatočenici „H“ i zatočenici „D“ da uđu u terensko vozilo parkirano ispred zgrade „Muzej – Bitka na Neretvi“, nakon čega je sa njemu poznatom osobom ušao u isto vozilo i zatočenicu „D“ silovao dva puta u jednoj kući u zaseoku Rogića kuća, Donja Jablanica, rekavši joj „ili ću te silovati ili ću te ubiti“, dok je njemu poznati muškarac s kojim je ušao u vozilo zatočenicu „H“ silovao u autu s kojim su se dovezli u zaseok, da bi, nakon što su ih silovali, iste vratili u zatočenički objekat „Muzej – Bitka na Neretvi“ u Jablanici;

7. Tačno neutvrđenog datuma u drugoj polovini mjeseca juna 1993. godine, tokom izvođenja prinudnih radova na prvoj crti bojišnice na planini Bokševica, naredio sebi poznatom i potčinjenom vojniku da zatočeniku zatočeničkog objekta „Muzej – Bitka na Neretvi“ Miletu Ravliču prislanja cijev od pištolja na glavu, što je njemu poznati i potčinjeni vojnik i uradio, što je kod zatočenika Mile Ravlića proizvelo ogromni strah po život;
8. Neutvrđenog dana tokom mjeseca oktobra 1993. godine u Ratnoj bolnici Jablanica, rukom istrkao infuziju iz vene pacijenta i osobe lišene slobode svjedoka „M“, usljed čega je vena počela krvariti, što je kod svjedoka „M“ prouzrokovalo bolove i strah;
9. Neutvrđenog dana tokom mjeseca juna 1993. godine u iskopanom rovu u zapovjedništvu SOPN ŠVKO Zulfikar Armije RBiH u Rogića kućama u Donjoj Jablanici zatočenima svjedoku „M“, Marku Drmaću i drugim zatočenim Hrvatima naredio da se međusobno udaraju, govoreći „Ustaše sad se tucite, sad se međusobno pobijte, ako se ne budete međusobno tukli, ja ću vas ubiti“, a što su zatočeni Hrvati morali činiti sve dok im nije ponestalo snage, zadobivši tjelesne povrede;
10. Neutvrđenog dana tokom mjeseca septembra 1993. godine u Ratnoj bolnici Jablanica, uz prijetnju pištoljem u ruci, u dva navrata, spriječavajući liječnika da povrijeđenom Iliji Kalebu pruži medicinsku pomoć, sa zahtjevom da ga izvedu van bolnice kako bi ga streljao, da bi potom u nekoliko navrata u narednim danima ulazio u bolničku sobu, gdje je povrijeđeni Ilija Kaleb ležao, jedne prilike pištolj uperio u glavu istog, repetirao ga, traživši od Ilije Kaleba novac, vojno naoružanje, izvjesna opojna sredstva, te je opalio pištoljem koji nije bio napunjen mecima, što je kod zatočenika izazvalo ogroman strah, istovremeno mu upućujući prijetnje i uvrede na nacionalnoj osnovi;
11. Neutvrđenog dana u drugoj polovini 1993. godine u Donjoj Jablanici ispred restorana – kuhinje za potrebe postrojbe SOPN ŠVK Zulfikar Armije RBiH u Donjoj Jablanici, postrojio zatočene osobe hrvatske nacionalnosti, među kojima Mirka Zeleniku, Marinka Ljolju, Miroslava Sokola, naredivši im da se ne miču dok su granate padale, te naredio stražarima da ih drže na nišanu, govoreći „ako se pomaknete ubićemo vas, a ako se ne pomaknete neka vas HVO pobije“;

12. Neutvrđenog dana u drugoj polovini 1993. godine u Donjoj Jablanici, iz pištolja ispalio metak u zatočenika Marka Drmaća, ranivši ga u predjelu stopala, usljed čega je isti zadobio teške tjelesne ozljede;

13. Neutvrđenog dana u drugoj polovini 1993. godine u hodniku zatočeničkog centra „Muzej – Bitka na Neretvi“ postrojio zatočenike među kojima i Maksima Kujundžića, nakon čega se obratio istom riječima „tebi ću Srbije glavu otkinuti“,

Čime bi počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c), e) i f) KZ BiH i krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačke a) i b) KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZ BiH.

O b r a z l o ž e n j e

I KRIVIČNI POSTUPAK

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je optužnicom broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 29.12.2011. godine, koja je potvrđena 06.01.2012. godine i optužnicom broj T 20 0 KTRZ 0004665 12 od 14.06.2012. godine, koja je potvrđena 26.06.2012. godine, a koje optužnice su izmijenjene dana 13.07.2015. godine, optuženom Nihadu Bojadžiću na teret stavilo izvršenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c), e) i f) KZ BiH i krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačke a) i b), a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

2. Povodom navedenih optužnica, pred ovim Sudom su se vodila dva odvojena postupka, koja su rješenjem Suda BiH broj S1 1 K 008494 12 Krl od 13.08.2012. godine spojena u jedan, u skladu sa članom 25. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine.

3. Na pretpretresnom ročištu održanom 20.11.2012. godine, u skladu sa odredbom člana 233.a ZKP BiH, razmatrana su pitanja relevantna za glavni pretres, odnosno za što efikasnije provođenje postupka.

4. Glavni pretres počeo je iznova dana 20.03.2012. godine, nakon čega je Sud donio navedeno rješenje o spajanju postupka, te je glavni pretres počeo iznova dana 30.08.2012. godine. U daljem toku postupka, pretres je, a zbog proteka roka od 30 dana, počeo iznova na dane 28.08.2014., 28.05.2015. i 27.08.2015. godine.

5. Tužilaštvo je dana 13.07.2015. godine dostavilo izmijenjenu optužnicu u skladu sa odredbom člana 35. stav 2. tačka i), člana 226. stav 1. i člana 275. ZKP BiH.

6. Glavni pretres u spojenom predmetu počeo je 30.08.2012. godine. Tužilaštvo je iznijelo svoje uvodne riječi dana 13.09.2012. godine, dok je odbrana odustala od tog prava. U svojoj uvodnoj riječi, tužiteljica Tužilaštva BiH, izjavila je da će Tužilaštvo dokazivati da je zamjenik komandanta SOPN ŠVK "Zulfikar" Armije R BiH Nihad Bojadžić u period od petog do desetog mjeseca 1993. godine u Jablanici i Donjoj Jablanici, postupajući protivno pravilima međunarodnog prava, odnosno protivno svim ljudskim i božijim zakonima, mučio i seksualno zlostavljao, i na druge načine nečovječno postupao prema zarobljenim civilima hrvatske nacionalnosti i zarobljenim pripadnicima HVO. Te tvrdnje, koje su rezultat sprovedene istrage, Tužilaštvo navodi da će dokazivati svjedocima, žrtvama i materijalnim dokazima. Pred Vijećem će svjedočiti žrtve koje su osjetile ruku Nihada Bojadžića i dobro je zapamtile, jer takvo postupanje istog, kako tužiteljica ističe, proizvelo je velike posljedice po njihovo mentalno i fizičko zdravlje. Navedene tvrdnje, Tužilaštvo će dokazivati i svjedocima zatočenicima logora "Muzej" i zatočenicima u Donjoj Jablanici, gdje je u to vrijeme bila baza SOPN ŠVK "Zulfikar", kao i iskazima svjedoka koja imaju posebna saznanja o događajima koja su predmet dokazivanja pred Sudom Bosne i Hercegovine, civilni i vojni policajci, stražari, liječnici i drugi uposlenici zvaničnih institucija ove zemlje, koji su nastojali, odnosno pokušavali poduzeti evidentne mjere u cilju evidentiranja događaja koji su predmet optužnice, te materijalnim dokazima. Nadalje, tužiteljica je istakla da neće dokazivati vojne operacije, komandnu odgovornost, ali će dokazivati da sve što je urađeno je posljedica djelovanja jednog čovjeka. U toku dokaznog postupka, navodi se da će dokazivati i svojstvo optuženog, kao i svojstvo žrtava ovih djela, te se nada i duboko vjeruje da će dokazati da je Nihad Bojadžić, kako je to navedeno u potvrđenim optužnicama, te da je počinio krivična djela koja mu se istima stavljaju na teret.

B. PROCESNE ODLUKE

7. Odbijanje prijedloga odbrane za odgodu otvaranja pretresa u ovom krivičnom postupku do okončanja krivičnog postupka u predmetu protiv optuženog Mensura Memića i dr. (S1 1 K 003369 10 Krl (veza br. X-KR-09/786-1))

Na pretresu održanom 15.03.2012. godine, odbijen je, kao neosnovan, prijedlog branioca optuženog Nihada Bojadžića, advokata Vasvije Vidović od 15.03.2012. godine, za odgodu otvaranja pretresa u ovom krivičnom postupku do okončanja krivičnog postupka u predmetu protiv optuženog Mensura Memića i dr. (S1 1 K 003369 10 Krl (veza br. X-KR-09/786-1)). Istim rješenjem ovog Vijeća, donesena je odluka da će glavni pretres u ovom krivičnom predmetu početi 20.03.2012. godine.

Naime, odbrane optuženog se sa navednim prijedlogom prevashodno obratila Sudu iz razloga što smatra da, zbog prisustvovanja suđenjima i pripremanja odbrane u drugom predmetu, nema potrebno vrijeme za pripremanje odbrane u ovom predmetu.

S tim u vezi, a kako bi pomirio zahtjeve postupka s jedne, te optuženog s druge strane, prilikom donošenja predmetnog rješenja, Sud je imao u vidu da je ključna uloga sudije da osigura balans između obaveze suđenja u razumnom roku i zahtjeva optuženog na adekvatno vrijeme za pripremanje odbrane.

Članom 13. ZKP BiH propisana je jedna od neophodnih garancija pravičnog suđenja, a to je pravo na suđenje bez odlaganja, prema kojem optuženi ima pravo da (...) *mu bude suđeno bez odlaganja (stav 1.), pri čemu je nadalje sud dužan i da postupak provede bez odugovlačenja i onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja pripadaju osobama koje učestvuju u postupku (stav 2.).*

Nadalje, član 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP), garantuje pravo optuženom na **suđenje u razumnom roku**. Ovo načelo podrazumijeva ispunjenje garancija da se u okviru razumnog roka osigura nesigurnost u kojoj se optuženi nalazi u vezi sa krivičnom optužbom protiv njega, te je ovo pitanje od značaja i u interesu ne samo za optuženog već i u interesu pravne sigurnosti.²

² Pravo na pravično suđenje, *Vodič za primjenu člana 6. EKLJP*, N.Mole i C.Harby, Sarajevo 2005. godine, str. 53.

Svrha ove odredbe je da zaštiti optužene od pretjeranih kašnjenja pravnog postupka te da podcrtava važnost „*provođenja pravde bez kašnjenja koje bi moglo ugroziti njenu učinkovitost i vjerodostojnost*“.³

Članom 131. stav 4., a što proizilazi i iz citiranog člana 13. stav 2. ZKP BiH, naglašava se **dužnost svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku (...) da postupaju s posebnom hitnošću**, a što je na koncu posljedica kauzalne vezanosti zahtjeva razumnog roka prema članu 6. EKLJP, sa zahtjevom razumnog roka po članu 5. stav 3. EKLJP. Naime, **sama okolnost postojanja mjere pritvora prema optuženom⁴, nalaže dodatnu obavezu sprječavanja odugovlačenja krivičnog postupka**, a što je posljedica stava ESLJP prema kojem se standard suđenja bez odlaganja mora cijeliti prema strožijim kriterijima kad se osoba nalazi u pritvoru, koji stav dijeli i ovaj sud. Prihvatanjem ovakvih strožijih kriterija za pritvorske predmete, a što je ovdje slučaj, Sud je u mogućnosti da pozitivno utječe na pravo optuženog da mu bude suđeno bez odlaganja, kao i da trajanje pritvora svede na najkraće nužno vrijeme.

S druge strane, pravo optuženog na adekvatno vrijeme za odbranu u uskoj je vezi s pravom na pravnu pomoć što bi podrazumijevalo da branilac ima adekvatan pristup optuženom, prevashodno, iz razloga što se optuženi nalazi u pritvoru, te da slobodno komuniciraju u svrhu pripremanja strategije odbrane.

U predmetnom postupku, odbranu optuženog Bojadžića zastupaju 3 (tri) izabrana branioca⁵, čime je odbrana optuženog osigurana, što svakako ne anulira pravo optuženog da bude njen aktivni sudionik, na što Sud, na koncu, ne može ni uticati.

Uvidom u predmetni spis, ustanovljeno je da je krivični postupak protiv optuženog Mensura Memića i dr. složen i obiman, da su svi optuženi u pritvoru, da je u dosadašnjem toku postupka saslušana 2/3 planiranih svjedoka Tužilaštva, nakon čega slijedi dokazni postupak odbrane svih 6 optuženih, što sve ide u prilog zaključku da njegovo okončanje nije izvjesno, što bi, dakle, vodilo pravnoj neizvjesnosti u tom pravcu.

³ Evropski sud za ljudska prava, *H. protiv Francuske* (1989.)

⁴ U vrijeme donošenja predmetne odluke optuženi se nalazili u pritvoru po rješenju Suda u predmetu S1 1 K 003369 10 Krl (veza br. X-KR-09/786-1), Mensur Memić i dr.

⁵ U vrijeme donošenja predmetnog rješenja, odbranu optuženog su zastupala tri izabrana branioca, sve do donošenja rješenja Suda u ovom predmetu broj S1 1 K 008494 11 Krl od 14.06.2013. godine kojim je za branioca optuženog imenovan branilac, advokat Vasvija Vidović kao branilac po službenoj dužnosti, a advokat Edina Rešidović u svojstvu *pro bono* branioca

Stoga, cijeneći sve navedene okolnosti u njihovoj sveukupnosti i međusobnom sadejstvu, Sud je zaključio da ne postoje zakonske smetnje da se postupak protiv optuženog Bojadžića u ovom predmetu nesmetano odvija i u situaciji kada paralelno teče drugi krivični postupak protiv istog optuženog, dok će, uvažavajući njegovo pravo da aktivno učestvuje u svojoj odbrani, planirati rjeđi rasporedi ročišta u ovom predmetu (dva puta mjesečno). Drugačije postupanje Suda u konkretnom slučaju, procjenom svih relevantnih okolnosti, bilo bi u suprotnosti sa navedenim načelima suđenja u razumnom roku i potrebe hitnog postupanja sa aspekta pritvora, a na koncu i pravne sigurnosti, iz kojeg razloga je valjalo predmetni prijedlog odbrane odbiti kao neosnovan.

8. Odgoda počinjanja glavnog pretresa umjesto 20.03.2012. godine, na dan 05.07.2012. godine

U toku postupka, prije planiranog počinjanja glavnog pretresa, dana 11.04.2012. godine, odbrana optuženog je pisanim putem obavijestila Sud da se protiv optuženog Bojadžića za isto područje, vremenski period i za status navodno oštećenih, vodi još jedna istraga pod brojem T200KTRZ 0002653 12.

Sud je uputio dopis Tužilaštvu za izjašnjenje na navode odbrane, koje je potvrdilo navode i izrazilo saglasnost za spajanjem postupka, obzirom da se najavljena optužnica protiv istog optuženog planira podići do 10.05.2012. godine. Naime, Tužilaštvo, pored podignute optužnice protiv optuženog broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 29.12.2011. godine za područje „Muzeja“- Jablanica, planira u drugom predmetu protiv optuženog do 10.05.2012. godine, podići optužnicu za dodatna krivična djela ratnog zločina na području Jablanice.

Na navedeno se branilac očitovao i usmeno navodeći da je u svakom slučaju cjelishodno, ukoliko dođe do podizanja najavljene optužnice i njenog potvrđivanja, da se ta dva krivična postupka protiv optuženog spoje, imajući u vidu da se radi o povezanim krivičnim djelima i dokazima, a sve u cilju poštivanja prava optuženog.

Imajući u vidu saglasne navode stranaka i odbrane, slijedom čega se po navodima Tužilaštva i odbrane radi o povezanim krivičnim djelima, dokazima, istom optuženom i eventualnim oštećenim, te, iako se spajanje u pravilu vrši u istoj procesnoj situaciji (optužnice potvrđene, optuženi porekao ili priznao krivnju..), da se ne bi nanosila šteta predmetnom postupku i pravu na suđenje bez odlaganja, a u cilju poštovanja prava optuženog koji nepovoljne odluke u ovoj fazi ne može otkloniti u kasnijim fazama krivičnog

postupka, Sud je donio rješenje da se zakazano ovravanje glavnog pretresa odloži za dan 05.07.2012. godine kako bi se omogućilo eventualno spajanje postupaka.

9. **Spajanje postupaka**

U toku postupka, a kako je naprijed i navedeno, Sud je donio rješenje broj S1 1 K 008494 12 Krl od 13.08.2012. godine o spajanju postupaka protiv optuženog. Naime, pred Sudom su se vodila dva krivična postupka protiv optuženog, i to krivični postupak pod brojem S1 1 K 008494 11 Krl i pod brojem S1 1 K 0010284 12 Kro.

Članom 25. stav 3. ZKP BiH propisano je da *“Sud može odlučiti provesti jedinstveni postupak i donijeti jednu presudu ako se pred ovim sudom vode odvojeni postupci protiv iste osobe za više krivičnih djela (...)”*

Slijedom navedene odredbe, a imajući u vidu da se, u konkretnom slučaju, protiv jednog optuženog pred Sudom vode odvojeni postupci za istovrsna krivična djela počinjena u istom vremenskom periodu i na istim lokalitetima općine Jablanica, a budući da ni u jednom od navedenih postupaka nije počeo dokazni postupak, Sud je, po službenoj dužnosti, ocjenio da će, vođenje jedinstvenog postupka i donošenje jedne presude u konkretnom slučaju, doprinijeti ekonomičnosti i efikasnosti krivičnog postupka, uz istovremeno očuvanje svih procesnih garancija i prava optuženog.

Opredijelivši se za odluku, Sud je imao u vidu i saglasan stav stranaka po ovom pitanju budući da su u više navrata, u predpretresnoj fazi krivičnog postupka protiv optuženog u predmetu broj S1 1 K 008494 12 Krl, naglašavali potrebu spajanja dva predmetna krivična postupka protiv optuženog u jedinstven postupak.

10. **Odluka o ponovnom početku glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH)**

Glavni pretres koji je prethodno počeo 20.03.2012. godine, ponovo je otvoren na ročištu 30.08.2012. godine. Naime, u međuvremenu, nakon što je pretres otvoren, Sud je spojio krivične postupke protiv optuženog (kako je naprijed navedeno), zbog čega je pretres krenuo iznova.

Na pretresu 30.08.2012. godine, stranke i odbrana saglasno su izjavile da nema potrebe ponovo čitati ranije pročitane optužnice broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 29.12.2011. godine (potvrđena 06.01.2012. godine), nakon čega je pročitana „spojena“ optužnica broj

T 20 0 KTRZ 0004665 12 od 14.06.2012. godine (potvrđena 26.06.2012. godine), čime je glavni pretres krenuo ispočetka.

Isto tako, u toku postupka, na nastavku glavnog pretresa održanog 06.06.2013. godine, od strane predsjednice vijeća konstatovano je da će između nastavaka glavnog pretresa 27.06.2013. i 15.08.2013. godine, proteći rok od 30 dana. S tim u vezi, pribavljena je usmena saglasnost stranaka i odbrane da se ranije izvedeni dokazi neće ponovo izvoditi.

Slijedom navedenog, na pretresu održanom 15.08.2013. godine, u smislu odredbe člana 251. stav 2. ZKP BiH, Vijeće je donijelo odluku da glavni pretres počinje iznova, međutim, stranke i odbrana su se saglasili da se do tada provedeni dokazi ne provode iznova, odnosno da se svjedoci ne pozivaju ponovo i saslušavaju, nego da se koriste iskazi dati na ranijem glavnom pretresu. Sud je identičnu procesnu odluku donio dana 28.08.2014. godine za protek roka od 30 dana između pretresa održanih 03.07.2014. godine i 28.08.2014. godine, te 28.05.2015. godine, za protek roka od 30 dana između pretresa održanih 19.03.2015. godine i 28.05.2015. godine. Također, Sud je istu odluku javno objavio i 27.08.2015. godine na nastavku glavnog pretresa, obzirom da je prethodno ročište bilo održano 02.07.2015. godine.

U svim navedenim slučajevima, u smislu odredbe člana 251. stav 2. ZKP BiH, a uz saglasnost stranaka i odbrane u tom pravcu, Sud nije ponovo izvodio dokaze već su svi ranije izvedeni dokazi prihvaćeni u ovom postupku.

11. Prihvatanje dokaznih prijedloga odbrane O-1 i O-2

Na nastavku glavnog pretresa održanog 27.09.2012. godine, odbrana je predložila ulaganje dokaza - iskaz Miroslava Stipanovića od 11.01.1995. godine, a koji je dao Komisiji za utvrđivanje ratnih zločina na teritoriji HR HB (O-1), te zapisnik svjedoka Miroslava Stipanovića iz istrage (O-2). Odbrana je navela da je sama putem OSA-e pribavila dokaz kojim je svjedoka saslušao Mirko Zelenika (dokaz O-1), te je navela da isti želi unijeti zbog bitnih razlika u iskazima svjedoka, a na okolnost kredibiliteta svjedoka. Tužilaštvo je u pogledu predloženog navelo da, što se tiče zapisnika iz istrage, iste nije ulagalo jer smatra da nema razlika u odnosu na svjedočenje svjedoka na glavnom pretresu, dok je u pogledu preostalog dokaznog prijedloga izjavilo prigovor zakonitosti, pozivajući se i na stajalište ovog Suda u rješenju broj KRŽ-05/04 od 05.01.2007. godine (predmet Boban Šimšić).

Sud je na nastavku pretresa 23.10.2012. godine donio odluku da se prihvati iskaz svjedoka Miroslava Stipanovića dat Komisiji za utvrđivanje ratnih zločina na teritoriji HR HB Mostar i označen pod rednim brojem O-1, te Zapisnici o saslušanju svjedoka iz istrage dati Tužilaštvu BiH od 25.10.2011. godine i od 18.05.2011. godine, koji će nositi isti broj, O-2.

Dodatno, predsjednica vijeća objavila je da je stav Vijeća da se iskazi koji su dati izvan istrage, a koji nisu uzeti u skladu sa članom 273. stav 1. ZKP BiH, mogu koristiti prilikom ispitivanja u korist vlastitih tvrdnji, dok će se dokazna snaga istih cijeliti u okviru pisanog otp Ivanka presude.

12. **Ukidanje mjera zaštite za svjedoka „J“**

Na nastavku glavnog pretresa od 23.10.2012. godine, svjedok „J“ kojem su u istrazi dodijeljene mjere zaštite u vidu zaštite ličnih podataka (pseudonim), tražio je da svjedoči javno, punim imenom i prezimenom, s izuzetkom da se u određenim situacijama kad bude govorio o svom seksualnom zlostavljanju, javnost isključi (*vidi detaljnije: Odluka o isključenju javnosti*). Nakon što su stranke izrazile saglasnost u tom smjeru i nakon što je svjedok u skladu sa članom 5a) Zakona o zaštiti svjedoka pristao na tu mogućnost, svjedok je svjedočio pod punim imenom i prezimenom kao Mario Zelenika.

13. **Prigovori odbrane na dokaze Tužilaštva**

Odbrana je podneskom od 21.08.2013. godine, obavijestila Sud da zadržava pravo da prigovore na materijalne dokaze Tužilaštva, izjavi na kraju izvođenja dokaza Tužilaštva, slijedom čega je odbrana to i učinila na statusnoj konferenciji održanoj dana 08.05.2014. godine.

14. **Dodatne mjere zaštite za svjedoke „I“ „D“ i „H“**

Na glavnom pretresu održanom dana 29.11.2012. godine, tužiteljica je zatražila određivanje dodatnih mjera zaštite za svjedoka „I“, predlažući da se isti sasluša uz isključenje javnosti, obzirom da je isti doživio određene neprijatnosti na radnom mjestu, a vezano za svjedočenje u predmetnom postupku. Tužiteljica je predložila da Vijeće, ukoliko nađe prestrogim mjeru isključenja javnosti, dozvoli svjedoku da svjedoči iza paravana, kako njegov lik ne bi bio dostupan javnosti. Odbrana optuženog protivila se navedenom prijedlogu, osim u dijelu u kojem je svjedok trebao biti saslušan na okolnosti koje se odnose na njegov lični i intimni život, kako bi se zaštitio od eventualnog otkrivanja

identiteta, ili na okolnosti koje uključuju akte seksualnog nasilja prema licima zatvorenim u Muzeju u Jablanici, na koje okolnost je između ostalog i pozvan da svjedoči.

Nakon saslušanja stranaka i branilaca, Vijeće je našlo da je identitet svjedoka zaštićen u dovoljnoj mjeri, te je odbijen prijedlog za isključenje javnosti sa cijelog toka svjedočenja, pri čemu je odlučeno da će se isključiti javnost samo za dio svjedočenja u cilju zaštite ličnog i intimnog života svjedoka ili u svrhu zaštite njegovog identiteta. Kao dodatnu mjeru, Vijeće je u skladu sa članom 13. Zakona o zaštiti svjedoka objavilo da se fotografija svjedoka neće objavljivati u printanim ili elektronskim medijima, jer je ocijenilo da je potrebno osigurati zaštitu ovom svjedoku od bilo kakvih prijetnji ili pritisaka koji mogu biti izvršeni kao posljedica davanja iskaza u ovom predmetu, naročito jer je, prema navodima tužiteljice, svjedok već imao izvjesne neugodnosti na radnom mjestu upravo zbog statusa svjedoka u ovom predmetu.

Na pretresima održanim 31.10.2013. i 07.11.2013. godine, a slijedom prijedloga Tužilaštva u tom pravcu, za svjedokinje „H“ i „D“ određene su dodatne mjere zaštite u smislu odredbe člana 13. Zakona o zaštiti svjedoka. Sud je, u konkretnom, imao u vidu da se radi o traumatiziranim svjedocima, koje su uz to i žrtve koje će svjedočiti o stresnim događajima, slijedom čega je našao opravdanim, a po prethodno pribavljenoj saglasnosti kako oštećenih, tako stranaka i odbrane, da će svjedokinje, osim mjera zaštite identiteta (pseudonim), svjedočiti uz korištenje elektronskog uređaja za promjenu slike koristeći se tehničkim uređajima za prijenos slike (distorzija njihovog lika).

15. **Dodatne mjere zaštite za svjedoka „O“ i S-1“**

U pretpretresnoj fazi, Vijeće je bilo obaviješteno od strane Tužilaštva da će svjedok „O“ svjedočiti uz dodatne mjere zaštite, u smislu svjedočenja iz druge prostorije. Međutim, neposredno prije njegovog svjedočenja, Vijeće je obaviješteno od strane Tužilaštva da je svjedok izrazio želju da svjedoči u sudnici, samo uz ranije dodijeljenu mjeru zaštite identiteta (pseudonim), slijedom čega je isti 27.02.2014. godine tako i saslušan.

Svjedok pozvan za glavni pretres na dan 03.12.2015. godine u svojstvu svjedoka odbrane saslušan je u sjednici zatvorenoj za javnost na okolnost traženja mjera zaštite identiteta, nakon čega je Sud razmotrio razloge koje je naveo svjedok i ocijenio da je osnovano istom dodijeliti zaštitu identiteta na način da se isti tokom postupka ima oslovljavati pseudonimom „S-1“, s tim da će sadržaj njegovog svjedočenja biti dostupan javnosti, ali mediji ne smiju objavljivati njegovu fotografiju ili na drugi način objelodaniti njegov identitet.

16. **Odluka o isključenju javnosti**

Na pretresima održanim 23.10.2012., 29.11.2012., 21.03.2013., 04.04.2013., 25.04.2013., 13.06.2013., 05.09.2013., 03.10.2013., 16.01.2014., 27.02.2014. i 26.02.2015. godine, a nakon saslušanja stranaka i odbrane, javnost je djelimično bila isključena radi zaštite ličnog i intimnog života oštećenih i neposrednih očevidaca predmetnih događaja, odnosno radi zaštite interesa svjedoka.

Dodatno, kada je u pitanju svjedočenje svjedoka Brace Hajdarevića, koji je svjedočio 16.01.2014. godine, Vijeće je imalo u vidu činjenice koje je svjedok prije svedočenja naveo u smislu da je imao određene neugodnosti i prijetnje u vezi sa svjedočenjima u vezi sa događajima iz preteklog rata. Svjedok nije povezao te neugodnosti niti prijetnje sa konkretnim događajima koji se optuženom u ovom predmetu stavljaju na teret, već je općenito izvijestio Vijeće o određenim prijetnjama koje je imao u vezi sa davanjem iskaza za događaje iz rata. Uvažavajući izjašnjenje svjedoka na navedene okolnosti, Vijeće je po prethodnom pribavljenom afirmativnom izjašnjenju stranaka i odbrane, isključilo javnost tokom svjedočenja svjedoka Hajdarevića.

Javnost je djelimično bila isključena i tokom izjašnjenja odbrane na uložene materijalne dokaze Tužilaštva dana 08.05.2014. godine, a radi zaštite ličnog i intimnog života svjedoka kojima su prvobitno određene mjere zaštite, imajući u vidu da je određeni set dokumenata – uloženi dokazi Tužilaštva, koje je odbrana, očitujući se o istim, prezentirala Sudu putem grafoskopa, sadržavao pune podatke o svjedocima pod mjerama zaštite.

Pri navedenom, Vijeće je imalo u vidu odredbu člana 235. ZKP BiH, koja nalaže da od otvaranja zasjedanja pa do završetka glavnog pretresa sudija, odnosno vijeće, može u svako doba, po službenoj dužnosti ili po prijedlogu stranaka i branitelja, ali uvijek po njihovom saslušanju, isključiti javnost za cijeli glavni pretres ili jedan njegov dio, ako je to potrebno radi zaštite ličnog i intimnog života oštećenog, odnosno radi zaštite interesa svjedoka.

17. **Predočavanje inicijala svjedoka pod mjerama zaštite svjedocima Tužilaštva**

Tokom glavnog pretresa, u situaciji kada je, obzirom na iskaze svjedoka Tužilaštva iz istrage, bilo izvjesno da će određeni svjedoci tokom svjedočenja pred Sudom spominjati svjedoke kojima je Sud dodijelio mjere zaštite u vidu zaštite njihovih ličnih podataka (pseudonim), Sud je dozvolio da se svjedocima optužbe predoči ime i prezime svjedoka

pod mjerama zaštite i pripadajući presudonim. Odbrana je prigovarala ovakvom načinu predočavanja podataka o svjedocima pod mjerama zaštite, nalazeći takvo postupanje nezakonitim. Sud je, međutim, uprkos protivljenju odbrane u tom pravcu, uvijek dozvoljavao opisano predočavanje podataka nalazeći da i ne postoji drugi mehanizam da se zaštiti objelodanjivanje povjerljivih podataka o svjedocima pod mjerama zaštite kojem su ti podaci predočeni, budući da je izvjesno da će svjedok, obzirom na sadržaj njegovog iskaza u istrazi, biti u prilici da spominje svjedoka kojem je Sud prvobitno dodijelio navedene mjere zaštite, uz upozorenje svjedoku da otkrivanje takvih podataka trećim licima izvan sudnice predstavlja krivično djelo.

Postupajući na opisani način, Sud je našao uporište u odredbama člana 240. KZ BiH, člana 239. ZKP BiH, kao i odredbama člana 24. Zakona o zaštiti svjedoka, nalazeći da će se ovakvim postupanjem ostvariti svrha prethodno određene mjere zaštite ličnih podataka svjedoka pod mjerama zaštite.

Odustanak Tužilaštva BiH od predloženih svjedoka u optužnicama

Tužilaštvo BiH je na nastavku glavnog pretresa održanom dana 10.04.2014. godine odustalo od svjedoka: Maria Drmaća, zaštićenih svjedoka „M“, „P“, „R“, Marka Rozića, Dragana Kostića, Ivana Pavlovića, Bosiljka Kožula i Darka Matkovića.

18. Prigovor odbrane u skladu sa članom 273. stav 1. ZKP BiH

Na pretresu održanom 21.03.2013. godine, a nakon prijedloga dokaza optužbe da se u sudski spis u vidu dokaza uvede iskaz svjedoka „L“ iz istrage sa pripadajućom fotodokumentacijom, braniteljica optuženog prigovorila je da takvo postupanje Tužilaštva nije u skladu sa članom 273. stav 1. ZKP BiH, dodavši da nema odstupanja u iskazu svjedoka u odnosu na njegov iskaz u istrazi.

Tužilaštvo je navedenom prigovoru repliciralo na način da je ovakvo postupanje Tužilaštva i ranije bilo prihvaćeno od strane Suda, čemu se ni odbrana nije protivila, a prevashodno imajući u vidu da se na ovaj način ulaže fotodokumentacija o prepoznavanju od strane svjedoka koja je pripadajući dokument njegovom zapisniku iz istrage.

Imajući u vidu da je predmetni zapisnik i uložen samo zbog ulaganja fotodokumentacije u konkretnom slučaju, a ne zbog eventualnih razlika u iskazu svjedoka u odnosu na iskaz iz istrage, kao i da je to i ranije dozvoljavano (npr. prilikom ulaganja zapisnika iz istrage u okviru kojeg je fotodokumentacija za svjedoka „C“), kada se odbrana takvom ulaganju

dokaza (fotodokumentacije) nije protivila, to je Vijeće prihvatilo predloženi dokaz Tužilaštva.

19. Pristup tajnim podacima Ministarstva odbrane BiH od strane odbrane optuženog

U toku postupka, višekratnim usmenim i pisanim obraćanjem Sudu, odbrana se obratila sa zahtjevom da Sud izda dozvolu Ministarstvu odbrane BiH za pristup tajnim podacima opunomoćenom istražitelju odbrane optuženog Bojadžića. Predmetni zahtjev prevashodno se odnosio na arhive Registarskog materijala Službe sigurnosti i obavještajnih poslova (SSiOBP) A RBiH i FMO u arhivskom depou Ministarstva odbrane i Arhivski depo A RBiH i VF BiH, Velešići.

Osnovanost navedenog zahtjeva odbrana obrazlaže činjenicom da se radi o relevantnom materijalu za odbranu optuženog, te pozivajući se na odredbe člana II/3.e) Ustava BiH i člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama (EKLJP) kao i člana 14. stav 1. Zakona o krivičnom postupku BiH (ZKP BiH), a u vezi sa članom 5. stav 1. tačka c) Zakona o zaštiti tajnih podataka BiH, traži od Suda da izda dozvolu za pristup tajnim podacima opunomoćenom istražitelju odbrane optuženog Nihada Bojadžića.

Sud je izdao saglasnost pod brojem S1 1 K008494 12 Kri od 14.03.2013. godine za pristup traženim tajnim podacima, dokumenata 4. i 6. Korpusa ARBiH, crpeći ovlaštenja u odredbi člana 5. stav 1. Zakona o zaštiti tajnih podataka BiH (Sl.Glasnik BiH br. 54/05 i 12/09) prema kojoj se definira: *„Izuzetno od odredaba ovog Zakona, pristup tajnim podacima svih stepena bez bezbjednosne provjere, odnosno izdavanja dozvole za pristup tajnim podacima“* je omogućen, među ostalim pobrojanim licima iz ovog stava, i sudijama Suda BiH kao i člana 4. stav 1. tačka f) istog Zakona koji definiše pristup na osnovu izdate dozvole iz člana 5. stav 1. istog Zakona kao *„postupak upoznavanja osobe s tajnim podatkom ili mogućnost upoznavanja osobe s tajnim podatkom na osnovu dozvole za pristup tajnim podacima“*.

Nadalje, članom 14. ZKP-a BiH utvrđeno je načelo jednakosti strana u krivičnom postupku prema kojem je, kao jednom od temeljnih postulata krivičnog postupka, predviđeno da Sud, a u cilju obezbjeđivanja zakonom predviđene jednakosti strana u postupku *„dužan da stranke i branioca tretira na jednak način i da svakoj od strana pruži jednake mogućnosti u pogledu pristupa dokazima i njihovom izvođenju na glavnom pretresu“*. Također, ova obaveza Suda predviđena je i članom II/3 (e) Ustava BiH, kojim je predviđeno da sva lica

na teritoriji BiH uživaju temeljna ljudska prava i slobode koje uključuju i „*pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom*“, ali i članom 6. EKLJP koja, u skladu sa članom II/2 Ustava BiH ima „*prioritet nad svim ostalim zakonima*“ u BiH, pa tako i nad Zakonom o zaštiti tajnih podataka BiH.

Slijedom navedenih odredbi, a imajući u vidu da je Tužilaštvu u toku postupka, kao jednoj od strana u postupku, već omogućen pristup navedenim arhivima, te u okviru ovlaštenja Suda po članu 5. stav 1. Zakona o zaštiti tajnih podataka BiH, Sud je odlučio u potpunosti udovoljiti predmetnom zahtjevu odbrane optuženog Bojadžića.

Također, Sud predmetnom dozvolom nije obuhvatio omogućavanje pristupa za označene dokumente koji se tiču djelovanja 1. Korpusa A RBiH, nalazeći da isti nisu ni obuhvaćeni predmetnom punomoći istražitelja odbrane.

U nastavku postupka, a slijedom preporuka Suda, te naloženih procedura shodno odredbama Zakona o zaštiti tajnih podataka BiH, odbrana je 21.10.2013. godine podnijela Ministarstvu sigurnosti BiH zahtjev za izdavanje sigurnosne dozvole za pristup tajnim podacima u svrhu pristupa arhivu Ministarstva odbrane BiH za tim odbrane, i to za Remziju Šiljka (brigadir u penziji) i Mirnu Delalić (advokat iz Tuzle). Nakon toga, uslijedila je i urgencija Suda broj S1 1 K008494 12 Krl od 24.1.2013. godine izdata Ministarstvu sigurnosti BiH za rješavanje predmetnog zahtjeva odbrane u hitnoj proceduri.

Nadalje, u toku postupka, odbrana optuženog je dana 27.03.2014. godine obavijestila Sud da, i nakon odobrenog pristupa tajnim podacima timu odbrane optuženog (Mirna Delalić i Remzija Šiljak) po izvršenim sigurnosnim provjerama shodno odredbama Zakona o zaštiti tajnih podataka (Sl.Glasnik BiH br. 54/05 i 12/09) i izdavanju odgovarajućih rješenja u tom pravcu od strane Ministarstva sigurnosti BiH, odbrani nije omogućen pristup Arhivu Ministarstva odbrane BiH, nakon čega se Sud Ministarstvu odbrane BiH obratio urgencijom broj S1 1 K008494 12 Krl od 1.4.2014. godine, za odobrenje pristupa Arhivu Ministarstva sigurnosti BiH timu odbrane, uz napomenu da je odbrani optuženog rješenjima Ministarstva sigurnosti BiH odobren pristup tajnim podacima stepena „VRLO TAJNO“, a u skladu sa relevantnim odredbama Zakona o zaštiti tajnih podataka.

Nakon izdate urgencije, odbrana je obavijestila Sud da je odbrani omogućen pristup traženim arhivima Ministarstva odbrane BiH, nakon čega je uslijedio početak dokaznog postupka odbrane počev od 22.05.2014. godine.

20. **Druge odluke predsjedavajuće vijeća donesene u cilju rukovođenja glavnim pretresom.**

Odbrana je na ročištu održanom 29.11.2012. godine, nakon završenog unakrsnog ispitivanja svjedoka „I“ prigovorila da se sugestijama predsjedavajuće Vijeća u pogledu vremenskog ograničenja trajanja unakrsnog ispitivanja, povrijeđuje pravo na odbranu optuženog. Na istom ročištu, predsjedavajuća Vijeća je prije saslušanja svjedoka Mladena Perića upozorila odbranu da prate tok svjedočenja i sadržaj pitanja koja Tužilaštvo postavlja svjedoku u direktnom ispitivanju, te da svoje unakrsno ispitivanje koncentrišu na bitna pitanja, tj. na ona koja su bila predmetom direktnog ispitivanja, s tim da će Sud u svakom pojedinačnom slučaju dozvoliti postavljanje pitanja u korist vlastite tvrdnje. Odbrani je sugerisano da tokom cijelog postupka ostaje mogućnost pozivanja saslušanih svjedoka i u svojstvu svjedoka odbrane, kako bi se saslušali na određena pitanja koja su od značaja za odbranu a nisu postavljena u okviru unakrsnog ispitivanja, međutim, odbrana tu mogućnost nije iskoristila.

Svrha unakrsnog ispitivanja je da se postavljaju pitanja, da se testira svjedočenje svedoka i njegov kredibilitet, to jest da li njemu ili njoj treba pokloniti vjeru. Prema pravilima unakrsnog ispitivanja, isto je ograničeno na temu kojom se bavilo direktno ispitivanje, dakle na postavljena pitanja Tužilaštva i također se ograničava na ispitivanje kredibiliteta svedoka. Unakrsno ispitivanje po odobrenju Vijeća može biti prilika za postavljanje pitanja u korist vlastite tvrdnje i prezentiranja dokaza odbrane svjedoku suprotne strane u postupku, ali ne bi trebalo po svom sadržaju prerasti u novo direktno ispitivanje svjedoka, navođenjem novih činjenica ili okolnosti koje nisu nikako bile prezentirane u direktnom ispitivanju.

Tako je predsjednica Vijeća u svim situacijama vodila računa o načinu i obimu unakrsnog ispitivanja, koje je saglasno odredbama ZKP-a sadržajno ograničeno na obim direktnog ispitivanja, pa je povremeno postavljanje vremenskog ograničenja, između ostalog, dato u cilju koordinacije i usmjeravanja unakrsnog ispitivanja, kako bi se izbjegla nepotrebna ponavljanja. Dakle, odbrani je prilikom ograničavanja vremena unakrsnog ispitivanja sugerisano da koncentriše kvalitativno i kvantitativno svoja pitanja, obzirom da je tokom postupka primijećeno da je procesni položaj svjedoka bio otežan ne samo višekratnim iznošenjem traumatičnih događaja već i nepotrebnim ponavljanjem iznesenih saznanja na tu okolnost, čime se svjedok potpuno nepotrebno dekoncentriše i umara.

Vijeće napominje da, ni jednom prilikom, unakrsno ispitivanje svjedoka nije prekinuto ili skraćeno zbog same dužine trajanja unakrsnog ispitivanja, već samo ukoliko je isto ocijenjeno suvišnim ili nesaglasnim sa pravilima ispitivanja iz člana 262. i 263. ZKP BiH.

Vijeće stoga nalazi da je prilikom rukovođenja glavnim pretresom u ovom predmetu, u svemu postupljeno u skladu sa odredbama člana 239. ZKP BiH, kojim je jasno propisana obaveza predsjedavajućeg vijeća, da se u sklopu rukovođenja glavnim pretresom, stara i za svestrano pretresanje predmeta i otklanjanje svega što odugovlači predmetni postupak, a ne doprinosi razjašnjenju stvari.

21. Odluka Suda objavljena 08.05.2014. godine, da se odbrani omogući dodatno vrijeme za pripremu odbrane

U toku postupka, Sud je obavijestio odbranu da do 14.04.2014. godine, Sudu dostavi preciziranu listu svjedoka koje odbrana namjerava predložiti u predmetnom postupku, kao i da bi se 17.04.2014. godine trebala održati statusna konferencija u vezi sa postupkom izvođenja dokaza odbrane.

Slijedom navedenog, odbrana je Sudu 09.04.2014. godine, dostavila podnesak, kojim se, između ostalog, navodi i da odbrana još uvijek nije završila sa uvidom u neophodnu dokumentaciju koju je dobila od Arhiva Ministarstva odbrane BiH, kao i da, trenutno, u drugom predmetu koji se protiv optuženog pred Sudom vodi (predmet Mensur Memić i dr), optuženi daje svoj svjedočki iskaz, zbog čega odbrana nije u mogućnosti udovoljiti zahtjevu Suda da dostavi spisak predloženih svjedoka odbrane do 14.04.2014. godine, odnosno da se statusna konferencija o dokazima odbrane održi 17.04.2014. godine.

Dodatno, na statusnoj konferenciji održanoj 08.05.2014. godine, a imajući u vidu predmetni podnesak, odbrana je od Suda tražila dodatnih 30 (trideset) dana za pripremu odbrane.

Na statusnoj konferenciji održanoj 08.05.2014. godine, Vijeće je djelimično udovoljilo prijedlogu odbrane da se dokazni postupak odbrane prolongira za dodatno vrijeme, na način da odbrani nije udovoljeno da se dokazni postupak odbrane prolongira za dodatnih 30 (trideset) dana, već da isti počne 22.05.2015. godine, s tim da na taj dan odbrana predloži saslušanje 2 (dva) svjedoka, ali ne i konačnu listu predloženih svjedoka kako je to prvobitno bilo najavljeno. Isto tako, Vijeće je naložilo da odbrana u nastavku dokaznog postupka odbrane, kako je to ranije zakazano i najavljeno (prvi nastavak dokaznog

postupka odbrane zakazan je za 05.06.2014. godine) dostavi Sudu uređenu listu predloženih svjedoka odbrane, sa čim se odbrana i saglasila.

Slijedom navedenog, Sud je imao u vidu odredbe člana 7. stav 3. ZKP BiH i člana 6. stav 3. tačka b) EKLJP, koje nalažu da se optuženom mora osigurati dovoljno vremena i uslovi neophodni za pripremanje odbrane.

22. **Mjere zaštite ličnih podataka za svjedoka „S“**

Branilac optuženog je podneskom od 23.02.2015. godine predložio da se prema svjedoku, čije je saslušanje planirano 26.02.2015. godine, omogući da svjedoči uz zaštitu ličnih podataka, odnosno da se njegovo ime i lik ne objavljuju u javnosti. Na predmetne okolnosti, na dijelu sjednice zatvorene za javnost, a u smislu člana 5a) Zakona o zaštiti svjedoka, pozvani svjedok saslušan je na predmetne okolnosti, pri čemu je istakao da često poslovno putuje u Hercegovinu, te da ima izvjesnih zdravstvenih problema, zbog čega ne želi da zbog svjedočenja ima određene probleme.

Tužilaštvo se nije protivilo izjavljenom prijedlogu odbrane.

Shodno iznesenim razlozima, a sve u skladu sa članom 3. stav 1. Zakona o zaštiti svjedoka koji glasi *“Svjedok pod prijetnjom je onaj svjedok čija je lična sigurnost ili sigurnost njegove porodice dovedena u opasnost zbog njegovog učešća u postupku, kao rezultat prijetnji, zastrašivanja ili sličnih radnji koje su vezane za njegovo svjedočenje, ili svjedok koji smatra da postoji razumna osnova za bojazan da bi takva opasnost vjerovatno proistekla kao posljedica njegovog svjedočenja”*, Sud nalazi opravdanim dodijeliti svjedoku traženi pseudonim, kojim će se oslovljavati u daljem toku postupka, obzirom da, imajući u vidu sadržaj njegovog svjedočenja, postoji razumna bojazan da bi njegova sigurnost bila dovedena u opasnost.

Pri navedenom, Sud je imao u vidu da se potpuna svrsishodnost izrečene mjere zaštite identiteta svjedoka postiže i zaštitom lika svjedoka od javnog objavljivanja istog u sredstvima javnog informisanja i drugim elektronskim medijima i uređajima, zbog čega je i dodijelio izrečenu mjeru u njenom sadržaju i obimu kako je to i objavljeno.

Zaključno, imajući u vidu odredbu člana 5a) Zakona o zaštiti svjedoka, koja propisuje da se mjere zaštite mogu dodijeliti samo ako se svjedok saglasi sa takvim prijedlogom, što je i ovdje slučaj, Sud je na osnovu svega naprijed iznesenog, prihvatio prijedlog odbrane, te svjedoku dodijelio traženi pseudonim.

23. Dokazi replike

Dana 13.07.2015. godine Sud je zaprimio podnesak Tužilaštva u kome je sadržan prijedlog dokaza optužbe kojima se pobijaju navodi odbrane (replika). Odbrani je ostavljen rok od 30 (trideset) dana da Sudu dostavi svoje izjašnjenje na navedeni prijedlog Tužilaštva, što je i učinjeno podneskom od 12.08.2015. godine kojim se odbrana protivi svim iznesenim dokaznim prijedlozima replike.

Vijeće nije prihvatilo prigovore odbrane da su dokazni prijedlozi replike irelevantni u cjelosti i da nisu u skladu sa članom 261. ZKP BiH. U tom pravcu, Vijeće je imalo u vidu ustaljenu praksu Suda BiH prema kojoj je svrha dokaza replike pobijanje navoda odbrane datih tokom njihovog izvođenja dokaza, pri čemu je nužno naglasiti da se replika ne ograničava na činjenice koje Tužilaštvo nije moglo uvesti u fazi izvođenja svojih dokazam, pa shodno tome, Vijeće ne prihvata argumentaciju odbrane iz izjašnjenja od 12.08.2015. godine da *„Sud ne treba prihvatati dokaze koje je Tužilaštvo moglo osporavati tokom unakrsnog ispitivanja.“*

Vijeće nije prihvatilo argumentaciju odbrane da je Tužilaštvo bilo dužno sve dokaze kojima pobija navode optuženog iznesene prilikom svjedočenja predočiti istom i dati mu priliku da se o istima izjasni, obzirom da se dokazi replike i izvode u svrhu pobijanja već iznesenih navoda odbrane, a svoje izjašnjenje o dokazima replike optuženi može nesmetano dati u završnom izlaganju, ali i ranije, kroz dokaze duplike, pa Vijeće ne nalazi da je u konkretnom slučaju povrijeđeno pravo na odbranu optuženog.

Također, Vijeće ne nalazi osnovanim ni prigovore odbrane da se izvedeni materijalni dokazi odbrane ne mogu pobijati iskazima svjedoka u replici⁶, obzirom da je svjedok, kao i materijalna dokumentacija, jednako dokazno sredstvo u krivičnom postupku, te u konačnici podliježe sveukupnoj ocjeni dokaza od strane sudećeg vijeća. Dati prednost jednoj vrsti dokaza u odnosu na drugu, prije konačne ocjene svih relevantnih činjenica i okolnosti predmeta, predstavljalo bi prejudiciranje sudske odluke, a dokazima bi se prijevremeno dala određena dokazna snaga, što bi bilo protivno principu slobodne ocjene dokaza. Vijeće se nije posebno bavilo prigovorima odbrane vezano za uslove prihvatljivosti „novih dokaza“ obzirom da se u konkretnom slučaju radilo o dokazima replike, a ne o novim dokazima u smislu dopune dokaznog postupka iz člana 276. ZKP BiH.

Dakle, osim činjenice da dokazi replike moraju biti povezani sa dokazima odbrane, jer im je primarni cilj pobijanje istih, nema drugog posebnog ograničenja prihvatljivosti dokaza replike, već je to ostavljeno na diskrecionu ocjenu Sudu.

U skladu sa članom 239. Zakona o krivičnom postupku BiH, Sud je razmotrio prijedlog Tužilaštva, te je odlučio da prihvati kao dokaz saslušanje svjedoka Z. A. i Mire Branković, te materijalne dokaze navedene u prijedlogu pod rednim brojem 9., 10., 11., 16., 17., 18., 19., 20., 21. i 22., koji su taksativno pobrojani u Aneksu presude u kojem se nalazi lista izvedenih dokaza Tužilaštva, dok je ostale prijedloge dokaza replike Sud odbio zbog irelevantnosti.

Odbrana je naročito osporavala primjenjivost izjave Ramiza Delalića „Ćele“ datu Upravi bezbjednosti ŠVK OS od 31.10.1993. godine obzirom da je davalac izjave preminuo, pa je odbrana uskraćena za unakrsno ispitivanje na okolnosti iz izjave koja je predložena kao dokaz. Nakon što je isti prigovor braniteljica iznijela i na ročištu za glavni pretres održanom 27.08.2015. godine, tužilac je izjavio da odustaje od navedenog dokaza replike.

24. **Dokazi duplike**

Nakon što je braniteljica optuženog dana 14.09.2015. godine Sudu podnijela pismeni prijedlog izvođenja dokaza duplike, te je za pribavljanje neke od njih zatražena intervencija Suda, odnosno dokazni prijedlozi duplike nisu mogli biti kompletirani do ročišta održanog 17.09.2015. godine, to je Vijeće na ovom pretresu, nakon izvođenja materijalnih dokaza replike, javno objavilo da se vrši digresija u izvođenju dokaza, te je uz saglasnost stranaka i braniteljice u spis uvršten audio-video zapis sa obilaska lica mjesta uz prateći zapisnik, označen kao dokaz Suda S-1. Obzirom da su stranke i braniteljica bili prisutni prilikom obilaska lica mjesta, te nisu imali primjedbi na način sačinjavanja zapisnika, to su na održanom pretresu dali saglasnost da se video zapis sačinjen tom prilikom uvrsti u dokazni materijal bez javnog reproduciranja u sudnici.

Nakon što je Vijeće cijeno izjašnjenje Tužilaštva povodom predloženih dokaza duplike, donesena je odluka da se u skladu s članom 239. Zakona o krivičnom postupku BiH, prihvati kao dokaz duplike saslušanje svjedoka Sefera Halilovića i Alija Ismeta, ali isključivo na okolnost pobijanja iskaza svjedoka Z. A. u vezi sa održavanjem sastanka

⁶ Tvrdnja odbrane navedena na stanici 2. Izjašnjenja na dokaze replike od 12.08.2015. godine

vezanog za formiranje muslimanskih jedinica krajem jula 1993. godine, odnosno na okolnost da li je Sefer Halilović o navedenom informisan, te na okolnost kredibiliteta svjedoka replike Z. A..

Kako je odbrana u svom Prijedlogu predlagala dokumente koji se tiču postavljenja i funkcije Sefera Halilovića u relevantnom periodu, to je Vijeće prihvatilo kao relevantne dokaze predložene pod rednim brojevima 5. i 6. Prijedloga, dok je istovremeno odbijen prijedlog odbrane da svjedok Sefer Halilović bude saslušan i na druge okolnosti navedene u Prijedlogu, obzirom da se ispitivanje ovih predloženih svjedoka imalo ograničiti na pitanja kojima se pobijaju dokazi replike Tužilaštva.

Odbijen je i prijedlog odbrane za uvrštavanjem u dokaze seta dokumenata navedenih pod brojem 3. Prijedloga, a predloženih na okolnost održavanja sastanka u Pazariću krajem jula 1993. godine u vezi sa formiranjem muslimanskih jedinica i set dokumenata kojima bi bili pobijeni navodi Z. A. da nije došlo do formiranja muslimanskih brigada nakon sastanka u Pazariću krajem jula 1993. godine, obzirom da je uvidom u iste ustanovljeno da se ne odnose na period relevantan za optužnicu.

U odnosu na set dokumenata pod rednim brojem 4. iz Prijedloga odbrane optuženog, koji je između ostalog obuhvatao izvod iz knjga i novinski članak, Sud je istakao da ovi dokumenti ne mogu biti uvršteni u dokaze bez saslušanja njihovog autora, koji bi bio ispitan na okolnost autentičnosti i izvornosti, odnosno porijekla saznanja koja su u njima navedena. Drugi set dokumenata koji se odnosi na dokumente vojnog karaktera od 07.02.1994. i 17.01.1994. godine Sud nalazi irelevantnim, jer se odnose na pitanja koja su se pojavila u toku dokaznog postupka replike Tužilaštva.

Konačno, pod rednim brojem 7. u Prijedlogu odbrane optuženog bila su predložena dva dokumenta na okolnost pobijanja dokaza Tužilaštva BiH i to: Dopis Kantonalnog suda u Mostaru broj 0070-Su-15000267 od 01.09.2015. godine, u prilogu akt Suda upućen braniocima Nihada Bojadžića od 17.08.2015. godine i Akt 4. Korpusa VJ 5683, Uvjerenje br. 05/410-638/96 od 13.05.1996. godine za Radivoja Šavija, čiji sadržaj prema stavu ovog Vijeća nije bio relevantan za predmetni postupak, te stoga nije bilo prihvaćeno izvođenje ovih dokaza u duplici.

Dopisom od 12.10.2015. godine braniteljica optuženog Sudu je dostavila podnesak u kojem navodi da prijedlog dokaza duplike nije konačan, obzirom da joj blagovremeno nisu bili dostavljeni dokazi koje je potraživala od Ministarstva odbrane BiH, Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno - oslobodilačkog rata Sektora za pitanja i evidencija iz oblasti vojne obaveze i Službe za opću upravu i gradska područja grada Mostara.

Na nastavku ročišta za glavni pretres održanom dana 03.12.2015. godine, nakon saslušanja svjedoka S-1, kojem su proceduralne mjere zaštite identiteta dodijeljene na istom ročištu, te nakon uvođenja dokaza duplike, odbrana optuženog odustala je od saslušanja Sefera Halilovića u svojstvu svjedoka odbrane. Na istom ročištu, Sud je obavijestio stranke i branioca da je istog svjedoka namjeravao saslušati kao svjedoka Suda, ali obzirom da nije pristupio na ročište od 03.12.2015. godine i da je braniteljica optuženog informisala Sud o teškom zdravstvenom stanju svjedoka Halilovića, Sud je odustao od izvođenja ovog dokaza. Nakon što su stranke i branilac izjavili da nemaju dodatnih dokaznih prijedloga, predsjedavajuća Vijeća objavila je da je dokazni postupak u ovom predmetu završen.

C. DOKAZNI POSTUPAK

25. Na prijedlog Tužilaštva BiH, u toku postupka saslušani su sljedeći svjedoci: Miroslav Stipanović dana 13.09. i 27.09.2012. godine, Mario Zelenika dana 23.10.2012. godine, Sead Branković dana 08.11.2012. godine, Marinko Miličević dana 08.11.2012. godine, Mladen Perić dana 29.11.2012. godine, Ruža Marjanović dana 20.12.2012. godine, Ivan Jozić dana 20.12.2012. godine, Olivera Rotim dana 20.12.2012. godine, Vesna Miličević dana 17.01.2013. godine, Kristina Martinović dana 17.01.2013. godine, Adem Halebić dana 24.01.2013. godine, Nusret Širić dana 24.01.2013. godine, Damir Gusić dana 07.02.2013. godine, Franjo Ramljak dana 07.02.2013. godine, Zenaid Burić dana 07.03.2013. godine, Mile Ravlić dana 21.03.2013. godine, Karlo Marić dana 04.04.2013. godine, Sofija Ravlić dana 25.04.2013. godine, Ivica Azinović dana 25.04.2013. godine, Anđa Žarić dana 09.05.2013. godine, Ruža Miličević dana 09.05.2013. godine, Alija Šuko dana 06.06.2013. godine, Slavka Divković dana 06.06.2013. godine, Zenaid Đelmo dana 27.06.2013. godine, zaštićeni svjedok "A" dana 05.09.2013. godine, "C" dana 13.06.2013. godine, "D" dana 07.11.2013. godine, "E" dana 17.10.2013. godine, "G" dana 10.10.2013. godine, "H" dana 31.10.2013. godine, "I" dana

29.11.2012. godine, "K" dana 03.10.2013. godine, "L" dana 21.03.2013. godine, "N" dana 27.02.2014. godine i "O" dana 27.02.2014. godine, Mirko Zelenika dana 12.12.2013. godine, Marinko Ljoljo dana 19.12.2013. godine, Maksim Kujundžić dana 19.12.2013. godine, Mate Lebo dana 16.01.2014. godine, Braco Hajdarević dana 16.01.2014. godine, Marinko Drežnjak dana 30.01.2014. godine, Ilija Kaleb dana 30.01.2014. godine, Zvonimir Kukić dana 13.03.2014. godine, Miroslav Soko dana 13.03.2014. godine, Mira Branković dana 27.08.2015. godine i Z. A. dana 27.08.2015. godine.

26. Kao svjedoci odbrane optuženog Nihada Bojadžića, saslušani su: Vahidin Pozder dana 22.05.2014. godine, Nazif Keskin dana 22.05.2014. godine, Šemsudin Halebić dana 05.06.2014. godine, Nehru Manjušak dana 05.06.2014. godine, Jasmin Dželmo dana 05.06.2014. godine, Asim Džambasović dana 12.06.2014. godine, Mustafa Škamp dana 12.06.2014. godine, Šerifa Krdžević dana 03.07.2014. godine, Esad Humo dana 03.07.2014. godine, Amar Krečinić dana 03.07.2014. godine, Fikret Fakić dana 28.08.2014. godine, Safet Baltić dana 28.08.2014. godine, Semir Halilović dana 28.08.2014. godine, Šefko Hodžić dana 18.09.2014. godine, Omer Pinjić dana 18.09.2014. godine, Zijat Mušić dana 18.09.2014. godine, Zaim Šarić dana 25.09.2014. godine, Zijada Babić dana 25.09.2014. godine, Merima Džino dana 25.09.2014. godine, Maid Tahirović dana 16.10.2014. godine, Alija Bakšić dana 16.10.2014. godine, Miralem Muratović dana 16.10.2014. godine, Erdin Arnautović dana 23.10.2014. godine, Šemso Guhdija dana 23.10.2014. godine, Zaim Softić dana 23.10.2014. godine, Jasmin Medić dana 06.11.2014. godine, Amir Kurtović dana 06.11.2014. godine, Muharem Vejo dana 06.11.2014. godine, Mustafa Andelija dana 27.11.2014. godine, Selman Podžić dana 11.12.2014. godine, Muhamed Nogo dana 25.12.2014. godine, Šaćir Arnautović dana 25.12.2014. godine, Mesud Džananović dana 29.01.2015. godine, Fehim Bibić dana 29.01.2015. godine, Orhan Pašalić dana 12.02.2015. godine, zaštićeni svjedok "S" dana 26.02.2015. godine, zaštićeni svjedok "S-1" dana 03.12.2015. godine i optuženi Nihad Bojadžić u svojstvu svjedoka na dane 28.05., 11.06. i 02.07.2015. godine.

27. Izvedeni su i u spis uloženi materijalni dokazi Tužilaštva, odbrane i Suda, a popis istih nalazi se u *Aneksu* ove presude i čini njen sastavni dio.

D. ZAVRŠNE RIJEČI

a) Tužilaštvo

28. U svojoj završnoj riječi, Tužilaštvo se prvenstveno referira na opće elemente krivičnih djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. i Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. KZ BiH, a koja djela su predmetnom optužnicom stavljena na teret optuženom Nihadu Bojadžiću. Povodom prvog elementa, da djelo učinio mora biti učinjeno suprotno odredbama međunarodnog humanitarnog prava, Tužilaštvo ističe kako postupanje optuženog tokom oružanog sukoba jasno predstavlja kršenje istih. Pritom, Tužilaštvo ukazuje kako je u ovom predmetu utvrđen status žrtava kao zaštićenih osoba, koje se nakon okončanja predmetnog postupka mogu klasificirati u dvije zaštićene skupine, i to: civilna lica koja u momentu lišenja slobode nisu aktivno učestvovala u oružanom sukobu, niti su kod sebe imali naoružanje, odnosno bili obučeni u vojne uniforme, i ratni zarobljenici, odnosno lica koja su pripadala HVO-u prije lišenja slobode. Nadalje, Tužilaštvo navodi kako drugi element zahtijeva da kršenje mora biti učinjeno u vrijeme oružanog sukoba, te da su u tom smislu dokazi optužbe kao i određeni dokazi odbrane izvedeni tokom glavnog pretresa utvrdili postojanje oružanog sukoba između snaga Armije BiH i HVO-a, koji nije bio ograničen samo na područje općine Jablanica, nego da je proširen i na susjedne općine Konjic i Mostar. Treći element nalaže da djelo počinio mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom, pri čemu je relevantno uzeti u obzir status optuženog, odnosno njegovu pripadnost oružanim snagama jedne od strana u sukobu, njegovo učešće u konkretnim radnjama, te postojanje međuzavisnog odnosa između izvršenja krivičnih djela i oružanog sukoba, navodeći da je optuženi bio pripadnik SOPN ŠVK Zulfikar, a kasnije i zamjenik komandanta te jedinice, a potom i njen komandant. Konačno, četvrti element zahtijeva da počinilac mora narediti ili počiniti krivično djelo, te u tom kontekstu Tužilaštvo navodi da je Nihad Bojadžić optužen na osnovu individualne odgovornost i da je kao zamjenik komandanta SOPN-a učestvovao u izvršenju ili naredio izvršenje krivičnih djela na način opisan u optužnici. Nadalje, tužilac se referira na nekoliko činjenica vezanih za događaje neposredno prije i u vrijeme izvršenja krivičnog djela, a koje činjenice nisu osporavane tokom glavnog pretresa. Prije svega, shodno etničkoj strukturi, u općini Jablanica živjeli su Muslimani i Hrvati u omjeru 72% Muslimana i 18% Hrvata, dok su preostalo stanovništvo činili Srbi, Jugosloveni i ostali. Početkom rata u BiH, u prvim ratnim mjesecima 1992. godine, Bošnjaci i Hrvati su ratovali zajedno protiv Vojske Republike Srpske i JNA, bošnjačko stanovništvo se organizovalo najprije kroz teritorijalne jedinice općine Jablanica, da bi se formiranjem Armije R BiH vojno sposobni muškarci uključili u 44. Brdsku brigadu Jablanica, a osobe hrvatske nacionalnosti osnovale bojnu „Mijat Tomić“ koja je djelovala u sklopu HVO brigade Herceg Stjepan. Pored ove dvije jedinice, formiran je i SOPN ŠVK „Zulfikar“ dana

10.06.1991. godine, čiji je komandant u inkriminisanom periodu bio Zulfikar Ališpago zvani Zuka, dok je njegov zamjenik bio Nihad Bojadžić, koju činjenicu je optuženi i potvrdio u svom svjedočenju na glavnom pretresu.

29. U pogledu **tačke 1.** Optužnice, Tužilaštvo ističe kako su o istoj tački iskaze dali zaštićeni svjedok "C", kao žrtva i Sead Branković kao direktni očevidac. S tim u vezi, Tužilaštvo navodi kako odbrana nije sporila status žrtve-zaštićenog svjedoka "C", kao ni način njegovog zarobljavanja, te ni sam događaj, s tim što je odbrana tvrdila da nož u potkoljenicu oštećenog nije zabio optuženi, te da je sudsko vijeće moglo da se uvjeri u kredibilitet iskaza svjedoka "C", njegovu iskrenost i odsustvo bilo kakvnog interesa da neosnovano tereti optuženog. U tom kontekstu, Tužilaštvo naglašava činjenicu da je svjedok "C", kao zarobljenik Armije BiH u julu 1993. godine, izveden pred Bošnjake naselja Sovići i Doljani, od kojih niko nije imao zamjerku u odnosu na ponašanje svjedoka "C" kao pripadnika HVO-a, kojom prilikom je i optužen Bojadžić bio prisutan uz svjedoka "C" i da je iskaz svjedoka Seada Brankovića dat na okolnosti nanošenja povreda od noža u potpunosti saglasan sa iskazom svjedoka C kako u odnosu na pravnorelevantne činjenice, tako i u odnosu na sporedne okolnosti pod kojima je počinjeno predmetno djelo, te da je jedina razlika između njihovog svjedočenja ime zapovjednika vojne policije od kojeg je Bojadžić uzeo nož. Svjedok "C" je izjavio da je to bio Kurt, a Sead Branković da je to bio Salem Dlakić zvani Kulje, pri čemu Tužilaštvo smatra da ova okolnost ne može dovesti u sumnju saglasne iskaze ovih svjedoka, obzirom da u vrijeme izvršenja predmetnog krivičnog djela svjedok "C" nije poznao strukturu 44. Brigade, a samo 9 dana nakon njegovog hapšenja na mjesto Kulje koji je poginuo na Bokševici dolazi Kurt koji je bio zapovjednik vojne policije sve vrijeme zatočenja svjedoka "C" u Muzeju, iz kojeg razloga je ta osoba ostala u sjećanju istog svjedoka. Dokaznu snagu iskaza svjedoka "C" i Seada Brankovića ne mogu dovesti u sumnju iskazi dva svjedoka odbrane koji su očigledno izneseni kako bi se olakšao krivičnopravni položaj optuženog.

30. U **tački 2.** Optužnice u kojoj se optuženi tereti da je u više navrata u Muzeju „Bitka na Neretvi“ psihički maltretirao svjedoka "C", Tužilaštvo naglašava da je odbrana optuženog u sudski spis uvela video snimak koji potvrđuje izgled oštećenog iz tog perioda, odnosno činjenicu da je imao bradu kada ga je optuženi zlostavljao na način kako je to opisano u ovoj tački optužnice. Očevidac navedene radnje pored svjedoka "C" bio je i Hajro Zahirović, o kojem je oštećeni govorio u svom iskazu, te je rekao da je isti poginuo. S obzirom da svjedok C na jasan način opisuje događaj koji je predmet ove tačke optužnice, te uzimajući u obzir iskaze stražara Adema Halebića i Zenaida Burića kojima je

bilo poznato da je to bio jedini Tutin vojnik u Muzeju i samim tim uživao poseban status, Tužilaštvo smatra da je ovu tačku dokazalo. U prilog navedenoj tvrdnji ide i konstatacija da je optuženi u nekoliko navrata izvodio oštećenog iz podrumskih prostorija Muzeja, kao npr. u bazu španskog bataljona UNPROFOR-a, zatim kada je pokušana razmjena svjedoka "C" u blizini Jablanice, te kada je svjedok "C" podvrgnut fizičkom maltretiranju u kojem je učestvovao Nihad Bojadžić. I konačno, ni Nihad Bojadžić nije sporio da je u ljeto 1993. godine optuženi bio naoružan pištoljem. Tužilaštvo navodi kako je uvjereno da je Nihad Bojadžić počinio radnje koje mu se ovom tačkom stavljaju na teret, a da odbrana nije dovela u sumnju vjerodostojnost iskaza svjedoka "C".

31. U **tački 3.** Optužnice, Tužilaštvo apostrofira kako pravnorelevantne činjenice iz ove tačke optužnice potvrđuju, kako iskaz oštećenog Karla Marića, saslušanog u svojstvu svjedoka, tako i iskazi svjedoka Franje Ramljaka, Sofije Ravlić, svjedoka "C", Mila Ravlića, Adema Halebića, Ivice Azinovića, Mladena Perića i svjedoka Zenaida Đelme, koji su govorili o nanošenju teških tjelesnih ozljeda Karlu Mariću. Iskaz svjedoka Marića Tužilaštvo smatra uvjerljivim i nedvosmislenim, te da isti ne ukazuje na namjeru ovog svjedoka da neosnovano tereti optuženog. Nadalje, Tužilaštvo iznosi navode kako je Karlo Marić prvi put vidio Bojadžića u bolnici, pritom ne znajući o kome se radi, da se drugi put Nihad Bojadžić sam predstavio Mariću imenom i prezimenom, a budući da je Marić prepoznao Bojadžića i pred Sudom BiH, nema mjesta sumnji u identitet optuženog. Tužilaštvo dalje navodi kako Karlo Marić u narednim mjesecima svog zatočeništva saznaje identitet vojnika koji ga je pretukao i zna da je riječ o osobi koja se preziva Tahirović po nadimku Deba. Naredba Nihada Bojadžića da Deba nakon određenog vremena prestane sa udaranjem oštećenog Marića, kao i naredba Bojadžića da Deba odmah nakon Karla premlati i Franju Ramljaka, jasno i van svake razumne sumnje upućuje na zaključak da je optuženi izdao naredbu da se premlati i Karlo Marić. Nadalje, svojim prisustvom optuženi je doprinio da Marić nakon premlaćivanja mokri krv, da se ne može kretati, osjeća žasnu bol, te da su mu polomljena dva rebra. Navedeno, osim materijalne dokumentacije, kako ističe Tužilaštvo, potvrđuju i iskazi svjedoka Sofije Ravlić, Adema Halebića i Ivice Azinovića. Sve naprijed navedeno potvrđuje da je Bojadžić izdao naredbu svom vojniku Debi, koji je, prema riječima optuženog, bio sklon udaranju zatočenih Hrvata, da brutalno i nečovječno premlati Marića.

32. U **tački 4.** Optužnice, Tužilaštvo navodi kako je oštećeni Franjo Ramljak objasnio u kojem statusu, kada i na koji način je zarobljen i doveden u zatočenički objekat Muzej te da ni odbrana nije sporila da je Ramljak bio zatočen kao ratni zarobljenik u podrumskim

prostorijama Muzeja. Tužilaštvo dalje navodi kako nema sumnje da Deba nije mogao premlatiti Franju Ramljaka bez naredbe i pristanka Bojadžića, koji je svojim prisustvom doprinio radnji izvršenja u pogledu posljedica premlaćivanja Ramljaka, koji je iste posljedice osjećao već taj dan, a posebno narednih dana kada se tijelo ohladilo.

33. **Tačkom 5.** Optužnice Tužilaštvo naglašava kako optuženi Bojadžić, kao i jedinica kojoj je pripadao, nisu učestvovali u borbama u samim Doljanima, niti je optuženi učestvovao u deportaciji zarobljenih pripadnika HVO-a i civila Hrvata iz Doljana u Muzej u Jablanici, međutim tu noć kada su dovedeni i sprovedeni u Muzej, Bojadžić je bio u Muzeju i učinio nekoliko ratnih zločina prema civilima i ratnim zarobljenicima iz Doljana. Bojadžić se tereti da je ispitivao zatočenog Miroslava Stipanovića o položajima HVO-a, te da ga je tom prilikom udarao drvenom drškom metle po leđima i nogama, da bi mu zadao završni udarac u predio potkoljenica od kojih je ratni zarobljenik Stipanović izgubio svijest. Tužilaštvo smatra kako iskaz svjedoka Stipanovića ima uporište u iskazima drugih svjedoka koji su svjedočili na navedene okolnosti, tako da ti dokazi sa potpunom sigurnošću potvrđuju postojanje pravnorelevantnih činjenica koje se optuženom stavljaju na teret.

34. **O tački 6.** Optužnice kao direktni očevidac svjedočio je i svjedok "I", pri čemu isti svjedok nije imao nikakav interes da lažno svjedoči, te je čak izjavio da njegova supruga dobro poznaje Bojadžića, i da zbog svjedočenja ima problema na poslu koji danas obavlja, ali da je došao pred Sud kako bi rekao istinu. Svjedok "I" je svjedok udaranja Miroslava Stipanovića od strane Bojadžića, te je nakon toga čuo naredbu Bojadžića da se između sebe udaraju svjedok "J" i njemu nepoznati zarobljenik hrvatske nacionalnosti. Također, i svjedoku "C" je poznato premlaćivanje svjedoka "J", te iz gore navedenog proizilazi da je optuženi Bojadžić počinio inkriminisane radnje kako je navedeno u predmetnoj optužnici.

35. **O tački 7.** Optužnice svjedočili su oštećeni svjedok "J" i svjedok "C", kao direktni očevidac svjedok "I", te posredni svjedoci Karlo Marić, Ivica Azinović, Mladen Perić, Zvonko Kukić, Franjo Ramljak koji su čuli glas Nihada Bojadžića kao naredbodavca ove radnje, te Zenaide Burić koji svjedoči da je optuženi taj dan ušao u Muzej. Iskaze navedenih svjedoka Tužilaštvo smatra uvjerljivim i međusobno saglasnim u odnosu na odlučne činjenice te se logički nadovezuju u odnosu na sporedne okolnosti pod kojima je počinjeno krivično djelo tako da u iskazima ovih svjedoka nije vidljivo bilo šta što bi ukazivalo da svi ovi svjedoci žele da neosnovano terete optuženog Bojadžića.

36. U pogledu **tačke 8.** Optužnice kojom se optuženom stavlja na teret da je zaštićenu svjedokinju "D" silovao dva puta u jednoj kući u zaseoku Rogića kuća, dok je njemu poznati muškarac sa kojim je ušao u terensko vozilo zatočenicu "H" silovao u autu kojim su se odvezli u zaselak. Tužilaštvo naglašava da nema sumnje da je svjedok "D" bila civilno lice i da je dana 28.07.1993. godine imala nepunih 17 godina. Optuženog se sjeća kao krupne plave osobe pod nadimkom Zuka, jer joj se tako predstavljao tokom silovanja, a to ime je ponovo čula nekoliko dana nakon navedenog događaja. Međutim, Zuka u to vrijeme nije bio ni krupan ni plav, dok optuženi Bojadžić jeste. Ono što Tužilaštvo smatra najrelevantnijim kada je u pitanju identifikacija počinioca jeste činjenica da je svjedok "D" izjavila kako je 01.03.1994. godine vidjela krupnog plavog muškarca koji je nad njom počinio silovanje, a Zuka je već krajem 1993. godine napustio BiH. Također, činjenica da Zuku 28.07.1993. godine niko nije vidio u Muzeju, dok su Bojadžića vidjeli svjedoci "C", "J", "I" i Zenaïd Burić, a njegov glas čuli Karlo Marić, Ivica Azinović, Zvonimir Kukić i Franjo Ramljak od ključnog su značaja za identifikaciju Bojadžića kao osobe koja je silovala svjedokinju D. O činjenici da se Bojadžić i ranije predstavljao kao Zuka svjedočili su i Ilija Kaleb i svjedok "O" koji su, braneći selo Vrce u aprilu 1993. godine, čuli glas Bojadžića koji se predstavljao kao Zuka. Svjedok "H" na identičan način kao i svjedok "D" objašnjava način zarobljavanja Hrvata u Doljanima i njihovu deportaciju u Muzej, a također i u odnosu na ostale okolnosti predmetnog događaja, iskaz svjedoka "H" saglasan je iskazu svjedoka "D". O silovanju svjedokinja "D" i "H" svjedočili su i svjedok "A", svjedok "E", Alija Šuko, Zenaïd Đelmo, te na posredan način i drugi svjedoci, koji su u svojim iskazima saglasno potvrdili odlučne činjenice, te se isti logički nadovezuju i na podudaran način potvrđuju niz detalja koji su logični i prihvatljivi, tako da u njihovim iskazima ne postoji bilo šta što bi dovelo u sumnju istinitost iskaza svjedoka optužbe.

37. Povodom **tačke 9.** Optužnice, svoje iskaze su dali svjedok Mile Ravlić, svjedok "L" i svjedok Franjo Ramljak, kao i optuženi Nihad Bojadžić, koji u svom svjedočenju potvrđuje da je u tom periodu bio na Bokševici. S tim u vezi, Tužilaštvo dalje navodi kako zbog jasnosti iskaza vjeru treba pokloniti svjedoku Milu Ravlić, obzirom da su Drago Ravlić i Stanko Šarić preminuli prije pokretanja istrage u ovom predmetu, a uzimajući u obzir da su i svjedok "L" i Franjo Ramljak na Bokševici vidjeli Nihada Bojadžića, te su se na osnovu njegovih postupaka uvjerali da isti na Bokševici izdaje naredbe. Ni sam optuženi nije sporio činjenicu da je u tom periodu bio na Bokševici i da je bio u blizini ratih zarobljenika.

38. U pogledu **tačke 10.** Optužnice kojom se optuženom stavlja na teret da je povrijeđenom Iliji Kalebu uperio pištolj u glavu, što je kod istog izazvalo ogroman strah,

Tužilaštvo smatra da je i za odbranu nepobitna činjenica da je Ilija Kaleb ranjen u septembru 1993. godine u kompleksu Rogića kuća u Donjoj Jablanici, tako da i Tužilaštvo smatra to nepobitnom činjenicom. Oštećeni Kaleb kao svjedok Tužilaštva, u svom iskazu je opisao način svog zarobljavanja, put kroz nekoliko zatočeničkih objekata i način na koji je došao do Zukine baze u Donjoj Jablanici, te Tužilaštvo smatra kako ni odbrana ne spori navedene događaje, prihvatajući činjenicu da Bojadžić nema nikakvu ulogu u vezi sa sudbinom Ilije Kaleba, sve dok isti nije dovežen u bolnicu. Tužilaštvo ističe kako u inkriminisanoj periodu kod oštećenog nije postojala sumnja u pogledu identiteta optuženog. Posjete optuženog ratnoj bolnici u Jablanici potvrdili su kako medicinski radnici tako i ranjenici HVO-a koji su ležali u istoj bolnici, te stoga Tužilaštvo smatra da je iskaz oštećenog vjerodostojan, obzirom da ima uporište i u iskazima ostalih navedenih svjedoka.

39. **U tački 11.** Optužnice svjedoci oštećeni - Mirko Zelenika, Marinko Ljoljo, Miroslav Soko, Marinko Drežnjak i zaštićeni svjedok "N" kao i svjedok odbrane, svjedočili su na okolnost granatiranja restorana koji se nalazio u blizini baze Zukine jedinice. Navedeni svjedoci dali su saglasne i ubjedljive iskaze o činjenicama vezanim za navedeni događaj čime su van svake sumnje potvrdili postojanje navedenih činjenica.

40. **U tački 12.** Optužnice kojom se optuženom na teret stavlja da je u bazi Zukine jedinice izveo iz pojate zatočenog Marinka Drežnjaka, naredio mu da se okrene prema obližnjem jezeru i u pravcu Drežnjaka ispalio više hitaca, što je kod istog prouzrokovalo strah za život, Tužilaštvo smatra kako u svjedočenju Drežnjaka nema mjesta sumnji u identitet osobe koja je pucala na njega, odnosno da se radi o Nihadu Bojadžiću, a kojeg su na isti način oslovljavali i njegovi vojnici. Iskaz oštećenog potvrđuje i svjedok Mirko Zelenika koji se u trenutku navedenog događaja nalazio u štali i kroz prozor vidio kako Bojadžić odvodi Drežnjaka, kojom prilikom je u pravcu istog ispalio više hitaca.

41. **Tačkom 13.** Optužnice optuženom se na teret stavlja da je u zatočeničkom objektu Muzej „Bitka na Neretvi“ postrojio zatočenike među kojima i Maksima Kujundžića, nakon čega se obratio istom riječima „*tebi ću Srbine glavu otkinuti*“. Svjedok Kujundžić, kako navodi Tužilaštvo, je za vrijeme zatočenja u školi u Čelebićima upoznao Bojadžića koji je nedugo nakon njegovog hapšenja došao u školu i pitao za njega, a nakon čega je Bojadžić Kujundžića i Buzuka dovezao i predao stražarima. Nedugo nakon toga, Bojadžić se sreo sa Kujundžićem tako što je došao u Muzej gdje je oštećeni bio zatočen i tu mu je Bojadžić uptio prijetnju koja je na oštećenom ostavila posljedice straha. O navedenom događaju svjedočili su i Sofija Ravlić, Mile Ravlić i svjedok "L" koji su prisustvovali

navedenom događaju. Tužilaštvo navodi kako iz navedenog jasno proizilazi da je optuženi počinio ratni zločin nad zarobljenikom Kujundžićem kako je navedeno u predmetnoj optužnici. Nadalje, Tužilaštvo navodi kako je uvjereno da su gore navedni svjedoci iskreno, bez ikakvog motiva, mržnje, nacionalne netrpeljivosti ili želje za osvetom ispričali sve ono što im je bilo poznato u vezi sa tačkama optužnice, te da su njihovi iskazi uvjerljivi, logički jasni i konzistentni jedni s drugima i da ne ostavljaju mjesta sumnji da su se događaji o kojima su svjedočili desili na drugi način. Pritom, Tužilaštvo se poziva i na svjedočenje vojnih policajaca 44. Brdske brigade Damira Gusića i Nusreta Širića koji su tokom 1993. godine obezbjeđivali ulaz u prostorije Muzeja. U tom smislu, Tužilaštvo ističe da su isti bili uvjerljivi kada su potvrdili da je Bojadžić u nekoliko navrata kao zamjenik SOPN ŠVK "Zulfikar" ulazio u prostorije Muzeja te da se spuštao u podrumске prostorije. Istima nije bilo poznato šta se dešavalo kada se Bojadžić spuštao u podrum, ali je Damiru Gusiću bilo poznato da su pojedini ratni zarobljenici HVO-a u podrumu premlaćivani. Osim toga, rekli su da za ulaz u Muzej nije bila potrebna nikakva pisana potvrda, te u tom kontekstu ističu da svjedoci Gusić i Širić nisu imali nikakvog interesa da lažno svjedoče. Te iskaze potvrđuju i svjedoci Zenaid Burić i Adem Halebić, stražari na vanjskom obezbjeđenju, kojima je također poznato da je Bojadžić ulazio u Muzej. Također, i zaštićeni svjedok Tužilaštva, svjedok "G", u istrazi je potvrdio da je Bojadžić ulazio u Muzej, da se spuštao do podrumskih prostorija, kako bi izveo zatvorene pripadnike svoje jedinice koje bi dovodio da se zatvore u Muzej. Na glavnom pretresu svjedok "G", u početku je pokušao negirati svoj iskaz iz istrage, međutim, nakon što je isti pogledao saglasio se sa istim iskazom. Što se tiče svjedoka optužbe Anđe Žarić, njen iskaz nema uporišta kako u ostalim iskazima svjedoka optužbe tako i u dokazima odbrane, zbog čega Tužilaštvo smatra da se ovom iskazu ne može pokloniti vjera. Tu prvenstveno Tužilaštvo podrazumijeva svjedočenje iste da je Zulfikar Ališpago posredovao pri njenom oslobađanju 1994. godine, iako je, kako ističe tužilac, notorna činjenica da je Ališpago tada bio van granica Bosne i Hercegovine.

42. Slijedom prethodno iznesenog, Tužilaštvo smatra da obrazloženi dokazi potvrđuju da je optuženi Nihad Bojadžić počinio radnje koje mu se stavljaju na teret.

43. Pri osvrtu na dokazni postupak odbrane, Tužilaštvo se na prvom mjestu poziva na svjedoke koji su davali iskaze okolnost ulaska optuženog Bojadžića u objekat Muzej na Neretvi. Tužilaštvo pritom ističe kako svjedočenje Vahidina Pozdera kao svjedoka odbrane, koji je radio na obezbjeđenju Muzeja i koji je u svom iskazu rekao da nije bio u smjeni sa svjedocima optužbe Damirom Gusićem i Nusretom Širićem, kao i da nije bio

više od pet dana na obezbjeđenju Muzeja, ne može dovesti u sumnju dokaznu snagu iskaza navedenih svjedoka optužbe, s obzirom da su oni u smjenama vidjeli Bojadžića kako ulazi u objekat Muzej. Nadalje, Tužilaštvo navodi kako se isti zaključci odnose i na iskaze svjedoka odbrane Nazifa Keskina i Jasmina Đelmu, pri čemu ističe činjenicu da navedeni svjedoci odbrane, kao ni Vahidin Pozder nisu bili 28.07.1993. godine pred Muzejom, kada su dovedeni zatočenici iz Doljana, a koji datum se veže za 4 tačke optužnice. Osvrćući se na iskaz svjedoka odbrane Mustafe Škampe, koji je svjedočio na okolnost ulaska optuženog u Muzej, Tužilaštvo navodi kako je isti svjedok potvrdio prisustvo Bojadžića 01.03.1994. godine za vrijeme razmjene Hrvata i Bošnjaka na teritoriji općine Jablanica. U odnosu na svjedočenje Nehrua Manjuška, Tužilaštvo isto smatra irelevantnim za ovaj krivični postupak, ali ističe da se taj svjedok odbrane, koji je u drugoj polovini 1993. godine često viđao Bojadžića nije izjašnjavao na okolnost njegovog izgleda. Također, svjedočenje Asima Džambasovića Tužilaštvo smatra irelevantnim, obzirom da isti ne može potvrditi da li je Bojadžić bio prisutan u Sarajevu 28.07.1993. godine. Osim toga, svjedočenje Džmbasovića i svjedoka "S1" na okolnost pozicije koju su obavljali krajem jula 1993. godine Tužilaštvo smatra kontradiktornim, obzirom da nije u potpunosti jasno ko je bio načelnik štaba Korpusa Armije BiH 28.07.1993. godine. Nadalje, svjedočenje svjedokinje Šerife Krdžević, Tužilaštvo smatra nepouzdanim, obzirom da dana 28.07.1993. godine ista nije bila sa optuženim Bojadžićem, tako da ne može svjedočiti o njegovom kretanju na taj datum. Također, povodom svjedočenja svjedoka Amara Krečinića, koji je u svom iskazu istakao da nikada nije vidio Bojadžića da zlostavlja ratne zarobljenike na Bokševici, Tužilaštvo konstatuje, a što je i sam svjedok potvrdio, da on i Bojadžić nisu bili konstantno na planini Bokševici, tako da i ne može znati sve radnje Bojadžića koje su se odvijale u tom vremenskom intervalu. Iskaze svjedoka odbrane Esada Hume i Orhana Pašlića, koji su svjedočili na okolnost kretanja optuženog u intervalu 10.07.-12.07.1993. godine odbrana smatra saglasnim sa iskazima Damira Gusića i Nusreta Širića koji su potvrdili da su u navedenom intervalu po naredbi Bojadžića oštećeni Karlo Marić i Franjo Ramljak proživjeli teške fizičke i psihičke patnje. Svjedoci optužbe potvrdili su da je Bojadžić ušao u podrum Muzeja i prije nego što je izveo svjedoka "C" u bazu UNPROFOR-a, naredio je svom vojniku Debi da pretuče oštećene, nakon čega je izveo svjedok "C" iz Muzeja i odveo ga u bazu UNPROFOR-a, gdje je neuspješno pokušao njegovu razmjenu. Tužilaštvo ukazuje kako je bitno istaći da je Bojadžić uvijek bio prisutan kada su bila određena dešavanja vezana za zatočenike u Jablanici, što ne spori ni odbrana optuženog. Svjedok odbrane Esad Humo, kako ističe Tužilaštvo, nema odgovora zašto je tražio baš Bojadžića da kao najodgovorniji ispred

armijske strane učestvuje u razmjeni svjedoka "C", a to nije tražio od upravnika Muzeja ili komandanta Zuke. Dalje, Tužilaštvo smatra da je iskaz svjedoka Orhana Pašalića, koji je izjavio da je Bojadžić živio na imanju svog punca Muje Honđe, u koliziji sa svjedokom odbrane Vahidinom Pozderom, koji tvrdi da je Bojadžić živio u kući punca Muje Honđe u blizini Muzeja, dok su oba svjedoka kontradiktorna sa svjedokom odbrane Šefkom Hodžićem, koji kaže da je Bojadžić imao boravište u bazi Zukine jedinice u Donjoj Jablanici i da je bio domaćin visokim oficirima iz Sarajeva u toj bazi. Vezano za iskaz istog svjedoka, Tužilaštvo navodi kako je isti potvrdio da je optuženi imao bradu 01.09.1993. godine, koju činjenicu Tužilaštvo i ne osporava, kao i 15.09.1993. godine, međutim, isti svjedok nije svjedočio o izgledu optuženog u vremenu od 20. do 25.09.1993. godine kada je optuženi naredio da se postroje zatočeni Hrvati na cestu kako bi granate s položaja HVO-a padale po njima i u periodu kada je pucao iz pištolja oko Marinka Drežnjaka. S tim u vezi, Tužilaštvo navodi kako su iskazi svjedoka odbrane o bradi optuženog kontradiktorni i da zapravo nema dokaza o tome u relevantnom periodu za ovu tačku optužnice a to je 20-25.09.1993. godine. U svom iskazu, Šefko Hodžić je također potvrdio da je jedne prilike ušao u prizemlje Muzeja te da je pokušao razgovatrati sa izbjeglim Hrvatima iz Doljana nakon čega mu je jedan vojni policajac rekao da odmah izađe napolje jer nije imao odobrenje, pri čemu Tužilaštvo ne spori ovaj događaj, a što je potkrijepljeno materijalnim dokazima. Osim brade i ulaska u Muzej, svjedočenje Šefke Hodžića je bitno jer isti potvrđuje da se sjeća kako je kuhar Zukine jedinice sredinom septembra 1993. godine ranjen te isti potvrđuje da je u bazi Zukine jedinice postojao heliodrom. Iskaz svjedoka odbrane Amira Kurtovića u odnosu na dešavanja u Donjoj Jablanici u septembru i oktobru 1993. godine kontradiktoran je iskazu svjedoka Šefke Hodžića, novinara koji je pisao o ranjavanju kuhara i granatiranju Donje Jablanice. Kurtović tvrdi da se to nikada nije desilo i da se on uopće ne sjeća Šefke Hodžića, iz čega je Tužilaštvo izvelo zaključak da Amir Kurtović i nije bio u Donjoj Jablanici u septembru 1993. godine. Na osnovu iznesenog, Tužilaštvo zaključuje da ni jedan svjedok pred ovim Sudom nije potvrdio da je Bojadžić imao bradu u intervalu od 20. do 25.09.1993. godine. Kada je riječ o tački koja se odnosi na povređivanje zaštićenog svjedoka "C", kao svjedoci odbrane saslušani su svjedok "S" i Zaim Softić. Tužilaštvo navodi da se svjedok "S" slučajno zadesio u zgradi Hidrocentrale Jablanica gdje je vidio Bojadžića kako u ruci drži nož, pretpostavljajući da želi zaštititi ratnog zarobljenika "C", te da svjedok Zaim Softić ne zna ko je istog povrijedio, osim što je navodno čuo da je Bojadžić galamio na upravnika zatvora jer je isti izbo Tutinog vojnika, a koju tezu odbrane Tužilaštvo smatra neosnovanom iz naprijed navedenih razloga. Tvrdnju svjedoka odbrane Muhameda Noge i Mesuda Džananovića da

su Bojadžića vidjeli na Igmanu, Tužilaštvo niti potvrđuje niti osporava, međutim ni jedan od navedenih svjedoka nije bio sa Bojadžićem 28.07.1993. godine, niti su ga vidjeli taj dan. Nadalje, Tužilaštvo se referira na svjedoke odbrane koji su tvrdili da su bili u Sarajevu krajem jula i početkom avgusta 1993. godine i koji su svjedočili o kretanju Bojadžića u tom periodu. Iskaz svjedoka Fikreta Fakića Tužilaštvo smatra apsolutno nepouzdanim, obzirom da je isti svjedok svjedočio na okolnost ulaska u ŠVK Sarajevo, a nije mogao odgovoriti na najjednostavnije pitanje da li su se vodile evidencije ulaska i izlaska iz zgrade ŠVK, te da se na iskazu ovog svjedoka ne može zasnovati zaključak da je Bojadžić 28.07.1993. godine bio u Sarajevu. Također, prema mišljenju Tužilaštva, ni svjedok Šemso Guhdija u svom iskazu nije mogao potvrditi tačan datum ulaska optuženog Bojadžića u Sarajevo, niti je istom svjedoku bilo poznato gdje se Bojadžić nalazio 28.07.1993. godine. S druge strane, svjedok Jasmin Medić, pripadnik 9. brdske brigade svjedočio je da je Bojadžića vidio dva ili tri dana prije pucnjave u Sarajevu, a koja se navodno desila 01.08.1993. godine, ali obzirom da je mjesec juli te godine imao 31 dan, Medić je mogao Bojadžića vidjeti u Sarajevu 30. ili 29. jula, što znači da ni ovaj svjedok odbrane nije mogao potvrditi gdje se Bojadžić nalazio gore navedenog datuma. Putem ovog svjedoka, odbrana je nastojala ukazati na sličnost Nedžada Muharemovića i Nihada Bojadžića, međutim, nakon odgovora Jasmina Medić da je Nedžad imao dužu kosu i kovrdže, odnosno da je tada bio kratko ošišan, odustala je od pitanja koja se odnose na njihov fizički izgled. Svjedok odbrane Šaćir Arnautović, načelnik Uprave vojne bezbjednosti 1. Korpusa, svjedočio je u ovom predmetu na okolnost sačinjavanja službene zabilješke u kojoj je navedno da je Bojadžić boravio u Sarajevu krajem jula 1993. godine, međutim svjedok je rekao da je Bojadžića u Sarajevu sreo samo jedanput i to kada se desio incident sa pucnjavom, dok ga prije toga nije viđao, te uzevši u obzir da to ne mora biti tačno, niti da svjedok mora znati šta podrazumijeva krajem jula, Tužilaštvo ističe da svjedok Šaćir Arnautović zaista ne zna gdje je Bojadžić bio 28.07.1993. godine. Na kraju, Tužilaštvo se u završnoj riječi poziva i na iskaze svjedoka Safeta Baltića koji je potvrdio da je dana 28.07.1993. godine predao 5.000 KM Bojadžiću nakon čega je sa Bojadžićem i Edinom Džekom bio na ručku u Sarajevu. Ovaj dio iskaza svjedoka Tužilaštvo smatra konfuznim, jer je ostalo nejasno da li je odmah nakon predaje novca otšao sa Bojadžićem na ručak, ili narednog dana a što je bitna razlika. Nasuprot iskazu svjedoka Safeta Baltića, svjedoci koji su potvrdili da je Bojadžić bio dana 28.07.1993. godine u kasnim noćnim satima u Jablanici, odnosno u Muzeju su: svjedok "C", svjedok "J", svjedok "A", Zenaïd Burić, Miroslav Stipanović, Adem Halebić zvani Kamilica, Karlo Marić, Ivica Azinović, Mile Ravlić, Zvonimir Kukić, Mladen Perić te svjedokinje "D" i "H", odnosno ukupno 13 svjedoka. Kod ocjene ovih proturječnih

dokaza, Tužilaštvo smatra da su iskazi ovih 13 svjedoka uvjerljivi i da sa sigurnošću potvrđuju ovu bitnu činjenicu te da dokazna snaga svih ovih svjedoka nije dovedena u pitanje iskazom optuženog, konfuznim i nelogičnim iskazom svjedoka Safeta Baltića i rukom napisanom konstatacijom datuma predaje novca na dokumentu koji je pribavljen iz privatne arhive optuženog, a ne iz državnog Arhiva. Konačno, sama teza odbrane da je optuženi 28.07.1993. godine bio u Sarajevu sama po sebi ne isključuje mogućnost dolaska i prisustva optuženog u kasnim noćnim satima 29.07.1993. godine u Jablanici i Muzeju, jer iz iskaza većeg broja svjedoka proizlazi da je za dolazak iz Sarajeva do Jablanice bilo potrebno nekoliko sati. U duplici pred Sudom saslušan je i svjedok "S1", posljednji svjedok odbrane u ovom krivičnom postupku. Svjedok "S1" je bio visokorangirana osoba u strukturi Prvog korpusa Armije RBiH, te je imao kancelariju u zgradi 1. Korpusa, a u toj zgradi je sjedio i načelnik Uprave bezbjednosti Šaćir Arnautović. Svjedok "S1" izjavio je da je dana 28.07.1993. godine kod njega u zgradu 1. Korpusa došao Bojadžić koji ga je izvijestio o bijegu vojnika srpske nacionalnosti u VRS, te o formiranju muslimanskih snaga na Igmanu. Sjeća se da je optuženi bio kod njega u kancelariji 28.07.1993. godine, i to povezuje sa smrću Envera Šehovića na Žuči, a koji je poginuo dan prije navedenog datuma. Tužilaštvo smatra da povezivanje smrti nekog od vojnika-komandanata sa alibijem optuženog nema smisla, jer su pogibije u Sarajevu sredinom 1993. godine bile konstanta. Tužilaštvo nelogičnom smatra i činjenicu da je svjedok "S1" imao kancelariju odmah do Šaćira Arnautovića, navodeći da ako je tema sastanka, kako "S1" tvrdi, bilo formiranje muslimanskih snaga, zbog čega Bojadžić svoja saznanja nije prenio i Arnautoviću, a ne da se zabilješka sačinjava nekoliko dana poslije 28.07.1993. godine. Dalje, sjetiti se kada je Bojadžić bio u Sarajevu, a ne znati kada je vojska RS zauzela repetitor na Bjelašnici, strateški jako bitnu kotu za 1. Korpus, prema mišljenju Tužilaštva nema logike. Iz navedenih razloga, zaključak je Tužilaštva da su svjedoci "S1" i Arnautović dali sračunat iskaz, s ciljem da olakšaju krivičnopravni položaj optuženog Nihada Bojadžića.

44. Kad je u pitanju ocjena dokaza izvedenih na pretresu, Tužilaštvo naglašava da je osnovni princip prema ZKP-u princip slobodne ocjene dokaza, ističući da je u ovom predmetu saslušan veliki broj svjedoka te izvedena obimna materijalna dokumentacija. Pritom, Tužilaštvo naglašava kako svjedoci optužbe nisu samo civili i ratni zarobljenici hrvatske nacionalnosti, nego da među ključnim svjedocima ima i Bošnjaka-pripadnika Armije BiH u tom periodu koji su iskreno svjedočili o onome što im je poznato. Kada je riječ o žrtvama, Tužilaštvo napominje da je protekao dug vremenski period od 20 godina, da su

svjedoci kao i u drugim predmetima ratnih zločina saslušavani više puta od strane raznih institucija, kao i da su saslušanja svih bitnih svjedoka na glavnom pretresu, naročito unakrsna ispitivanja trajala veoma dugo. Kod ovakvog stanja stvari Tužilaštvo ukazuje da Sud mora posjedovati poseban senzibilitet kako bi mogao ocijeniti iskrenost i vjerodostojnost svakog svjedoka, shvatiti psihologiju svakog svjedoka i njegove reakcije na pitanja i ponašanje ispitivača, naglašavajući da se svaki svjedok mora posmatrati individualno. Dalje, kako Tužilaštvo ističe, Sud mora voditi računa o taktikama i metodama korištenim od strane ispitivača kroz forme direktnog i unakrsnog ispitivanja, zatim psihološkim pritiscima kojima su svjedoci izloženi tokom ispitivanja, posebno u vezi dužine ispitivanja, ponavljanja pitanja, insistiranju na nebitnim razlikama u mnoštvu ranijih iskaza, te optužbama da su i sami počinioči krivičnih djela. Neki svjedoci mogu izdržati ove pritiske, dok drugi ne mogu, usljed čega dolazi do mehanizama zaštite koji se ogledaju u tome da svjesno odbijaju odgovarati na pitanja na koja znaju odgovor, do toga da počnu sumnjati i preispitivati se u vezi onoga u što su bili sigurni u direktnom ispitivanju. Slijedom prethodno iznesenog, Tužilaštvo predlaže da Sud, nakon izvršene savjesne ocjene dokaza, utvrdi da je optuženi počinio krivična djela za koja je i optužen, te da ga oglasi krivim i kazni po zakonu.

b) Odbrana

45. U svojoj završnoj riječi odbrana je istakla da će Sud, ocjenom svakog dokaza pojedinačno i u vezi sa drugim dokazima, doći do zaključka kako Tužilaštvo nije dokazalo nijedan navod optužnice, kao niti jednu radnju optuženog koja bi činila obilježja krivičnog djela za koje je optužen, zbog čega odbrana predlaže da se optuženi Nihad Bojadžić oslobodi od optužbe. Odbrana se na prvom mjestu osvrnula na poziciju jedinice SOPN-a u kojoj je Bojadžić obavljao funkciju zamjenika komandanta, zatim na kretanje Bojadžića od polovine aprila do sredine avgusta 1993. godine, te na detaljnu analizu provedenih dokaza za svaku tačku optužnice pojedinačno i u vezi sa drugim dokazima. Odbrana u potpunosti osporava da je SOPN u vrijeme događaja obuhvaćenih optužnicama od mjeseca juna 1993. godine do oktobra 1993. godine, bio u organskom sastavu Štaba Vrhovne Komande Armije R BiH i da u tom smislu dokazi jasno pokazuju da SOPN od aprila do kraja 1993. godine nije bio direktno podređen ŠVK Armije BiH. Pozicija SOPN-a u organskom sastavu Armije BiH kao i promjene njenog položaja u sistemu rukovođenja i komandovanja u cjelini su utvrđeni i proizlaze iz dokaza odbrane. Kada je riječ o kretanju Bojadžića u periodu od polovine aprila do početka avgusta 1993. godine, odbrana navodi da od samog početka ovog krivičnog postupka optuženi tvrdio kako on u drugoj polovini 1993. godine nije

boravio na području Jablanice. Potpuno je jasno negirao da nikada nije učestvovao u maltretiranju hrvatskih ratnih zarobljenika u objektu Muzej kao ni bilo gdje drugo na području Jablanice, a sve i da jeste tako, provedenim dokazima ne bi bilo van razumne sumnje dokazano da je počinio krivična djela za koja se tereti. Zbog toga je ocjena dokaza koji govore o kretanju Bojadžića u gore navedenom periodu od posebnog značaja kako za odbranu optuženog tako i za utvrđivanje činjenica koje isključuju odgovornost istog za radnje opisane u dispozitivu optužnice. Dalje odbrana navodi da je alibi Bojadžića potkrijepljen iskazima brojnih kredibilnih svjedoka i materijalnim dokazima iz tog perioda, odnosno da tužilac provedenim dokazima nije doveo u pitanje alibi optuženog. Odbrana smatra da provedena analiza dokaza jasno pokazuje da Tužilaštvo nije osporilo alibi optuženog Bojadžića, niti je van razumne sumnje dokazalo bilo koji bitan element optužbe koji bi predstavljao izvršenje krivičnog djela koje mu se stavlja na teret.

46. Povodom **tačke 1.** Optužnice od 29.12.2011. godine o kojoj su svjedočili zaštićeni svjedok "C", Sead Branković, Alija Šuko, optuženi Nihad Bojadžić, svjedok Selman Podžić, zaštićeni svjedok "S", svjedok Zaim Softić, odbrana osporava činjenične aspekte navedene tačke optužnice, odnosno da je Bojadžić, zajedno sa osobom pod nadimkom Džoni ispitivao zarobljenog pripadnika HVO-a svjedoka „C“, zatim da je svjedoka "C" udarao nogama i rukama po cijelom tijelu, te da je uzeo nož i isti zabio u predio lijeve natkoljenice svjedoka "C". U tom smislu, obrana navodi kako Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo ni jedan od ovih navoda optužnice, naglašavajući da postoje značajne nesaglasnosti u izjavama saslušanih svjedoka, posebno u pogledu prisustva i radnji optuženog te prisustva drugih osoba. Imajući u vidu naprijed navedeno, odbrana predlaže da Sud oslobodi optuženog Nihada Bojadžića po ovoj tački optužnice.

47. U odnosu na **tačku 2.** Optužnice o kojoj je svjedočio samo svjedok „C“, odbrana ističe da Tužilaštvo nije dokazalo navode iz predmetne tačke, kao i da je iskaz navednog svjedoka kontradiktoran drugim kredibilnim svjedocima i da objektivno presuditelj činjenica ovom svjedoku, ni u kojoj mjeri ne bi mogao pokloniti vjeru.

48. Svoju završnu riječ u odnosu na **tačke 3. i 4.** Optužnice odbrana je iznijela zajedno, obzirom da su se događaji iz navedenih tačaka, prema iskazima saslušanih svjedoka, dogodili u isto vrijeme i na istom mjestu odnosno jedan iza drugog, a na okolnosti navedenih tačaka u svojstvu svjedoka saslušani su svjedoci: Karlo Marić, Franjo Ramljak, zaštićeni svjedok "C", Ivica Azinović, Mile Ravlić i Sofija Ravlić. Odbrana osporava činjenične aspekte navedenih tačaka optužnice, odnosno navode da je optuženi u

mjesecu julu 1993. godine naredio svom potčinjenom vojniku Debi da izvede na hodnik i pretuče Karla Marića dok je sve to posmatrao optuženi Bojadžić, zatim da je optuženi u mjesecu julu 1993. godine naredio sebi potčinjenom vojniku Debi da izvede zatočenika Ramljaka u hodnik, naredivši mu da legne na pod potrbuške i ispruži ruke iznad glave, te da je udaranje od strane osobe pod nadimkom Deba trajalo sve dok optuženi Bojadžić nije naredio Debi da prestane udarane riječima: „*dobro je dođi ovamo*“ kada je u pitanju Karlo Marić, odnosno kad je u pitanju Franjo Ramljak, sve dok Bojadžić nije naredio Debi da ga prestane udarati. Odbrana smatra da Tužilaštvo nije, van razumne sumnje, dokazalo ni jedan od navoda tačaka 3. i 4. Optužnice, pa stoga predlaže da Sud oslobodi optuženog i po navedenim tačkama optužnice.

49. Na okolnosti iz **tačke 5.** Optužnice svjedočili su: Miroslav Stipanović, Adem Halebić, Mladen Perić, Marinko Miličević, Ruža Marjanović, zaštićeni svjedoci “E” i “I”. Odbrana osporava sve navode ove tačke optužnice, navodeći da Tužilaštvo sve optužbe iz predmetne tačke zasniva isključivo na iskazu nekredibilnog svjedoka “I”, visoko motiviranog da tereti optuženog Bojadžića. U pogledu navednog, odbrana ističe dokaze o kretanju optuženog u drugoj polovini jula 1993. godine koji pokazuju da optuženi nije bio u Jablanici, a posebno ne u podrumskim prostorijama Muzeja. Na osnovu prethodno navedenog, odbrana predlaže da Sud, usljed nedostatka dokaza, oslobodi optuženog optužbi koje su mu tačkom 5. stavljene na teret.

50. U daljem toku završnih riječi odbrana se referira na **tačku 6.** Optužnice u odnosu na koju su svoje iskaze dali zaštićeni svjedok “I”, zaštićeni svjedok “J,” Mato Lebo, Mladen Perić, zaštićeni svjedok “K”, Marinko Miličević, Mile Ravlić, Zvonimir Kukić, Ruža Marjanović i Franjo Ramljak. Odbrana u potpunosti osporava navode ove tačke optužnice, smatrajući da dokazi nesporno pokazuju da se događaj iz predmetne tačke desio u noći 28.07.1993. godine, ističući da se ne radi o “tačno neutvrđenom datumu” kako se to navodi u samoj optužnici. Dokazi o kretanju optuženog u drugoj polovini jula 1993. godine pokazuju da optuženi navedenog datuma nije bio u Jablanici, a posebno ne u podrumskim prostorijama. Sve i da ne postoje čvrsti dokazi o alibiju Nihada Bojadžića, a dokazi jasno pokazuju da postoji, odbrana smatra da Tužilaštvo nije dokazalo navode iz ove tačke optužnice. Obzirom da se u konkretnom slučaju, na osnovu izvedenih dokaza, ne može izvesti pouzdan zaključak o krivici optuženog, odbrana predlaže da se optuženi oslobodi i po ovoj tački optužnice.

51. O **tački 7.** Optužnice svjedočili su: zaštićeni svjedok "J", zaštićeni svjedok "C", zaštićeni svjedok "I", Karlo Marić i Miroslav Stipanović. Odbrana ističe da Tužilaštvo nije dokazalo navod optužnice da je Bojadžić naredio zatočeniku "C" da zatočenika "J" udara nogama po svim dijelovima tijela, te da nogama skače po zatočeniku "J" što je zatočenik "C" i učinio. Također, prema mišljenju odbrane, Tužilaštvo nije dokazalo ni navod optužnice da je Bojadžić iz prostorije za zatvaranje zatočeničkog objekata Muzej „Bitka na Neretvi“ u Jablanici prozvao zatočenika "C" i izveo ga u hodnik. Dokazi nesporno pokazuju da se događaj iz predmetne tačke optužnice desio u noći 28.07.1993. godine i da se ne radi o "tačno neutvrđenom datumu" u drugoj polovini mjeseca jula 1993. godine, kako se to navodi u optužnici, a dokazi o kretanju optuženog u drugoj polovini jula 1993. godine pokazuju da je isti 28.07.1993. godine bio u Sarajevu. Stoga je odbrana u svojoj završnoj riječi predložila da se optuženi oslobodi i po ovoj tački optužnice.

52. U odnosu na **tačku 8.** Optužnice kojom se optuženom stavlja na teret krivično djelo silovanje svjedočili su svjedoci Zenaid Đelmo, zaštićeni svjedok "A", zaštićeni svjedok "G", Zaim Softić, Šemso Guhdija, zaštićeni svjedok "E", Anđa Žarić, Ruža Miličević, Kristina Martinović, zaštićeni svjedok "K", Vesna Miličević, zaštićeni svjedok "D", Sofija Ravlić, Olivera Rotim i svjedok Alija Šuko. Za odbranu je sporno da se događaj uopće desio na način kako je to navedeno u optužnici, obzirom da je svjedok Alija Šuko potvrdio da se kod osobe "D" sigurno radilo o silovanju, dok je kod druge osobe uočio znakove koji ne moraju ukazivati da se radilo o nasilnom odnosu. Za odbranu je sporno i vrijeme izvršenja djela. Naime, odbrana smatra da je činjenični navod optužnice da se događaj desio u drugoj polovini jula 1993. godine preširoko određen na štetu optuženog kao i da se optuženi u vrijeme ovog događaja nalazio u Sarajevu te nije imao nikakve veze sa opisanim događajem. Odbrana ukazuje da su izvedeni dokazi optužbe sami po sebi nekonzistentni kako u pogledu osobe, tako i u pogledu samog odvijanja događaja u vezi sa ovom radnjom izvršenja. Optužbe iz predmetne tačke optužnice odbrana smatra zasnovanim na indicijama koje kao premise za konačan zaključak moraju biti tačno, potpuno i nesumnjivo utvrđene i predstavljati dokazane činjenice. U konkretnom slučaju, kako navodi odbrana, ni jedna od indicija na kojima Tužilaštvo temelji svoj zaključak o krivici optuženog, nema karakter zasnovane, dokazane činjenice, te stoga odbrana predlaže da se optuženi oslobodi i po ovoj tački optužnice.

53. Povodom **tačke 9.** Optužnice koja se odnosi na događaj kada je optuženi na planini Bokševici prislonio cijev od pištolja zatočeniku Mili Ravliću, što je kod istog prouzrokovalo strah za život, odbrana ističe da Tužilaštvo nije ponudilo nijedan dokaz u odnosu na

navedenu tačku. U prilog navedenom, odbrana navodi kako optuženi Nihad Bojadžić nije imao apsolutno nikakve nadležnosti niti sa vođenjem osoba na radove na Bokševici, niti sa njihovim čuvanjem prilikom izvođenja tih radova, kao ni sa bilo kojim drugim aspektom vezanim za ove osobe, što jasno proizilazi iz iskaza svjedoka saslušanih na ovu okolnost. Također, odbrana naglašava da optuženi Bojadžić nije imao nikakvu nadležnost u vezi sa ratnim zarobljenicima i osobama koje su iz podruma Muzeja vođene na radove, što je isključivo obavljala vojna policija. Odbrana u završnoj riječi ukazuje i na korektan odnos optuženog prema pripadnicima HVO-a, što potvrđuju brojni dokazi, navodeći kao primjer iskaz svjedoka Amara Krečinića koji je izjavio da je za vrijeme boravka na Bokševici Bojadžić imao korektan odnos prema zarobljenicima, te da je iste pozdravljao i razgovarao s njima. Imajući u vidu da nema ni jednog dokaza kao ni indicije da je optuženi počinio ovo djelo, odbrana predlaže da se optuženi oslobodi i po ovoj tački optužnice.

54. U dijelu završnih riječi koje je iznijela braniteljica Vasvija Vidović, na prvom mjestu naglašava se neprecizan i nejasan sadržaj predmetnih optužnica. U tom smislu, braniteljica ističe kako je, shodno normama međunarodnog humanitarnog prava, u predmetima koji se odnose na ratne zločine neophodno utvrditi status oštećenih lica, ističući da Tužilaštvo u navedenim optužnicama nije navelo koja oštećena lica smatra civilima, a koja ratnim zarobljenicima. Navedno je, prema mišljenju odbrane, neophodno kako bi optuženi bio u cjelosti informisan o činjeničnom i pravnom osnovu krivičnih djela koja mu se stavljau na teret te kako bi mogao pripremiti svoju odbranu. Pored navedenog, braniteljica ukazuje i na nepreciznost još jednog elementa optužnice, a to je vrijeme učinjenja krivičnog djela, navodeći da svaka tačka optužnice započinje riječima „neutvrđenog dana“, smatrajući takve navode optužnice paušalnim, nepreciznim i preširoko postavljenim. Nadalje, odbrana se poziva i na nezakonito postupanje Tužilaštva BiH u smislu istovremenog vođenja više postupaka protiv optuženog i zakonitosti izvedenih dokaza. U pogledu uslova koji moraju biti ispunjeni da bi se krivično djelo moglo smatrati ratnim zločinom, odbrana smatra nedopustivim da Tužilaštvo proizvoljno navede imena oštećenih bez da specificira njihov status, a da pri tome traži da se optuženi oglasi krivim za krivična djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva i Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, bez jasnog razlučenja kojom tačkom optužnice se isti tereti za koje krivično djelo. Navedeno odbrana smatra relevantnim iz razloga jer je neophodno utvrditi da li je radnja izvršenja bila usmjerena protiv neke od zaštićenih kategorija humanitarnog prava, odnosno civila ili ratnih zarobljenika. Potom se odbrana osvrće i na historijat događaja koji se optuženom stavljaju na teret predmetnim optužnicama. Braniteljica navodi da je HVO

početkom 1993. godine na području Jablanice formirao paralelne organe vlasti uz koje je bila smještena i pričuvna jedinica HVO-a sa zadatkom da otvori bojište u Jablanici kada HVO započne napad na Jablanicu, što su potvrdili brojni svjedoci. Međutim, to se nije desilo obzirom da su ove osobe uhapšene od strane Stanice javne bezbjednosti i Vojne policije u momentu napada na Jablanicu u aprilu 1993. godine i smještene u objekat Muzej. Upravo u tom periodu došlo je do intenzivnih napada HVO-a na mjesta oko Jablanice ali i na sam grad Jablanicu. Što se tiče vojnih jedinica HVO-a koje su djelovale na užem i širem području Jablanice svjedok Šemsudin Halebić je rekao da je to bila bojna "Mijat Tomić", koja je bila aktivna u relevantnom vremenskom periodu. U pogledu pozicije optuženog Bojadžića, odbrana ističe da je isti obnašao dužnost zamjenika komandanta SOPN „Zulfikar“, te dužnost pomoćnika načelnika Štaba za obavještajne poslove na IKM-u Bradina u OG Igman, kako to proizilazi iz materijalnih dokaza, iskaza svjedoka, kao i iskaza optuženog. Nadalje, optuženi Bojadžić je, prema vlastitom svjedočenju, od aprila 1992. godine bio angažovan u ratu u BiH, a u septembru 1992. godine priključio se jedinici SOPN „Zulfikar“ čiji je komadant bio Zulfikar Ališpago. Pored navedene dužnosti, od aprila 1992. godine optuženi je postavljen za pomoćnika Načelnika štaba za obavještajne poslove na IKM-u Bradina u OG Igman. Kada su u pitanju aktivnosti u kojima je optuženi učestvovao u tom periodu, odbrana navodi pregovore u Jablanici kojima su prisustvovali generali Halilović i Petković, zatim pregovori u Konjicu kojima su prisustvovali dr. Ćibo, pokojni Andrić, Braco Fazlić te pregovori sa delegacijom u Međugorju gdje su bili predsjednici Izetbegović i Tuđman i dr., zatim učešće u borbenim aktivnostima predvodeći jedinicu SOPN Zulfikar kao zamjenik komandanta. Prethodno opisanim aktivnostima optuženi je bio zauzet u relevantnom vremenskom periodu tokom svog boravka u Jablanici, usljed čega nije imao vremena da se bavi objektom „Muzej“ ili osobama koje su se nalazile u tom objektu. Vezano za objekat Muzej, odbrana navodi da optuženi Bojadžić nije imao nikakvu nadležnost nad istim objektom, te da čak nije imao nikakva ovlaštenja za dolazak u Muzej, što su i potvrdili svjedoci, konkretno Nusret Širić, koji je potvrdio da Bojadžić nije imao nikakve veze sa vojnim policajcima kao što je on, niti da je imao ikakve veze sa funkcionisanjem odnosa nadređeni-podređeni, niti sa stražarima zatvora. Kada je u pitanju Ratna bolnica u Jablanici, odbrana ukazuje da su svi ljekari kao i ostalo medicinsko osoblje saglasni u svojim izjavama da u Ratnoj bolnici niko nije pravio ekscesne situacije, zatim da su svi pacijenti dobijali istu pomoć, u skladu sa ratnim uslovima koji su vladali, ali da su ranjenici hrvatske nacionalnosti imali bolji tretman u odnosu na ranjenike Armije R BiH. Također, odbrana ističe da su svjedoci potvrdili da niko nikada nije ometao ljekare u radu, što to su jednoglasno objasnili, prije svega činjenicom

da se sasvim sigurno niko ne bi usudio bilo šta nažao uraditi ljekarima obzirom da je bilo ratno stanje i da se svako bojao za sebe i eventualnu potrebu za ljekarskom pomoći. Vezano za izgled Bojadžića u relevantnom vremenskom periodu, odbrana naglašava da su svi svjedoci hrvatske nacionalnosti opisali Bojadžića u inkriminisanom periodu kao korpulentnu osobu, sa kratkom kosom, izbrijanog bez bilo kakvih oznaka na licu, odnosno da je bio isti kao i sada samo malo mršaviji, s tim da takav opis ne odgovara njegovom stvarnom izgledu u tom periodu, a posebno ne u periodu avgust-oktobar/novembar 1993. godine, što proizilazi iz materijanih dokumenata odnosno fotografija optuženog nastalih u tom vremenu. Iz navedenog, odbrana zaključuje kako svjedoci koji su opisivali Bojadžića na prethodno opisani način uopće nisu ni vidjeli istog u tom periodu.

55. U odnosu na **tačku 1.** druge Optužnice (od 14.06.2012. godine), odbrana smatra da Tužilaštvo nije izvelo ni jedan dokaz koji bi van svake razumne sumnje ukazao na počinjenje ovog djela. Naime, doktor Alija Šuko, za kojeg su svi svjedoci izjavili da se radi o čestitom i poštenom čovjeku, rekao je da nikada nije čuo za bilo kakv eksces Nihada Bojadžića, a posebno ne da je nekome istrгнуo infuziju iz ruke, te da takvo nešto nije ni bilo moguće, jer bi to medicinsko osoblje bolnice spriječilo. Navedenu izjavu potvrdili su i ostali medicinski radnici koji su u tom periodu radili u ratnoj bolnici u Jablanici.

56. Povodom **tačke 2.** Optužnice, odbrana ističe kako navodi ove tačke također nisu potkrijepljeni ni jednim dokazom, naglasivši da je Tužilaštvo odustalo od saslušanja svjedoka "M", tako da navode predmetne tačke nije potvrdio ni jedan drugi svjedok.

57. U **tački 3.** Optužnice svoj iskaz je dao svjedok-oštećeni Ilija Kaleb čije svjedočenje odbrana smatra nevjerodostojnim, navodeći da isto potvrđuju i njegove ranije date izjave. Na okolnosti ovih navoda optužnice svjedočili su i brojni drugi svjedoci koji su u relevantnom vremenskom periodu radili u ratnoj bolnici u Jablanici, ali niko od njih nije potvrdio navode Optužnice i iskaza Ilije Kaleba.

58. U odnosu na **tačku 4.** Optužnice odbrana naglašava da sve i da jesu tačni izneseni navodi predmetne tačke iz takve formulacije ne proizilazi bilo kakvo kršenje međunarodnog humanitarnog prava, odnosno da usljed manjkavosti činjeničnog opisa iz Optužnice nije moguće izvesti zaključak o ostvarenju bilo kakvih posljedica u odnosu na oštećene, niti na ostvarenje zabranjene posljedice, u smislu kršenja normi međunarodnog humanitarnog prava, optuženom stavlja na teret.

59. Vezano za **tačku 5.** Optužnice odbrana ukazuje da ne postoji ni jedan dokaz koji bi podržao navode ove tačke, a posebno ne materijalni dokaz, iz čega proizilazi da nisu dokazani elementi za postojanje krivičnog djela ratnog zločina.

60. U odnosu na **tačku 6.** Optužnice odbrana smatra da su iskazi svjedoka nevjerodostojni, posebno u svjetlu činjenice da svi svjedoci optuženog opisuju na potpuno drugačiji način u odnosu na njegov stvarni izgled, a koji je potkrijepljen kako materijalnim dokazima u vidu fotografija, tako i iskazima svjedoka. Niti jedan svjedok optužbe, iako su svi tvrdili kako znaju ko je optuženi, nije opisao njegov stvarni izgled u tom periodu, odnosno niko od svjedoka Tužilaštva nije spomenuo da je optuženi u periodu septembar-oktobar 1993. godine zaista imao veliku bradu.

61. U vezi **tačke 7.** Optužnice odbrana na prvom mjestu navodi kako činjeničnim opisom u dispozitivu nije dat opis elemenata krivičnog djela ratnog zločina, te nije jasno na koji način bi takvo djelo predstavljalo povredu međunarodnog humanitarnog prava. U tom smislu, iz provedenih dokaza ne proizilazi da se inkriminisani događaj ikada i desio, dok su iskazi svjedoka koji su svjedočili na okolnosti nevedene tačke izrazito kontradiktorni. Na osnovu navedenog, odbrana zaključuje kako ni jedna tačka optužnice nije dokazana van razumne sumnje.

62. Na kraju završne riječi odbrana se oslanja na karakter optuženog, navodeći da istom sigurno ne bi bile dodijeljene brojne pohvalnice i zahvalnice da je za vrijeme rata ispoljio bilo kakve znakove nacionalizma i da nije postupao profesionalno, a što sigurno ne bi učinili predstavnici stranih država i najvećih međunarodnih tijela. Navedeno je potvrdio i svjedok "S1" koji je jasno rekao da se takve pohvale moraju zaslužiti svojim radom, angažovanjem, ponašanjem, ukupnim doprinosom i aktivnošću ličnosti koja zaslužuje da to dobije.

II PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA

63. Vijeće je najprije razmotrilo primjenu materijalnog prava, te je prvenstveno imalo u vidu da iz optužnice proizilazi da je inkriminisano djelo počinjeno tokom 1993. godine, a u kojem periodu je na snazi bio Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ), koji je preuzet na osnovu Zakona o primjeni Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona SFRJ.

64. Odlučujući o primjeni materijalnog zakona i pravne kvalifikacije djela, Vijeće je imalo u vidu načela propisana članovima 3. i 4. KZ BiH, članom 7. stav 1. EKLJP, te je primjenom odredbi navedenih članova utvrdilo da je optuženi počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SFRJ, te ga za ovo djelo oglasilo krivim.

65. Član 3. KZ BiH propisuje načelo legaliteta, odnosno da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*). Međutim, članovi 3. i 4. istog Zakona ne sprječavaju suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa opštim načelima međunarodnog prava (član 4a. KZ BiH).

66. U članu 7. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (Konvencija) na sličan način propisuje se princip legaliteta i glasi:

“Niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja, prema nacionalnom ili međunarodnom pravu. Isto tako, izrečena kazna neće biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

Ovaj član ne utječe na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda.”

67. Navedene zakonske odredbe propisuju da se, po pravilu, na učinioca krivičnog djela prvenstveno primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja.

68. Od ovog principa moguće je odstupiti jedino u interesu optuženih lica, i to u situaciji kada se nakon izvršenja djela zakon izmijenio tako da je izmijenjeni zakon blaži za učinioca. Sud procjenjuje u svakom konkretnom slučaju koji je zakon blaži za učinioca. Vijeće je, imajući u vidu praksu Ustavnog suda BiH, u pogledu primjene materijalnog prava, našlo nužnim primijeniti KZ SFRJ, kao zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela, nalazeći da je u konkretnom slučaju on blaži po učinioca, uzevši u obzir kaznu propisanu za ovo djelo.

69. Jednostavno poređenje tekstova zakona na konkretan slučaj može dati siguran odgovor samo u slučaju ako je novi zakon dekriminisao nešto što je po ranijem zakonu bilo krivično djelo, jer je tada novi zakon očigledno blaži. U situaciji kada je krivično djelo kažnjivo po oba zakona, potrebno je utvrditi sve okolnosti koje su relevantne za izbor blažeg zakona u konkretnom slučaju, uzimajući u obzir sve odredbe koje se odnose na kažnjavanje. Pri tome, treba imati u vidu odredbe o propisanim krivičnopravnim sankcijama, vrstama i mjerama, njihovom odmjeravanju, odnosno ublažavanju, mjerama sigurnosti, sporednim kaznama, mjerama koje predstavljaju supstitute kazni i drugim relevantnim odredbama u pogledu izricanja krivičnopravne sankcije.

70. Međutim, nije dovoljno utvrditi koji zakon daje veće mogućnosti za povoljniju presudu, već koji od njih omogućava povoljniji ishod u konkretnom slučaju, prema konkretnom učiniocu, a što jasno proizilazi iz zakonskih odredbi člana 4. stav 2. KZ BiH koji kaže da će se primjeniti zakon koji je *“blaži za učinioca”*. Prema tome nije isključena mogućnost da zakon sa težom kaznom bude za učinioca na kraju povoljniji, jer primjena nekih njegovih drugih odredbi dovodi do povoljnijeg rješenja za učinioca.

71. U konkretnom slučaju i zakon koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja djela – KZ SFRJ, jednako kao i zakon koji je trenutno na snazi – KZ BiH, propisuju krivičnopravne radnje za koje je optuženi oglašen krivim kao krivično djelo *Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika* i krivično djelo *Ratni zločin protiv civilnog stanovništva* (za koje djelo je optuženi oslobođen od optužbe). S obzirom na navedeno, jasno je da postoje zakonski uslovi za vođenje krivičnog postupka protiv počinioca za navedena krivična djela i njegovo kažnjavanje.

72. Pitanje retroaktivnosti primjene krivičnog zakona od izuzetnog je pravnog značaja i kao takvo je već bilo predmetom analize i ocjene u nekoliko odluka Ustavnog suda i Evropskog suda za ljudska prava (Evropski sud), a koje imaju direktne implikacije na postupanje Suda BiH u predmetima ratnih zločina, obzirom da se radi o obvezujućoj domaćoj i međunarodnoj sudskoj praksi.

73. Vijeće je, shodno prethodnom, a imajući u vidu stavove Ustavnog suda BiH, koji odstupa od prakse Evropskog suda, jer ne predviđa da se primjena blažeg zakona po učinioca preispituje za svaki slučaj pojedinačno, već jasno određuje da će se u svim slučajevima, u kojima oba zakona propisuju isto krivično djelo, na učinoca primijeniti KZ

SFRJ, ovaj zakon primijenilo u konkretnom slučaju, obzirom da je stav Ustavnog Suda BiH obvezujući i za Sud BiH.

74. Kako je krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, iz člana 173. KZ BiH kao i krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. KZ BiH za koja krivična djela se optuženi tereti u konkretnom slučaju, bilo propisano članom 142. i 144. KZ SFRJ, to je, slijedom navedenog, te u skladu sa praksom Ustavnog suda BiH, u pogledu primjene materijalnog prava nužno primijeniti KZ SFRJ, kao zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela i kao zakon koji je prema stavu Ustavnog suda BiH, blaži prema optuženom.

III STANDARDI DOKAZIVANJA

75. Prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu, Vijeće se rukovalo nekim osnovnim načelima propisanim u ZKP BiH kao i u Konvenciji, a koji će u nastavku biti navedeni.

76. Član 3. stav 1. ZKP BiH određuje da se svako smatra nevinim dok se ne utvrdi njegova krivica za krivično djelo koje mu se stavlja na teret.

77. Svrha sudskog postupka je da se osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se učinitelju krivičnog djela izrekne krivično pravna sankcija pod uslovima propisanim Krivičnim zakonom BiH i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKP BiH).

78. Odredbom člana 3. stav (1) ZKP BiH određena je pretpostavka nevinosti, koja predviđa da se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravomoćnom presudom ne utvrdi njegova krivnja.

79. Procesna pretpostavka nevinosti je tzv. privremena pretpostavka (*praesumptio iuris tantum*) koja vrijedi dok se suprotno ne dokaže. Zbog usvajanja ove pretpostavke, optuženi je oslobođen tereta dokazivanja svoje nevinosti. Teret dokazivanja suprotnog od onog što predviđa pretpostavka nevinosti je na tužiocu. Pretpostavka nevinosti ne odnosi se samo na krivnju optuženog, već i na sve druge bitne elemente koji stoje u međusobnoj vezi u pojmu krivičnog djela (radnja izvršenja, protivpravnost ili kažnjivost).

80. Smatra se, a to potvrđuju i judikati Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP), da presumcija nevinosti ima, između ostalog, sljedeće posljedice:

(i) optuženi nije dužan dokazivati svoju nevinost i teret dokazivanja leži na suprotnoj strani, dakle tužiocu; i

(ii) sud mora donijeti oslobađajuću presudu ne samo kad je uvjeren u nevinost optuženog, nego i u situaciji kad o tome postoji razumna sumnja.

81. Jedna od neposrednih posljedica presumpcije nevinosti je izričita zakonska odredba sadržana u članu 3. stav (2) ZKP BiH prema kojoj

„sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog.“

82. Riječ je o načelu *in dubio pro reo*, ili načelu koje je izraz pogodovanja optuženog. Neku činjenicu sud može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se uvjerio u njezino postojanje koje mora proizilaziti iz dokaza izvedenih na glavnom pretresu i kad u tom pogledu postupajuće vijeće nema više nikakvih dvojbi. Pri tome, sve činjenice koje su *in peius* (na štetu) optuženog moraju se sa utvrditi sa apsolutnom sigurnošću. Drugim riječima, moraju se dokazati. Ukoliko se to ne postigne uzima se kao da one i ne postoje. Sve činjenice koje su *in favorem* (u korist) optužene osobe uzimaju se kao da postoje i onda i kad su utvrđene samo sa vjerovatnošću (znači, ne sa sigurnošću). Ako se i nakon savjesne ocjene dokaza „pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima“ sumnje ne daju otkloniti, prema normi iz navedenog člana u sumnji sud rješava na način povoljniji za optuženog.

83. Rezultat primjene pravila *in dubio pro reo* uvijek mora biti izricanje presude „u korist optuženog“, što u slučaju sumnje oko pravno relevantnih činjenica predviđenih materijalnim krivičnim pravom uključuje ne samo blažu kaznu kada je krivica utvrđena, nego i oslobađajuću presudu u slučajevima u kojima glavni pretres nije mogao razjasniti sumnju oko pitanja je li optuženi počinio krivično djelo iz optužbe.

84. U ovom smislu je i odredba člana 284. tačka c) ZKP BiH „*ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje*“ što znači, ne samo u slučajevima u kojima uopšte nisu izvedeni dokazi za optužbu, nego i u takvim u kojima bi ih bilo, ali bi oni bili nedovoljni da sud iz njih, na osnovu ocjene na glavnom pretresu, izvuče zaključke o nedvojbenom postojanju činjenica iznesenih u optužbi.

85. Član 14. ZKP BiH nalaže da je Sud dužan razmatrati i ocjenjivati dokaze koji idu u korist optuženog sa jednakom pažnjom kao i dokaze koji mu idu na teret.

86. Član 6. stav 1. Konvencije nameće obavezu svim sudovima da *“ukazu dovoljno jasno na osnove na kojima oni zasnivaju svoju odluku”*.⁷ Iako priznaje primat domaćih sudskih organa u davanju ocjene šta je relevantno i prihvatljivo, član 6. stav 1. Evropske konvencije nameće domaćim sudovima obavezu da na odgovarajući način izvrše ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza koje su podnijele strane.⁸ U vezi s navedenim, sudovi moraju razmotriti i raščistiti sve značajne nepodudarnosti u iskazima strana u postupku, ukazati da li je neki od osporenih dokaza neprihvatljiv, te ako jeste, navesti po kom osnovu.⁹

87. Prilikom ocjene iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće je nastojalo sagledati njihovo svjedočenje u cjelini, misleći pri tome kako na sadržinu samog iskaza, tako i na njihovo držanje i ponašanje tokom davanja iskaza. Kredibilitet svjedoka zavisi ne samo od toga u kojoj mjeri poznaju događaj o kojem svjedoče, nego i od iskrenosti svjedoka, njegove pouzdanosti, kao i svijesti da se polaganjem zakletve pred sudom obavezao da govori istinu.

88. Za iskaz svjedoka nije isključivo bitno da je on dat iskreno, bitno je i da je iskaz pouzdan. Vijeće je imalo u vidu da pouzdanost iskaza jednog svjedoka zavisi od njegovog poznavanja činjenica, ali na pouzdanost iskaza u velikoj mjeri može uticati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije kao i traumatičnost samog događaja o kome svjedoči. Vijeće je uporedilo činjenice o kojima je svjedok svjedočio sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te materijalnim dokazima kako bi se utvrdilo da li su potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovom predmetu.

89. Također, Vijeće je ispitalo uložene materijalne dokaze kako bi odlučilo o njihovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti.

90. Zapisnike o saslušanju svjedoka uložene u spis u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH sud je cijenio u vezi sa svim ostalim provedenim dokazima.

⁷ Evropski sud za ljudska prava, *Georgiadis protiv Grčke*, 1997., par. 606.

⁸ *Van de Hurk protiv Nizozemske*, 19.04.1994. godine, par. 59.

⁹ *Khamidov protiv Rusije*, 02.06.2008. godine, par. 173.

91. Temeljem odredbe člana 15. ZKP BiH, sud ima pravo da slobodno ocjenjuje dokaze.¹⁰ Vijeće je pažljivo cijenilo sve izvedene dokaze, te će ocjenu istih, a naročito dokaza na kojima je temeljio svoju odluku sud dati u dijelu presude u kojem je obrazložena činjenična i pravna analiza optužbi koje su optuženim stavljene na teret.

NALAZI SUDA - OSUĐUJUĆI DIO IZREKE PRESUDE

OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV RATNIH ZAROBLJENIKA IZ ČLANA 144. KZ SFRJ

92. Sudeće vijeće je optuženog Nihada Bojadžića oglasilo krivim za počinjenje krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ).

93. U članu 144. KZ SFRJ navodi se:

*„Ko kršeći pravila međunarodnog prava **naredi da se prema ratnim zarobljenicima vrše** ubistva, **mučenja, nečovječna postupanja**, biološki, medicinski ili drugi naučni eksperimenti, uzimanje tkiva ili organa **radi** transplatacije, **nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja**, prisiljavanje na vršenje službe u oružanim snagama neprijatelja, ili lišavanje prava na pravilno i nepristrasno suđenje, ili ko izvrši neko od navedenih djela,*

kaznit će se zatvorom najmanje pet godina ili smrtnom kaznom.“

94. Za postojanje citiranih krivičnih djela neophodno je da radnje izvršenja djela predstavljaju kršenje pravila međunarodnog prava, što ukazuje na blanketni karakter krivičnog djela. Ove povrede zabranjene su Ženevskim konvencijama i dodatnim protokolima, te osnov za krivična djela koja se odnose na ratne zločine proizilazi upravo iz konvencija.

¹⁰ Član 15. ZKP BiH navodi da „...postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima“.

95. Iz citiranih zakonskih odredbi proizilaze sljedeći opšti elementi krivičnih djela Ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i Ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika:

- a) Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava,
- b) Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije;
- c) Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom;
- d) Počinilac mora narediti ili počiniti djelo.

96. Dakle, da bi se inkriminiranim radnjama optuženog ostvarila obilježja krivičnog djela ratni zločin neophodno je utvrditi odnosno, na osnovu provedenih dokaza zaključiti o postojanju naprijed navedenih opštih elemenata odnosno uslova za ispunjenost elemenata bića predmetnih krivičnih djela. Na to upućuje i zaštićena kategorija „*ratnih zarobljenika*“ u smislu krivičnog djela iz člana 144. KZ SFRJ, s tim što se navedeno krivično djelo može izvršiti ne samo za vrijeme rata i oružanog sukoba, već i poslije prestanka ovih stanja, dok se ratni zarobljenici još nalaze pod vlašću zemlje koja ih je zarobila. Naime sve do repatrijacije ratni zarobljenici uživaju status zaštićenih lica po međunarodnom pravu.

97. Kada se sagledaju zakonski opisi predmetnog krivičnog djela, jasno je da se za egzistentnost ovih djela kao uslov ne postavlja određivanje prirode odnosno karaktera oružanog sukoba, jer pitanje određivanja međunarodnog, odnosno nemeđunarodnog karaktera sukoba ne predstavlja materijalni element svakog od krivičnih djela iz člana 144. KZ SFRJ, s tim što se karakter sukoba mora utvrditi u smislu primjenjivosti, odnosno zaštite koja se pruža Ženevskim konvencijama odnosno Protokolima uz konvencije, osim ukoliko optuženom na teret nije stavljeno kršenje zajedničkog člana 3. Konvencija, koji je primjenjiv i u međunarodnom i nemeđunarodnom oružanom sukobu, odnosno ukoliko na teret nije stavljeno kršenje neke odredbe Konvencija koja je stekla status međunarodnog običajnog prava u svakom slučaju, odnosno bez obzira na karakter konkretnog sukoba.

98. Imajući navedeno u vidu, u konkretnom slučaju ne postavlja se kao uslov ni znanje optuženog za postojanje činjeničnih okolnosti koje određuju karakter sukoba, već je u ovom slučaju dovoljno da se na strani optuženog utvrdi svijest o postojanju oružanog sukoba, što će biti u nastavku ove presude na detaljniji način izloženo.

99. Vijeće nalazi da je optuženi radnjama opisanim pod tačkama 1., 2. i 3. izreke ove presude, kršeći pravila međunarodnog prava, za vrijeme rata i sukoba između AR BiH i

HVO-a sudjelovao u mučenju i nečovječnom postupanju prema ratnim zarobljenicima u Muzjeju "Bitka na Neretvi" u Jablanici i u naselju Donja Jablanica, čime je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. Krivičnog zakona SFRJ.

(a) Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava

100. Optužnicama od 29.11.2011. i 14.06.2012. godine optuženi Nihad Bojadžić tereti se da je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. Stav 1. KZ BiH i to tačka a) namjerno nanošenje osobama snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenje) i nečovječno postupanje i tačka b) nanošenje velikih patnji ili ozljeda tijela, odnosno da je u inkriminisano vrijeme postupao protivno članu 3. Stav 1. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12.08.1949. godine. Navedena odredba štiti pripadnike oružanih snaga, tj. borce koji su položili oružje i zabranjuje sve povrede koje se nanose životu i tjelesnom integritetu, naročito sve vrste ubistava, sakaćenja, svireposti i mučenja prema takvim osobama.

101. Član 3. stav 1. tačka a) Ženevskih konvencija (I-IV), u relevantnom dijelu glasi: „*U slučaju oružanih sukoba koji nemaju međunarodni karakter, a koji izbiju na području jedne od visokih strana ugovornica, svaka zaraćena strana dužna je primjenjivati barem sljedeće odredbe:*

1) Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe izbačene iz stroja zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, u svakoj će se prilici postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovijesti ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom mjerilu. U tom cilju, zabranjeni su i ubuduće se zabranjuju, u svako doba i na svakom mjestu, prema gore navedenim licima, između ostalih i sljedeći postupci:

a) nasilje što se nanosi životu i tjelesnom integritetu, osobito sve vrste ubistava, sakaćenja, okrutnosti i mučenja;

102. Navedeni član 3. je zajednički za sve Ženevske konvencije, odnosno isti je inkorporiran u sve četiri Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine. Njegova suština jeste, osim što se primjenjuje u svim vrstama sukoba (međunarodni i

nemeđunarodni), da svim osobama koje ne učestvuju direktno u neprijateljstvima garantuju određena prava, odnosno prema kojima se garantuje humano postupanje i zabranjuju određeni postupci taksativno nabrojani u tačkama člana 3. Konvencije.

103. Kako bi se utvrdilo da li su u konkretnom predmetu povrijeđena pravila međunarodnog prava, neophodno je utvrditi da je radnja bila usmjerena protiv neke od zaštićenih kategorija osoba u smislu odredbi Ženevskih konvencija.

Ratni zarobljenici (sve tri tačke osuđujućeg dijela presude)

104. Optuženi se tereti da je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika i to naredbodavac u tačkama 1. i 2. osuđujućeg dijela izreke presude za mučenje zarobljenika Karla Marića i Franje Ramljaka, te kao izvršilac nečovječnog postupanja prema zarobljeniku Marinku Drežnjaku u tački 3. osuđujućeg dijela izreke presude.

105. Vijeće ističe da stranke u postupku nisu pokrenule pitanje kvalifikacije sukoba. Međutim, primjenjivost zakona po kojem se optuženi krivično goni zavisi od prirode sukoba, te je to od suštinskog značaja u ovoj odluci. Shodno tome, Vijeće će razmotriti i to pitanje.

106. Prema III Ženevskoj konvenciji, zaštita koju uživaju ratni zarobljenici zavisi od prirode sukoba. Razlika između oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba i međunarodnog oružanog sukoba je od temeljnog značaja za režim zaštite koji predviđaju Ženevske konvencije. Na primjer, Ženevska konvencija o postupanju sa ratnim zarobljenicima iz 1949. godine (III Ženevska konvencija) opisuje dva nivoa zaštite koju trebaju uživati ratni zarobljenici. U slučaju *"oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba, a koji izbiye na teritoriji jedne od Visokih strana ugovornica"*, zajednički član 3. propisuje minimalnu zaštitu na koju imaju prava lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima u unutrašnjem sukobu. Ostatak Konvencije odnosi se na slučajeve međunarodnog oružanog sukoba između dvije Visoke strane ugovornice i predviđa zaštitu za ratne zarobljenike zarobljene tokom međunarodnog sukoba koja je daleko šira od one koju uživaju lica zarobljena u toku sukoba koji nema karakter međunarodnog. Ova razlika je istaknuta u svakoj od četiri Ženevske konvencije čiji je potpisnik i Bosna i Hercegovina.

107. Član 144. KZ SFRJ odnosi se na Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika i sadrži formulaciju o "teškim povredama" iz člana 130. III Ženevske konvencije.

108. Vijeće potvrđuje da je član 144. usko povezan sa III Ženevskom konvencijom utoliko što prava koja on štiti potiču iz člana 130. III Ženevske konvencije. Međutim, uopšte nije vidljivo da je u član 144. ugrađena i razlika koja se u III Ženevskoj konvenciji pravi između sukoba međunarodnog i nemeđunarodnog karaktera, na mjesto čega su se neka vijeća opredijelila da samo utvrde postojanje oružanog sukoba.

109. Također, ovo pretresno Vijeće je imalo u vidu i stav u predmetu *Suda BiH protiv Sulje Karajića*, gdje je u pogledu konteksta činjeničnih okolnosti tog predmeta Vijeće uzelo kao utvrđenu činjenicu postojanje rata između sukobljenih strana, te je to Vijeće smatralo da oružani sukob kao širi pojam u sebi uključuje i pojam rata, ali da ovaj pojam zadržava autonomno značenje kao i da se time *eo ipso* isključuje potreba utvrđivanja karaktera oružanog sukoba, tj. da li se radi o međunarodnom ili o nemeđunarodnom oružanom sukobu. Slijedom navedenog, to Vijeće je našlo da je izabranim pristupom koji se fokusira na postojanje rata, data potpunija pravna zaštita ratnim zarobljenicima *per se* kao zaštićenim licima, obzirom da konvencijsko pravo pruža veću zaštitu ratnim zarobljenicima iz međunarodnih u odnosu na ratne zarobljenike iz unutrašnjih oružanih sukoba.

110. U konkretnom slučaju, ovo Vijeće je utvrdilo da iz provedenih dokaza nesumnjivo proizilazi postojanje oružanog sukoba između HVO – a i ARBiH na području Jablanice u toku 1993. godine, a o čemu će biti više riječi u dijelu koju se odnosi na dokazivanje da kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije.

111. Nadalje, Vijeće je imalo u vidu i da je uočen veliki pomak u razvoju međunarodnog humanitarnog prava gdje je učinjeno premještanje kategorije borbe naroda za samoodređenje iz nemeđunarodnih u međunarodne oružane sukobe (članom 1. stav 4. Dopunskog protokola I), čime je pripadnicima pokreta otpora tih naroda, kao i svakoj drugoj strani u sukobu, priznato pravo na status ratnog zarobljenika, sukladno odredbama III Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima, te da se na njih dakle primjenjuju sve važeće odredbe međunarodnog humanitarnog prava u međunarodnim oružanim sukobima.

112. Vijeće zaključuje da, prema članu 144. KZ SFRJ, kao što je to u više navrata istaknuto, postojanje međunarodnog sukoba nije preduslov za njegovu primjenu. U širem smislu, osoba koja je zarobljena za vrijeme rata može se smatrati ratnim zarobljenikom prema članu 144. KZ SFRJ, bez obzira na to da li ispunjava striktne kriterije potrebne za status ratnog zarobljenika koji je ugrađen u Ženevske konvencije.

113. Pored toga, Vijeće je svakako imalo u vidu i praksu sudova u regiji, prema kojoj se navodi da stoji činjenica da se status ratnog zarobljenika prvenstveno daje licima koja su potpala pod vlast jedne od Visokih strana ugovornica koje su u ratu. Međutim, takav status mogu dobiti i lica u nemeđunarodnom sukobu, ukoliko nemeđunarodni sukob ima stepen oružanog sukoba koji podrazumjeva organizovanost oružanih formacija u sukobu, te takav intezitet sukoba koji ga razlikuje od kratkotrajnih pobuna i nereda, i ukoliko su obje strane u sukobu očigledno iskazale spremnost da lica koja učestvuju u sukobu na strani jedne sukobljene strane, a potpadnu pod vlast druge strane u sukobu, tretira kao ratne zarobljenike. Dakle, na takav nemeđunarodni oružani sukob, imaju se primjenjivati norme humanitarnog prava i njima štiti one kategorije lica na koje se odnose, u konkretnom na ratne zarobljenike. Prema istoj praksi, činjenica da je neki nemeđunarodni sukob kasnije prerastao u međunarodni, nema nikakvog uticaja na status lica koja su već stekla ili su sticala svojstvo ratnog zarobljenika i ne dovodi u pitanje primjenu odredaba treće Ženevske konvencije na lica koja su potpala pod vlast jedne strane u sukobu nakon promjene karaktera sukoba.

114. Na ovom mjestu Vijeće napominje i da je sukob između oružanih snaga Armije R BiH i HVO u brojnim presudama MKSJ, kao i u presudama Suda BiH okarakteriziran kao međunarodni oružani sukob slijedom čega bi se, vojnicima pripadnicima jedne strane u sukobu, a koji potpadnu pod vlast druge strane u sukobu (u konkretnom slučaju vojnicima HVO-e koji su pali pod vlast Armije R BiH) zaštita osiguravala III Ženevskom konvencijom, i to članom 3. iste.

115. Provedenom analizom dokaza u vezi sa statusom oštećenih lica, Vijeće je utvrdilo da su sva lica koje su bile žrtve u sve tri tačke osuđujućeg dijela presude imala status ratnih zarobljenika, a što je vidljivo prvenstveno iz iskaza samih oštećenih, drugih svjedoka kao i materijalnih dokaza Tužilaštva BiH.

116. Tako svjedok Mladen Perić navodi da se dobro sjeća Karla Marića koji je bio zapovjednik u Grabovici, te je nakon pada iste doveden u Muzej, kao i da je bio premlaćen prilikom zarobljavanja, pa je prvo odveden u bolnicu.

117. Sam svjedok oštećeni Karlo Marić ističe kako je, početkom 1993. godine bio vojno angažovan kao pripadnik Druge brigade HVO sve do 10.05.1993. godine kada je Armija R BiH napala selo Grabovica, kojom prilikom je pretučen od strane pripadnika jedinice

“Zulfikar”, nakon čega je odveden u bolnicu u Jablanici gdje je, kako navodi, ostao oko dva mjeseca, poslije čega je doveden u Muzej.

118. Da je oštećeni Karlo Marić bio pripadnik oružanih snaga HVO u trenutku zarobljavanja od strane pripadnika Armije R BiH, potvrđuje i iskaz svjedoka Adema Halebića. Naime isti je u to vrijeme bio angažovan kao stražar na obezbjeđenju Muzeja, te se dobro sjeća kako su, pored zatočenih Muslimana i Hrvata civila, u podrumskim prostorijama bili zatočeni i pripadnici HVO-a, među kojima se sjeća i Karla Marića, kojeg je viđao nekoliko puta dnevno.

119. I svjedok Franjo Ramljak¹¹ u svom iskazu pred Vijećem navodi kako je 1993. godine angažovan u postrojbu HVO, te da je do 12.05.1993. godine bio skriven u šumi zajedno sa još nekoliko pripadnika HVO-a, kada su pripadnici Armije R BiH zauzeli Grabovicu i kada se svjedok predao, nakon čega je prebačen u Muzej, zajedno sa ostalima. Sjeća se da je tog dana bio u vojnoj uniformi i naoružan.

120. Oštećeni Marinko Drežnjak u svom iskazu na glavnom pretresu ističe da je tokom 1993. godine bio pripadnik Bjelopoljske jedinice HVO¹², te da se sakrio i tako preživio napad na Grabovicu, ali je zarobljen u devetom mjesecu i odveden u Zukinu bazu koja se tada nalazila u Rogića kućama u Donjoj Jablanici.

121. Da je oštećeni Marinko Drežnjak bio zaista zatočen u Donjoj Jablanici, potvrđuju i svjedoci Marinko Ljoljo, Mirko Zelenika i Miroslav Soko koji navode kako se sjećaju kada je doveden Drežnjak u trap u kojem su se nalazili u Zukinoj bazi u Donjoj Jablanici, odnosno da je doveden nekoliko dana nakon što su oni tu zatočeni.

122. Pored navedenih iskaza svjedoka, sam status oštećenog Franje Ramljaka kao ratnog zarobljenika potvrđuju dokaz Tužilaštva broj T-95 – Uvjerenje Federalnog ministarstva odbrane, Uprava za odbranu Mostar broj 22-01-41-1/05-1 od 21.09.2005. godine, na osnovu kojeg je Vijeće utvrdilo da je oštećeni Franjo Ramljak pripadao HVO u periodu od 20.09.1991. godine do 01.03.1994. godine, kao i u period od 01.03.1994. godine do 01.05.1995. godine, kao i da je zatočen dana 12.09.1993. godine u Grabovici.

¹¹ Transkript saslušanja svjedoka Franje Ramljaka od 07.02.2013. godine, strana 56.

¹² Transkript saslušanja svjedoka Marinka Drežnjaka od 30.01.2014. godine, strana 5-6

123. Da je oštećeni Franjo Ramljak bio pripadnik HVO-a potvrđuje i Dopis Ministarstva za pitanja branitelja HNK BiH broj 12-2-09-01/11-1 od 22.11.2011. godine sa preslikom dokumentacije spisa predmeta na ime Franjo Ramljak¹³, kao i dokumenti VOB-1, VOB-2 i VOB-3 na ime Franjo Ramljak¹⁴

124. Kada se radi o ostala dva oštećena, Karlu Mariću i Marinku Drežnjaku, Vijeće je imalo na uvid brojnu medicinsku dokumentaciju, pogotovo kada je u pitanju oštećeni Karlo Marić, koja potvrđuje da su isti pretrpjeli posljedice prilikom zabranjenog postupanja optuženog Nihada Bojadžića dok se isti nalazio u zatočeništvu u Muzeju Jablanica, odnosno kada je u pitanju Marinko Drežnjak, u Donjoj Jablanici, ali će Vijeće iste detaljnije obrazlagati u dijelu kada se bude bavilo konkretnim događajima iz osuđujućeg dijela izreke presude.

125. Analizirajući navedene okolnosti pod kojima su oštećena lica potpala pod vlast druge strane u sukobu, Vijeće je imalo u vidu i presude MKSJ-a i to presudu u predmetu *Tužilac protiv Daria Kordića i Maria Čerkeza*¹⁵ u kojoj je zauzet stav da pripadnici oružanih snaga koji se nalaze na odmoru u svojim domovima na području sukoba, kao i pripadnici teritorijalne odbrane koji su kod kuće, ostaju boric, bez obzira na to da li učestvuju u borbi, odnosno za svo vrijeme dok su pod oružjem. Također, u predmetu *Tužilac protiv Tihomira Blaškića*¹⁶ zauzet je stav da posebna situacija žrtve u trenutku počinjenja zločina nužno ne određuje njen civilni ili necivilni status, te da, ako je lice doista pripadnik oružane organizacije, činjenica da nije naoružan ili da ne učestvuje u borbi u trenutku počinjenja zločina ne daje mu civilni status.

126. Odbrana optuženog Nihada Bojadžića nije pobijala iskaze oštećenih u pogledu njihovog statusa u vrijeme zarobljavanja, kao ni materijalne dokaze koje je Vijeće koristilo da utvrdi status oštećenih kao ratnih zarobljenika.

127. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, a na osnovu navedenih subjektivnih i objektivnih dokaza Tužilaštva BiH, Vijeće je zaključilo da su oštećeni Karlo Marić, Franjo Ramljak i Marinko Drežnjak u vrijeme zatočenja od strane pripadnika Armije R BiH bili pripadnici jedinica HVO-a.

¹³ Dokaz odbrane broj O-38

¹⁴ Dokaz odbrane broj O-33

¹⁵ Presuda ICTY, Predmet Tužilac protiv Daria Kordića i Maria Čerkeza od 17.12.2004. godine, par. 51.

¹⁶ Presuda ICTY, Predmet Tužilac protiv Tihomira Blaškića od 29.07.2004. godine, par. 114.

(b) Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije

128. U međunarodnoj sudskoj praksi smatra se da oružani sukob postoji *“svuda gdje se pribjeglo oružanoj sili između država ili produženom oružanom nasilju između vlasti i organizovanih naoružanih grupa, ili pak između takvih grupa unutar jedne države.”*¹⁷

129. Dovodeći kršenje odredbi međunarodnog prava u vezu sa postojanjem oružanog sukoba, treba naglasiti da se međunarodno humanitarno pravo i dalje primjenjuje *“na čitavoj teritoriji zaraćenih država, odnosno, u slučaju unutrašnjih oružanih sukoba, na čitavoj teritoriji pod kontrolom jedne od strana, nezavisno od toga da li se na tom mjestu stvarno vode borbe, sve do zaključenja mira ili, u slučaju unutrašnjih sukoba, sve dok se ne pronađe mirno rješenje”*.¹⁸

130. Prije svega, Vijeće je imalo u vidu da odbrana tokom postupka nije sporila da je u vrijeme događanja obuhvaćenih optužnicom postojao oružani sukob između Armije R BiH i HVO, kao i to da su ti sukobi bili posebno izraženi na području Konjica i Jablanice.

131. U prilog činjenici da je postojalo ratno stanje u vrijeme izvršenja krivičnog djela idu i materijalni dokazi uloženi od strane Tužilaštva BiH na navedenu okolnost, a to su: Odluka o proglašenju ratnog stanja, objavljenja u Službenom listu Republike Bosne i Hercegovine broj 7/92 od 20.06.1992. godine¹⁹; Odluka o ukidanju ratnog stanja, objavljena u Službenom listu R BiH broj 50/95 od 28.12.1995. godine²⁰

132. Pored toga nesporno je, da je na teritoriji Bosne i Hercegovine odnosno na području opštine Jablanica u inkriminisano vrijeme postojao oružani sukob i to između pripadnika Armije R BiH sa jedne strane i HVO-a sa druge strane. Također, ovaj sukob nije bio ograničen samo na područje opštine Jablanica, nego se protezao in a opštine Konjic i Mostar. Navedenu činjenicu potvrdili su i svjedoci Tužilaštva Ivica Azinović, zaštićeni svjedok “I”, zaštićeni svjedok “G”, kao i svjedoci odbrane Mustafa Škampo, Šemsudin Halebić, Nazif Kesin, Vahidin Pozder, Nehru Manjušak i drugi.

¹⁷ Tužilac protiv Drajoiljuba Kunarca, Radomira Kovača i Zorana Vukovića, predmet br. IT-96-23 i IT-96-23/1-A, Presuda od 12.6. 2002. godine (Kunarac i drugi. Presuda po žalbi, odjeljak 56;

¹⁸ Kunarac i dr., presuda Žalbenog vijeća, odjelci 57 i 64. U odjeljku 64. Žalbeno vijeće smatra: *“da dužnost tužioca nije bila da postojanje oružanog sukoba dokazuje za svaki kvadratni centimetar tog područja. Postojanje oružanog sukoba nije ograničeno samo na dijelove teritorije na kojima se konkretno odvijaju borbe već postoji na čitavoj teritoriji pod kontrolom zaraćenih strana.”*

133. Tako svjedok Ivica Azinović²¹ navodi kako je sukob između Armije R BiH i HVO počeo 16.04.1993. godine granatiranjem Jablanice, kada je isti raspoređen na ide na liniju u selo Radešine, nakon čega je zarobljen od strane Armije R BiH 24.04.1993. godine, kada ga odvođe u Muzej u Jablanici. Navedeno potvrđuje i zaštićeni svjedok "I" koji se sjeća da je sukob između Armije i HVO počeo u aprilu mjesecu 1993. godine.

134. Zaštićeni svjedok "G"²² je u to vrijeme bio pripadnik 44. Brdske brigade Armije R BiH, te je prilikom dolaska hrvatskih zarobljenika i civila u Muzej u Jablanici radio na poslovima vanjskog obezbjeđenja Muzeja, dok je unutrašnje obezbjeđenje vršila vojna policija.

135. Kako je već navedeno, ni svjedoci odbrane nisu tvrdili suprotno. Tako svjedok Mustafa Škampo²³ navodi da su na prvi pogled bili dobri odnosi, da se sarađivalo i bile su formirane zajedničke komande i štabovi, ali na koje nikad nisu dolazili Hrvati članovi tih štabova, nego su imali poseban stožer i posebno su radili i planirali. Dalje svjedok ističe da je do promjene navedenih odnosa došlo 12.04.1992. godine kada je dignut u vazduh armirani betonski most na Aleksin-hanu, a što su uradili pripadnici HVO, kao i da su krajem 1991. godine na područje Risovca došle postrojbe iz Republike Hrvatske i zapadne Hercegovine.

136. Isti svjedok, kada je u pitanju naoružanje jedne i druge strane, navodi kako su pripadnici Armije R BiH imali lovačke puške, dok su postrojbe HVO bile naoružane "do zuba", kao i da je svaki Hrvat, vojni obveznik ili ne, svaka hrvatska kuća ili stan, imala naoružanje, pa čak i sredstva veze, uniforme i slično.²⁴

137. Iz svjedočenja ostalih svjedoka odbrane na ove okolnosti, može se izvući zaključak da su mještani naselja Sovići i Doljani, koji su bili hrvatske nacionalnosti, i pored poziva da pristupe nacionalno mješovitim jedinicama MUP-a Jablanice, odbili takav poziv i postali pripadnici HVO. U vezi s tim, svjedok odbrane, Šemsudin Halebić, potvrdio je da su od izvjesnog Mate na jednom od sastanaka saznali da hrvatske snage vrše pritisak na njega i

¹⁹ Dokaz Tužilaštva broj T-7

²⁰ Dokaz Tužilaštva broj T-8

²¹ Transkript saslušanja svjedoka Ivica Azinovića od 25.04.2013. godine, strana 56.

²² Transkript saslušanja zaštićenog svjedoka "G" od 10.10.2013. godine, strana 5-6

²³ Transkript saslušanja svjedoka Mustafe Škampe od 12.06.2014. godine, strana 51-52

²⁴ Ibid, strana 53-62

da on ima pušku i opremu HVO-a²⁵. Isti svjedok je potvrdio da je do avgusta 1992. godine u snagama Armije R BiH bilo oko 50 pripadnika hrvatske nacionalnosti koji su bili u zajedničkim jedinicama, bez obzira na formiranje hrvatskih jedinica, ali i da se tada desio “prelomni trenutak” koji je učinila jedna naredba Hrvatske Republike ili Hrvatske zajednice da se Armija potčini HVO, nakon čega su Armiju masovno napustili pripadnici hrvatske nacionalnosti, te ih je ostalo samo pet u vojnoj policiji i jedan u jednoj prištapskoj jedinici, a svi ostali su otišli u HVO.²⁶

138. Situaciju koja je u tom periodu vladala na području Jablanice opisao je i svjedok Nehru Manjušak, koji je u to vrijeme bio vlasnik restorana “Bagrem”, kojeg je u mjesecu maju 1992. godine morao zatvoriti i vratio se kući u Jablanicu iz razloga što su vojnici HVO, koji su išli iz Kostajnice u Jablanicu, svako veče su dolazili pjani, pucali su, te je svjedoka bilo strah zbog radnika i gostiju. Zbog toga mu je komandir po nadimku Garo početkom avgusta 1992. godine dolazio kući i dao ultimatum da ili otvori objekat ili će ga srušiti, odnosno ako otvori objekat pod njihovim uslovima, da niko nikad više neće pucati niti će praviti probleme, ali i da mu je dao uslov da se u šanku okači tzv. šahovnica (hrvatska zastava). Svjedok je na to rekao da će razmisliti i kasnije nije pristao na to jer je već bio angažovan u TO, nakon čega je policija došla po njega i rekla da ima nekih problema u “Bagremu”, poslije čega je zajedno s policijom otišao i vidio da je isti miniran do temelja.²⁷

139. Stanovnici Jablanice nehrvatske nacionalnosti morali su imati posebno odobrenje za napuštanje iste, što pokazuju materijalni dokazi uloženi od strane odbrane i to: Dopis brigade Herceg Stjepan broj 02-88-1/92 od 15.10.1992. godine²⁸ i Zapovijest Uprave vojne policije Jablanica, HVO, od 16.01.1993. godine.²⁹

140. Svjedok Mustafa Škampo u svom svjedočenju na glavnom pretresu dana 12.06.2014. godine naveo je da su se odnosi HVO i Armije R BiH zaoštravali u martu 1993. godine i to na području Neretvice, Falanog Brda i dr., te da su tada počela granatiranja, između ostalog i na Ostrošcu, gdje su se nalazile izbjeglice iz Istočne Bosne, Foče, Višegrada i Gacka, kada je poginulo više osoba. Nakon toga je HVO izmjestio svoje

²⁵ Transkript saslušanja svjedoka Šemsudina Halebića od 06.05.2014. godine, strana 5.

²⁶ Ibid, strana 5-6

²⁷ Transkript saslušanja svjedoka Nehru Manjuška od 06.05.2014. godine, strana 36-37

²⁸ Dokaz odbrane broj O-197

postrojbe, a 07.04.1993. godine izvršena je mobilizacija, te su postrojbe izmještene u selo Doljani i Risovac, a što potvrđuje i Dopis Odjela unutarnjih poslova, PS Jablanica, HZ HB, broj 03-1-186/93 od 13.04.1993. godine.³⁰

141. Prema iskazu svjedoka Nusreta Širića, Jablanica je u tom periodu bila kompletno blokirana³¹, a 14.04.1993. godine postojale su informacije da na područje Konjica treba da se ubaci Tutina bojna, na što su upozoreni nadležni organi.³²

142. U aprilu 1993. godine došlo je do intenzivnih napada HVO na mjesta oko Jablanice, a zatim i na samu Jablanicu, kada su napadnuta sela Sovići i Doljani. Sovići su bili naseljeni gotovo u cjelosti muslimanskim stanovništvom. Muslimansko stanovništvo iz ova dva sela odvedeno je u logore u Ljubuški, a neki su protjerani prema Gornjem Vakufu. Navedenu činjenicu je potvrdio i svjedok "I", koji je opisao da mu je poznato da je muslimansko civilno stanovništvo protjerano iz mjesta oko Jablanice od strane HVO, kao i da su muškarci odvedeni u logore u Hercegovinu. Također je istakao da je opljačkana sva imovina muslimana, stoka je odvezena kamionima preko Risovca prema zapadnoj Hercegovini, kuće i džamije su srušene i slično. Da je HVO u aprilu 1993. godine napao Soviće i Doljane, protjerao muslimansko stanovništvo, palio i rušio kuće i džamije, potvrdili su i svjedoci Adem Halebić, Zenaid Burić, Zenaid Đelmo, Šemsudin Halebić, Mustafa Škampo. Navedene sukobe potvrdili su i svjedoci hrvatske nacionalnosti, između ostalih i Mario Zelenika, Mladen Perić i Vesna Miličević. Opisano potvrđuju i materijalni dokazi: Izvješće HVO broj 02-106/93 od 23.04.1993. godine³³; Odluka HVO, Ured odbrane opština Jablanica broj 02-112/93 od 13.05.1993. godine³⁴; Redovni borbeni izvještaj Komande brigade Neretva Jablanica broj 02/70-1-51/93 od 26.03.1993. godine³⁵; Redovni borbeni izvještaj 44. brdske brigade broj 02/70-1-63/93 od 09.04.1993. godine³⁶; Redovni borbeni izvještaj Komande 44. bbr broj 02/70-1-68/93 od 14.04.1993. godine³⁷, a što je u svom svjedočenju potvrdio i svjedok odbrane, Mustafa Škampo.³⁸

²⁹ Dokaz odbrane broj O-198

³⁰ Dokaz odbrane broj O-199

³¹ Transkript saslušanja svjedoka Nusreta Širića od 24.01.2013. godine, strana 107.

³² Akt Organa bezbjednosti Komande 4. Korpusa broj 02/1-966-128/93 od 14.04.1993. godine (dokaz odbrane broj O-6)

³³ Dokaz odbrane broj O-206

³⁴ Dokaz odbrane broj O-203

³⁵ Dokaz odbrane broj O-200

³⁶ Dokaz odbrane broj O-201

³⁷ Dokaz odbrane broj O-202

³⁸ Transkript saslušanja svjedoka Mustafe Škampo od 12.06.2014. godine, strana 55-62

Kada je u pitanju sam napad na Jablanicu, svjedoci su potvrdili da se on desio sredinom aprila 1993. godine, konkretno 15.04.1993. godine, o čemu su svjedočili svjedoci Adem Halebić, koji je naveo kako je tog dana trebao ići u Zagreb, ali nije mogao napustiti Jablanicu usljed granatiranja, zatim svjedok "I" koji je rekao da je HVO oko polovine aprila 1993. godine počeo dejstvovati po Ostrošcu, gdje je tenkovskim granatama pogođena ambulanta i zgrada policijske stanice, dok je Jablanicu napao artiljerijskim napadima oko 15-og aprila, kojom prilikom su neselektivno gađani civilni ciljevi. Navedeno su potvrdili i svjedoci Alija Šuko, Zenaid Đelmo, Mladen Perić, svjedok "G", Šemsudin Halebić, Mustafa Škampo, Maid Tahirović i Miralem Muratović, a koja činjenica je potkrijepljena materijalnim dokazima Tužilaštva BiH i to: Ovjerena kopija izvješća zapovjednika bojne „Tomić Mijat“ od 15.04.1993. godine o borbama između HVO-a i A RBiH u Sovićima i Doljanima u općini Jablanica, ERN broj 0151-5609³⁹ i Izvještaj Zapovjedništva 4. Korpusa broj 02-2560-14-1/93 od 14.04.1993. u kojem se navodi da je počeo sukob sa HVO u Konjicu i Jablanici ERN broj 0104-1762-0104-1763.⁴⁰

143. Što se tiče vojnih jedinica HVO koje su djelovale na užem i širem području Jablanice, svjedok Šemsudin Halebić naveo je da su to bile bojna "Mijat Tomić", čije zapovjedništvo je bilo u sastavu brigade Herceg Stjepan sa sjedištem u Kostajnici. Ovu činjenicu potvrđuje i dokument HVO, brigada Herceg Stjepan, Bojna Mijat Tomić iz Jablanice od 15.04.1993. godine (dokaz odbrane O-163), te Izvještaj Armije R BiH, Načelnik Štaba 4. Korpusa od 15.04.1993. godine (dokaz odbrane O-167) u kojem se navodi da je put prema Mostaru blokiran "*od juče na HVO punktovima*" i da se ne dozvoljava odvijanje saobraćaja.

144. S druge strane, bošnjačko stanovništvo se organizovalo prvo kroz teritorijalne jedinice opštine Jablanica, da bi se formiranjem vojnih struktura Armije R BiH vojno sposobni muškarci bošnjačke nacionalnosti uključili u 44. brdsku brigadu Jablanica, na čijem čelu je krajem mjeseca aprila 1993. godine bio Enes Kovačević. Pored ove jedinice, krajema aprila 1993. godine na područje opštine Jablanica pristiže i dio jedinice SOPN ŠVK "Zulfikar", na čelu sa zamjenikom komandanta Nihadom Bojadžićem, čija baza je u inkriminisanom periodu bila u Rogića kućama u Donjoj Jablanici. Također, pored ovih

³⁹ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-11

⁴⁰ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-12

jedinica, na području opštine Jablanica djelovala je i civilna policija, koja je 1993. godine bila gotovo isključivo popunjena Bošnjacima.

145. Iz navedenih dokaza jasno proizilazi da je na teritoriji BiH, konkretno na širem području opštine Jablanica, postojao oružani sukob između A RBiH i oružanih snaga HVO, čime Vijeće ovaj element nalazi dokazanim, isključujući svaku razumnu sumnju, te se još jednom naglašava da su u brojnim preudama MKSJ, kao i u presudama Suda BiH, u odnosu na sukob između ove dvije strane utvrđeni i elementi međunarodnog oružanog sukoba.

(c) Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom

146. Jedan od uslova iz člana 144. KZ SFRJ jeste da mora postojati veza između djela optuženog i oružanog sukoba. Dakle, da bi se utvrdilo postojanje navedenog elementa, neohodno je sagledati status optuženog u inkriminisanom periodu, te postojanje uzajamnosti i zavisnosti izvršenja djela u odnosu na postojanje ranije obrazloženog oružanog sukoba na širem području opštine Jablanica. U konkretnom slučaju, Vijeće je ispitivalo „*da li je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost počinioca da počinji zločin, njegovu odluku da ga počinji, način počinjenja zločina ili cilj sa kojim je počinjen*“⁴¹.

147. Ovaj uslov je ispunjen ako je zločin počinjen kao podrška ili barem pod izgovorom situacije koja je proistekla iz oružanog sukoba.⁴²

148. Sudeće vijeće MKSJ u predmetu Dragoljub Kunarac i dr. navodi:

„...Humanitarno pravo primjenjuje se i dalje na čitavoj teritoriji pod kontrolom jedne od strana, nezavisno od toga da li se konkretne borbe vode na mjestu na kojem su se odigrali dotični događaji. Stoga je dovoljno to što su zločini bili u tijesnoj vezi s neprijateljstvima koja su trajala na drugim dijelovima teritorije pod kontrolom strana u sukobu. Uslov da dato djelo bude u tijesnoj vezi sa oružanim sukobom zadovoljen je ukoliko su, kao u ovom slučaju, zločini počinjeni kao posljedica borbi,

⁴¹ *Tužilac protiv Kunarca i drugih*, predmet broj: IT-96-23 & IT-96-23/1-A presuda od 12.06.2002. godine, par 58.

⁴² MKSJ, presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Dragoljub Kunarac i dr.*, par 58-59.

*a prije prekida oružanih aktivnosti na određenom području, te ako su počinjeni radi postizanja nekog cilja ili iskorištavanja situacije nastale uslijed borbi.*⁴³

149. Na osnovu nekoliko faktora može se odrediti postojanje *nexusa* između djela koje je počinio optuženi i oružanog sukoba. Faktori mogu obuhvatiti sljedeće:

- činjenicu da je počinilac vojnik;
- činjenicu da žrtva nije vojnik ili činjenicu da je žrtva pripadnik suprotne strane;
- činjenicu da se za radnju može reći da služi krajnjem cilju vojne kampanje;
- činjenicu da je zločin izvršen u sklopu službenih dužnosti počinioaca.⁴⁴

150. Prema tome, odlučna je činjenica status optuženog u vrijeme izvršenja krivičnog djela, odnosno činjenica da je optuženi Nihad Bojadžić djelo počinio kao pripadnik Specijalnog odreda za posebne namjene Štaba Vrhovne Komande "Zulfikar" (SOPN ŠVK), odnosno pripadnost optuženog navedenoj vojnoj formaciji, kao i učešće ove formacije u oružanom sukobu na širem području Jablanice, zasigurno je utjecalo na sposobnost optuženog da počinji krivično djelo, te način počinjenja i cilj s kojim je djelo počinjeno.

151. Optuženi Nihad Bojadžić je u inkriminisano vrijeme bio pripadnik SOPN ŠVK "Zulfikar" od 06.04.1993. godine, što potvrđuju i materijalni dokazi uloženi na navedenu okolnost i to: Obrazac VOB-8 na ime Nihad Bojadžić⁴⁵ te Personalni karton na ime optuženog.⁴⁶ Da je optuženi u to vrijeme obavljao dužnost zamjenika komandanta jedinice "Zulfikar" pokazuje i Naredba Načelnika ŠVK OS R BiH broj 13/37-39 od 04.03.1993. godine, ERN broj 0180-5165⁴⁷, a koju činjenicu su potvrdili mnogi svjedoci, kako Tužilaštva, tako i odbrane, ali sam optuženi tokom svog svjedočenja.

152. Prema tome, sve radnje koje je počinio optuženi, počinio je u svojstvu pripadnika jedinice SOPN ŠVK "Zulfikar", koja pozicija mu je upravo i omogućila da u vrijeme i u mjestu kako je to navedeno u izreci presude, izvrši navedena krivična djela, odnosno radnje mučenja i nečovječnog postupanja prema ratnim zarobljenicima Karlu Mariću,

⁴³ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Dragoljub Kunarac i dr.*, par 568

⁴⁴ Drugostepena presuda *Kunarac i drugi*, par 59.

⁴⁵ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-20

⁴⁶ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-22

Franji Ramljaku i Marinku Drežnjaku, a koje radnje su u direktnoj vezi sa postojanjem rata i oružanog sukoba.

(d) Počinilac mora narediti ili počiniti djelo

153. Na kraju, počinilac mora ili direktno izvršiti nezakonito djelo ili narediti drugima izvršenje istog, kako bi snosio odgovornost kao direktni počinilac djela, a kako je to predmetnom optužnicom stavljeno na teret. Nakon razmatranja svih provedenih dokaza, Vijeće je zaključilo da je u konkretnom slučaju dokazano da je optuženi Nihad Bojadžić počinio radnje koje su mu tačkama 3. i 4. Optužnice broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 29.12.2011. godine, odnosno tačkom 6. Optužnice broj T 20 0 KTRZ 0004665 12 od 14.06.2012. godine stavljene na teret (a koja analiza i utvrđeno činjenično stanje su obuhvaćeni narednim odjeljkom presude), gdje je optuženi krivično djelo počinio kao naredbodavac, odnosno direktni izvršilac.

a. Tačke 1. i 2. osuđujućeg dijela izreke presude

154. Kada se radi o tačkama 1. i 2. osuđujućeg dijela izreke presude, Vijeće će iste obrazlagati zajedno, jer se radi o događajima koji su se desili prema ratnim zarobljenicima Karlu Mariću i Franji Ramljaku, na isti dan, u istim prostorijama i u razmaku od nekoliko minuta, na skoro identičan način, a na koje tačke su svjedočili isti svjedoci.

155. Prije same analize konkretnih radnji izvršenja i krivične odgovornosti optuženog za iste, Vijeće će ukratko izložiti činjenična utvrđenja vezana za postojanje Specijalnog odreda za posebne namjene pri Štabu Vrhovne Komande "Zulfikar" (SOPN ŠVK ARBiH "Zulfikar"), pripadnost optuženog navedenoj jedinici, kao i učešće optuženog u radnjama izvršenja krivičnog djela.

i. Formiranje i djelovanje SOPN ARBiH "Zulfikar"

⁴⁷ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-18

156. Nakon provedenih, kako subjektivnih, tako i objektivnih dokaza Tužilaštva i odbrane, utvrđeno je da je Specijalni odred za posebne namjene pri Štabu Vrhovne Komande Armije R BiH "Zulfikar" (u daljem tekstu "Zulfikar") formiran Naređenjem Načelnika ŠVK broj str. pov. 86-1 od 22.01.1993. godine⁴⁸, te je istom Dopunom naređenja od strane načelnika Odjeljenja za organizaciju ŠVK OS broj 86-2 od 05.02.1993. godine dodijeljen brojni naziv T-30372 i broj vojne jedinice 5683.⁴⁹

157. Također, Vijeće je nesporno utvrdilo da je jedinica SOPN A RBiH „Zulfikar“ u prvoj polovini 1993. godine, tačnije u aprilu mjesecu 1993. godine djelovala na području Hercegovine. Tada je baza navedene jedinice bila smještena u hotelu Mrazište na Igmanu, da bi potom jedan dio jedinice u aprilu mjesecu iste godine bio premješten sa Igmana na Bradinu, a dio na čelu sa Nihadom Bojadžićem u Rogića kuće u Donjoj Jablanici, te dana 01.08.1993. godine, nakon pada repetitora na Bjelašnici, baza jedinica je kompletno premještena u Rogića kuće u Donjoj Jablanici.

158. Za komandanta jedinice "Zulfikar" postavljen je Zulfikar Ališpago, a za njegovog zamjenika optuženi Nihad Bojadžić, što se vidi iz Naredbe Načelnika ŠVK OS RBiH broj 13/37-39 od 04.03.1993. godine kojom se u SOPN na formacijsko mjesto komandanta određuje Zulfikar Ališpago, a na formacijsko mjesto zamjenika Nihad Bojadžić ERN broj 0180-5165.⁵⁰ Da je optuženi obavljao dužnost zamjenika komandanta odreda „Zulfikar“ dokazuju i materijalni dokazi navedeni u paragrafu broj 152. ove presude. Navedeno su potvrdili i svjedoci Asim Džambasović, Mustafa Škampo, Amar Krečinić.

159. Vijeće napominje da odbrana optuženog ni na koji način nije sporila svojstvo optuženog kao zamjenika komandanta SOPN „Zulfikar“ u to vrijeme, te je i sama izvodila dokaze na tu okolnost, dok je optuženi tokom svog svjedočenja navedeno i potvrdio.

160. Navedeni odred je formalno, na osnovu Naredbe broj 14/75-52 od 10.06.1993. godine⁵¹ doživio organizacijsku promjenu pa je iz sastava 1. Korpusa SOPN "Zulfikar" (VJ 5683) preveden u organski sastav 6. Korpusa A RBiH. Nadalje, aktom ŠVK OS broj 14/75-63 od dana 05.07.1993. godine⁵², SOPN „Zulfikar“ iz sastava 6. Korpusa ulazi privremeno u sastav operativne grupe - OG „Igman“, koja je neposredno potčinjena komandi 1.

⁴⁸ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-17

⁴⁹ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-17

⁵⁰ Dokaz Tužilaštva broj T-18

⁵¹ Dokaz odbrane O-131

Korpusa. Nakon toga, taj isti odred Naredbom broj 14/75-100 od dana 01.09.1993. godine ulazi u sastav 4. Korpusa ARBiH.⁵³

ii. **Muzej “Bitka za ranjenike” ili “Bitka na Neretvi” Jablanica (u daljem tekstu: Muzej)**

161. Pred ovim sudskim vijećem, mnogi svjedoci su opisivali navedeni objekat. Ono što je za Vijeće nesporno jeste činjenica da se taj objekat nalazi u centru Jablanice, u blizini magistralnog puta Konjic-Mostar, s lijeve strane u pravcu prema Mostaru. To je velika betonska zgrada, sa podrumskim prostorijama, prizemljem i spratom. Od druge polovine aprila 1993. godine prvi zatočenici hrvatske nacionalnosti bivaju zatvoreni u podrumске prostorije. Do podrumskih prostorija spuštalo se spiralnim metalnim stepenicama sa prizemlja, te je između prizemlja i podrumskih prostorija bio međusprat sa mokrim čvorom i wc-om. U prizemlju je bilo između 5 i 7 zatvorenih ćelija, gdje su zatočenici držani zaključani. Kako je u Jablanici postojala hidrocentrala, tako je u ratnom periodu is am Muzej imao električnu energiju. Nakon što je Armija R BiH zauzela selo Doljane krajem jula 1993. godine, u lijevom krilu prizemlja, bili su smješteni žene i djeca hrvatske nacionalnosti, dok su u jesen 1993. godine u desnom krilu prizemlja boravili izbjegli Bošnjaci sa područja zapadne Hercegovine (Čapljina i Stolac), koje je HVO protjerao iz njihovih domova.

162. Na spratu objekta Muzej tokom 1993. godine, bile su prostorije koje je koristilo upravno i rukovodno osoblje, zaduženo za brigu nad zatočenim Hrvatima i izbjeglim Bošnjacima. Također, nesporno je utvrđeno da je postojalo obezbjeđenje objekta Muzej, koje su sačinjavali pripadnici 44. brdske brigade Jablanica. Unutrašnje obezbjeđenje Muzeja vršila je vojna policija Brigade, a straže su se održavale u smjenama 12-24, zavisno od ratnih dejstava.

163. Tako zaštićeni svjedok “G” u svom iskazu na glavnom pretresu navodi kako je bio pripadnik 44. bbr, te da je u vrijeme dolaska hrvatskih zarobljenika i civila u Muzej, radio na vanjskom obezbjeđenju Muzeja, kao i da ih je obično bilo po trojica ili četvorica u smjeni), dok je unutrašnje obezbjeđenje vršila vojna policija i da su u smjeni bila po tri vojna policajca. Već nakon granatiranja Jablanice 16.04.1993. godine sjeća se da su

⁵² Dokaz odbrane O-133

⁵³ Dokaz odbrane O-134

dovedeni prvi Hrvati u Muzej. Također se sjeća da su u Muzeju bili i pripadnici A R BiH i to u svojstvu pritvorenika zbog raznih prijestupa, korištenja narkotičkih sredstava i sl.⁵⁴

164. Svjedok Adem Halebić ističe kako je kritičnog dana kada je granatiranja Jablanica trebao da ide u Zagreb, te da je u aprilu angažovan u 44. bbr. Armije R BiH i radio je na poslovima stražara u Muzeju. Sjeća se kako su u Muzeju bili Muslimani, ali i zatočeni hrvatski civil i vojnici. U vezi s tim, svjedok navodi da su civili bili smješteni u izložbenom salonu, odnosno u velikoj prostoriji, dok su u podrumu bili smješteni pripadnici HVO. U to vrijeme, upravnik Muzeja bio je Ismet Dedajić zvani Dedo.⁵⁵

165. Zaštićeni svjedok "I" koji je radio na obezbjeđenju Muzeja, ističe kako je sam objekat služio za smještaj pripadnika hrvatske nacionalnosti, civila i zatočenika, te da ih je najviše dovedeno nakon pada Doljana u ljeto 1993. godine. Također navodi da je na obezbjeđenju objekta bila angažovana vojna policija.⁵⁶

166. U vezi toga ko je vršio obezbjeđenje Muzeja, već je navedeno da je za isti bila zadužena 44. brdska brigada Armije R BiH, a što je potvrdio i svjedok Zenaid Burić, koji je inače bio pripadnik iste, te je radio na poslovima vanjskog obezbjeđenja Muzeja, dok je unutrašnje obezbjeđenje objekta vršila vojna policija.

167. U ulozi vojnog policajca na unutrašnjem obezbjeđenju Muzeja bio je svjedok Nusret Širić, koji je naveo da su i njegove kolege Damir Gusić i Zenaid Đelmo radili na istim poslovima, kao i da je u tom period komandir vojne policije bio Salem Dlakić, kojeg je, nakon što je poginuo, zamijenio izvjesni Džino.⁵⁷ Navedeni iskaz potvrdio je i svjedok "G", koji je, pored Nusreta Širića, kao vojne policajce na dužnosti u to vrijeme naveo još Esada Dlakića, Naila Kevrića, Jasmina Đelmu, Nazifa Keskina, Ervina Murvata i Vahidina Pozdera, za koje je istakao da su povremeno dolazili na dežurstva i da su se mijenjali.⁵⁸

168. Svjedok Nusret Širić, pojasnio je da kada se kaže "Muzej – Bitka na Neretvi" misli se na kompleks zgrada, pri čemu sa glavnog sjevernog ulaza iz pravca Sarajeva ulaz gleda na tadašnje sjedište UNPROFOR-a, Španskog bataljona, koji je bio smješten na stadionu Jablanica i autobusku stanicu Jablanica, dok su preko puta glavnog ulaza

⁵⁴ Transkript saslušanja zaštićenog svjedoka "G" od 10.10.2013. godine

⁵⁵ Transkript saslušanja svjedoka Adema Halebića od 24.01.2013. godine, strana 5-9

⁵⁶ Transkript saslušanja zaštićenog svjedoka "I" od 29.11.2012. godine, strana 9-11

⁵⁷ Transkript saslušanja svjedoka Nusreta Širića od 24.01.2013. godine, strana 60-62

⁵⁸ Transkript saslušanja svjedoka "G" od 10.10.2013. godine, strana 21-23

UNPROFOR-a također bile osmatračnice.⁵⁹ Navedeno je potvrdio i svjedok Zenaid Burić, koji je dodao i da je u sklopu Muzeja bilo nekoliko objekata, prodavnica, robna kuća Jablaničanka, kafić "Nans" i parking ispred.⁶⁰

169. Početkom rata na području Jablanice, Muzej se pretvara u sklonište za veliki broj civila Bošnjaka koji dolaze iz Hercegovine, ali i za jedan dio Hrvata koji su dovedeni iz ratnog područja gdje su bile vođene borbe, dok se pored njih nalazio i jedan broj zatvorenika HVO.⁶¹

170. Svjedok Zenaid Đelmo naveo je da su nakon granatiranja Jablanice 15.04.1993. godine u Muzej počeli da se dovode pripadnici HVO iz Jablanice nakon što su im po kućama našli oružje. Druge osobe su dovedene nakon akcije u Grabovici i spajanja puta sa Drežnicom. Kasnije su tu dovedene i osobe sa područja Doljana nakon akcije u Doljanima, odnosno zarobljenici i civili. Civilna lica su smještena u lijevi dio Muzeja gdje se sada nalaze eksponati iz II svjetskog rata, a misli da ih je bilo stotinjak. Sa desne strane je bio veliki broj izbjeglica iz Hercegovine, uglavnom su to bili Bošnjaci sa područja Stoca, Čapljine i misli da ih je bilo oko 400.⁶²

171. Što se tiče civila smještenih u Muzej, svjedok Damir Gusić ističe da su u Muzej prvo smještene izbjeglice sa područja Stoca i Čapljine, koje su preko Sovića i Doljana došle u Jablanicu, a da je poslije akcije na Doljane tu bilo civilno hrvatsko stanovništvo, dok su se u podrumu nalazili sposobni muškarci.⁶³ Ovo je potvrdio i svjedok Miralem Muratović, kazavši kako su u Muzeju 1993. godine bili smješteni većinom Bošnjaci sa područja Stoca ili drugih mjesta u kojima su bili ugroženi ili protjerani, a da je kasnije tu bilo i Hrvata, kao i vojnih zarobljenika.⁶⁴

172. Svjedok Franjo Ramljak opisao je prostorije Muzeja na način da je rekao da je na glavnom ulazu s desne strane bila prijavnica i tu su dežurali vojni policajci. U unutrašnjosti objekta, s lijeve strane je bila velika prostorija sa kamenim pločama odakle se promatrao srušeni most, a kada se prođe pored te prostorije, dođe se do spiralnih stepenica kojima se silazilo u podrum Muzeja. U podrumu s desne strane bio je hodnik s čije lijeve strane su

⁵⁹ Ibid, strana 99.

⁶⁰ Transkript saslušanja svjedoka Zenaida Burića od 07.03.2013. godine, strana 45-46

⁶¹ Transkript saslušanja svjedoka Maida Tahirovića od 16.10.2014. godine, strana 5-6

⁶² Transkript saslušanja svjedoka Zenaida Đelme od 27.06.2013. godine, strana 8-11

⁶³ Transkript saslušanja svjedoka Damira Gusića od 07.02.2013. godine, strana 9-10

⁶⁴ Transkript saslušanja svjedoka Miralema Muratovića od 16.10.2014. godine, strana 44-46

bile prostorije u kojima su se nalazili zatočnici, među kojima i svjedok lično, a koje nisu imale prozore.⁶⁵

173. U sve navedeno uvjerilo se i sudeće Vijeće, nakon što je izvršilo uviđaj i obišlo lice mjesta – Muzej, što je zabilježeno i na video snimku koji je uložen kao dokaz Suda broj S-1. Iz istog je vidljivo da su se u prizemlju nalazile prostorije koje su gotovo u cjelosti bile u staklu, a u kojima su se, prema iskazima svjedoka, nalazili civili. U podrumске prostorije silazilo se željeznim kružnim stepenicama, a na međuspratu se nalazio mokri čvor i toalet. Sve navedeno potvrdili su i svjedoci: Mario Zelenika, zaštićeni svjedok “I”, zaštićeni svjedok “K”, zaštićeni svjedok “G”, Mladen Perić, Ruža Marjanović, Ivan Jozić, Vesna Miličević, Kristina Martinović i drugi.

iii. Nečovječno postupanje prema zatočenicima Karlu Mariću i Franji Ramljaku

174. Kako je već ranije navedeno, Vijeće će tačku 1. i 2. osuđujućeg dijela izreke presude obrazlagati zajedno, jer su se navedeni događaji desili isti dan, u istim prostorijama i u razmaku od nekoliko minuta, a na koje okolnosti su svjedočili isti svjedoci.

175. Tako se tačkom 1. osuđujućeg dijela izreke presude optuženom Nihadu Bojadžiću stavlja na teret da je *“tačno neutvrđenog datuma u mjesecu julu 1993. godine iz zatočeničkih prostorija „Muzej – Bitka na Neretvi“ u Jablanici, naredio svom potčinjenom vojniku „Debi“, pripadniku SOPN ŠVK Zulfikar da iz zatvorene prostorije izvede na hodnik zatočenika Karla Marića i da ga pretuče, da bi potom vojnik „Deba“ naredio Karlu Mariću da legne na pod i ispruži ruke iznad glave, da bi ga potom osoba pod nadimkom „Deba“ udarala nogama obuvenim u patike po cijelom tijelu, dok je sve to posmatrao Nihad Bojadžić, usljed čega je Karlo Marić počeo da gubi svijest, pa nakon što je došao svijesti, „Deba“ ga nastavio udarati na isti način, te je ovo udaranje trajalo dok Nihad Bojadžić nije naredio „Debi“ da prestane udaranje riječima „dobro je, dođi ovamo“.*

176. Tačkom 2. osuđujućeg dijela izreke presude optuženom se stavlja na teret da je *“tačno neutvrđenog datuma u mjesecu julu 1993. godine u Jablanici naredio sebi potčinjenom vojniku „Debi“, pripadniku SOPN ŠVK Zulfikar, da izvede iz zatočeničke prostorije „Muzeja – Bitka na Neretvi“ zatočenika Franju Ramljaka u hodnik, naredivši mu da legne na pod potrbuške i ispruži ruke iznad glave, da bi ga osoba pod nadimkom*

⁶⁵ Transkript saslušanja svjedoka Franje Ramljaka od 07.02.2013. godine, strana 59-60

„Deba“ počela udarati u području leđa i bubrega nogama, skačući po tijelu Franje Ramljaka, sve dok Nihad Bojadžić nije naredio „Debi“ da ga prestane udarati”.

177. Na navedene okolnosti, Vijeće je saslušalo svjedoke, oštećene Karla Marića i Franju Ramljaka, Mladena Perića, Adema Halebića, Ivicu Azinovića, Sofiju Ravlić, Zenaida Đelmu.

178. Tako svjedok Karlo Marić navodi da je optuženog upoznao dok je bio u bolnici, prilikom kojeg boravka je optuženog vidio u dva navrata, kada ga nije poznavao, ali su mu drugi pacijenti i stražari rekli da je to optuženi, te da mu se i on lično predstavio prilikom druge posjete bolnici. Svjedok je optuženog prepoznao i pred ovim Vijećem, a naglašava kako je dobro znao njegov glas i naglasak. U vezi kritičnog događaja, svjedok Marić ističe da se isti desio 10.07.1993. godine, dva mjeseca nakon što je zarobljen, odnosno nakon što je doveden iz bolnice u Muzej. Tog dana u popodnevnim satima, svjedok navodi kako je čuo korake niz metalne stepenice, te glas optuženog Nihada Bojadžića, a čiji glas mu je ostao urezan u sjećanje, koji je prozvao Franju Ramljaka. Nakon toga, kako se svjedok prisjeća, nastao je tajac, kada je čuo korake kako se približavaju prostoriji u kojoj je svjedok tada boravio, prilikom čega je vidio kako se optuženi Bojadžić naginje i kroz prozor prostorije gleda u njih (zatočenike), te je pogledao svjedoka i otišao. Nadalje, svjedok navodi kako je prošlo “pola minute” kada su se vrata otključala i u prostoriju je ušao jedan vojnik i rekao svjedoku da izađe i da legne na pod, te, u trenutku kada se svjedok okrenuo, vidio je optuženog Bojadžića kako je zašao prema wc-u. Svjedok je legao i okrenuo se u pravcu optuženog, u kojem trenutku je dobio udarac u lijevu stranu kralježnice od tog vojnika, koji ga je tom prilikom pitao hoće li ubijati Muslimane, nakon čega ga je udario u slabine i skakao po njemu nogama, u predjelu bubrega. Zbog nanesenih povreda, svjedok navodi kako je osjetio slabost, ali ga je taj vojnik nastavio udarati, sve vrijeme gledajući prema vrhu hodnika, odnosno, prema optuženom, te skočio na leđa svjedoku, nakon čega mu je optuženi Bojadžić rekao *“dobro je, dođi ovamo”*. Svjedok je smogao snage i pao nazad u prostoriju u kojoj je bio zatočen. Kada spominje vojnika koji ga je tukao, oštećeni ističe kako istog prije nije viđao, te da ga je sreo nakon nekog vremena kada ga je ovaj pitao kako je. Poslije je saznao da se isti zove Deba, preziva Tahirović i da je pripadnik Zukine jedinice.⁶⁶

⁶⁶ Zapisnik sa nastavka glavnog pretresa u predmetu od 04.04.2013. godine

179. Da je Karlo Marić nakon zarobljavanja zaista odveden u bolnicu u Jablanici, potvrđuje u svom iskazu svjedok Zenaid Đelmo, koji navodi da je Karla Marića prvi put vidio 1992. godine i znao je da je bio komandir neke satnije u Drežnici, ali da ga nije vidio sve dok Grabovica nije zauzeta od strane pripadnika Armije R BiH, kada ga je ugledao ispred Doma zdravlja Jablanica na nosilima, kao i da je bio natečen i da mu se javio.⁶⁷

180. Drugi oštećeni, koji je pretučen odmah nakon Karla Marića, jeste Franjo Ramljak, koji u svom iskazu navodi da je vidio optuženog Nihada Bojadžića kad su pretukli Marića. Kritične prilike, kako ističe, bili su u podrumskim prostorijama, neko je sišao niz spiralne stepenice, mislili su da je neko od vojske, te je neki vojnik rekao da ide Nihad, a kako mu je svjedok poznavao glas, čuo je optuženog kako pita koji od njih je Ramljak. Tada su, navodi, ugledali Karla Marića, kojem je Nihad rekao da legne i da pruži ruke, da bi potom čuo jaukanje i udaranje koje je trajalo minut, nakon čega je čuo da je rekao da je dosta. Zatim je Deba upitao ko je drugi, da bi optuženi Bojadžić odgovorio "*Franjo Ramljak*", te je jedan od vojnih policajaca pokazao u kojoj se prostoriji nalazi, da bi mu optuženi rekao da legne i ispruži ruke, glave okrenute prema podu. Navodi kako ga je Deba počeo udarati, prilikom čega je imao osjećaj da skače po njemu nogama, svjedoku se učinilo da to traje poprilično dugo, ističe kako nije mogao udahnuti i da se pokušao prevrnuti, u kojem trenutku optuženi Bojadžić govori da je dosta, te mu opsovao majku zato što ubijaju Muslimane, kao i da su se tad izvukli, ali da naredni put neće. U prostoriju ga vraća vojni policajac. Također, kada je izveden u hodnik, sjeća se da je Karlo Marić već bio vraćen u svoju prostoriju. Sjeća se da je optuženi Bojadžić kritične prilike od izvjesnog Debe bio udaljen maksimalno 1,5 metar, te da se sve desilo polovinom sedmog mjeseca, isti dan kad je i Marić pretučen u hodniku, u popodnevnom satima, tačnije oko dva sata. Na pitanje kako je prepoznao glas optuženog Bojadžića, svjedok Ramljak ističe kako ga je vidio jedne prilike kada ih je postrojavao u hodniku, kao i jedne večeri dvadesetak dana kasnije dok su bili na Bokševici, te ističe da je za njega normalno da se sjeća optuženog, kao i da zna ko je taj čovjek. Na pitanje da li je razgovarao s Marićem u vezi navedenih dešavanja, svjedok Ramljak ističe kako jeste, te kako zna da je isti zarobljen 10.05.1993. godine na punktu u Grabovici, kada su mu polomljene kosti vilice, nakon čega je zbog povreda bio

⁶⁷ Transkript saslušanja svjedoka Zenaida Đelme od 27.06.2013. godine, strana 31-32

prebačen u bolnicu, a zatim u Muzej, a kada govori o bolovima koje je Marić pretrpio, svjedok Ramljak se sjeća da mu je Karlo rekao da su ga po dvojica morala voditi u wc.⁶⁸

181. Iz razgovora između optuženog Nihada Bojadžića i izvjesnog Debe, svjedok je zaključio da se radi o odnosu nadređeni-podređeni, a što je u svom iskazu naveo i oštećeni Marić.

182. Jedan od posrednih svjedoka na navedeni događaj, jeste svjedok Ivica Azinović, koji se prisjetio da je jedne noći otključana prostorija u kojoj su bili zatočeni, u koju je ušao neki vojnik i prozvao Karla Marića, nakon čega ga izvodi u hodnik ispred vrata, gdje mu naređuje da legne, pa ga je, kako navodi, “profesionalno izudarao”, da ne ostanu ožiljci. Isto tako, svjedok Azinović ističe da taj vojnik nije bio pripadnik vojne policije, nego da je bio neko sa strane. Svjedok nije mogao vidjeti da li je Karlo pretučen, ali je čuo, kao i to da je ta tučnjava trajala relativno dugo, nakon čega je stražar rekao da ga unesu unutra, te su to zatočenici iz prostorije i uradili. Također se nije mogao sjetiti ko je bio u hodniku kada se sve to dešava, ali je čuo da je Karlo ječao.⁶⁹

183. Svjedok Mladen Perić, koji se također nalazio u prostorijama među zatočenicima, navodi da je poznavao Karla Marića, koji je bio zapovjednik u Grabovici, te da je premlaćen kada je ista pala, kao i da mu je poznato da su ga jednom toliko premlatili da nije mogao hodati. Te prilike je, kako ističe, po glasu čuo da ga tuče pratnja gospodina Nihada. Sjeća se i da je u trenutku kada su se otvorila vrata wc-a vidio optuženog, izvjesnog Poparu i još nekog nepoznatog vojnika, ali i da je ubrzo nakon toga zatvorio vrata, “*da ne bi bilo frke*”.⁷⁰

184. Jedan od svjedoka koji su bili raspoređeni na straži u Muzeju, svjedok Adem Halebić, zvani Kamilica, navodi kako je poznavao Karla Marića, kojeg je dnevno viđao po dva, tri puta, u kojim prilikama je bio premlaćen, po tijelu je imao modrice. Imao je priliku s istim i razgovarati o tome, te mu je svjedok Marić rekao da mu je “*dolazio Nihad i to mu učinio*”.⁷¹

185. Svjedokinja Sofija Ravlić sjeća se kako su Marića, nakon što je došao u Muzej, prozvali da izađe, nakon čega se čula galama i njegovo jaukanje, čula je da ga neko tuče i

⁶⁸ Transkript saslušanja svjedoka Franje Ramljaka od 07.02.2013. godine

⁶⁹ Transkript saslušanja svjedoka Ivica Azinovića od 27.04.2013. godine, strana 57-67

⁷⁰ Transkript saslušanja svjedoka Mladena Perića od 29.11.2012. godine, strana 90-92

govori mu da stavi ruke na leđa. Kada su otišli ti što su ga tukli, navodi kako je vidjela Karla koji je bio nepokretan, jaukao je od bolova, te im je rekao da ga je tukao neki Deba. Isto tako, svjedokinja se sjeća da dugo nije mogao mokriti, ali i da nije zagledala tragove premlaćivanja po njegovom tijelu.⁷²

186. Svjedoci Franjo Ramljak i Karlo Marić kategorični su da ih je izveo Deba i da ih je isti tukao, ali da je to sve naredio optuženi Nihad Bojadžić, koji se sve vrijeme nalazio u hodniku pored podrumskih prostorija, te koji u jednom trenutku i naredio Debi da prestane tući svjedoke.

187. Da su u podrumu čuli kako su pretučeni Marić i Ramljak, potvrdili su svjedoci Ivica Azinović, Sofija Ravlić i Adem Halebić.

188. Osim faktičkog odnosa nadređeni-podređeni između optuženog i izvjesnog Debe, za Vijeće je činjenica da Deba tog dana ne zna kako izgledaju Karlo Marić i Franjo Ramljak, a što se vidi iz iskaza oštećenih koji su naveli da je Deba prozvao obojicu i da je gledao u optuženog dok ih je tukao, kao i da je poslušao naredbu da prestane s tim, nakon što je optuženi rekao istom *“dobro, dosta je”*.

189. U vezi vremena kad se navedeni događaj desio, odbrana se pozivala na dio iskaza iz istrage svjedoka Karla Marića u kojem je svjedok naveo da se dobro sjeća da je bilo 15.17 sati kritičnog dana kada je premlaćivanje završeno, jer je u tom trenutku pogledao na sat, za koju činjenicu je odbrana optuženog uvela materijalni dokaz pod brojem O-263, odnosno transkript presretnutog razgovora između optuženog Bojadžića i pukovnika HVO, Ivana Andabaka, koji razgovor se desio dana 10.07.1993. godine u 15.30 sati, zbog čega odbrana smatra da svjedok Karlo Marić ne govori istinu, odnosno da je optuženom trebalo mnogo više vremena da prođe sve provjere da bi ušao u samu bazu UNPROFOR-a, te da se nikako nije mogao nalaziti u podrumskim prostorijama Muzeja u vrijeme koje je svjedok Marić naveo.

190. U vezi navedenog, Vijeće smatra da vrijeme premlaćivanja navedeno od strane svjedoka Marića nije odlučujuća činjenica zbog koje bi se poklonila vjera navedenom dokazu odbrane, odnosno tvrdnji da optuženi Bojadžić nije bio prisutan dok se premlaćivanje Karla Marića i Franje Ramljaka dešavalo, a iz razloga što odbrana nije imala

⁷¹ Transkript saslušanja svjedoka Adema Halebića od 24.01.2013. godine, strana 9-13

nikakvih dokaza da potkrijepi tvrdnju da se trebaju proći temeljite provjere prije ulaska u navedenu bazu UNPROFOR-a, pogotovo što se u konkretnom slučaju radi o zamjeniku komandanta jedinice "Zulfikar", koji je u to vrijeme često boravio na području Jablanice, zbog čega je bio poznat među ostalim oficirima i drugim snagama, pa tako i u bazi UNPROFOR-a, odnosno, Vijeće smatra da odbrana nije predočila ni jedan dokaz koji potkrepljuje tvrdnju da optuženi nije mogao stići od Muzeja do baze za samo nekoliko minuta, a uzimajući u obzir i jako kratku udaljenost između ta dva objekta (50 metara).

191. I sam optuženi je sporio da se tog dana uopšte nalazio u Muzeju, kao i da je tada bio sa svjedokom "C" u bazi UNPROFOR-a kada je dogovarao njegovu razmjenu. S druge strane, svjedok "C" je u vezi navedenog izjavio da je tog dana prepoznao glas Nihada Bojadžića koji je rekao da se izvede Karlo Marić i da je isti odmah nakon toga premlaćen. Također, optuženi je tvrdio da on taj dan nije ulazio u Muzej, te da su svjedoka "C" njemu doveli nepoznati vojnici.

192. Svjedok Adem Halebić, koji je obavljao dužnost stražara u Muzeju, naveo je kako je znao da je optuženi zamjenik Zulfikara Ališpage u Zukinoj jedinici, te da se desilo da dođe i traži ključeve Muzeja, da bi mu ih dao bez pogovora, iz razloga što su Zukini vojnici slovili kao opasni, "*strah i trepet*", te da nije volio da ima posla s njima.⁷³

193. Odbrana optuženog prigovarala je iskazu oštećenog Karla Marića iz istrage⁷⁴ u kojem je svjedok naveo da je Deba tog dana bio obuven u "*patike adidaske*", a što je Tužilaštvo u preciziranoj optužnici, iz razloga što se isti ne slaže sa iskazom svjedoka Mile Ravlića, koji je naveo da mu je Franjo Ramljak rekao da ga sve boli i da ga je Deba tukao vojničkim čizmama ispod stomaka⁷⁵, te da ne postoji ni jedan dokaz koji govori o tome da je izvjesni Deba promijenila obuću prilikom ova dva događaja.

194. U vezi navedenog, Vijeće smatra da činjenica koja se odnosi na to koju je obuću u inkriminisano vrijeme nosila osoba po nadimku Deba nije relevantna za sam događaj, iz razloga što to ne bi imalo baš nikakvog uticaja na premlaćivanje oštećenih Karla Marića i Franje Ramljaka.

⁷² Transkript saslušanja svjedoka Sofije Ravlić od 25.04.2013. godine, strana 11-16

⁷³ Transkript saslušanja svjedoka Adema Halebića od 24.01.2013. godine, strana 19-20

⁷⁴ Zapisnik o saslušanju svjedoka Karla Marića pred Tužilaštvom BiH broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 30.11.2011. godine

⁷⁵ Transkript saslušanja svjedoka Mile Ravlića od 21.03.2013. godine, strana 57.

195. Odbrana optuženog je također prigovarala činjenici da je oštećeni Karlo Marić, prilikom davanja intervjua talijanskoj televiziji RAI UNO⁷⁶, kada su mu postavljana pitanja da li je maltretiran, na šta je oštećeni odgovorio da je povrijeđen prilikom zarobljavanja. U vezi s tim, odbrana ističe da oštećeni nije ni spomenuo maltretiranje prilikom zarobljavanja, a mogao je, kao i da je svjedok Ivica Azinović, koji se nalazio pored oštećenog u toku davanja intervjua, izjavio kako niko nije vršio bilo kakav pritisak na Marića prije toga.

196. U vezi navedenog, svjedočio je i Alija Bakšić, svjedok odbrane, koji je u to vrijeme bio prevodilac i producent talijanske televizije, koji je istakao da nisu postavljani nikakvi uslovi pod kojima mogu snimati razgovore sa zarobljenicima.⁷⁷

197. Navedenim prigovorima odbrane, kao i svjedočenju ovih svjedoka u vezi s tim, Vijeće nije poklonilo vjeru, iz razloga što ni svjedok Azinović ni svjedok Bakšić nisu mogli da znaju da li je vršen bilo kakav pritisak na oštećenog Karla Marića od strane pripadnika Armije R BiH, niti su bili dužni da to znaju. Naime, uobičajena je praksa vojske koja zarobi civile ili ratne zarobljenike da ih prije toga pripremi na to kako će dati izjavu međunarodnim organizacijama kao što je Crveni krst ili stranim televizijskim ekipama, kako bi prikriili stvarna dešavanja i uslove u logorima.⁷⁸

198. Kada su u pitanju posljedice koje su imali oštećeni Franjo Ramljak i Karlo Marić, Vijeće zaključuje da su navedeni načini premlaćivanja, bez imalo sumnje, imali odraz na oštećene u vidu nastanka tjelesnih povreda, kao i vrijeđanja njihovog dostojanstva, a što proizilazi, kako iz iskaza svjedoka, tako i iz uložene medicinske dokumentacije od strane Tužilaštva na ime ovih svjedoka.

199. Dokazi koji potkrepljuju zadobijene povrede usljed premlaćivanja od strane vojnika po nadimku Deba, uloženi su od strane Tužilaštva BiH, a to su (u odnosu na posljedice koje je pretrpio oštećeni Karlo Marić): Nalaz od 15.03.1994. godine, Ortopedija - Regionalna bolnica Mostar, u kojem se navodi da je pacijent došao na pregled zbog bolova u leđima, hladnoće i bolova u lijevoj nozi i ramenu. Nadalje, navedeno je da je oštećeni dugo boravio u zatočeništvu, gdje je tučen, maltretiran, te da je boravio u neuslovnim hladnim i vlažnim prostorijama. Kao dijagnoza navedena je

⁷⁶ Dokaz odbrane broj O-181 - Video snimak intervjua sa Karlom Marićem u Muzeju na televiziji Rai Uno

⁷⁷ Transkript saslušanja svjedoka Alije Bakšića od 16.10.2014. godine, strana 32.

..... U nalazima od strane neuropsihijatra kao dijagnoza naveden je⁷⁹, te je iz ukupne medicinske dokumentacije⁷⁹ vidljivo da je oštećeni Karlo Marić zadobio doživotne posljedice usljed premlaćivanja od strane vojnika po nadimku Deba, a sve po naređenju optuženog.

200. Također, kada je u pitanju narušeno zdravlje oštećenog Franje Ramljaka, Vijeće je izvršilo uvid u svu medicinsku dokumentaciju na njegovo ime, te je došlo do zaključka da je oštećeni, nakon svih dešavanja u prostorijama Muzeja, usljed premlaćivanja i zatočenja u trajanju od deset mjeseci zadobiostatus ratnog vojnog invalida u iznosu sa 60% vojnog invaliditeta.⁸⁰

201. Na kraju, Vijeće napominje da, bez obzira što ni jedan svjedok nije izjavio da je optuženi Nihad Bojadžić, kritičnog dana, dao izričitu, direktnu naredbu da se pretuku oštećeni Marić i Ramljak, iz preduzetih radnji od strane optuženog (boravak optuženog u zatočeničkom objektu, lično prozivanje oštećenog Franje Ramljaka, izvođenje oštećenog Karla Marića po prethodnom razgledanju prostorije u kojoj se isti nalazio, izdavanje naredbe podređenom u oba slučaja da se prestane sa zlostavljanjem oštećenih), dovode do zaključka da je optuženi izdao naredbu da se pretuku oštećeni, a po kojoj naredbi je i postupljeno, pri čemu su oštećeni pretrpjeli teške tjelesne povrede i zbog kojeg premlaćivanja su imali dugotrajne posljedice.

202. Cijeneći navedene dokaze, Vijeće je izvelo nesumnjiv zaključak da su oštećeni ratni zarobljenici Karlo Marić i Franjo Ramljak pretučeni u vrijeme, na mjestu i na način kako je to navedeno u izreci presude, te da je iste pretukao vojnik pod nadimkom Deba, koji je bio potčinjen optuženom Nihadu Bojadžiću, koji je sve to i naredio, te sve vrijeme posmatrao izvršenje date naredbe.

b. Tačka 3. osuđujućeg dijela izreke presude

⁷⁸ Prvostepena presuda u predmetu Suda BiH broj S1 1 K 013929 13 Kri od 20.03.2015. godine protiv Josipa Tolića, strana 56., par 141

⁷⁹ Medicinska dokumentacija uložena kao dokaz Tužilaštva broj T-91 i T-92 na ime Karlo Marić

⁸⁰ Medicinska dokumentacija na ime Franjo Ramljak, dokaz Tužilaštva broj T-95

i. Baza jedinice “Zulfikar” u Rogića kućama u Donjoj Jablanici

203. Prije samog obrazloženja ove tačke osuđujućeg dijela presude, Vijeće će se kratko osvrnuti na historijat baze SOPN ŠVK “Zulfikar” koja se od maja 1993. godine nalazila u Rogića kućama u Donjoj Jablanici.

204. Kao što je već ranije navedeno, jedan dio pripadnika SOPN ŠVK “Zulfikar” stigao je i smjestio se u svoju bazu već u mjesecu maju 1993. godine u Rogića kućama u naselju Donja Jablanica. Većina svjedoka je tu bazu nazvala “*baza Zukine jedinice*”. Ostali pripadnici jedinice, koji su do tada boravili na Igmanu, nakon pada repetitora na Bjelašnici 01.08.1993. godine prebacili su se u bazu u Donjoj Jablanici, gdje ostaju do završetka rata.

205. Svjedok Šefko Hodžić izjavio je kako je došao u Hercegovinu u septembru 1993. godine kada je bila akcija pod nazivom “Neretva 93”, kojom prilikom je smješten da spava u bazi Zukine jedinice koja se nalazila u Donjoj Jablanici, gdje je vidio i pripadnike Handžar divizije.⁸¹

206. Svjedok Tužilaštva BiH, Mirko Zelenika, naveo je kako su 08.09.1993. godine došli pripadnici SOPN “Zulfikar” i jedan vojni policajac Armije R BiH, kada su njega i njegovog brata zarobili i odveli u bazu SOPN-a koja se nalazila u Donjoj Jablanici, 4-5 kilometara južno od Jablanice.⁸² I svjedok Marinko Ljoljo se sjeća da je 08.09.1993. godine odveden od strane pripadnika Zukine jedinice na kamionu, te da se isti kamion zaustavio u naselju Donja Jablanica, ispred Rogića kuća, gdje je vidio dosta vojske, nakon čega je shvatio da se tu nalazi Zukina baza. Na pitanje tužiteljice kako je znao da je to Zukina baza, svjedok navodi da se to znalo iz priča po gradu, u medijima, da je ta jedinica prije bila na Igmanu, ali da su sada tu locirani, kao i da je zapovjednik imao nadimak Zuka, pa je zbog toga i dobila taj naziv.⁸³

207. Naziv Rogića kuće potiče iz prezimena porodice Rogić o čijem imanju se zapravo i radi, gdje su se nalazile četiri kuće uz magistralni put Jablanica-Mostar, te livade iza kuća koja se prostirala sve do kanjona rijeke Neretve. U sklopu imanja 1993. godine postojao je trap, odnosno objekat ukopan u zemlju, o kojem su svjedočili svjedoci Marinko Drežnjak,

⁸¹ Transkript saslušanja svjedoka Šefke Hodžića od 18.09.2014. godine, strana 36.

⁸² Transkript saslušanja svjedoka Mirka Zelenike od 12.12.2013. godine, strana 6.

⁸³ Transkript saslušanja svjedoka Marinka Ljolje od 19.12.2013. godine, strana 10-12

Mirko Zelenika, Marinko Ljoljo i Miroslav Soko, koji su također opisivali i pojatu (štalu) koja se nalazila u donjem dijelu baze. U sklopu Rogića kuća bile su spavaone za pripadnike jedinice "Zulfikar", kao i prostorije za komandanta i zamjenika komandanta.

ii. Nečovječno postupanje prema oštećenom Marinku Drežnjaku

208. Navedenom tačkom optužnice, optuženom Nihadu Bojadžiću stavlja se na teret da je *"neutvrđenog dana u periodu od početka septembra do kraja oktobra 1993. godine, iz pojate u bazi SOPN ŠVK Zulfikar u Donjoj Jablanici izveo zatočenog Marinka Drežnjaka, naredio mu da se okrene prema obližnjem jezeru, te u pravcu Marinka Drežnjaka iz pištolja ispalio više hitaca, što je kod Marinka Drežnjaka prouzrokovalo strah za život"*, na koju tačku su saslušani svjedoci: oštećeni Marinko Drežnjak, Marinko Ljoljo, Mirko Zelenika i Miroslav Soko.

209. Oštećeni Marinko Drežnjak, u svom iskazu na glavnom pretresu, navodi da je u devetom mjesecu 1993. godine bio zarobljen u bazi Zukine jedinice u Drežnici. Na pitanje tužiteljice da li mu nešto govori ime Nihad Bojadžić, svjedok odgovara potvrdno i navodi da, kada su bili u zarobljeništvu u štali, isti ga je izveo napolje i rekao mu da se okrene prema jezeru, kojom prilikom ga je pitao gdje se nalazi oružje koje su sakrili Karlo Marić, Josip Brekalo i Ivan Šarić, te mu je pucao pored glave. Ističe kako je optuženog prvi put vidio u Donjoj Jablanici u Zukinoj bazi, kao i u restoranu "Prenj" u kojem su jeli, prilikom čega je pala granata na restoran, kada je geler pogodio kuhara u ruku. Navodi da je te prilike optuženi naredio da se postroje u kolonu, te ako neka granata padne da ih odmah ubiju. Opisujući vanjski izgled optuženog, svjedok navodi da je isti bio visok, plav, nabijen, te da nije ništa specifično zapamtio što se njegovog izgleda tiče.

210. Svjedok Marinko Ljoljo sjeća se da je zajedno s oštećenim Drežnjakom bio u štali, te da su jedne prilike čuli da neko puca sa pištoljem u blizini štale, kada ga je neko izveo, iz njemu nepoznatih razloga, te je, kada je izašao, vidio osobu u šarenoj uniformi koja puca prema kanjonu, te da je vidio i Marinka Drežnjaka vani. U vezi s tim, navodi kako je prepoznao optuženog Bojadžića, koji puca na Marinka Drežnjak i pita ga gdje su im brašno i oružje. Kad se svjedok vratio, vidio je da optuženi više nije tu, a Drežnjaka je zatekao u štali.

211. Svjedok Miroslav Soko, sjeća se da je optuženi jednog dana došao sa još jednim vojnikom i iz štale izveo Marinka Drežnjaka, te da je čuo da ga pita u vezi neke spilje kod Grabovice za neko naoružanje, na šta je oštećeni odgovorio da ništa ne zna i da nema veze s tim naoružanjem, nakon čega se čuje pucanj iz pištolja. Dalje svjedok navodi da se nalazio daleko od vrata i da nije vidio šta se vani dešava, ali da je Marinko Drežnjak, po povratku, bio preplašen, te da je rekao da je Bojadžić pucao uz prijetnje pored njega, ne bi li priznao gdje je naoružanje.

212. Svjedok Mirko Zelenika navodi kako je kritične prilike došao optuženi Nihad Bojadžić i s vrata tražio da izađe Marinko Drežnjak, kojeg je odveo vani do jednog oraha. Svjedok ističe da je štala u kojoj su se nalazili imala prozor koji je okrenut prema jezeru, te je kroz isti mogao vidjeti da je Marinko okrenut prema jezeru, a da Bojadžić stoji iza njega i nešto ga pita. Nije mogao ništa čuti, ali je vidio da je optuženi ispalio više hitaca u pravcu Marinka. Po povratku u štalu, svjedok navodi da je Drežnjak bio van sebe.

213. Kada opisuje optuženog Nihada Bojadžića, oštećeni Marinko Drežnjak ističe da je optuženi bio visok, nabijen, plave ili smeđe kose, te da ga je prvi put vidio 13.09.1993. godine pred komandom u Donjoj Jablanici, drugi put kad se desio nesretni događaj, a treći put u restoranu "Prenj" koji se nalazio 500, 600 metara od Rogića kuća, kada je ranjen kuhar.⁸⁴ Znao je iz priča vojnika da je to Nihad Bojadžić, zamjenik komandanta Zuke.

214. Svjedok Mirko Zelenika ističe kako je prvi put vidio Nihada Bojadžića u petom mjesecu 1993. godine na televiziji zajedno sa Ćibom, kada se trebala desiti razmjena zarobljenih Hrvata iz konjičkog sela Radešine, kao i da ga je poslije toga vidio u butiku pored njegovog stana da nešto kupuje. Navodi kako je optuženi bio mlađi čovjek, tridesetih godina, snažne atletske građe, plav, okruglog lica na kojem nije imao vidljivih ozljeda, povijenog nosa, te mu je ostao u sjećanju po surovom, okrutnom i nečovječnom postupanju prema zatočenicima, kako vojnicima, tako i civilima.⁸⁵

215. Svjedoci Marinko Ljoljo i Miroslav Soko također su opisali optuženog kao visokog, korpulentnog čovjeka, za koga su znali da je zamjenik komandanta Zukine jedinice.

216. U vezi vanjskog izgleda optuženog, odbrana je prigovarala iskazima navedenih svjedoka, te je priložila tri fotografije koje prikazuju izgled optuženog u kritičnom periodu.

⁸⁴ Transkript saslušanja svjedoka Marinka Drežnjaka od 30.01.2014. godine, strana 13-14

Naime, na fotografijama se vidi kako optuženi ima izraženu bradu, a koju, prema navodima odbrane, ni jedan od svjedoka nije spomenuo, odnosno da je sam oštećeni Marinko Drežnjak, u svom iskazu na glavnom pretresu, rekao da nije primijetio ništa specifično u fizičkom izgledu optuženog Nihada Bojadžića. Također, na navedene okolnosti, odbrana je pozvala svjedoke koji su dali svoj iskaz na ovu okolnost, pa je tako svjedok Semir Halilović, kada mu je predložena fotografija pod oznakom O-140, odgovorio da je optuženi bio takav u septembru 1993. godine, te da je svjedok ostao na području Jablanice s ocem Seferom do kraja oktobra 1993. godine, u kojem periodu je nekoliko puta vidio optuženog, koji je u tim prilikama uvijek imao bradu kao na fotografiji.

217. Svjedok Šefko Hodžić, koji je bio na području Jablanice u navedenom periodu, a koji se sjeća da je s njima bio i *“mali Seferov”*, ističe da se vidio sa Nihadom Bojadžićem odmah po dolasku, kada je i nastala pomenuta fotografija, odnosno 01.09.1993. godine, odnosno da ga je viđao i u septembru jer je optuženi *“bio na neki način domaćin dolje”*.⁸⁶

218. Međutim, Tužilaštvo je istaklo kako ne spori da je optuženi Bojadžić imao bradu 01.09.1993. godine, ali i da je svjedok na pitanje braniteljice u vezi izgleda optuženog u septembru 1993. godine odgovorio: *“Pa, ne znam šta bi' ja rek'o, im'o je čovjek bradu. Evo, ima se, vidi se i na slikama. Nisam ga ja puno zagled'o. Ovaj što, kako je bio, svi smo tad bili mršaviji i ja sam bio puno mršaviji. Raširio se i on, raširio sam se i ja poslije. Šta ja znam, nisam, nemam dojma sad nekakvog njegovog”*, da bi poslije na ponovni upit braniteljice svjedok rekao da je optuženi *“vazda imao bradu”*. Nakon toga, svjedoku je predložena još jedna fotografija⁸⁷ za koju je isti tvrdio da je sačinjena 15.09.1993. godine u Drežnici, kada se desila akcija na Vrde, na kojoj optuženi ponovo ima bradu.

219. Svjedoci Zijat Mušić i Omer Pinjić također su svjedočili na okolnost brade optuženog. Tako se svjedok Zijat Mušić sjeća da je u periodu od 01. do 05.10.1993. godine da je bio zajedno sa Nihadom Bojadžićem i da ih je slikao Šefko Hodžić, ali isti nije mogao reći tačan datum kada se to desilo, ali svakako nije spomenuo 15.09.1993. godine, kako je to tvrdio svjedok Hodžić. Svjedok Pinjić navodi da je vidio optuženog s bradom početkom avgusta i ponovo 05.10.1993. godine kada je imao bradu, ali se ni jedan od ova

⁸⁵ Transkript saslušanja svjedoka Mirka Zelenike od 12.12.2013. godine, strana 7.

⁸⁶ Transkript saslušanja svjedoka Šefke Hodžića od 18.09.2014. godine, strana 39-40

⁸⁷ Dokaz odbrane broj O-238

dva svjedoka nije izjašnjavao na okolnost postojanja brade kod optuženog u drugoj polovini septembra 1993. godine.

220. Svjedok **Semir Halilović** istakao je da prilikom incidenta koji se desio sa Borisom Krstanovićem 01.08.1993. godine (koji će Vijeće kasnije detaljnije opisati prilikom obrazlaganja prihvatanja alibija optuženog) optuženi Bojadžić nije imao bradu, te da mu je početkom septembra, kada se nalazio u Jablanici zajedno s ocem, Šefkom Hodžićem i optuženim isti je imao gustu crnu bradu, što je zapamtio zbog toga što je optuženi bio plav, a imao crnu bradu, zbog čega je zapitkivao ostale vojnike da li optuženi farba bradu.⁸⁸

221. S druge strane, svjedok Safet Baltić, također svjedok odbrane, ističe da je sreo optuženog početkom avgusta 1993. godine te da je tada imao *“nešto brade”*, jer su uglavnom svi boric i komandanti koji su dolazili sa terena bili neobrijani.⁸⁹ Navedeno su potvrdili i svjedoci Mustafa Anđelija, koji je rekao da je optuženi imao bradu staru 15-20 dana kada ga je vidio na Proskoku sredinom jula, zatim svjedok Muhamed Nogo, koji se sjeća optuženog s Igmana kada je bio mršaviji, imao vojničku figure, dužu kosu, bradu i brkove, te svjedok Mesud Džananović koji je optuženog Bojadžića vidio krajem jula 1993. godine opisujući ga na način da ga se sjeća da je bio zapušten, te da su svi bili s bradom i brkovima, pa i optuženi Bojadžić.⁹⁰ Slično je rekao i svjedok Fehim Bibić.

⁸⁸ Transkript saslušanja svjedoka Semira Halilovića od 28.08.2014. godine, strana 43-47

⁸⁹ Transkript saslušanja svjedoka Safeta Baltića od 28.08.2014. godine, strana 13-14

⁹⁰ Transkript saslušanja svjedoka Mesuda Džananovića od 29.01.2015. godine, strana 38: *“...ja ga se sjećam u jednoj zelenoj uniformi tako mi je nekako po tom bio prepoznatljiv. Bio mi je sad kad ga gledam i onda neuporedivo. Ali i mene da gledate sad i onda je neuporedivo. Dakle, mi smo svi bili mnogo u tom momentu mršavi. Bili smo jako zapušteni u tom momentu.*

Sudija: Dobro. Mene interesuje kosa, brada, brkovi?

Svjedok: Ma svi smo mi bili i sa kosom i sa bradom i sa brkove. Ne zato što je to bilo naše...

Sudija: Ja pitam konkretno za, za Nihada Bojadžića.

Svjedok: I Nihad je bio sa bradom i brkovima.

Sudija: Ka... koje je dužine brada?

Svjedok: Pa pazite ako, evo po mom sjećanju da je im'o, morali smo svi imati duže brade u tom momentu. To je i, bili smo zapušteni. Pazite, brada nije bila i stil, niti je bila opredjeljenja, brada je bila posljedica. Mi nismo imali vremena ni, ni da održavamo higijenu gore ni da vodimo računa o njoj, to je relanost.

Sudija: Kad se Nihad vratio iz Sarajeva, je li tako izgledao?

Svjedok: Nije.

Sudija: Je li bio obrijan?

222. Kada je u pitanju fizički izgled optuženog u krajem jula i u mjesecu avgustu 1993. godine, iz iskaza svjedoka odbrane vidi se da je isti također imao bradu.⁹¹

223. Cijeneći iskaze svjedoka odbrane na navedenu okolnost, Vijeće nije moglo iste prihvatiti kao istinite, a iz razloga što je iskaz svjedoka odbrane, Semira Halilovića, u suprotnosti sa iskazima ostalih svjedoka, jer je svjedok Halilović tvrdio da optuženi Nihad Bojadžić sigurno nije imao bradu kada se desio incident sa Borisom Krstanovićem 01.08.1993. godine dok je optuženi boravio u Sarajevu, dok su svjedoci Mustafa Škampo, Šemsudin Halebić i Šefika Krđević tvrdili da je optuženi u drugoj polovini jula i u avgustu imao veliku bradu.

224. Također, u vezi navedenog, Vijeće ne spori mogućnost da je optuženi u periodu do 15.09.1993. godine imao bradu, što svjedoci Tužilaštva koji su svjedočili na okolnosti događaja sa oštećenim Marinkom Drežnjakom nisu spomenuli kao specifičnost, ali je činjenica da svjedok Šefko Hodžić, koji je sačinio pomenute fotografije nije svjedočio na okolnost izgleda optuženog u periodu od 22.09.1993. godine do 01.10.1993. godine, kao ni ostali svjedoci odbrane, u kojem periodu se, po iskazu oštećenog Marinka Drežnjaka, isti nalazio u zatočeništvu u pojati pored Zukine baze. Isto tako, Vijeće smatra da brada, kao dio vanjskog izgleda pojedinca, odnosno percepcija iste u određenom trenutku, a u konkretnom slučaju, u trenutku straha za sopstveni život, za svaku osobu ne predstavlja nešto specifično što bi se podrazumijevalo bitnim za naglasiti prilikom opisa pojedinca, zbog čega ne nalazi osnovanim prigovore odbrane u vezi toga.

225. Vijeće, u ovom slučaju, nije moglo pokloniti vjeru ni materijalnim dokazima koje je predložila odbrana, odnosno fotografijama koje prikazuju fizički izgled optuženog, a iz razloga što ne postoji ni jedan dokaz, osim iskaza svjedoka Šefke Hodžića, kojim bi se moglo tačno utvrditi o danu kada su pomenute fotografije nastale. Zbog navedenog, Vijeće

Svjedok: Bio je obrijan.

Sudija: Dobro.

Svjedok: Koliko se sjećam. Evo sad, sad ste me zatekli s tim pitanjem, ne mogu sa potpunom sigurnošću tako nešto reći, mislim, mislim da, ne mogu se sjetiti. Ako mogu da ne odgovorim na to pitanje, vrlo rado bih načisto zato što ne znam šta opredjeljuje...

Sudija: Odgovor je i da ne znate.

Svjedok: ...to pitanje. Ne znam.“

⁹¹ Svjedoci odbrane saslušani na ovu okolnost su: Mustafa Škampo, Šemsudin Halebić, Šerifa Krđević.

svoju odluku nije moglo temeljiti na izjavama svjedoka odbrane koji su naveli vrijeme nastanka fotografija, jer navedene izjave nisu potkrijepljene nikakvom materijalnom dokumentacijom.

226. Odbrana optuženog također je prigovarala izjavama koje je Marinko Drežnjak dao ranije, odnosno izjavama koje je oštećeni dao tokom 1994. i 1995. godine Komisiji za utvrđivanje ratnih zločina i Centru za ljudska prava, u kojima oštećeni nije pominjao optuženog Bojadžića, niti da mu je ovaj bilo šta lose uradio. Na upit u vezi navedenog, oštećeni je odgovorio kako nije pitan u vezi toga, odnosno da se nije toga sjetio.

227. Povodom toga, Vijeće smatra kako je oštećeni, zajedno sa ostalim svjedocima Tužilaštva na navedenu okolnost, dao jasan i nedvosmislen iskaz, koji se u bitnim činjenicama podudara sa iskazima svjedoka Mirka Zelenike, Marinka Lolje i Miroslava Sokola, zbog čega je istima i poklonilo vjeru.

228. U vezi navedenog, Vijeće je mišljenja kako se iskazi svjedoka Marinka Drežnjaka, Miroslava Sokola, Marinka Ljolje i Mirka Zelenike podudaraju u bitnim činjenicama, te da su svi, pored oštećenog, na neki način očevici navedenog događaja. Naime, oštećeni Drežnjak je istakao kako ga je optuženi Bojadžić kritične prilike izveo iz štale u kojoj je bio zarobljen, te da ga je ispitivao o nekom naoružanju, nakon čega je pucao pored njega, a što su potvrdili svjedoci Marinko Ljoljo, koji je također iste prilike bio izveden van štale, kao i svjedok Mirko Zelenika, koji je kroz prozor štale u kojoj su se nalazili vidio Drežnjaka okrenutog prema jezeru, te optuženog Bojadžića kako stoji iza njega i nešto ga ispituje.

229. Da su oštećeni Marinko Drežnjak, kao i ostala tri svjedoka, poznavali optuženog, te da su ga tog dana kada je izveo oštećenog prepoznali, potvrđuje i činjenica da su ga prije toga imali prilike vidjeti, a kako to objašnjava i sam oštećeni, kad navodi da ga je vidio nekoliko puta prije tog događaja, te da ih je jednom optuženi i postrojio dok su se nalazili u restoranu u kojem su se inače hranili. Također, svi svjedoci su naveli da je optuženi ispitivao oštećenog Drežnjaka u vezi nekog naoružanja, te da je sam oštećeni, po povratku u štalu, izgledao izbezumljeno i preplašeno.

230. Stoga je Vijeće, van razumne sumnje, zaključilo da je optuženi Nihad Bojadžić počinio navedeno krivično djelo, odnosno da je upravo on osoba koja je izvela Marinka Drežnjaka i koja se prema njemu odnosila nečovječno, zbog čega je oštećeni pretrpio veliki strah za sopstveni život.

E. KRIVIČNA ODGOVORNOST

231. Vijeće je optuženog Nihada Bojadžića osudilo za počinjenje krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SFRJ, koji zakon je preuzet na osnovu Zakona o primjeni Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona SFRJ⁹². Elemente obilježja ovih krivičnih djela Vijeće je našlo prije svega činjenicom da je Tužilaštvo BiH dokazalo da je optuženi, preduzimajući radnje izvršenja postupao protivno zabranama zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, kao što je već obrazloženo.

232. Krivični zakon SFRJ ne definiše pojam „*nečovječno postupanje*“, međutim, praksa Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) nudi mnogobrojne primjere tih konkretnih krivičnih djela i to: sakaćenje ili nanošenje teških tjelesnih povreda⁹³; premlaćivanje i druge nasilne radnje⁹⁴; nanošenje teških ili ozbiljnih povreda⁹⁵; teške povrede tjelesnog ili duševnog integriteta⁹⁶; ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo⁹⁷; prisilni rad koji je izazvao tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu, ili je radnja predstavljala ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo⁹⁸; deportacija i prisilno premještanje grupa civila⁹⁹; prisiljavanje na prostituciju¹⁰⁰ i nestajanje ljudi pod prisilom¹⁰¹.

233. Prvostepeno vijeće MKSJ u predmetu *Delalić i dr.* ponudilo je definiciju pojma „*nečovječno postupanje*“, u kojoj se kaže da je to „...*namjerna radnja ili propust, tj. radnja koja nanosi tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu ili predstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo*“, što dakle, podrazumijeva sljedeća bitna obilježja ovog krivičnog djela:

⁹² U daljem tekstu: KZ SFRJ – Skupština SFRJ je usvojila Krivični zakon Bosne i Hercegovine na sjednici Saveznog vijeća, održanoj dana 28.09.1976. godine i objavila ga u Službenom listu SFRJ broj 44, od 08.10.1976. godine. Nakon proglašenja nezavisnosti BiH, KZ SFRJ je na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 22.05.1992. godine preuzet kao zakon Republike Bosne i Hercegovine (uz manje izmjene), a stupio je na snagu danom objavljivanja.

⁹³ Vidjeti predmet *Kvočka i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-98-30/1, paragraf 208.

⁹⁴ Ibid, paragraf 208.

⁹⁵ Vidjeti predmet *Kordić i Čerkez*, presuda Žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14/2, paragraf 117.

⁹⁶ Vidjeti predmet *Blaškić*, presuda Žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14 paragraf 239. predmet *Krstić*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-98-33 paragraf 523.

⁹⁷ Vidjeti predmet *Vasiljević*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 239-240.

⁹⁸ Vidjeti predmet *Naletilić i Martinović*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragrafi 271, 289, 303.

⁹⁹ Vidjeti predmet *Kupreškić i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 566.

¹⁰⁰ Ibid, paragraf 566.

¹⁰¹ Ibid, paragraf 566.

- da su ta radnja ili propust prouzrokovali tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili ozljedu, odnosno da predstavljaju težak napad na ljudsko dostojanstvo;
- da su radnju ili propust namjerno izvršili optuženi ili lice, odnosno lica za čije radnje i propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost.

234. Kako bi se procijenila težina nekog djela, nužno je razmotriti sve činjenične okolnosti. Neke od tih okolnosti mogu na primjer biti: karakter radnje ili propusta, kontekst u kojem su se oni dogodili, lične prilike žrtve, uključujući starost, pol i zdravstveno stanje, kao i fizičke, psihičke i moralne posljedice tog čina za žrtvu.

235. Patnje koje dotična radnja nanosi žrtvi ne moraju biti trajne, dovoljno je da su stvarne i ozbiljne¹⁰². U konkretnom slušaju, oštećeni Karlo Marić, Franjo Ramljak i Marinko Drežnjak, pretrpjeli su jake psihičke posljedice, ali i fizičke kada su u pitanju oštećeni Marić i Ramljak, koji su i kasnije imali zdravstvene poteškoće o kojima je već bilo riječi u obrazloženju tačaka 1. i 2. osuđujućeg dijela presude, dok Vijeće nije imalo na uvid medicinsku dokumentaciju koja se odnosi na oštećenog Marinka Drežnjaka, ali je isti naveo da je inkriminirani događaj ostavio posljedice na njegovo psihičko i fizičko zdravlje.

236. Nema sumnje da je u okolnostima ratnih događanja optuženi Nihad Bojadžić prema oštećenima i drugim zatočenicima dominirajući položaj i moć, kao i da je optuženi u povlaštenom statusu spram potčinjenih žrtava u stanju beznađa i stalnom strahu za vlastiti život, mogao preduzeti i preduzeo zabranjene radnje koje su imale za posljedicu povrede fizičkog i psihičkog digniteta oštećenih, ali i koje su kod oštećenih Karla Marića i Franje Ramljaka izazvali teške tjelesne povrede, zbog kojih nisu danima nakon premlaćivanja po naredbi optuženog bili u stanju da hodaju, idu u wc i slično.

237. *Mens rea (subjektivni element)* za nečovječna djela iz ovog člana zadovoljen je kada je počinitelj u trenutku činjenja ili nečinjenja imao namjeru da nanese tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili da izvrši težak napad na ljudsko dostojanstvo žrtve, ili ako je znao da će to njegovo činjenje ili nečinjenje vjerovatno prouzrokovati tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili teški napad na ljudsko dostojanstvo i ponio se sa namjerom da to učini.

238. U konkretnom slučaju, optuženi je znao da će svojim postupcima oštećenima nanijeti velike tjelesne i duševne patnje, strah za sopstveni život, ali je navedene radnje

¹⁰² Vidjeti predmet *Krnojelac*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 131.

optuženi htio i iste izvršio. Do ovakvog zaključka Vijeće je došlo svestranom analizom i ocjenom provedenih dokaza pojedinačno i u međusobnoj povezanosti, a o čemu je detaljnije izneseno u obrazloženju osuđujućeg dijela presude.

F. ODMJERAVANJE KAZNE

239. Svrha kažnjavanja određena je članom 33. KZ SFRJ, te se ogleda u: *(1) sprječavanju učinioca da čini krivična djela, (2) vaspitni uticaj na druge da ne čine krivična djela i (3) jačanju morala društva i uticaj na razvijanje društvene odgovornosti i discipline građana.*

240. Nalazeći na nesumnjiv način dokazanim da je optuženi Nihad Bojadžić počinio krivično djelo za koje je ovom presudom oglašen krivim, Vijeće je prilikom odmjeravanja kazne imalo u vidu sve okolnosti koje utiču na visinu kazne. Obzirom na utvrđeno činjenično stanje i nastale posljedice, Vijeće je osudilo optuženog na kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine, smatrajući pri tome da je izrečena krivična sankcija srazmjerna težini djela i nastaloj posljedici, te da će se u smislu odredbe člana 33. KZ SFRJ izrečenom kaznom postići opšta svrha izricanja krivičnih sankcija i svrha kažnjavanja.

241. Vijeće je nadalje pri odmjeravanju kazne imalo u vidu opšta pravila o izboru vrste i mjere kazne, i to svrhu kažnjavanja, a osobito stepen krivične odgovornosti optuženog, okolnosti pod kojima je djelo počinjeno, jačinu ugrožavanja, odnosno povrede zaštićenog dobra, te raniji život učinitelja, njegove osobne prilike, držanje nakon učinjenog djela i motiv za počinjenje istog.

242. S tim u vezi, u skladu sa sudskom praksom MKSJ, ovo Vijeće je pri ocjeni olakšavajućih i otežavajućih okolnosti, vodilo računa o tome da Tužilaštvo mora van razumne sumnje utvrditi otežavajuće okolnosti, dok odbrana mora dokazati olakšavajuće okolnosti putem ocjene vjerovatnoće, odnosno mora biti vjerovatnije da su te okolnosti postojale nego da nisu.

243. U odnosu na optuženog Bojadžića, Vijeće je najprije imalo u vidu da je optuženi postupao kao naredbodavac i direktni izvršilac, svjesno i sa znanjem, te tako doprinio

izvršenju krivičnih djela, opisanih u tačkama 1., 2. i 3. osuđujućeg dijela izreke ove presude.

244. Kao olakšavajuće okolnosti, Vijeće je uzelo u obzir da je optuženi otac dvoje djece, da do sada nije bio osuđivan, kao i da posljedice djela nisu te jačine zbog koje bi se trebala izreći viša kazna, te je, primjenom relevantnih zakonskih odredbi člana 42. stav 2. i člana 43. stav 1. tačka 1. KZ SFRJ, prema optuženom izreklo blažu kaznu od propisane, nalazeći da će se i sa ovako ublaženom kaznom postići svrha kažnjavanja.

245. Na strani optuženog Vijeće nije našlo otežavajućih okolnosti.

246. Vijeće također nalazi da ova kazna odražava i društvenu osudu djela, te da će svrha kažnjavanja u cijelosti biti ostvarena.

NALAZI SUDA - OSLOBAĐAJUĆI DIO IZREKE PRESUDE

247. Vijeće nije našlo dokazanim počinjenje krivično-pravnih radnji opisanih u tačkama 1., 2., 5., 6., 7., 8. i 9. Optužnice Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 29.12.2011. godine, te u tačkama 1., 2., 3., 4., 5., i 7. Optužnice Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0004665 12 od 14.06.2012. godine, te je u tim dijelovima optuženog oslobodilo od krivice za predmetne inkriminacije i to u odnosu na tačke 11. i 13. oslobađajućeg dijela izreke presude (tačke 4. i 7. Optužnice od 14.06.2012. godine) po osnovu člana 284. tačka a) ZKP BiH, a u odnosu na ostale tačke oslobađajućeg dijela izreke presude po osnovu člana 284. tačka c) ZKP BiH.

A. Oslobađajući dio izreke presude na osnovu člana 284. tačka a) ZKP BiH – tačke 11. i 13. Izreke presude

248. Naime, član 284. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH) propisuje da će Sud izreći presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe ako djelo za koje se optuženi optužuje nije zakonom propisano kao krivično djelo. Vijeće je, prilikom donošenja svoje odluke, prvenstveno utvrđivalo da li krivično djelo koje se optuženom stavlja na teret sadrži sve potrebne elemente koje krivično djelo mora da ima, te je zaključilo da u dvije tačke Optužnice Tužilaštva BiH od 14.06.2012. godine nedostaje posljedica, kao bitno obilježje krivičnog djela.

249. Tako se optuženom Nihadu Bojadžiću, tačkom 4. optužnice od 14.06.2012. godine (a koja je tačka 11. Izreke presude) stavlja na teret da je:

“neutvrđenog dana u drugoj polovini 1993. godine u Donjoj Jablanici ispred restorana – kuhinje za potrebe postrojbe SOPN ŠVK Zulfikar Armije RBiH u Donjoj Jablanici, postrojio zatočene osobe hrvatske nacionalnosti, među kojima Mirka Zeleniku, Marinka Ljolju, Miroslava Sokola, naredivši im da se ne miču dok su granate padale, te naredio stražarima da ih drže na nišanu, govoreći „ako se pomaknete ubićemo vas, a ako se ne pomaknete neka vas HVO pobije“.

250. Nadalje, tačkom 7. navedene optužnice Tužilaštva BiH od 14.06.2012. godine (tačka 13. Izreke presude), optuženom Nihadu Bojadžiću stavlja se na teret da je:

“neutvrđenog dana u drugoj polovini 1993. godine u hodniku zatočeničkog centra „Muzej – Bitka na Neretvi“ postrojio zatočenike među kojima i Maksima Kujundžića, nakon čega se obratio istom riječima „tebi ću Srbine glavu otkinuti“.

251. Imajući vidu da odredba Zajedničkog člana 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12.08.1949. godine (Konvencija) zabranjuje nanošenje povreda životu i tjelesnom integritetu zaštićenim licima, kao i povrede ličnog dostojanstva, naročito uvredljive i ponižavajuće postupke, te imajući u vidu da činjeničnim opisom ovih tačaka optužnice optuženom nije stavljeno na teret da je poduzimajući opisane radnje nanio bilo kakve povrede oštećenim licima, to Vijeće nije moglo utvrditi da bi optuženi istima počinio povredu međunarodnog humanitarnog prava u smislu navedene odredbe Konvencije.

252. Naime, evidentno je da se Zajedničkim članom 3. Konvencije ne sankcioniše svaka, ili bilo koja protivpravna radnja protiv života i tjelesnog integriteta, odnosno povreda ličnog dostojanstva, već samo ona radnja kojom je ostvarena zabranjena posljedica, a to je u konkretnom slučaju povreda koja se nanosi životu i tjelesnom integritetu, odnosno povredi ličnog dostojanstva lica štice Konvencijama, u pogledu koje posljedice je izostalo navođenje iste u činjeničnom supstratu optužnice.

253. Pored toga, generalna zabrana nehumanog postupanja iz Zajedničkog člana 3. podrazumijeva dokazivanje navedenih posljedica. Tako je termin „*nehumani postupak*“

definisan u elementima zločina za Međunarodni krivični sud, kao nanošenje *“teškog fizičkog ili psihičkog bola ili patnje”*, dok je MKSJ koristio širu definiciju, koja određuje da je *„nehumani postupak onaj koji izaziva ozbiljnu psihičku ili fizičku patnju ili povredu ili predstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo“*.

254. Imajući u vidu navedeno, Vijeće je prilikom odlučivanja o predmetnoj optužnici dužno ocijeniti da li bi postupanjem optuženog, u situaciji ako je optuženi poduzeo opisane radnje, bilo ostvareno kršenje pravila međunarodnog prava, koje kršenje Vijeće nije moglo utvrditi, obzirom da mu to predmetnim tačkama optužnice nije stavljeno na teret.

255. Za razliku od činjeničnog opisa u ostalim tačkama optužnice, gdje je optuženom stavljeno na teret da je, postupajući na način činjenično opisan u navedenim tačkama, oštećenima nanosio velike patnje i povrede tjelesnog integriteta i zdravlja, u tačkama 4. i 7. Optužnice od 14.06.2012. godine takvo navođenje je izostalo.

256. Mada bi se iz opisanih radnji koje su stavljene na teret optuženom, moglo i zaključiti da su neke posljedice kod oštećenih nastupile, Vijeće nije moglo iz tako opisanih radnji zaključiti kakve bi te posljedice po svojoj težini bile, odnosno da li bi bile određenog stepena koji je neophodno utvrditi da bi se prouzrokovanje patnji ili povreda tjelesnog integriteta koje prema oštećenom licu vrši određeni izvršilac, moglo cijeniti kao teško ili ozbiljno, ili da bi predstavljale ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo i takvo njihovo nanošenje cijeniti radnjom izvršenja ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika i ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

257. Na kraju, čak i kada bi takav zaključak izvelo u obrazloženju presude (a na osnovu provedenih dokaza), u situaciji kada isti nije izričito obuhvaćen činjeničnim opisom izreke presude, Vijeće bi napravilo bitnu provredu postupka iz odredbe člana 297. stav 1. tačka k) ZKP BiH, dok bi s druge strane, intervencijom Vijeća u činjenični opis krivičnog djela, isto izašlo izvan činjeničnog stanja navedenog u optužnici, i to dodajući bitan element bića krivičnog djela na štetu optuženog, čime bi počinilo povredu postupka iz odredbe člana 297. stav 1. tačka j) ZKP BiH, odnosno prekoračilo optužnicu.

258. Vijeće bi bilo ovlašteno jedan činjenični pojam zamijeniti drugim, ako to ne bi bilo teže po optuženog. Međutim, u konkretnom slučaju, takav činjenični pojam nedostaje u potpunosti, a navedeni nedostatak praktično znači da u činjeničnom opisu optužnice nedostaje element djela koje je optuženom stavljeno na teret, te je, imajući u vidu navedeno primjenom odredbe člana 284. tačka a) ZKP BiH, Vijeće optuženog oslobodilo

od optužbe za radnje za koje je terećen tačkama 4. i 7. predmetne optužnice, nalazeći da djela za koje se optuženi tereti istima nisu zakonom propisana kao krivična djela.

B. Oslobađajući dio izreke presude na osnovu člana 284. tačka c) ZKP BiH

259. Odredba člana 284. tačka c) ZKP BiH odnosi se na to da će sud donijeti oslobađajuću presudu u slučaju ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje. U vezi s tim, Vijeće nije našlo dokazanim počinjenje krivično-pravnih radnji od strane optuženog Nihada Bojadžića opisanih u tačkama 1., 2., 5., 6., 7., 8. i 9. Optužnice Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 29.12.2011. godine, te u tačkama 1., 2., 3. i 5., Optužnice Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0004665 12 od 14.06.2012. godine, zbog čega je istog oslobodilo od optužbe za navedena djela.

260. Također, Vijeće je prihvatilo alibi optuženog u odnosu na događaje iz tačaka 5., 6., 7. i 8. Optužnice od 29.12.2011. godine (tačke 3., 4., 5. i 6. oslobađajućeg dijela izreke presude), odnosno za period od 28.07.1993. godine do 01.08.1993. godine.

i. Tačke izreke presude koje su u okviru vremenskog perioda za koji je optuženi imao alibi – tačke 3., 4., 5. i 6. Oslobađajućeg dijela izreke presude

261. Vijeće je, nakon provedenih dokaza, prihvatilo alibi optuženog Nihada Bojadžića, te, prvenstveno na osnovu materijalnih dokaza koje je odbrana uložila, utvrdilo da je isti boravio u Sarajevu u periodu od 27.07.1993. do 01.08.1993. godine.

262. Naime, iako je Tužilaštvo BiH u tačkama 3., 4., 5. i 6. naznačilo da su se događaji iz istih desili tačno neutvrđenog datuma u mjesecu julu 1993. godine, iz iskaza svjedoka, kao i iz materijalnih dokaza, jasno je da se radi o danu kada su pali Doljani, odnosno o 28.07.1993. godine.¹⁰³

263. Optuženi Nihad Bojadžić je, tokom iznošenja svoje odbrane, naveo da je sa dva pratioca u noći sa 27/28.07.1993. godine pretrčao aerodromsku pistu te tako došao u Sarajevo. Svjedoci koje je Vijeće, na prijedlog odbrane, saslušalo na ove okolnosti su: optuženi Nihad Bojadžić u svojstvu svjedoka odbrane, Šaćir Arnautović, Safet Baltić i

svjedok "S1", nakon čega su uloženi i brojni materijalni dokazi koji se odnose na prisustvo optuženog u Sarajevu u navedenom periodu.

264. Optuženi Nihad Bojadžić naveo je kako je sa dva pratioca u noći 27/28.07.1993. godine otišao u Sarajevo pretrčavanjem aerodromske piste.¹⁰⁴ U jutarnjim satima 28.07.1993. godine ističe kako je posjetio Načelnika ŠVK Sefera Halilovića i informisao ga o situaciji na Igmanu, prilikom koje posjete je tražio popunu jedinice svježim snagama jačine bataljona, te mu prenio sadržaj sastanka u Pazariću, od strane komandanta Ališpage, o formiranju jedinice isključivo muslimanskog sastava.¹⁰⁵ Navedeno potvrđuje i Akt 1. Korpusa Komande korpusa, Sektor bezbjednosti Sarajevo, broj 04/1349-1 od 09.08.1993. godine - namjera o preuzimanju odbrane prostora Igmana od strane jedinica formiranih na nacionalnoj osnovi, u potpisu Šaćir Arnautović¹⁰⁶

265. Tako je svjedok Šaćir Arnautović izjavio da mu je poznato da je optuženi boravio u Sarajevu u posljednjih nekoliko dana mjeseca jula 1993. godine, u vezi čega je napisao i Izvještaj Upravi bezbjednosti ŠVK u kojem se navodi da je u grad dolazio zamjenik komandanta jedinice "Zulfikar"¹⁰⁷, radi prisustva sastanku u Pazariću, kojom prilikom je posjetio komandanta Ramiza Delalića Ćelu, Sefera Halilovića i Mušana Topalovića Cacu.

266. Svjedok Safet Baltić, ovlaštenu finansista ŠVK u to vrijeme, naveo je da je Nihad Bojadžić došao u Sarajevo neposredno prije otvaranja tunela, u sedmom ili osmom mjesecu 1993. godine, prilikom čega mu je predao pištolj i 5000 DEM po naredbi načelnika Štaba Vrhovne komande.

267. U vezi s tim, odbrana je uvela materijalni dokaz, i to: Naredba – nalog za isplatu od 28.07.1993. godine, izdata od strane načelnika ŠVK, Sefera Halilovića, na osnovu koje se jasno vidi da je Nihadu Bojadžiću odobrena isplata u iznosu od 5000 DEM iz sredstava blagajne posebne namjene, a u cilju finansiranja izvršenja nepredvidivih zadataka od

¹⁰³ Dokaz odbrane broj O-225 – Redovni borbeni izvještaj Komande 44. brdske brigade Jablanica, broj 02/70-1-254/93 od 28.07.1993. godine, u potpisu komandant Enes Kovačević

¹⁰⁴ Transkript saslušanja optuženog Nihada Bojadžića od 11.06.2015. godine, strana 9.

¹⁰⁵ Ibid, strana 13.

¹⁰⁶ Dokaz odbrane broj O-254

¹⁰⁷ Ibid

uticaja na borbenu gotovost.¹⁰⁸ Istom naredbom je odobreno zaduženje optuženog sa pištoljem marke Zastava.¹⁰⁹

268. Svjedok Safet Baltić izjavio je na glavnom pretresu da je u vrijeme neposredno prije otvaranja tunela, u sedmom ili osmom mjesecu 1993. godine, optuženi preko piste došao u Sarajevo i da mu je svjedok tada lično predao pištolj i 5000 DEM. Nakon što je istom predloženo navedeno Odobrenje ŠVK od 28.07.1993. godine, svjedok je potvrdio da se navedeno desilo dana 28.07.1993. godine, odnosno da, ako na dokumentu stoji taj datum, da je to sigurno moralo biti tada, ali i da mu se naredni dan urezao u pamćenje jer ga je Bojadžić odveo na ručak u Sarajevo, kada je prvi put pojeo šniclu, otkako je počeo rat.¹¹⁰

269. Tužilaštvo BiH je prigovaralo u vezi činjenice da je Sefer Halilović mogao raspolagati novčanim sredstvima od 17.07.1993. godine, nego da je to mogao Rasim Delić, kao i da je načelnik Uprave za finansije bio Huso Šepo, a pozivajući se na svjedoka Semira Halilovića. U vezi s tim, nakon odgovora odbrane na navedeno, Vijeće je ponovo izvršilo uvid u iskaz navedeno svjedoka, koji je na pitanje tužiteljice da li mu je poznato da li je njegov otac Sefer Halilović, nakon postavljenja Rasima Delića imao ovlaštenja da izdaje naloge za raspolaganje novcem koji je pripadao Štabu vrhovne komande, odgovorio: „*Nisu mi poznate te nadležnosti... Mislim, znam da je gospodin Baltić bio tu, koliko se sjećam opet Vam sad, ovo su saznanja koja sam ja dobio kasnije, pišući knjige i tako dalje, 17. jula '93. godine je izvršena sistematizacija u armiji. Preraspodjela poslova. 17. jul '93. to kol'ko se sjećam po po dokumentima. I mislim da je od tada bi trebalo, sad ne znam, da sa tim raspolaze Rasim Delić, čini mi se.*“¹¹¹

270. Svjedok “S1” sjeća se da je 28.07.1993. godine razgovarao sa optuženim Bojadžićem u Sarajevu, jer se to desilo dan nakon pogibije komandanta Šehovića, te je to bio upečatljiv momenat koji je, kako svjedok ističe, ostavio trag u njegovom životu. Također se sjeća da je Bojadžić bio u Sarajevu krajem jula, kada je išao do komandanta korpusa, Talijana, nakon čega je svratio do njega da razgovaraju o situaciji koja je tada bila u jedinici, o borbenim dejstvima.¹¹²

¹⁰⁸ Dokaz odbrane broj O-139 – Naredba – nalog za isplatu broj 03-I-PN/93 od 28.07.1993. godine

¹⁰⁹ Ibid I transkript saslušanja optuženog Nihada Bojadžića od 11.06.2016. godine, strana 15.

¹¹⁰ Transkript saslušanja svjedoka Safeta Baltića od 28.08.2014. godine, strana 10.

¹¹¹ Transkript saslušanja svjedoka Semira Halilovića od 28.08.2014. godine, strana 53-54

¹¹² Transkript saslušanja svjedoka “S1” od 03.12.2015. godine, strana 27.

271. Svjedok Šemso Guhdija, koji je prije povratka u Sarajevo, boravio sedam dana na Igmanu jer je dobio informaciju da mu je poginuo brat, istakao je da se sreo sa optuženim u Sarajevu krajem jula, kao i da je znao da je ovaj došao tako što je sa dva pratioca pretrčao preko piste i vidio ga je u njihovoj kasarni, kada mu je komandant Čelo dao zadatak da ga vozi njihovim vozilom po Sarajevu, te da mu je poznato da je optuženi ostao u Sarajevu 5, 6 dana nakon toga.¹¹³

272. Svjedok Fikret Fakić, koji je u to vrijeme bio na dužnosti vojnog policajca u obezbjeđenju ŠVK, svjedočio je da je nekad nakon pogibije članova porodice Sefera Halilovića, a prije otvaranja tunela u ljeto 1993. godine imao susret s optuženim Bojadžićem u ŠVK u Sarajevu kada je nekoliko puta s njim pio kafu, te mu je jedne prilike optuženi poklonio nož.¹¹⁴

273. Vijeće je, pored uvida u navedene dokaze i iskaze svjedoka, izvršilo uvid i u materijalnu dokumentaciju koja se odnosi na datum 01.08.1993. godine, odnosno na događaj koji se desio na putu prema vojnoj bolnici, kada je došlo do oružanog sukoba između Ramiza Delalića, Nihada Bojadžića i Borisa Krstanovića zvanog Čile, o čemu je policija načinila izvještaj nakon izlaska na lice mjesta¹¹⁵, a na koju okolnost je također svjedočio svjedok Šaćir Arnautović, koji je rekao da ne nakon tog događaja od komandanta Mustafe Hajrulahovića Talijana dobio zadatak da razgovara sa Ramizom Delalićem, te da je tada sigurno vidio optuženog Bojadžića, ali da nije bilo nikakve komunikacije između njih.¹¹⁶

274. Da je optuženi zaista bio učesnik te pucnjave, potvrđuje i svjedok Jasmin Medić, koji je tada bio pripadnik jedinice čiji je komandant Ramiz Delalić zvan Čelo, koji je izjavio da je optuženog tada lično upoznao, kao i da se događaj desio „*sami kraj jula*“.¹¹⁷

275. Iz presretnutog razgovora između Rusmira Mahmutčehajića i Fahrudina Radončića od 02.08.1993. godine jasno proizilazi da je optuženi Bojadžić hitno napustio Sarajevo utoku noći 01/02.08.1993. godine, kada je pao repetitor na Bjelašnici.¹¹⁸

¹¹³ Transkript saslušanja svjedoka Šemse Guhdije od 23.10.2014. godine, strana 17.

¹¹⁴ Transkript saslušanja svjedoka Fikreta Fakića od 28.08.2014. godine, strana 32-33

¹¹⁵ Dokazi odbrane broj: O-145; O-146; O-147; O-148; O-149; O-150; O-151; O-152; O-153; O-154; O-155

¹¹⁶ Transkript saslušanja svjedoka Šaćira Arnautovića od 25.12.2014. godine, strana 58-66

¹¹⁷ Transkript saslušanja svjedoka Jasmina Medića od 06.11.2014. godine, strana 8.

¹¹⁸ Transkript presretnutog razgovora, MUP R BiH, Sektor SDB Sarajevo, Odjeljenje 3, broj 1369-6587 od 02.08.1993. godine

276. Tužilaštvo BiH je prigovaralo iskazu svjedoka Fikreta Fakića, navodeći da se njegovo svjedočenje ne može uzeti kao pouzdano, iz razloga što nije bio u stanju da odgovori na jednostavno pitanje u pogledu toga da li se vodila evidencija ulaza i izlaza iz zgrade ŠVK. Kada je u pitanju iskaz svjedoka Šemso Guhdije, koji je naveo da mu je komandant Delalić naredio da vozi optuženog dok je u Sarajevu, Tužilaštvo se poziva na iskaz svjedoka Erdina Arnautovića, koji je također rekao da mu je Ramiz Delalić rekao da nađe auto i vozača optuženom Bojadžiću, ali se ovaj nije izjasnio koji je to vozač bio. U vezi toga, Vijeće naglašava da svjedok Erdin Arnautović ni u jednom trenutku nije rekao ko je bio vozač optuženom dok je ovaj boravio u Sarajevu, te da ga niko na glavnom pretresu to nije ni pitao, tako da prigovor Tužilaštva nije osnovan u tom pogledu.

277. Nadalje, Tužilaštvo je prigovorilo i iskazu svjedoka Jasmina Medića, koji je svjedočio o tome da je vidio optuženog u Sarajevu dva-tri dana prije pucnjave koja se desila 01.08.1993. godine poslije 17,00 sati, na način da mjesec juli ima 31 dan, te da je svjedok mogao vidjeti optuženog u Sarajevu 29-og ili 30-og jula, te da isti svakako nije mogao znati gdje se optuženi nalazio 28.07.1993. godine. Sličan prigovor Tužilaštvo je imalo i u pogledu iskaza svjedoka Šaćira Arnautovića, koji je rekao da je vidio optuženog tih dana kad je bio incident sa pucnjavom, te da je na pitanje šta znači „boraviti krajem jula“ svjedok odgovorio da to podrazumijeva zadnja dva-tri dana u julu, zbog čega Tužilaštvo smatra da ni ovaj svjedok nije mogao znati gdje je optuženi bio 28.07.1993. godine.

278. U vezi svjedočenja svjedoka Šaćira Arnautovića, koji je u to vrijeme bio načelnik Uprave vojne bezbjednosti Prvog korpusa Armije R BiH, a na okolnosti koje se tiču službene zabilješke o osnivanju muslimanskih snaga (već pomenuti dokaz odbrane O-254), a kojem je prethodio sastanak u Pazariću, Tužilaštvo je pozvalo svjedoka Zuhdiju Adilovića, koji je bio na tom sastanku, a koji je rekao da o istom ne zna ništa, kao ni da li se isti održao, ali da se sjeća da je tada u Pazariću, u jeku najžešće bitke na Igmanu i Bjelašnici, nakratko vidio Zuku. Naime, Tužilaštvo povezuje iskaz ovog svjedoka sa dokumentom koji je potpisao Zuka, a čiji je datum 31.07.1993. godine u kojem ŠVK-u saopštava da on tada iz Jablanice kreće na Igman, zbog čega Tužilaštvo smatra da je nemoguće da neko saopšti nešto 3 dana prije nego se isto desilo.

279. Na kraju, Tužilaštvo je prigovorilo i iskazu svjedoka Safeta Baltića, koji je svjedočio na okolnosti predaje 5000 DEM optuženom Bojadžiću, nakon čega je otišao s njim i Edinom Džekom na ručak u Sarajevu. U vezi s tim, Tužilaštvo smatra da je ovaj svjedok

„naučen“ jer je davao odgovor prije postavljenih pitanja odbrane, dok je na jasna i jednostavna pitanja Tužilaštva odgovarao zbunjujuće, tako da Tužilaštvu nije jasno šta su njegovi odgovori. Također, kada je u pitanju nalog koji je dao Sefer Halilović, Tužilaštvo ističe da se u tom dokumentu navodi da je isti rekao „*na osnovu mog naloga broj 03-I-PN od 26.07.1993. godine*“ iz čega, prema tvrdnji Tužilaštva, proizilazi da je Halilović dao nalog dva dana prije spornog datuma.

280. U vezi toga, Vijeće naglašava da navedeni nalog od 26.07.1993. godine nije uloženi među ostalim dokaza kako Tužilaštva, tako i odbrane, te isti nije moglo ni cijeliti u skladu sa iznesenim prigovorom.

281. Konačno, Tužilaštvo ističe da teza odbrane da je optuženi bio 28.07.1993. godine u Sarajevu, sama po sebi ne isključuje mogućnost dolaska i prisustva optuženog u kasnim noćnim satima 28.07.1993. godine u Jablanici i Muzeju, jer je iz iskaza većeg broja svjedoka za dolazak iz Sarajeva do Jablanice bilo potrebno nekoliko sati, te da je optuženi bio na primjer do 15,00 sati u Sarajevu, mogao je, obzirom da je imao svog vozača i vozilo na Igmanu, biti do 23,00 ili 24,00 sata u Jablanici.

282. Navedeni prigovor Vijeće smatra nelogičnim iz razloga što su se tada dešavale najžešće borbe na Igmanu i Bjelašnici, a što je i samo Tužilaštvo istaklo, te kada se uzme u obzir činjenica da je optuženi u Sarajevo došao pretrčavanjem piste, dakle rizikujući vlastiti život, nije jasno zašto bi se optuženi Nihad Bojadžić baš taj isti dan ili tih nekoliko dana koliko je boravio u Sarajevu, ponovo rizikujući vlastiti život, vratio u Jablanicu da izvrši krivična djela navedena u tačkama 3., 4., 5. i 6. oslobađajućeg dijela izreke presude, kad je ista, da je htio, mogao počiniti i kasnije kada je boravio u Jablanici, zbog čega Vijeće navedeno nagađanje Tužilaštva smatra neutemeljenim i nelogičnim.

283. U vezi svega navedenog, Vijeće zaključuje da Tužilaštvo nije predložilo valjane dokaze kojima bi se pobio navedeni alibi optuženog Nihada Bojadžić, odnosno, Vijeće je u ovom slučaju, s jedne strane imalo iskaze svjedoka Tužilaštva koji su se odnosili na to da je optuženi u inkriminisano vrijeme bio u prostorijama Muzeja, te da je učestvovao u počinjenju radnji iz tačaka 3., 4., 5. i 6. oslobađajućeg dijela izreke presude, i materijalne dokaze odbrane, s druge strane, kao i iskaze svjedoka odbrane u vezi navedenih.

284. Bitno je naglasiti da je ovo Vijeće mišljenja da se ni jedan materijalni dokaz, koji je nastao *tempore criminis*, kao što je to u ovom slučaju, ne može pobijati iskazom bilo kojeg svjedoka, zbog čega je i prihvatilo alibi optuženog Nihada Bojadžića i istog oslobodilo

optužbe da je počinio radnje iz navedenih tačaka optužnice, a koji događaji su se, kako su to izjavili svjedoci, desili iste noći kada su pali Doljani, odnosno 28.07.1993. godine.

ii. Tačka 1. (nečovječno postupanje prema oštećenom svjedoku "C")

285. Tužilaštvo BiH je tačkom 1. Optužnice broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 29.12.2011. godine, koja je izmijenjena dana 13.07.2015. godine optuženom Nihadu Bojadžiću stavilo na teret da je *"tačno neutvrđenog datuma u drugoj polovini mjeseca juna 1993. godine, u prostorijama upravne zgrade Hidroelektrane u Jablanici, zajedno sa osobom pod nadimkom „Džoni“ ispitivao zarobljenog pripadnika HVO „C“, udarivši ga nogama i rukama po cijelom tijelu, nakon čega je uzeo nož i isti zabio u predio lijeve natkoljenice zarobljenika „C“, prouzrokovavši mu teške tjelesne povrede u predjelu noge"*.

286. Na okolnosti navedenog događaja saslušani su svjedoci Tužilaštva BiH: zaštićeni svjedok "C" u svojstvu oštećenog, Sead Branković, kao neposredni svjedoci, zatim svjedok Alija Šuko i Mato Lebo, te svjedoci odbrane: zaštićeni svjedok "S", svjedok Selman Podžić i Zaim Softić.

287. Zaštićeni svjedok "C" detaljno je opisao navedeni događaj, navodeći, prije svega, da se isti desio na datum 20.06.1993. godine, kada je svjedok zarobljen od strane pripadnika Zukine jedinice. Ističe kako je bio u vojnoj uniformi HVO i naoružan prilikom zarobljavanja, te da je odmah odveden sa liscama na rukama u neke prostorije u Jablanicu, ali nije siguran da li se radilo o prostorijama MUP-a ili vojne policije. U navedenoj prostoriji ispituje ga Sejo Branković, nakon čega prilazi izvjesni Selman i, kako navodi, odmah ga udara. Poslije toga, u prostoriju su ušli Nihad, Nedžad i izvjesni Kurt, za kojeg je poslije saznao da je bio zapovjednik vojne policije.¹¹⁹

288. Na pitanje postužajuće tužiteljice odakle mu je poznato da se osoba koja ga je ispitivala zove Sejo Branković, svjedok je odgovorio da ga je poznavao od prije. U tom trenutku ističe da nije poznavao optuženog, ali je vidio *"plavog, krupnog čovjeka"*, koji je

¹¹⁹ Transkript saslušanja svjedoka "C" od 13.06.2013. godine

bio u uniformi, dok je izvjesni Nedžad također bio vojnik. Kurt, kako svjedok ističe, je bio u uniformi i za pasom je imao nož, te mu je osoba pod imenom Nihad rekla da mu da taj nož, što je ovaj i uradio, nakon čega je Nihad svjedoku istim mahao oko glave, prijetio da će mu uši otkinuti i da mora sve reći, te ga je zbo nožem u lijevu natkoljenu.

289. Kao posljedice navedenog događaja, svjedok navodi da danas ima bolove u koljenu i vidan ožiljak, kako kaže: *“centimetar debeo, a pet dug”*. Trenutak kada svjedok saznaje da je *“plava, krupna osoba”* koja mu je to uradila optuženi Nihad Bojadžić jeste trenutak kada ga isti vodi na razmjenu nekoliko dana kasnije u prostorije veze, te se putem telefona predstavlja kao *“pukovnik Nihad Bojadžić”*.

290. U vezi datuma zarobljavanja svjedoka “C”, isti je, kako je već navedeno, rekao da je zarobljen 20.06.1993. godine. Odbrana je prigovorila navodima Tužilaštva BiH iz završne riječi, u kojoj je Tužilaštvo navelo da je svjedok prije hapšenja upućen na ratište na planinu Bokševicu, gdje je zarobljen od strane pripadnika SOPN ŠVK “Zulfikar”, zajedno sa saborcem Ivicom Boškovićem, koji je ranjen prije zarobljavanja, te je odvezen sa Bokševice u Ratnu bolnicu Jablanica, dok je zaštićeni svjedok “C”, nakon maltretiranja i zlostavljanja na Bokševici, te prijetnji Nihada Bojadžića da će mu ruke polomiti, sutradan sproveden u zgradu Hidrocentrale u Jablanici, kako bi ga nadležni organi ispitali.¹²⁰ U vezi s tim, odbrana je predložila Akt Komande 44.bbr, Organ bezbjednosti 4. Korpusa, Jablanica, broj 07/379-102/93 od 29.06.1993. godine¹²¹ u kojem je navedeno da je *“dana 28.06.1993. godine na Bokševici je zarobljen ranjeni ustaša iz Stoca Bošković Ivica, rođen 1963. godine, pripadnik prve brigade HVO Ludvig Pavlović”*. U vezi navodnih prijetnji Nihada Bojadžića, kako je to istaklo Tužilaštvo, Vijeće skreće pažnju na iskaz svjedoka “C” na glavnom pretresu, koji je u vezi toga rekao: *“...kad sam zarobljen i tu sam, tu mi je prijećeno da ću biti zaklan, drugi mi je rekao da ću ići u razmjenu. Jedan mi je govorio da će doći jedan Nihad, da će mi ruku isčupati, noge i onda su me prebacili u Jablanicu”*¹²²

291. Svjedok Sead Branković¹²³, odnosno Sejo, kako ga svjedok “C” naziva, koji je u inkriminisanoj periodu bio na čelu Odjela za kriminalističke poslove vojne policije na

¹²⁰ Završne riječi Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 23.12.2015. godine, strana 9.

¹²¹ Dokaz odbrane broj O-215

¹²² Transkript saslušanja svjedoka “C” od 13.06.2013. godine, strana 7.

¹²³ Transkript saslušanja svjedoka Seada Brankovića od 08.11.2012. godine

području Jablanice, navodi kako je svjedoka "C" upoznao kada mu je isti doveden na saslušanje, koji je tada bio jedini zarobljeni vojnik tzv. Tutine bojne. Svjedok navodi da je neposredno prije upoznavanja sa oštećenim, slušao na Radio Rami da je Tutin vojnik, koji je prethodno zarobljen na Bokševici, ubijen od strane muslimanskih snaga i da su ga vozali na kamionu razapetog na križ, što ga je začudilo jer je znao da se takvo nešto nije moglo dogoditi, nakon čega je i tražio da mu se isti dovede na ispitivanje, jer su ih zanimale informacije o tome šta se dešava u Tutinoj bojnoj, koliko hrvatske vojske ima na prostoru Prozora i slično. Kada je u pitanju sam događaj, svjedok se sjeća da je oštećenog u prostoriju doveo rahmetli Salem Dlakić, zvani Kulje, za kojeg je već navedeno da je obavljao dužnost komandira vojne policije, koji je tada na sebi imao borbeni prsluk, u čijem je džepu na zadnjem dijelu prsluka nosio nož. Nedugo nakon početka ispitivanja oštećenog "C", u prostoriju su ušli optuženi i Nedžad, kojeg je svjedok poznavao kao, kako navodi, srčanog borca. Navodi kako ga optuženi pita da li "C" govori, na šta mu svjedok Branković odgovara da govori i da nema problema. Sljedeće što se desilo, kako se svjedok prisjeća, jeste da su optuženi i Nedžad počeli tući oštećenog "C" šakama i nogama po stomaku i glavi, nakon čega optuženi Nihad Bojadžić uzima nož od Salema Dlakića i okreće se prema oštećenom "C". Nije siguran da li zbog položaja Kuljetovog tijela, koji je bio okrenut licem prema njemu, ili zbog stanja šoka u kojem se iznenada našao, svjedok nije znao šta se dešava, osim da sljedeće što je vidio jeste krvav nož u ruci optuženog Nihada Bojadžića, koji oštećenom govori "*liži nož*". Navodi da je optuženog upoznao u proljeće 1993. godine, kao zamjenika komandanta jedinice "Zulfikar".

292. Svjedok Mato Lebo¹²⁴, koji je također bio zatočen u Muzeju u Jablanici, naveo je da je svjedoka "C" upoznao u Muzeju, te da je isti bio slabašan i jedva je hodao jer su ga tukli, a poznato mu je i da bio pripadnik Tutine jedinice prije zarobljavanja.

293. Svjedok Alija Šuko, koji je u konkretnom periodu bio direktor Doma zdravlja u Jablanici, sjeća se da je svjedok "C" imao neku povredu na donjem eksremitetu, ne zna tačno gdje, ali da je bio pacijent ratne bolnice vrlo kratko vrijeme.¹²⁵

294. Odbrana optuženog je kao svog svjedoka predložila zaštićenog svjedoka "S", koji je u vrijeme događaja bio raspoređen na poslove obezbjeđenja Hidroelektrane Grabovica sa

¹²⁴ Transkript saslušanja svjedoka Mate Lebe od 16.01.2014. godine, strana 14.

grupom vojnika od eventualnih sukoba. Ističe kako je povremeno odlazio na dežurstva u zgradu Uprave Hidroelektrane, ali da nije stalno boravio u istoj. Sjeća se da je u drugoj polovini juna 1993. godine, kada je dolazio u Upravu da se raspita o njegovom daljem angažmanu prisustvovao, kako navodi, jednom neobičnom događaju. Naime, dok se nalazio pred zgradom, došlo je neko vojno vozilo sa nekoliko vojnika, među kojima je vidio optuženog Nihada Bojadžića, kojeg je poznao, te su zajedno i ušli u objekat. Nakon ulaska, svjedok je čuo galamu u jednoj kancelariji, te kada se okrenuo, vidio je nekoliko vojnika, među kojima optuženog i rahmetli Salema Dlakića, za kojeg je znao da je komandant vojne policije. Navodi da je vidio optuženog Nihada Bojadžića da nekome otima nož i pritom ga pita zašto to radi, te da je među njima bio jedan vojnik, vjerovatno pripadnik HVO, za kojeg nije siguran da li je bio povrijeđen navedenim nožem. Nakon toga, svjedok je izašao iz zgrade i više se nije vratio, a sam događaj nikome nije spominjao.¹²⁶

295. Svjedok odbrane Zaim Softić, navodi da je, dok je boravio na Bokševici, čuo da je krajem juna 1993. godine zarobljen jedan Tutin vojnik, te da se jednog dana, kada se vraćao sa Bokševice pred hotelom u Jablanici sreo Nihada Bojadžića koji je tada bio u autu, te ga je pozvao da ide s njim do Hidroelektrane u Grabovici gdje su bile njihove kancelarije, na šta je svjedok i pristao. Na ulazu je vidio dva pripadnika Armije kako između sebe nose jednog ranjenog vojnika, koji je bio krvav, ali nije siguran iz koje noge je krvario, te nakon što je ušao u zgradu, vidio je kako optuženi galami na nekoga, te mu je rečeno da je komandir za pritvor zbo tog ranjenog vojnika iz razloga što mu je sin zarobljen negdje u Mostaru.¹²⁷

296. U vezi navoda svjedoka "C" da ga je saslušavao svjedok Sead Branković, Vijeće je cijnilo materijalne dokaze uvedene na tu okolnost od strane odbrane optuženog. Naime, iz istih se vidi da je svjedok "C" saslušan više puta i da ga nikad nisu ispitali ni svjedok Branković ni svjedok Selman Podžić, odnosno ne postoji pismeni trag o tome. Tako je svjedok prvi put saslušan od strane Zenaida Đelme dana 21.06.1993. godine u prostorijama Odjeljenja službe Vojne policije 4. Korpusa¹²⁸, na koju okolnost je saslušan

¹²⁵ Transkript saslušanja svjedoka Alije Šuko od 06.06.2013. godine, strana 10.

¹²⁶ Transkript saslušanja svjedoka "S" od 26.02.2015. godine, strana 12-14

¹²⁷ Transkript saslušanja svjedoka Zaima Softića od 23.10.2014. godine, strana 47.

¹²⁸ Dokaz odbrane O-245 – izjava svjedoka "C" od 21.06.1993. godine

svjedok Zenaid Đelmo, koji je istakao da se ne može sjetiti bilo kojeg slučaja u kojem mu je na ispitivanje doveden pretučen zarobljenik.¹²⁹ Dopunu izjave svjedok "C" dao je dana 26.06.1993. godine upravniku zatvora Ismetu Dedajiću Dedi¹³⁰ i treći put također upravniku Dedajiću dana 29.06.1993. godine.¹³¹

297. Svjedok Selman Podžić, koji je u to vrijeme radio sa Seadom Brankovićem, navodi da su bili u korektnim i odličnim odnosima, kao i da su o svemu izvještavali jedan drugog¹³², te da mu Branković nikad nije govorio o navodnom incident koji se desio tokom ispitivanja zaštićenog svjedoka "C". U vezi s tim, odbrana se pozivala na dobre odnose između upravnika zatvora Ismeta Dedajića Dede i Seada Brankovića jer je istog Branković i doveo u četu vojne policije kao iskusnog čovjeka koji može raditi na poslovima dokumentovanja ratnih zločina.¹³³

298. Nakon provedenih dokaza i saslušanih svjedoka, kako Tužilaštva, tako i odbrane, Vijeće nije moglo, *van razumne sumnje*, utvrditi da je optuženi Nihad Bojadžić počinio navedeno krivično djelo. Naime, Vijeće kao prvo, nije moglo utvrditi da se navedeni događaj desio na datum 20.06.1993. godine, kako je to svjedok "C" tvrdio, a iz razloga što je odbrana optuženog, prilikom unakrsnog ispitivanja svjedoka, istom predočila dokument 44. brdske brigade od 20.06.1993. godine (uložen kao dokaz odbrane O-52)¹³⁴ u kojem je navedeno da je ova brigada zarobila svjedoka "C" na dan 17.06.1993. godine, na šta je svjedok rekao da on zna da je zarobljen 20.06.1993. godine i da ne zna zašto je na navedenoj potvrdi naznačen drugi datum.

299. Kada je u pitanju mjesto na kojem je saslušavan svjedok "C", iskazi svjedoka na tu okolnost nisu u saglasnosti. Tako svjedok "C" navodi da je odmah nakon zarobljavanja odveden u Jablanicu u neke prostorije, ali da nije siguran da li su to bile prostorije MUP-a ili vojne policije, dok svjedok Sead Branković ne zna da li je to bio Muzej ili opštinski štab,

¹²⁹ Transkript saslušanja svjedoka Zenaida Đelme od 27.06.2013. godine, strana 46.

¹³⁰ Dokaz odbrane broj O-245

¹³¹ Dokaz odbrane broj O-247

¹³² Transkript saslušanja svjedoka Selmana Podžića od 12.12.2014. godine, strana 18-19

¹³³ Ibid, strana 22.

¹³⁴ Kopija vanrednog borbenog izvještaja Komande 44. brdske brigade broj 02/70-1-177/93 od 20.06.1993. godine, sa prilogom kopije Izvještaja broj 07/379-91/93 od 25.06.1993. godine, original Naredbe Komande 44. BBR broj 02/68-1-107/93 od 11.07.1993. godine, ovjerena kopija službene zabilješke u vezi svjedoka "C", broj: 02-34-1/93 od 25.06.1993. godine, kopija dopis Ministarstva za pitanja branitelja HNK BiH broj 12-02-09-01/11-1 od 22.11.2011. godine sa preslikom dokumentacije spisa predmeta na ime svjedoka "C"

a s druge strane, svjedoci odbrane, Zaim Softić i svjedok "S" navode da je to bila kancelarija zgrade Hidroelektrane u Grabovici, te zbog navedenog, Vijeće nije moglo sa sigurnosti utvrditi o kojem se mjestu zapravo radi.

300. Nadalje, u činjeničnom opisu ove tačke optužnice, navedeno je da su osobe koje su ušle u prostoriju u kojoj je ispitivan svjedok "C" optuženi Nihad Bojadžić i izvjesni Džoni, te da ga je optuženi Bojadžić *ispitivao*. Vijeće na osnovu provedenih dokaza nije moglo utvrditi ko je osoba pod nadimkom "Džoni" jer istu niko od svjedoka nije pomenuo, kao ni navod da je optuženi bio taj koji je ispitivao svjedoka "C", odnosno ni sam svjedok "C" to nije rekao.

301. Vijeće nije našlo utvrđenim ni navod iz optužnice da je optuženi svjedoka "C" *"tukao nogama i rukama po cijelom tijelu"* jer to prvenstveno ni sam oštećeni nije rekao, a što bi, da se takvo nešto desilo, sigurno zapamtio. Isti je, naime, naveo kako mu je optuženi mahao nožem oko glave, oborio glavu, te mu prijetio da će mu uši otkinuti i da mora sve reći.

302. Također, ni navod da je optuženi Nihad Bojadžić uzeo nož od osobe po imenu Kurt i isti zabio u lijevu natkoljenicu svjedoka "C", Vijeće ne nalazi utvrđenim. Naime, Vijeće u ovom slučaju nije moglo pokloniti vjeru iskazu svjedoka "C", a iz razloga što u konkretnom slučaju nisu utvrđene ni okolnosti koje su prethodile samom činu ubadanja noža u svjedokovu nogu. Tako, svjedok "C" navodi da je optuženi rekao izvjesnom Kurtu da mu da nož, dok je svjedok Sead Branković, koji je u ovom slučaju jedini očevidac pored oštećenog, naveo da je optuženi sam uzeo nož koji je bio na borbenom prsluku rahmetli Salema Dlakića. Vijeće u ovom slučaju ne zna ko je izvjesni Kurt, kojeg svjedok "C" spominje kao komandira vojne policije, dok iz ostalih dokaza proizilazi da je u to vrijeme komandir vojne policije bio već pomenuti Salem Dlakić zvani Kulje, koji je poginuo nekoliko dana poslije ovog događaja na Bokševici, kada Sead Kurt dolazi na njegovo mjesto.

303. U vezi navoda da je optuženi zabio nož u lijevu natkoljenicu svjedoka "C", Vijeće nije moglo, a samo na osnovu iskaza ovog svjedoka, van razumne sumnje utvrditi da je to uradio lično optuženi. Naime, ni svjedok Branković ne navodi da je vidio trenutak u kojem se to ubadanje dešava, nego isti se sjeća trenutka poslije kada optuženi navodno drži krvav nož u ruci i govori svjedoku "C" da isti liže, a što ni sam oštećeni nije pomenuo.

304. Vijeće naglašava da iskazi dva ključna svjedoka, pri tome očevica, u ovom slučaju iskazi oštećenog "C" i svjedoka Seada Brankovića, nisu saglasni u bitnim činjenicama. Tako, svjedok "C" navodi da je doveden u neku prostoriju na ispitivanje, ali ne navodi ko je osoba koja ga dovodi, dok svjedok Branković ističe da oštećenog dovodi Salem Dlakić, tadašnji komandir vojne policije. Nadalje, oštećeni "C" ističe da ga izvjesni *Selman* odmah udara, što svjedok Branković uopšte ne pominje, nego, suprotno iskazu oštećenog, navodi kako je sa istim razgovarao sasvim normalno, te da ga je pitao odakle on tu, kako se zove i slično, nakon čega je nazvao bazu UNPROFOR-a da javi da je zarobljeni vojnik ipak živ.

305. Kada je u pitanju osoba koja je tog dana ispitivala svjedoka "C", Vijeće, na osnovu izjava svjedoka nije moglo zaključiti da je optuženi bio osoba koja ga je ispitivala. Naime, oštećeni ističe da ga je ispitivao Sead Branković, što je i sam Branković potvrdio, ali u unakrsnom ispitivanju od strane odbrane, na pitanje da li ga je tog dana ispitivao i Dedo, odnosno Ismet Dedajić zvani Dedo, koji je u kritično vrijeme bio upravnik zatvora, oštećeni navodi da jeste, ali da je on kasnije došao, te da je njegovo ispitivanje trajalo cijeli dan.

306. U vezi s tim, a kako je već istaknuto, odbrana se pozivala na kredibilitet svjedoka Seada Brankovića, za kojeg je navela da je štitio Ismeta Dedajića Dedu, iz razloga što su isti zajedno radili prije dolaska u Muzej, kao i da je Sead Branković i predložio Dedajića i doveo u četvrt vojne policije, kao osobu koja će raditi na dokumentovanju ratnih zločina, a zbog kojih dobrih odnosa nije nikome ni spomenuo događaj koji se desio, niti je o tome sačinio bilo kakvu službenu zabilješku.

307. Da je svjedoka "C" taj dan zaista ispitivao Ismet Dedajić Dedo, koji ga je prilikom ispitivanja i ranio, pokazuje i materijalni dokaz uloženi od strane Tužilaštva pod brojem T-94, odnosno nalaz Doma zdravlja Mostar broj 24/05 od 27.04.2005. godine, u kojem se navodi da je oštećeni "*ranjen nožem od strane upravitelja zatvora*", iz kojeg se jasno vidi da je sačinjen od strane psihologa koji je obavio razgovor sa samim oštećenim, te koji, kao stručno i neovisno lice, nije mogao napisati nešto što mu sam oštećeni nije ispričao.

308. Vijeće je, na ovu okolnost, cijenilo i iskaz svjedoka Zaima Softića, koji je kritičnog dana, zajedno sa optuženim došao u zgradu Hidroelektrane u Grabovici, gdje je, kako navodi, vidio dva pripadnika Armije kako nose jednog ranjenog između sebe, kao i da je čuo kako optuženi Bojadžić galami na nekoga i govori "*otiđi na liniju kad si junak pa zarobi*,

*a ne ov'da ovde da biješ ljude koji su nevini*¹³⁵, kao i da mu je rečeno da je povrijeđeni vojnik ranjen od strane komandira za pritvor.

309. Zbog svega navedenog, za Vijeće nije sporno da se navedeni događaj desio, kao i da je oštećeni "C" zadobio povredu, međutim, dokazi Tužilaštva nisu bili takvog kvaliteta koji bi ovom Vijeću omogućili da, van razumne sumnje, donese zaključak u pogledu činjenice da je optuženi Nihad Bojadžić osoba koja je počinila navedeno djelo, odnosno, Vijeće je mišljenja da iskaz svjedoka "C" u odlučnim činjenicama nije konzistentan, jasan i uvjerljiv, te da isti nije potkrijepljen iskazima drugih svjedoka, a isti je i u suprotnosti sa iskazom svjedoka Seada Brankovića, iz kojeg je razloga Vijeće optuženog oslobodilo za navedenu radnju vodeći se principom *in dubio pro reo*.

iii. Tačka 2. (nanošenje teške duševne boli oštećenom svjedoku C")

310. Navedenom tačkom optužnice, optuženom Nihadu Bojadžiću stavlja se na teret da je *"u više navrata tačno neutvrđenog datuma tokom ljeta 1993. godine u Jablanici iz zatvoreničke prostorije u objektu „Muzej – Bitka na Neretvi“ Jablanica, izvodio zatočenika „C“, te istog psihički maltretirao na način da bi govorio da će ga ubiti, repetirao pištolj bez municije i pucao mu u glavu, a da zatočenik „C“ nije znao da je pištolj prazan, usljed čega je zatočenik „C“ pretrpio tešku duševnu bol"*.

311. Na ovu tačku saslušan je samo oštećeni svjedok "C", koji je izjavio da je jedne prilike izveden iz Muzeja kada je pred isti došao njegov poznanih Hajro Zahirović da ga posjeti¹³⁶. Navodi kako je isti stajao ispred Muzeja zajedno sa optuženim i još nekoliko ljudi. Svjedok se sjeća da je kritične prilike imao bradu jer se nije mogao brijati, te da mu je optuženi rekao *"evo mog mudžahedina"*. Svjedok ističe kako su tu bili prisutni još neki prognanici iz Čapljine, među kojima je bila i jedna žena, kojoj je optuženi rekao da uzme lopatu koja se nalazila pored nje i da ga udara, što je ista odbila. Potom navodi kako je optuženi uzeo pištolj i uperio ga u svjedoka, nakon čega ga je pitao gdje se nalazi neki momci i ko ih je ubio, na šta je svjedok odgovorio da ne zna. Optuženi Bojadžić je, kako svjedok ističe, povukao obarač, ali nije bilo metaka. Na kraju ističe kako je optuženi bio bahat i prepotentan.

¹³⁵ Transkript saslušanja svjedoka Zaima Softića od 23.10.2014. godine, strana 47.

312. Vijeće u vezi ove tačke optužnice nije imalo ni jedan dokaz koji bi potvrdio navedeno. Naime, jedini koji bi eventualno mogao potvrditi navode oštećenog svjedoka "C" jeste izvjesni Zahirović, koji je, po kazivanju svjedoka "C", poginuo¹³⁷. Također, Vijeće ne nalazi dokazanim ni navode da je optuženi Bojadžić svjedoku "C" govorio da će ga ubiti i da mu je pucao u glavu, kad ni sam oštećeni, koji bi se toga morao sjećati da se desilo, to nigdje ne navodi¹³⁸. Zatim, na pitanje tužiteljice tokom direktnog ispitivanja o tome kako se osjećao u trenutku kad mu je optuženi navodno uperio pištolj u glavu, svjedok "C" odgovara da je bio prepadnut, što se, po mišljenju Vijeća, nikako ne može izjednačiti sa pretrpljenom duševnom boli, a kako je to navedeno u ovoj tački optužnice.

313. Vijeće se u ovom slučaju poziva na stav Apelacionog vijeća Suda BiH u predmetu S1 1 K 006127 13 Krž 3 od 12.07.2013. godine protiv Dražena Mikulića koji kaže da *"...sud slijedom ponuđene dokazne građe nije mogao izvesti uvjerljiv zaključak o učešću optuženog u navedenoj inkriminisanoj radnji obzirom na činjenicu da iskaz oštećenog kao jedinog direktnog sudionika navedenog događaja nije mogao biti prihvaćen kao pouzdan, a da niti jedan od saslušanih posrednih svjedoka nije potvrdio učešće optuženog."*¹³⁹

314. Na osnovu svega navedenog, Vijeće zaključuje da je iskaz svjedoka "C" u ovom slučaju jedini na ovu tačku optužnice i nije potkrijepljen drugim dokazima, te ga, kao takvog, Vijeće nije moglo prihvatiti kao pouzdanog, konzistentnog i uvjerljivog, zbog čega je i donijelo odluku da optuženog Nihada Bojadžića oslobodi za navedenu tačku optužnice, vodeći se principom *in dubio pro reo*.

iv. Tačka 7. (nanošenje teške duševne boli Milu Ravliću)

315. Ovom tačkom, Tužilaštvo BiH je optuženom Nihadu Bojadžiću stavilo na teret da je *"tačno neutvrđenog datuma u drugoj polovini mjeseca juna 1993. godine, tokom izvođenja prinudnih radova na prvoj crti bojišnice na planini Bokševica, naredio sebi poznatom i potčinjenom vojniku da zatočeniku zatočeničkog objekta „Muzej – Bitka na Neretvi“ Milu Ravliću prislanja cijev od pištolja na glavu, što je njemu poznati i potčinjeni vojnik i uradio,*

¹³⁶ Transkript saslušanja svjedoka "C" od 13.06.2013. godine, strana 21.

¹³⁷ Ibid, strana 11.

¹³⁸ Ibid, strana 21.

¹³⁹ Drugostepena presuda u predmetu protiv Dražena Mikulića od 12.07.2013. godine, par. 29.

što je kod zatočenika Mile Ravlića proizvelo ogromni strah po život”, na koje okolnosti su, saslušani svjedoci Mile Ravlić, Sofija Ravlić i zaštićeni svjedok “L”.

316. Zaštićeni svjedok “L”, koji je zarobljen 10.05.1993. godine kao pripadnik HVO, navodi kako su povremeno odlazili na Bokševicu, gdje ih je bilo više, među kojima se sjeća Mila Ravlića, Dragana Ravlića, Stanka Šarića, izvjesnog Radenka, te da je tu bilo više jedinica dok su obavljali radove. Na pitanje kada vidi optuženog Nihada Bojadžića, svjedok odgovara da je to bilo na postrojavanju ispred Muzeja, te da su po njih došli stražari i odveli ih u hodnik u podrumu, pri čemu su im rekli da će Bojadžić održati neko predavanje. Prema priči drugih zatvorenika, saznao je da je Bojadžić Zukić zamjenik, te da je direktno zapovjedao tom postrojbom. Sjeća se da je tog dana bio u vojničkoj uniformi, maskirnim hlačama i zelenoj košulji, te da je imao pištolj za opasačem i sandžački naglasak. Navodi kako je optuženog sreo još jednom u prolazu na Bokševici, odakle su se on i njegovi vojnici vraćali. Ne sjeća se šta se dešavalo sa osobom po imenu Mile Ravlić tokom tih radova na Bokševici, te navodi da su često bili razdvojeni, da se nisu vraćali u istoj grupi, a šušalo se da je možda ubijen. Na pitanje da li je istog viđao u Muzeju, svjedok ističe da jeste i da su razgovarali, ali da nikad nisu spominjali nikakve torture, odnosno da se nisu toliko povjeravali jedan drugom.¹⁴⁰

317. Svjedok Mile Ravlić¹⁴¹ navodi da je uhapšen 12.05.1993. godine, nakon čega je sproveden u Muzej zajedno s ostalima. Sjeća se da je vrata prostorije u kojoj je bio otključavala osoba po nadimku Kamilica, o kojem može reći samo najbolje. Navodi kako ih je uvijek pitao da li im nešto treba i da li im može nekako pomoći. Dok su bili u Muzeju, sjeća se da je dolazio optuženi i počeo ih ispitivati, ali ih nije tukao, nego ih je postrojio i pitao odakle su. Tada je nosio pantalone i majicu, ali se ne sjeća da je bio naoružan. Sjeća se da ga je poslije sreo na Bokševici. Imao je sandžački naglasak, bio je otprilike njegove visine, dobro razvijen, plav i mlad. Navodi da su tokom zatočenja izvođeni na Bokševicu, gdje je prvi put išao u šestom mjesecu, zajedno sa pokojnim bratom Dragom, Stankom Šarićem, gdje su išli da nose hranu. Jedne prilike mu je rečeno da treba odnijeti nosila u neku uvalu, što je svjedok i učinio, te je došao kod Nihada Bojadžića, koji ga je tom prilikom upitao ima li cigara i pića. Ističe kako ga isti nije dirao, već mu je samo rekao da ode počistiti mjesto ispod nadstrešnice gdje su njegovi ljudi jeli. Kada je krenuo prema tom

¹⁴⁰ Transkript saslušanja svjedoka “L” od 21.03.2013. godine

¹⁴¹ Transkript saslušanja svjedoka Mila Ravlića od 21.03.2013. godine, strana 49-50

mjestu, čuo je Bojadžića kako govori “*ubij ustašu*”, a drugi koji je ležao na klupici je odgovorio da će ga ubiti kad završi. Svjedok ističe da se tom prilikom prepao. Kada je završio sa čišćenjem, ustao je i vidio poznatu osobu za koju se sjeća da je bio u HVO prije nego je prešao u tu jedinicu, te da mu je isti rekao da ide cijepati drva. Tada je svjedok otišao iza jednog brežuljka, a jedan od njih ga je pratio sa pištoljem u ruci. Dok je cijepao drva, bojao se da će pucati na njega ako podigne sjekiru. Nakon toga, sjeća se da je optuženi došao i sjeo sa svojim vojnicima, te da ih je pitao da li trebaju vezivati zarobljenike, na šta je jedan od njih odgovorio da ne treba jer nemaju gdje pobjeći. Navodi kako su tu noć sjedili i ložili vatru sve do ujutro kada su se vratili u Muzej.

318. Iz navedenog iskaza svjedoka Ravlića, Vijeće nije moglo utvrditi ko je osoba koja ga je pratila s pištoljem u ruci, kao ni da li je isti bio podređen optuženom Bojadžiću. Također, sam svjedok Ravlić nije rekao da je optuženi Bojadžić naredio sebi potčinjenom vojniku da mu prisloni pištolj na glavu, iz čega se ne može ni zaključiti da li je optuženi uopšte bio tu kad se navedeno desilo.¹⁴²

319. Dalje svjedok navodi da mu se navečer, kada je vidio optuženog pored vatre, isti nije obraćao, te da ih do ujutro niko nije dirao, nakon čega su sa vojnicima otišli u Muzej.¹⁴³

320. Svjedok Sofija Ravlić, supruga svjedoka Mila Ravlića, rekla je da je jedne prilike, kad je ovaj išao na Bokševicu krajem šestog mjeseca, s njim je bio izvjesni Šarić, da su bili na mjestu na kojem je prije toga bio HVO, gdje je bila neka Baraka i da je bilo puno nereda, koji su oni morali počistiti, te im je “*gospodin Nihad*” rekao da kopaju i da će ih tu zatrpiti.¹⁴⁴

321. Na okolnosti razlike iskaza svjedoka “L” na glavnom pretresu i izjave koju je dao Tužilaštvu u istrazi, u kojoj je svjedok naveo da je od Alojza Ramljaka saznao za maltretiranja Mila Ravlića i Stanka Šarića, te da on to nije lično vidio.¹⁴⁵

322. Svjedoci Nusret Širić¹⁴⁶ i Amar Krečinić¹⁴⁷ izjavili su da nikada nisu čuli da je neko maltretirao zarobljenike koji su vođeni na Bokševicu, a pogotovo ne optuženi Bojadžić.

¹⁴² Transkript saslušanja svjedoka Mila Ravlića od 21.03.2013. godine, strana 72.

¹⁴³ Ibid

¹⁴⁴ Transkript saslušanja svjedoka Sofije Ravlić od 25.04.2013. godine, strana 22-23

¹⁴⁵ Zapisnik o saslušanja svjedoka Mila Ravlića broj T20 0 KTRZ 0001126 od 12.12.2011. godine, strana 5.

¹⁴⁶ Transkript saslušanja svjedoka Nusreta Širića od 24.01.2013. godine, strana 96-97

¹⁴⁷ Transkript saslušanja svjedoka Amara Krečinića od 03.07.2014. godine, strana 48-50

323. Na osnovu iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće nije moglo zaključiti, van razumne sumnje, da je optuženi Bojadžić počinio navedeno djelo. Naime, u činjeničnom opisu optužnice navodi se da je optuženi Nihad Bojadžić naredio sebi poznatom i potčinjenom vojniku da Milu Ravliću prislanja cijev od pištolja na glavu, što je isti vojnik i uradio. Ove navode nije potvrdio ni sam Mile Ravlić, koji je također rekao kako ne zna šta je optuženi mislio kad je rekao *“ubij ustašu”*. Kada je u pitanju navodno prislanjanje pištolja na glavu, svjedok isto nigdje nije naveo, dok sam pištolj stavlja u kontekst događaja na način da navodi da ga je jedan od prisutnih vojnika pratio sa pištoljem u ruci kada je krenuo iza nekog brežuljka da cijepa drva.

324. Također, kada je u pitanju navodno kršenje međunarodnog humanitarnog prava, kao uslov postojanja ovog krivičnog djela, Vijeće nije moglo utvrditi da je do istog došlo, odnosno isto nije dokazano, obzirom da nema dokaza da je Mile Ravlić trpio tešku duševnu bol, kako se to ovom tačkom optužnice navodi. S tim u vezi, Vijeće se poziva na stav Pretresnog vijeća MKSJ u presudi *Čelebići*, u kojoj se u paragrafima od 507-509 navodi da *“patnje uključuju moralne patnje ili duševne patnje, kao i tjelesne patnje”*. Nadalje, u paragrafu 510 iste presude navodi se da: *“Riječi velike i teške u definiciji zahtijevaju zaključak da konkretno djelo maltretiranja uzrokuje patnje ili povredu potrebnog stepena ozbiljnosti.”*¹⁴⁸

325. Iz razloga kontradiktornosti činjeničnog opisa i iskaza ključnog svjedoka na ovu tačku, Vijeće istu nije našlo dokazanom, zbog čega je optuženog Nihada Bojadžića oslobodilo optužbe.

v. Tačka 8. (nečovječno postupanje prema zaštićenom svjedoku “M”)

326. Ovom tačkom optužnice Tužilaštva BiH od 14.06.2012. godine, optuženom Nihadu Bojadžiću na teret se stavlja da je *“neutvrđenog dana tokom mjeseca oktobra 1993. godine u Ratnoj bolnici Jablanica, rukom istrgao infuziju iz vene pacijenta i osobe lišene slobode svjedoka „M“, usljed čega je vena počela krvariti, što je kod svjedoka „M“ prouzrokovalo bolove i strah”*.

327. Vijeće, prije svega, naglašava da na ovu tačku optužnice nije saslušan sam oštećeni, svjedok “M”, od kojeg je Tužilaštvo iz nepoznatih razloga odustalo.

¹⁴⁸ Prvostepena presuda u predmetu *Čelebići* od 16.11.1998. godine

328. Svjedok Zaim Sarić, upitan da li je čuo da je optuženi Nihad Bojadžić istrgao nekome infuziju iz ruke, isti je rekao da nikad nije čuo da je optuženi nešto takvo nekome uradio, niti je čuo da je bilo kod drugi to uradio nekom pacijentu.¹⁴⁹ Ovo je potvrdila i svjedok Merima Džino, koja je radila kao medicinska sestra u Ratnoj bolnici Jablanica, riječima: *“ni čula, ni vidjela”*.¹⁵⁰

329. Na ovu okolnost je svjedočila i Zijada Babić, u to vrijeme glavna sestra u Ratnoj bolnici u Jablanici, koja je rekla joj nije saopštena informacija u tom period da je neko nekom pacijentu navodno istrgao infuziju. Također je pojasnila da u takvom slučaju osoba ne bi trpila bolove, te da se zna desiti da pacijent sam sebi istrgne infuziju nekim pokretom, da potekne koja kap krvi, ali da sigurno ne nastanu bolovi pri tome.¹⁵¹

330. Kako je Tužilaštvo BiH odustalo od saslušanja ključnog svjedoka na ovu tačku optužnice, a ni jedan drugi svjedok nije potvrdio navode ove tačke optužnice, dok s druge strane nije dokazano ni uzrokovanje bolova i straha, kao jedan od uslova za postojanje ratnog zločina, Vijeće je na kraju moglo samo osloboditi optuženog Nihada Bojadžića za navedeno djelo.

vi. Tačka 9. (nanošenje teških tjelesnih povreda svjedoku “M”, Marku Drmaću i drugim zatočenim Hrvatima)

331. Navedenom tačkom optužnice od 14.06.2012. godine, optuženom je stavljeno na teret da je *“neutvrđenog dana tokom mjeseca juna 1993. godine u iskopanom rovu u zapovjedništvu SOPN ŠVKO Zulfikar Armije RBiH u Rogića kućama u Donjoj Jablanici zatočenima svjedoku „M“, Marku Drmaću i drugim zatočenim Hrvatima naredio da se međusobno udaraju, govoreći „Ustaše sad se tucite, sad se međusobno pobijte, ako se ne budete međusobno tukli, ja ću vas ubiti“, a što su zatočeni Hrvati morali činiti sve dok im nije ponestalo snage, zadobivši tjelesne povrede”*.

332. Naime, kao i u prethodnoj tački, Tužilaštvo na ove okolnosti nije saslušalo već pomenutog svjedoka “M”, kao ni Marka Drmaća, koji se nije pojavio na glavnom pretresu za koji je bilo planirano njegovo saslušanje, a kojeg kasnije Tužilaštvo više nije ni

¹⁴⁹ Transkript saslušanja svjedoka Zaima Sarića od 25.09.2014. godine, strana 12.

¹⁵⁰ Transkript saslušanja svjedoka Merime Džino od 25.09.2014. godine, strana 25-26

¹⁵¹ Transkript saslušanja svjedoka Zijade Babić od 25.09.2014. godine, strana 35-39

predlagalo, nego je od istog odustalo na nastavku glavnog pretresa održanog dana 10.04.2014. godine.

333. Također, ni jedan drugi svjedok ni potvrdio navode ove tačke, niti je Vijeće imalo bilo kakvih dokaza na ovu okolnosti, zbog čega je optuženog Nihada Bojadžića oslobodilo od optužbi za počinjenje navedenog krivičnog djela.

vii. Tačka 10. (nečovječno postupanje prema Iliji Kalebu)

334. Tačkom 10. optužnice Tužilaštva BiH od 14.06.2012. godine optuženom Nihadu Bojadžiću stavlja se na teret da je *“neutvrđenog dana tokom mjeseca septembra 1993. godine u Ratnoj bolnici Jablanica, uz prijetnju pištoljem u ruci, u dva navrata, spriječavajući liječnika da povrijeđenom Iliji Kalebu pruži medicinsku pomoć, sa zahtjevom da ga izvedu van bolnice kako bi ga streljao, da bi potom u nekoliko navrata u narednim danima ulazio u bolničku sobu, gdje je povrijeđeni Ilija Kaleb ležao, jedne prilike pištolj uperio u glavu istog, repetirao ga, traživši od Ilije Kaleba novac, vojno naoružanje, izvjesna opojna sredstva, te je opalio pištoljem koji nije bio napunjen mecima, što je kod zatočenika izazvalo ogroman strah, istovremeno mu upućujući prijetnje i uvrede na nacionalnoj osnovi”*.

335. Na okolnosti navedene tačke saslušani su svjedoci, oštećeni Ilija Kaleb, Braco Hajdarević, Alija Šuko, Ivan Jozić, svjedok “E” i Merima Džino.

336. Oštećeni Ilija Kaleb, u svom svjedočenju navodi da je saznao da je Nihad Bojadžić osoba koja se krije iza nadimka “Blek”, a koji nadimak je čuo na Vrdima u trećem ili četvrtom mjesecu 1993. godine. Sjeća se da je imao svijetlu kosu i da je bio krupan. Svjedok je boravio u bolnici od trenutka ranjavanja 20.09.1993. godine u Rogića kućama od strane nepoznatog lica koji mu je pucao u natkoljenu. Navodi da su ga pripadnici Zukine jedinice svaki dan posjećivali u bolnici, te da je izvjesni Deba neko vrijeme s njim ležao u istoj sobi. Opisujući trenutak kada optuženi ulazi u bolničku prostoriju u kojoj se svjedok nalazio po dolasku u bolnicu, svjedok navodi da je u prostoriju ušla osoba krupnijeg stasa sa pištoljem u ruci i naredila medicinskom osoblju da se odmaknu od svjedoka, te da ga izvedu vani kako bi ga strijeljao. Ističe kako je kasnije saznao da je ta osoba bila Nihad Bojadžić, te da je sve vrijeme galamio, ulazio i izlazio iz sobe, kao i da ga je Deba smirivao, govoreći mu da pusti doktore da rade svoj posao, za šta svjedok navodi

da je sve moglo vidjeti i osoblje koje je tamo radilo.¹⁵² Također navodi da mu je optuženi opsovao ustašku mater i da je uzeo pištolj i pucao na prazno, a on nije znao da je pištolj prazan. Na pitanje da li je optuženi više dolazio u bolnicu, svjedok odgovara da jeste i da mu je tom prilikom rekao da ima radosnu vijest za njega, a to je da se njegov drug Zoran Milas objesio. Ističe i da mu je optuženi tražio 200.000 maraka.

337. Svjedok je također naveo, a suprotno iskazu svjedoka Brace Hajdarevića, da mu se liječnička pomoć ukazala tek kada je došao Zuka, koji je rekao doktorima *“da ga obrade”*. Također, istakao je da su ulazili Zukini vojnici koji su govorili doktorima da mu odsijeku nogu, pa je svjedok rekao Zuki da bi on radije da ga ubiju nego da mu odsijeku nogu, nakon čega je Zuka rekao kako će ga raditi i kako mu niko neće odsjeći nogu.¹⁵³

338. Za razliku od svjedoka Ilije Kaleba, svjedok Braco Hajdarević, koji je u to vrijeme bio doktor u ratnoj bolnici Jablanica, naveo je kako se sjeća Kaleba, te da je isti imao prostrijelnu ranu natkoljenice i da se nalazio u bolnici od 20. ili 21.09.1993. godine. Sjeća se da je tog dana ušao na glavni ulaz bolnice gdje je čuo neku galamu, nakon čega je ugledao Iliju Kaleba i neke vojnike oko njega koji se raspravljaju, ali su isti zašutjeli kada je doktor došao. Svjedok se ne sjeća koliko je bilo tih vojnika, ali se sjeća da su bili u uniformama. U odnosu na Nihada Bojadžića, kojeg je svjedok poznao, navodi da je istog viđao vrlo rijetko, ali da se ne sjeća da ga je viđao za vrijeme boravka oštećenog Kaleba u bolnici.¹⁵⁴ Nadalje, kada svjedok priča o prvom susretu sa oštećenim u prijemnoj ambulanti, svjedok Hajdarević navodi da je odmah pristupio pregledu istog, te da je ustanovio da ima prelom, kao i da je rekao šta treba da se uradi, nakon čega je sišao za oštećenim u salu, gdje je istom izvršio zahvat imobilizacije preloma. Na pitanje da li ga je iko ometao tada u njegovom poslu, ističe da ga nikad niko nije sprječavao u njegovom radu, kao i da se nikad nije desilo da neki vojnik kaže da se izvede neko na strijeljanje.¹⁵⁵

339. Upitan u vezi s navodom svjedoka Kaleba da je optuženi zahtijevao da se isti izvede na strijeljanje, svjedok Braco Hajdarević odgovorio je da nije, kao što nije nikad tražio da odsiječe nogu Iliji Kalebu.¹⁵⁶

¹⁵² Transkript saslušanja svjedoka Ilije Kaleba od 30.01.2014. godine

¹⁵³ Ibid, strana 57-58

¹⁵⁴ Transkript saslušanja svjedoka Brace Hajdarevića od 16.01.2014. godine, strana 62-63

¹⁵⁵ Ibid, strana 74.

¹⁵⁶ Ibid, strana 81-82

340. Svjedok Kaleb je izjavio da je doktor Hajdarević bio u prijemnoj ambulanti, ali da ne može tačno potvrditi da je prema njemu radio intervenciju, kao i da nad njim nije izvršen operativni zahvat nego su mu stavljene “šine” na nogu i to tamo gdje je primljen, a ne u drugoj sali. U vezi s tim, naveo je da nije pod narkozom da ga neko operiše, jer “*nema potrebe za tim*”, što je sasvim nelogično jer je svjedok na pitanje člana Vijeća rekao da je imao prostrelnu ranu sa prelomom 11 cm smrskane kosti, da mu je noga visila, te bila skoro otkinuta bez kosti.¹⁵⁷ Nakon toga, svjedok se sjeća da se sutradan probudio u bolničkoj sobi koja je imala tri kreveta, jedan lavabo i da je bio sam u sobi. Nije mu poznato da li je neko bio pored vrata, a poslije je saznao da se tu nalaze vojni policajci.¹⁵⁸

341. Svjedok Alija Šuko, koji je u to vrijeme obavljao dužnost direktora Ratne bolnice u Jablanici, potvrdio je da se sjeća Ilije Kaleba kao mršavog i visokog čovjeka i da je on bio u bolnici u jesen 1993. godine, te da misli da ga je Zuka dovezao u bolnicu.¹⁵⁹ Na pitanje da li bi bila tačna tvrdnja da su njegovi ljekari sprječavani da povrijeđenom Kalebu pruže pomoć, svjedok je odgovorio “*ne, Bože sačuvaj*”. Također je potvrdio da je optuženi Bojadžić u bolnicu dolazio samo kad je bio ranjen neko od pripadnika njegove jedinice.¹⁶⁰

342. Svjedokinja Merima Džino, koja je kao medicinska sestra, radila na poslovima previjanja, davanja terapije i slično, pojasnila je da se njoj lično niko nikad nije žalio na odnos ljekara ili drugog medicinskog osoblja, niti je takvo nešto čula. Ova svjedokinja je potvrdila da poznaje Iliju Kaleba, kojem je, dok je ležao u bolnici, lično donosila knjige da čita, te je isti imao neki problem, rekao bi joj prije nego drugima. Također joj nikad nije spomenuo optuženog, kojeg je znala i koji je nekada navraćao u bolnicu da obiđe svoje ranjenike.¹⁶¹

343. Svjedok Ivan Jozić, u svom iskazu navodi da je Kaleba upoznao u bolnici u Jablanici, te da su bili soba do sobe. Kada su razgovarali, navodi da mu je Kaleb spomenuo da ga je Bojadžić prostrijelio kroz koljeno, te da je zbog toga u bolnici.¹⁶²

344. Zaštićeni svjedok “E” ističe kako je tokom 1993. godine bila pet dana sa kćerkom u bolnici u Jablanici, u istoj sobi sa Ilijom Kalebom. Sjeća se da su dolazila trojica, jedan od

¹⁵⁷ Transkript saslušanja svjedoka Ilije Kaleba od 30.01.2014. godine, strana 85-86

¹⁵⁸ Ibid, strana 59-60

¹⁵⁹ Transkript saslušanja svjedoka Alije Šuko od 06.06.2013. godine, strana 11-13

¹⁶⁰ Ibid, strana 37-38

¹⁶¹ Transkript saslušanja svjedoka Merime Džino od 25.09.2014. godine, strana 23-25

¹⁶² Transkript saslušanja svjedoka Ivana Jožića od 20.12.2012. godine, strana 39.

njih je imao štaku jer nije imao jednu nogu, te da su maltretirali Kaleba. Tom prilikom, kako navodi, istjerao ih je doktor, te tako spriječio da dalje maltretiraju Iliju.¹⁶³

345. Na osnovu iskaza ovih svjedoka, prvenstveno oštećenog Ilije Kaleba, Vijeće nije moglo utvrditi da je nastupila zabranjena posljedica, a koja je sastavni elemenat krivičnog djela koje se optuženom Nihadu Bojadžiću stavlja na teret. Tako svjedok Kaleb, na pitanje kako se osjećao u trenutku kad je optuženi pucao iz pištolja, odgovara protupitanjem “*a kako bi se vi osjećali?*”, iz čega Vijeće nije moglo zaključiti da se radi o “*ogromnom strahu*” koji je naveden kao posljedica u ovoj tački optužnice. U vezi s tim, Vijeće zaključuje da je oštećeni Ilija Kaleb boravio u bolnici zbog događaja koji se desio prije same inkriminacije, odnosno zbog prostrijelne rane natkoljenice, za koji se niko ne tereti. Također, Vijeću je jasno da je oštećeni bio bezbjedonosno interesantan zarobljenik, jer se radilo o komandantu HVO, zbog čega je i bio toliko puta posjećivan od strane mnogih vojnika.

346. Nadalje, Vijeće je iskaz svjedoka Ilije Kaleba našlo nedosljednim i kontradiktornim samom sebi, iz razloga što svjedok, kada pominje naredne dane koje provodi u bolnici, pa tako navodi da su, nakon što se probudio u bolničkom krevetu poslije operacije noge, u sobu ušla dva pripadnika u odorama, te da je jednog od njih prepoznao jer je odrastao na Alipašinom, ali da drugog nije. Dalje navodi da mu je ta osoba koju je poznavao rekla da je drugi pripadnik Nihad Bojadžić zvani Blek, za koga svjedok Kaleb ističe da ga prvi put vidi tu, što je itekako različito od toga da je optuženog, kako je naveo, vidio prilikom njegovog dolaska u prijemnu ambulantu bolnice, odnosno kada ga prvi put spominje u kontekstu zabrane pružanja prve pomoći od strane doktora.

347. Također, iskaz svjedoka Ilije Kaleba na glavnom pretresu ne poklapa se sa izjavama koje je dao u ranijim godinama, pa tako u izjavi službenicima SIS-a Čapljina od 07.03.1994. godine (dokaz odbrane O-88) sasvim drugačije opisuje način na koji je upoznao optuženog, odnosno navodi da ga je isti ispitivao, te da se radi o Zukinom zamjeniku, kao i da je isti sa sobom imao još nekoliko momaka, od kojih se jedan zvao Braco. Isto tako, svjedok u navedenoj izjavi ni jednom rječju nije spomenuo bilo kakvo nasilje od strane optuženog prema njemu, zbog čega Vijeće smatra iskaz svjedoka Ilije Kaleba nedosljednim i neistinitim, a koji iskaz nije potkrijepljen ni jednim drugim dokazom.

¹⁶³ Transkript saslušanja svjedoka “E” od 17.10.2013. godine, strana 17-18

348. Zbog svega navedenog, Vijeće je i po ovoj tački optužnice optuženog Nihada Bojadžića, u skladu sa principom in dubio pro reo, oslobodilo od optužbe.

viii. Tačka 12. (nanošenje teških tjelesnih povreda oštećenom Marku Drmaću)

349. Ovom tačkom optuženom Nihadu Bojadžiću, stavlja se na teret da je *“neutvrđenog dana u drugoj polovini 1993. godine u Donjoj Jablanici, iz pištolja ispalio metak u zatočenika Marka Drmaća, ranivši ga u predjelu stopala, usljed čega je isti zadobio teške tjelesne ozljede”*.

350. Vijeće je, na navedenu okolnost, saslušalo posredne svjedoke, i to zaštićenog svjedoka “L” i Mirka Zeleniku, dok svjedok oštećeni, Marko Drmać, nije saslušan.

351. Tako svjedok “L” navodi kako mu je sam Marko Drmać rekao da mu je optuženi pucao u nogu i da je morao otići u Dom zdravlja u Jablanici¹⁶⁴, ali mu nije ispričao detalje, dok svjedok Mirko Zelenika prepričava svoja saznanja od svjedoka Karla Marića, koji je preko oštećenog Drmaća, koji je dolazio na previjanje u Dom zdravlja Jablanica, slao cigarete nekoliko puta ovim zatočenicima koji su bili u Muzeju.

352. Kako Vijeće nije imalo priliku saslušati oštećenog Marka Drmaća, a već je navedeno da isti nije pristupio na glavni pretres, te ga Tužilaštvo ponovo nije ni predložilo kao svjedoka na ovu okolnost, nakon čega je isto i odustalo od ovog svjedoka, tako Vijeće nije ni moglo cijiniti iskaz samog oštećenog, a koji je ključan u konkretnom slučaju, obzirom da nema ni jednog drugog neposrednog svjedoka čiji iskaz bi Vijeće moglo cijiniti. Iz tog razloga, Vijeće je, zbog nedostatka dokaza, oslobodilo optuženog Nihada Bojadžića za navedenu tačku optužnice od 14.06.2012. godine.

G. ZAKLJUČAK

353. Kako je Vijeće utvrdilo krivicu u odnosu na optuženog Nihada Bojadžića za tačke izreke osuđujućeg dijela presude, to će u narednom dijelu ukratko iznijeti osvrt na

¹⁶⁴ Transkript saslušanja svjedoka “L” od 21.03.2013. godine, strana 18.

zaključke do kojih je ovo Vijeće došlo u tom pravcu, a nakon temeljne ocjene svih provedenih dokaza.

354. Obzirom na pravnu kvalifikaciju Ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SFRJ, Vijeće će ukratko rezimirati zaključak o postojanju opštih elemenata krivičnog djela za koje je optuženog oglasilo krivim.

355. Tako Vijeće cijeni da je Tužilaštvo BiH tokom predmetnog postupka nesporno dokazalo da je na širem području opštine Jablanica, u vrijeme obuhvaćeno optužnicama, postojao oružani sukob između A RBiH i oružanih snaga HVO, te se još jednom naglašava da su u brojnim preudama MKSJ, kao i u presudama Suda BiH, u odnosu na sukob između ove dvije strane utvrđeni i elementi međunarodnog oružanog sukoba.

356. Sljedeći element navedenog krivičnog djela jeste da mora postojati veza (*nexus*) između djela optuženog i navedenog oružanog sukoba. Provedenim dokazima, utvrđeno je da je optuženi Nihad Bojadžić krivično djelo počinio kao pripadnik Specijalnog odreda za posebne namjene Štaba Vrhovne Komande "Zulfikar" (SOPN ŠVK), odnosno utvrđena je pripadnost optuženog navedenoj vojnoj formaciji, kao i učešće ove formacije u oružanom sukobu na širem području Jablanice, što je zasigurno uticalo na sposobnost optuženog da počinio krivično djelo, te način počinjenja i cilj s kojim je djelo počinjeno.

357. Nadalje, opšti element djela podrazumijeva i status zatočenih osoba, odnosno da su iste zaista imale status ratnih zarobljenika, te je u konkretnom slučaju nesporno utvrđeno da su oštećena lica Karlo Marić, Franjo Ramljak i Marinko Drežnjak imala navedeni status, odnosno da su svi, u vrijeme zatočenja od strane pripadnika Armije R BiH, pripadali nekoj od jedinica Hrvatskog Vijeća Odbrane (HVO).

358. Posljednji opšti element krivičnog djela jeste da postoji dovoljno dokaza da je optuženi počinio ili naredio počinjenje ovog djela, a na koje okolnosti su izvedeni već obrazloženi dokazi, nakon čega je utvrđeno da je optuženi Nihad Bojadžić djelo počinio u svojstvu naredbodavca u odnosu na tačku 1. i 2. osuđujućeg dijela izreke presude, dok je djelo iz tačke 3. istog dijela, počinio kao direktni izvršilac.

359. U konkretnom slučaju, Vijeće se, na temelju provedenih dokaza, čiju je detaljnu ocjenu dalo u obrazloženju presude, uvjerilo da je optuženi Nihad Bojadžić, postupao suprotno Zajedničkom članu 3. Konvencija, odnosno nečovječno postupao prema

oštećenima Karlu Mariću, Franji Ramljaku i Marinku Drežnjaku, tako što je počinio ranije opisane radnje, a usljed čega su oštećeni pretrpjeli velike fizičke i psihičke patnje.

360. S druge strane, Vijeće je, primjenom principa *in dubio pro reo*, optuženog Nihada Bojadžića oslobodilo od optužbe za gore navedene tačke optužnica. Naime, Vijeće nalazi da je Tužilaštvo bilo dužno tokom predmetnog postupka, za svaku tvrdnju iz navedenih tačaka optužnice, ponuditi nesporne i nedvojbene dokaze o učešću optuženog Nihada Bojadžića, tačnom vremenu njegovog djelovanja, te ponuditi nesporne dokaze o njegovom učešću u pojedinačnim inkriminacijama, što prema mišljenju Vijeća, Tužilaštvo tokom postupka nije učinilo, te je Vijeće u nedostatku dokaza optuženog oslobodilo po svim navedenim tačkama optužnice.

361. Također, kada je u pitanju oslobađajući dio izreke presude koji se odnosi na prihvatanje alibija optuženog, Vijeće još jednom napominje da, iako je od strane Tužilaštva BiH, izveden veliki broj dokaza na navedenu okolnost, odnosno isključivo subjektivnih dokaza, Vijeće nije moglo istima pokloniti vjeru iz razloga što je od strane odbrane optuženog imalo na uvid materijalnu dokumentaciju koja je potkrijepila iskaze svjedoka odbrane, na osnovu čega je Vijeće nesumnjivo utvrdilo da se optuženi Nihad Bojadžić, u vrijeme koje mu je stavljeno na teret kao vrijeme počinjenja radnji iz tačaka 3., 4., 5. i 6. oslobađajućeg dijela izreke presude, odnosno na dan 28.07.1993. godine, isti nalazio u Sarajevu, te nikako nije mogao biti u Muzeju i počiniti radnje koje su mu stavljene na teret, zbog čega je istog i oslobodilo optužbi za navedeno.

362. Na kraju, kada su u pitanju tačke oslobađajućeg dijela izreke presude koje se odnose na nedostatak jednog od bitnih elemenata krivičnog djela, odnosno na nedostatak posljedice, Vijeće je optuženog također oslobodilo od optužbe, a kako je to već detaljno obrazloženo u odgovarajućem dijelu ove presude.

363. Vijeće je sve ove činjenice cijenilo sa naročitom pažnjom, ali napominje da odluku o krivici optuženog za pojedine tačke optužnice nije zasnovalo samo na njegovom identificiranju od strane oštećenih, već i na drugim dokazima koji su posmatrani u međusobnoj vezi i koji su nesumnjivo upućivali na jedini ispravan zaključak, a to je da je upravo optuženi počinilac inkriminacija za koje je presudom oglašen krivim. U svim slučajevima u kojima Vijeće nije steklo utisak da se događaj desio na način kako to opisuju svjedoci u svojim iskazima ili da svjedoci nisu u mogućnosti sa sigurnošću identificirati

počinioce, odnosno zbog očiglednih propusta od strane Tužilaštva BiH, Vijeće je optuženog oslobodilo od optužbe.

H. ODLUKA O TROŠKOVIMA

364. Vijeće je optuženog Nihada Bojadžića, na osnovu odredbe člana 189. stav 1. ZKP BiH, u vezi sa članom 185. istog Zakona, oslobodio naknade troškova krivičnog postupka, koji su pali na teret budžetskih sredstava.

365. Naime, Vijeće je cijenilo činjenicu da je optuženi oslobođen od optužbe po 13 tačaka optužnica, dok je za 3 tačke oglašen krivim, iz kojeg razloga je i donijelo navedenu odluku.

I. ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNOM ZAHTJEVU

366. Vijeće je, u skladu sa članom 198. stav 3. ZKP BiH oštećene Miroslava Stipanovića, Maria Zeleniku, Mirka Zeleniku, Marinka Drežnjaka, Iliju Kaleba, zaštićene svjedokinje „D“ i „H“, Marinka Ljolju i Miroslava Sokola radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva uputilo na parnični postupak, obzirom da podaci prikupljeni u toku ovog postupka Vijeću nisu pružali pouzdan osnov za potpuno ili djelimično dosuđenje, pa bi utvrđivanje visine imovinsko pravnog zahtjeva predstavljalo nepotrebno odugovlačenje predmetnog postupka.

ZAPISNIČAR

Pravni savjetnik - asistent
Amela Spahić

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA
Enida Hadžiomerović

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom vijeću Suda Bosne i Hercegovine u roku od 15 (petnaest) dana po prijemu pismenog otpravka ove presude.

*Žalba se u dovoljnom broju primjeraka predaje ovom Sudu.

ANEKS (POPIS MATERIJALNIH DOKAZA)

A. MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA BiH

T – 1	Zapisnik o saslušanju svjedoka Maria Zelenike broj T 20 0 KTRZ 0001126 11 od 31.08.2011. godine uz dva fotoalbuma
T – 2	Zapisnik o saslušanju svjedoka Franje Ramljaka, broj T 20 0 KTRZ 000112611 od 11.05.2011. godine
T – 3	Zapisnik o saslušanju svjedoka „L“ broj T20 0 KTRZ 000112611 od 12.12.2011. godine + foto album od 08.07.2011. godine
T – 4	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mila Ravlića broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 17.06.2011 + foto album od 08.07.2011. godine
T – 5	Zapisnik o saslušanju svjedoka Karla Marića pred Tužilaštvom BiH broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 30.11.2011. godine + foto album od 26.04.2011. godine
T – 6	Zapisnik o saslušanju svjedoka „C“ dat pred Tužilaštvom BiH broj T20 0 KTRZ 000112611 od 26.08.2011. godine i Zapisnik o saslušanju svjedoka „C“ broj T20 0 KTRZ 00112611 od 26.08.2011. godine + foto album broj T20 0 KTRZ 000112611 od 08.07.2011. godine.
T – 7	Odluka Predsjedništva R BiH o proglašenju ratnog stanja PR:br. 1201/92 od 20. juna 1992. godine
T – 8	Odluka Predsjedništva R BiH o ukidanju ratnog stanja-PR.broj 1861/95 od 22. decembra 1995. godine
T – 9	Uredba sa zakonskom snagom o Oružanim snagama R BiH –PR broj 1163/92 od 20. maja 1992. godine
T – 10	Odluka o formiranju HVO - a, br.2/92, 08.04.1992. godine
T – 11	Ovjerena kopija izvješća zapovjednika bojne „Tomić Mijat“ od 15.04.1993. godine o borbama između HVO - a i ARBiH u Sovićima i Doljanima u općini Jablanica ERN br. 0151-5609
T – 12	Ovjerena kopija izvještaja Zapovjedništva 4. Korpusa br. 02-2560-14-1/93 od 14.4.1993. godine u kojem se navodi da je počeo sukob sa HVO u Konjicu i Jablanici ERN br 0104-1762-0104-1763
T – 13	Ovjerena kopija naredbe komadanta OGI IKM Bradina br.01/15 od 24.4.1993. godine upućena komadantu SO Zulfikar
T – 14	Popratno pismo Min. pravde BiH br. 07-14-5-13108/09 od 22.12.2009. godine

	uz akt Min. pravde Republike Srbije br 713-03-11328/2009-08 od 10.12.2009. godine sa priložima
T – 15	Popratno pismo Državne agencije za istrage i zaštitu br 17-04/2-04-2-337-151/07MK od 11.12.2009. uz akt Interpolu Sarajevo br. 16-3-04-5-IP-I-RZ-5682/09-3 od 04.12.2009. godine
T – 16	Dopis Tuzilastva za ratne zločine R Srbije br. KTRP-83/09 od 04.12.2009. sa priložima Izvještaj Službe za otkrivanje ratnih zločina Uprave kriminalističke policije Min. Unutrasnjih poslova RS 03/4-3-1 br. 230-9392/09 od 27.11.2009. i Izvod iz Kriminalističke evidencije na ime Nihad Bojadzic
T – 17	Ovjerena kopija naredbe Načelnika ŠVK OS R BiH br 86-1 od 22.01.1993 godine o formiranju Specijalnog odreda za Posebne namjene i dopuna Naređenja ŠVK OS br 86-2 od 5.2.1993. godine ERN br 0185-0039-018 5-0041
T – 18	Ovjerena kopija naredbe Načelnika ŠVK OS R BiH br 13/37-39 od 04.03.1993. godine kojom se u Specijalni Odred za Posebne namjene na formacijsko mjesto komadanta određuje Ališpago Zulfikar a na formacijsko mjesto zamjenika Bojadzic Nihad ERN br 0180-5165
T – 19	Ovjerena kopija dopisa komande 4. Korpusa br 02/1-966-122/93 od 13.04.1993. godine upućen Upravi bezbjednosti ŠKV OS R BiH
T – 20	Ovjerena kopija VOB 8 knjiga 2 VJ 5683-4 IDB na imena Ališpago Zulfikar, Nihad Bojadžić i Šemsović Samir
T – 21	Ovjerena kopija naređenje komadanta 6. Korpusa Salke Gušića br 01- od dana 12.08.1993. godine
T – 22	Personalni karton Nihada Bojadzica
T – 23	Ovjerena kopija procjena stanja i prijedloga mjera Komande 44.brdске brigade br 06/70-1-11/93 od 23.05.1993. godine u kojoj se navodi da je akcijom za razbijanje snaga HVO - a u rejonu Grbavice dana 11.05.1993. godine rukovodio zamjenik SOPN Zulfikar
T – 24	Ovjerena kopija Odluke o proizvođenju-unapređenju u činove Armije R BiH br 02-111-542/94 donešena od strane Predsjedništva R BiH 05.08.1994. godine ERN 0183-6927-0183-6932
T – 25	Ovjereni prevod zapisnika o saslušanju svjedoka Nihada Bojadzica ICTY 09.09.2004. godine
T – 26	Ovjerena kopija na engleskom jeziku zapisnika o saslušanju svjedoka Nihada

	Bojadzica ICTY 09.09.2004. godine
T – 27	Ovjerena kopija dopisa komandanta OG Igman Salke Gušića od 26.04.1993. godine, ERN 0057-7864
T – 28	Ovjerena kopija dopisa komandanta OG Igman Salke Gušića od 26.04.1993. godine, ERN 0057-7865
T – 29	Ovjerena kopija dopisa komandanta OG Igman Salke Gušića 578-4/93 od 27.04.1993. godine, ERN 0057-7866
T – 30	Ovjerena kopija dopisa komandanta OG Igman Salke Gušića br CV-638-4/93 od 30.04.1993. godine kojim se Nihadu Bojadzic dostavljaju zadaci s ciljem jacaanja borbene gotovosti, ERN 0057-7867
T – 31	Ovjerena kopija dopisa komandanta OGI IKM Bradina Salke Gušića br 01/37 od 30.04.1993. godine, ERN 0057-7868
T – 32	Ovjerena kopija dopisa Komandanta ŠVK OS RbiH Rasima Delića br 1/297-64 od 26.07.1993. godine ERN 0057-7886
T – 33	Ovjerena kopija Redovnog izvještaja Komande „Igman“ br cv-020-08/93 od 06.08.1993. godine, ERN 0183-3014-0183-3015
T – 34	Ovjerena kopija dokumenta pod nazivom Zelena fascikla, ERN 0363-2812-0363-2841
T – 35	Ovjerena kopija dokumenta ERN br 0469-6990-0469-6990 do 0469-6990-0469-7003 u sklopu kojeg se nalazi ERN 0469-6996
T – 36	Analitičko izvješće Ministarstva odbrane, Centar SIS-a Mostar broj 02-4/2-2-033/94 od 06.01.1994. godine (Ovjerena kopija ICTY dokumenta 0030-7526-0030-753)
T – 37	Popis zatočenih i nestalih župljana župe Drežnica, Rimokatolički župni ured Drežnica broj 198/93 od 05.11.1993. godine (Ovjerena kopija ICTY dokumenta 0030-7770-0030-7772)
T – 38	Spisak ratnih zarobljenika koje HVO traži u zamjenu, Samostalna bojna „Herceg-Stjepan“ Konjic broj 63/93 od 21.08.1993. godine (Ovjerena kopija ICTY dokumenta 0059-7323-0059-7326)
T – 39	Izvješće o bijegu grupe Hrvata od HVO broj 01-1684/93 od 31.10.1993. godine (Ovjerena kopija ICTY dokumenta 0154-2544-0154-2548)
T – 40	Spisak osoba koje su pobjegle iz zatvora u Jablanici 31.10.1993. godine, Ured za razmjenu zarobljenih i drugih osoba HR H-B od 02.11.1993. godine (Ovjerena kopija ICTY dokumenta 0156-1615-0156-1615)

T – 41	Jablanica Zločini A BiH počinjeni nad hrvatskim civilnim pučanstvom i zarobljenim pripadnicima HVO - a broj 02-08-1-1904/96 od 02.02.1996. godine (Ovjerena kopija ICTY dokumenta 0156-4685-0156-4755)
T - 42	Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka „A“ dat Tužilaštvu BiH broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 15.06.2011. godine + foto album broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 26.04.2011. godine
T – 43	Službena zabilješka ur.br 02-08-2-1784/96 od 09.10.1992. godine– ovjerena kopija ICTY dokemanta 0157 – 3114- 0157 -3115
T – 44	Službena zabilješka o informativnom razgovoru ur. Br. 02-08-2-1447/95 od 13.10.1995. godine – ovjerena kopija ICTY dokumenta 0157-4957-0157-4961
T – 45	Akt Bataljona vojne policije od 05.08.1993. godine - spisak lica koja se nalaze u Muzeju Jablanica – ovjerena kopija ICTY dokumenta 0403-5188 – 0403-5188
T – 46	Izvešće o razmjeni ur br 01-IP-183/94 od 02.03.1994. godine – ovjerena kopija ICTY dokumenta 0421-5979 – 0421-5979
T – 47	Spisak civila iz Doljana zatocenih u Muzeju Jablanica od 28.07.1993. godine – ovjerena kopija ICTY dokumenta 0421-6336 – 0421-6338
T – 48	Dokument protivzakonito zatvaranje i nečovječno postupanje Jablanica, zatvor Muzej, bez potpisa i datuma, ovjerena kopija ICTY dokumenta 0530-2206 – 0530-2208
T – 49	Ovjerena kopija dnevnog izvještaja broj 10/396-1-168/93 od 07.08.1993. godine
T – 50	Ovjerena kopija podataka o mogućnosti slijetanja helikopterima broj 01/... od 06.07.1993. godine
T – 51	Ovjerena kopija zahtjeva Nihada Bojadžića broj 0014/328 od 15.08.1993. godine
T – 52	Ovjerena kopija izvještaja Nihada Bojadžića broj CV-255-07/93 od 12.07.1993. godine
T – 53	Ovjerena kopija zahtjeva Zuke od 01.08.1993. godine
T – 54	Ovjerena kopija Komande 4. Korpusa broj 02/1-3200-30/93 od 25.04.1993. godine.
T - 55	Ovjerena kopija podataka o jedinicama Komande 6. Korpusa broj 01/1500-14 od 28.08.1993. godine
T – 56	Ovjerena kopija spiska pripadnika vojne policije 6. Korpusa broj 01/P-09-

	214/94 od 06.02.1994. godine
T – 57	Ovjerena kopija odgovara na naređenje od 26.08.1993. godine broj 01/1500-11 Komanda 6. Korpusa
T – 58	Ovjerena kopija borbenog izvještaja Komande 6. Korpusa broj 01/11-61 od 06.07.1993. godine
T – 59	Ovjerena kopija izvještaja Komande 6. Korpusa broj 01/1500-5 od 21.08.1993. godine
T – 60	Ovjerena kopija vanrednog borbenog izvještaja Komande 44. Brdske brigade broj 02/70-1-166/93 od 15.06.1993. godine
T – 61	Ovjrena kopija vanrednog borbenog izvještaja Komande 44. Brdske Brigade broj 02/70-1-177/93 od 20.06.1993. godine
T – 62	Ovjerena kopija izvještaja broj 02/70-1-191/93 od 01.07.1993. godine
T – 63	Ovjerena kopija redovnog borbenog izvještaja broj 02/70-1-254/93 od 28.07.1993. godine
T - 64	Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka "G" dat pred Tužilaštvom BiH broj T20 0 KTRZ 0001126 11 od 07.12.2011. godine
T – 65	Ovjerena kopija dokumenta broj 01/507-1/93 od 07.05.1993. godine
T – 66	Ovjerena kopija spiska Hrvata kojima su pretreseni stanovi u Jablanici i Satini Komanda BVP – 4. Korpusa od 18.04.1993. godine
T- 67	Ovjerena kopija dnevnog izvještaja BVP-a broj 01/P-5-03-64/93 od 18.05.1993. godine
T – 68	Ovjerena kopija dnevnog izvještaja BVP-a broj 01/P-5-03-67/93 od 21.05.1993. godine
T – 69	Ovjerena kopija dnevnog izvještaja BVP-a broj 01/P-5-03-68/93 od 22.05.1993. godine
T – 70	Ovjerena kopija dnevnoj izvještaja BVP-a broj 01/P-5-03-737/93 od 27.05.1993. godine
T – 71	Ovjerena kopija izvještaja Zuke od 21.08.1993. godine
T – 72	Ovjerena kopija odgovora 44. BBR broj 07/379-186/93 od 25.09.1993. godine
T – 73	Ovjerena kopija analize Komande 44. BBR broj 01/958-1/93 od 15.08.1993. godine
T – 74	Ovjerena kopija zapovjesti za napad Komande 44. BBR broj 01/869-2/93 od 24.07.1993. godine
T – 75	Ovjerena kopija zapovjesti za borbena dejstva Komande 44. BBR broj 01/769-

	1/93 od 26.06.1993. godine
T – 76	Ovjerena kopija naredbe Komande 44. BBR broj 02/68-1-144/93 od 08.10.1993. godine
T – 77	Ovjerena kopija naredbe Komande 44. BBR broj 02/68-1-123/93 od 15.08.1993. godine
T – 78	Ovjerena kopija naredbe Komande 44. BBR broj 02/68-1-115/93 od 29.07.1993. godine
T – 79	Ovjerena kopija naredbe Komande 44. BBR broj 02/68-1-107/93 od 11.07.1993. godine
T – 80	Ovjerena kopija naredbe Komande 44. BBR broj 02/68-1-49/93 od 25.04.1993. godine
T – 81	Ovjerena kopija odobrenja broj 60-06 od 05.01.1994. godine
T – 82	Ovjerena kopija naređenja ŠVK OS R BiH broj 1/297-445 od 18.10.1993. godine
T – 83	Ovjerena kopija naređenja ŠVK OS R BiH broj 1/297-513 od 02.11.1993. godine
T – 84	Ovjerena kopija naređenja ŠVK OS R BiH broj 1/297-569 od 26.11.1993. godine
T – 85	Ovjerena kopija dostave traženih podataka Komande 44. BBr broj 02/713-2/93 od 19.06.1993. godine
T – 86	Ovjerena kopija vanrednog borbenog izvještaja Komande 44. BBR broj 02/70-1-175/93 od 20.06.1993. godine
T – 87	Ovjerena kopija redovnog borbenog izvještaja Komande 44. BBR broj 02/70-1-395/93 od 09.10.1993. godine
T – 88	Ovjerena kopija naređenja ŠVK IKM Jablanica broj 41-9/93 od 29.09.1993. godine
T – 89	Ovjerena kopija dokumenta Konade 6. Korpusa broj 08-22-58/93 od 03.09.1993. godine
T – 90	Ovjerene kopije seta dokumenata koje počinju sa dokumentom Naredba načelnika ŠVK OS R BiH broj 209/1 od 30.07.1993. godine, a završavaju sa dokumentom Naredba komandanta ŠVK OS R BiH broj 1/297-107 od 31.07.1993. godine (21 dokument sa ukupno 84 strane što uključuje i strane na kojima se nalaze potvrde o ovjerenim prepisima)
T – 91	Ovjerena kopija nalaza i mišljenja te ostale ljekarske dokumentacije na ime

	Karlo Marić – dokument počinje sa stranicom Nalaz i mišljenje specijaliste Odjeljenja ortopedije za pacijenta Karla Marića od 15.03.1994. godine a završava sa Uputnicom za Biokovku Makarska za pacijenta Karla Marića od 07.04.1993. godine (ukupno 49 strana što uključuje i strane na kojima se nalaze potvrde o ovjerenim prepisima)
T – 92	Ovjerena kopija nalaza i mišljenja te ostale ljebarske dokumentacije na ime Karlo Marića – dokument počinje sa stranicom Povijest bolesti broj 3410033 za pacijenta Karla Marića od 26.10.2010. godine a završava sa dvije stranice Otpusnog pisma Kliničke bolnice Sestre Milosrdnice, Zagreb, od 18.06.2009. godine (ukupno 11 strana što uključuje i strane na kojima se nalaze potvrde o ovjerenim prepisima)
T – 93	Original dopis Ministarstva za pitanja branitelja HNK BiH broj 12-02-09-01/11-1 od 22.11.2011. godine sa preslikom dokumentacije spisa predmeta na ime Miroslav Stipanović (ukupno 88 strana)
T – 94	Original dopis Ministarstva za pitanja branitelja HNK BiH broj 12-02-09*-01/11-1 od 22.11.2011. godine sa preslikom dokumentacije spisa predmeta na ime svjedoka C (ukupno 79 strana)
T – 95	Original dopis Ministarstva za pitanja branitelja HNK BiH broj od 12-02-09-01/11-1 od 22.11.2011. godine sa preslikom dokumentacije spisa predmeta na ime Franjo Ramljak (ukupno 38 strana)
T – 96	Ovjerena kopija ljebarske dokumentacije na ime Mario Zelenika koja počinje Nalazom u rukopisu od 08.08.1994. godine a završava Nalazom i mišljenjem specijaliste KB Mostar 12.02.1998. godine (ukupno 7 strana što uključuje i strane na kojima se nalaze potvrde o ovjerenim prepisima)
T – 97	Original dopis Doma zdravlja Jablanica broj 1262/11 od 09.09.2011. godine uz fco ovjerenu medicinsku dokumentaciju iz ratne bolnice Jablanica (ukupno 22 strane)
T – 98	Ovjerena kopija Protokola ratne bolnice Jablanica
T – 99	Ovjerena kopija Matične knjige bolesnika ratne bolnice Jablanica od 01.01. – 10.11.1993. godine
T – 100	Ovjerena kopija potvrde MKCK na ime Mario Zelenika broj BAZ-319466 od 21.04.1994. godine
T – 101	Ovjerena kopija potvrde MKCK na ime Miroslav Stipanović broj BAZ – 311292 od 21.03.1994. godine

T – 102	Original dopis Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije broj KTRP 83/09 od 27.06.2011. godine uz ovjerenu kopiju traženih dokumenata za lice Nihad Bojadžić
T – 103	Ovjerena kopija izvještaja o prebjeglim zarobljenicima potpisana od strane Nihada Bojadžića broj 1178/XI/93 od 09.11.1993. godine
T – 104	Ovjerena kopija izvještaja o bjekstvu 22. ratna zarobljenika broj 03/39-56 od 09.11.1993. godine
T – 105	Ovjerena kopija informacije o obavljenim informativnim razgovorima sa zarobljenim pripadnicima HVO - a na području Jablanice broj 08-21-33/93 od 19.08.1993. godine
T – 106	Ovjerena kopija informacije o boravku Šefke Omerbašića u Jablanici broj 08-21-30/93 od 17.08.1993. godine
T – 107	Ovjerena kopija traženja saznanja o prebjegu pripadnika HVO - a broj 03/92-144 od 04.12.1993. godine, te zahtjev komandanta SOPN ŠVK Zulfikar Zuke Ališpage broj 1-10-203/93
T – 108	Ovjerena kopija dokumenta Uspostavljanje kontakta sa doktorom dr Alijom Šuko broj 03/92-190 od 01.01.1994. godine uz Službenu zabilješku djelatnike Uprave bezbjednosti Ivice Pinjuha od 15.12.1993. godine i Izvještaj o službenom putovanju Sanitetskog odjeljenja ŠVK 12.12.1993. godine u potpisu osoba pod pseudonimom Paster
T – 109	Ovjerena kopija operativne provjere broj 02/34/93 od 01.07.1993. godine
T – 110	Ovjerena kopija dokumenta MUP – RO SDB Jablanica od 21.05.1993. godine
T – 111	Ovjerena kopija izvještaja broj 07/379-91/93 od 25.06.1993. godine
T – 112	Ovjerena kopija izvještaja broj 07/379-106/93 od 01.07.1993. godine
T – 113	Ovjerena kopija Uputstva o radu vojne policije
T – 114	Ovjerena kopija izvještaja o posjetama MKCK-a zatvorenicima zatvora u Jablanici
T – 115	Ovjerena kopija zahtjeva broj 01/341-12/93 od 28.05.1993. godine
T – 116	Ovjerena kopija izvještaja o posjeti MKCK-a OPŠTOJ Jablanica 21.05.1993. godine
T – 117	Ovjerena kopija izvještaja o posjeti MKCK-a OPŠTOJ Jablanica 22.05.1993. godine
T – 118	Ovjerena kopija zahtjeva broj 07/379-202/93 od 04.11.1993. godine
T – 119	Ovjerena kopija izvještaja o situaciji u Doljanima broj 01/918-1/93 od

	03.08.1993. godine
T – 120	Ovjerena kopija podataka broj 07/1205-1/93 od 22.10.1993. godine
T – 121	Ovjerena kopija zadataka broj 03/30-87 od 14.04.1993. godine
T – 122	Ovjerena kopija odgovora broj 379-105/93 od 30.06.1993. godine
T – 123	Ovjerena kopija obavijesti broj 07/379-26/03
T – 124	Ovjerena kopija zahtjeva broj 07/816-1/93 od 06.07.1993. godine
T – 125	Ovjerena kopija informacije broj 07/379-164/93 od 15.08.1993. godine
T – 126	Ovjerena kopija odgovora broj 07/379-186/93 od 25.09.1993. godine
T – 127	Ovjerena kopija zahtjeva Zuke broj 167-001/309 od 25.09.1993. godine
T – 128	Ovjerena kopija presjeka saznanja broj 08-22-329 od 25.12.1993. godine
T – 129	Ovjerena kopija saznanja broj 07/379-219/93 od 26.12.1993. godine
T – 130	Ovjerena kopija službene zabilješke o ostvarenim kontaktima sa UNPROFOR- om broj 02-145/93 od 09.08.1993. godine
T – 131	Ovjerena kopija dozvole broj 07/379-192/93 od 06.10.1993. godine
T – 132	Ovjerena kopija izvještaja broj 07/379-17/93 od 13.05.1993. godine
T – 133	Ovjerena kopija izvještaja broj 07/379-32/93 od 19.05.1993. godine
T – 134	Ovjerena kopija izvještaja broj 07/379-132/93 od 29.07.1993. godine
T – 135	Ovjerena kopija izvještaja broj 07/379-140/93 od 30.07.1993. godine
T – 136	Ovjerena kopija izvještaja broj 07/379-149/93 od 30.07.1993. godine
T – 137	Ovjerena kopija izvještaja broj 07/379-168/93 od 09.08.1993. godine
T – 138	Ovjerena kopija izvještaja broj 07/379-160/93 od 11.08.1993. godine
T – 139	Ovjerena kopija izvještaja broj 07/379-207/93 od 09.11.1993. godine
T – 140	Ovjerena kopija odobrenja broj 07/232-1-19/93 od 13.05.1993. godine
T – 141	Ovjerena kopija službene zabilješke broj 02-151/93 od 16.08.1993. godine
T – 142	Ovjerena kopija dozvole za ulazak u Muzej broj 03-14/93 od 05.08.1993. godine
T – 143	Ovjerena kopija zahtjeva za postupanje broj 02-136/93 od 25.08.1993. godine
T – 144	Ovjerena kopija potvrde broj 02-136/93 od 30.08.1993. godine
T – 145	Ovjerena kopija službene zabilješke broj 02-136/93 od 30.08.1993. godine
T – 146	Ovjerena kopija zapisnika o primopredaji zatvorenika broj 02-136/93 od 30.08.1993. godine
T – 147	Ovjerena kopija spiska lica koja su puštana iz SRZ Muzej Jablanica broj 01/P- 2-644/93 od maja 1993. godine
T – 148	Ovjerena kopija naređenja broj 03-44/93 od 14.05.1993. godine

T – 149	Ovjerena kopija elaborata SRZ Muzej Jablanica broj 01/P-2-644/93 iz maja 1993. godine
T – 150	Ovjerena kopija obavijesti broj 08-22-124/93 od 30.06.1993. godine
T – 151	Ovjerena kopija popratnog akta broj 08-21-66/93 od 30.06.1993. godine
T – 152	Ovjerena kopija spiska ratnih zarobljenika SC Muzej Bitka za ranjenike broj 07/566-1/93 od 01.09.1993. godine
T – 153	Ovjerena kopija službene zabilješke broj 02-136/93 od 23.07.1993. godine
T – 154	Ovjerena kopija jediničnog spiska vojnika u ČVP Jabanica broj 01/P-03-137/93 od 25.07.1993. godine
T – 155	Ovjerena kopija informacije broj 07/379-200/93 od 31.10.1993. godine
T – 156	Ovjerena kopija instrukcije broj 08-22-49/93 od 28.08.1993. godine
T – 157	Ovjerene kopije dnevnih izvještaja BVP za period od 03.07. do 04.11.1993. godine (ne uključuju svaki dan, ukupno 12 stranica uključujući potvrde o ovjerenim prepisima)
T – 158	Ovjerena kopija izvještaja broj 07/379-140/93 od 30.07. do 30.10.1993. godine (ne uključuje svaki dan, ukupno 6 stranica)
T – 159	Ovjerene kopije izvještaja o bezbjedonosnom stanju u zoni odgovornosti ČVP Jablanica od 08.09. do 17.09.1993. godine (ne uključuje svaki dan, ukupno 3 stranice)
T – 160	Ovjerene kopije dvije naredbe u vezi ratnih zarobljenika u Muzeju broj 08-22-79/93 od 12.09.1993. godine i broj 01-2904 od 29.09.1993. godine
T – 161	Ovjerena kopija zapisnika o uviđaju broj 02-174/93 od 19.09.1993. godine
T – 162	Ovjerene kopije dokumenata broj 03-25-1/93 od 05.maja 1993 godine i dokument broj 03-25/93 od 11.09.1993. godine
T – 163	Original dopisa Centra za socijalni rad grada Mostara broj 19-35-3850/11 od 19.12.2011- godine uz predmet koji se odnosi na zaštićenog svjedoka „D“
T – 164	Redigovani dopisa Centra za socijalni rad grada Mostara uz predmet zaštićenog svjedoka „D“ broj 19-35-3850/11 od 19.12.2011. godine
T – 165	Original dopisa Centra za socijalni rad grada Mostara broj 19-35-3850/11 od 19.12.2011. godine uz predmet zaštićenog svjedoka „H“
T – 166	Redigovani dopisa Centra za socijalni rad grada Mostara uz predmet zaštićenog svjedoka „H“ broj 19-35-3850/11 od 19.12.2011. godine
T – 167	Zapisnik o otvaranju privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije koji su oduzeti na temelju naredbe Suda BiH broj: S I 1 K 008155 11 Krn od

	22.11.2011. godine
T – 168	Original omota spisa od 22.04.1993. godine broj 16-7/01-82-122/93 – Naredba o izuzimanju prostorija Muzeja u kojem je original Naredba ratnog Predsjedništva SO Jablanica broj 146/93 od 18.04.1993. godine
T – 169	Odluka Ratnog predsjedništva Jablanica broj 353/93 od 29.07.1993. godine
T – 170	Spisak djece u Muzeju – spisak u rukopisu
T – 171	Spisak civila Muzej Jablanica pristigli iz Doljana – spisak u rukopisu
T – 172	Zahtjev za izlazak iz Jablanice dopis u rukopisu – zaštićeni svjedok „M“
T – 173	Dopis u rukopisu u vezi bolesne djece u Muzeju
T – 174	Zahtjev za izlazak iz Jablanice dopis u rukopisu sa opisom stanja u Muzeju – civili smješteni u Muzej
T – 175	Zahtjev za izlazak iz Jablanice dopis u rukopisu – Ivka Mihalj
T – 176	Zahtjev za izlazak iz Jablanice dopis u rukopisu – porodica Marjanović
T – 177	Saglasnost za dozvolu ulaska i privremenog boravka u R Hrvatskoj, klasa 019-04/93-09/6324, URBROJ 50407-01-04-93-2, Zagreb 16.08.1993. godine
T – 178	Depeša broj 18/02-779/07 od 30.09.1997. godine sa priložima u vezi korespondencije policije Jablanica sa ICTY u vezi silovanja dvije ženske osobe
T – 179	Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog broj T 20 0 KTRZ 000126 11 od 14.12.2011. godine – Nihad Bojadžić; Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog broj T 20 0 KTRZ 000126 11 od 14.12.2011. godine – Nihad Bojadžić
T – 180	Zapisnik o saslušanju svjedoka Brace Hajdarevića dat pred Tužilaštvom BiH broj T20 0 KTRZ 0002653 12 od 21.03.2012. godine
T – 181	Popratno pismo Ministarstva za pitanja branitelja HNK Mostar, broj: 12-02-09-01/12-1 od 04.05.2011. godine sa prilogom predmeta koji se odnosi na dobijanje rješenja o statusu RVI za Iliju Kaleba
T – 182	Službena zabilješka broj T20 0 KTRZ 000 2653 12 od 05.04.2012. godine, uz tri dokumenta u vezi medicinske dokumentacije zaštićenog svjedoka „O“
T – 183	Informacije CSB Mostar, SJB Jablanica broj: 16-7/1-80-50/93 od 23.09.1993. godine (Haška ovjera)
T – 184	Spisak zarobljenika sabirnog centra Buturović Polje od 02.09.1993. godine
T – 185	Spisak ratnih zarobljenika iz Sabirnog centra Buturović Polje koji su predati BVP Šestog korpusa broj 07-132/93 od 14.09.1993. godine
T – 186	Potvrda MKCK broj BAZ-373787 od 06.05.1994. godine na ime Marinko Drežnjak uz karton logoraša

T - 187	Tri nalaza i mišljenja specijaliste Kliničke bolnice Mostar na ime Marinka Drežnjaka
T - 188	Potvrda MKCK broj: BAZ-373774 od 21.03.1994. godine na ime Mirko Zelenika
T - 189	Rješenje SO Jablanica broj 02-87-46/73 od 18.01.1974. godine kojim se Mirko Zelenika oglašava ograničeno sposobnim za vojnu službu uz ocjenu i mišljenje vojno ljekarske komisije
T - 190	Poziv na opštu mobilizaciju općine Jablanica broj: 02-842-62/93 od 25.06.1993. godine i Poziv za mobilizaciju od 31.03.1993. godine na ime Mirko Zelenika
T - 191	Nalazi i mišljenje ljekara u vezi povreda Mirka Zelenike ukupno 13 stranica
T - 192	Nalazi i mišljenje ljekara u vezi povreda Miroslava Soko ukupno 12 stranica
T - 193	Nalaz KBC Zagreb od 20.01.1998. godine na ime Miroslav Soko
T - 194	Nalaz psihologa Doma zdravlja Mostar broj 715/05 od 22.11.2005. godine
T - 195	Uvjerenje Uprave za odbranu Mostar Odjel za odbranu Jablanica broj 22-09-49-1-90/04-69 od 16.12.2004. godine na ime Miroslav Soko
T - 196	Nalaz i mišljenje liječničke komisije za pregled osoba obuhvaćenih Zakonom o pravima branitelja i članovima njihove obitelji u prvostupanjskom postupku 95/06 od 15.01.2006. godine na ime Miroslav Soko
T - 197	Nalaz i mišljenje Vojno - invalidske komisije broj: 02-18-05/97-11117 od 03.12.1997. godine na ime Miroslav Soko uz Rješenje Ureda za odbranu broj 02-36/05-97-02 od 29.12.1997. godine na ime Miroslav Soko
T - 198	Potvrda MKCK broj BAZ 373777 od 21.03.1994. godine na ime Marinko Ljoljo
T - 199	Skup nalaza i mišljenja specijaliste liječnika na ime Marinko Ljoljo ukupno 15 stranica
T - 200	Uputnica u bolnicu spcijalisti poliklinike Rudnik Mostar na ime Marinko Ljoljo
T - 201	Nalaz psiholga Doma zdravlja Mostar broj 243 od 15.05.2005. godine na ime Marinko Ljoljo, nalaz i mišljenje psihologa Doma zdravlja Tomislavgrad od 06.03.1998. godine na ime Marinko Ljoljo i nalaz i mišljenje neuropsihijatrijske ordinacije „Anima“ broj 378/05 od 17.08.2005. godine na ime Marinko Ljoljo
T - 202	Nalaz i mišljenje liječničke komisije broj R-14-43-182/06-1 od 27.01.2006. godine na ime Marinko Ljoljo
T - 203	Rješenje Uprave za pitanje branitelja Mostar, broj 14-43-1-115/06 od 21.02.2006. godine na ime Marinko Ljoljo

T – 204	Mirovni sporazum zaključen u februaru 1994. godine između generala Delića i generala Rose o prekidu vatre i Anex mirovnog sporazuma.
T – 205	Original Odgovor Ministarstva odbrane BiH, broj 13-04-1-240-254/08 od 15.07.2014. godine
T – 206	Ovjerena kopija Naredbe ŠVK OS R BiH, str.pov. broj 02/886-1 od 15.07.1993. godine
T – 207	Ovjerena kopija Naredbe Komande odbrane Igmana od 30.07.1993. godine dostavljena Komandi SOPN Zulfikar
T – 208	Ovjerena kopija „Informacije nezakonite radnje pripadnika Zukine jedinice“, sačinjena od Sektora SDB MUP R BiH, broj 4582 od 18.11.1993. godine; Ovjerena kopija „Nezakonite radnje pripadnika Odreda posebne namjene Zulfikar“, sačinjen od ŠVK OS, Uprava bezbjednosti, broj 03/92-126 od 24.11.1993. godine; Ovjerena kopija „Dopuna saznanja“, sačinjena od Komande 6. Korpusa, Sektor vojne bezbjednosti, broj 08-21-154 od 01.12.1993. godine; Ovjerena kopija „Dostavljanje podataka“, sačinjena od Komande 6. Korpusa Armije R BiH, SP broj 08-21-179 od 08.12.1993. godine
T – 209	Ovjerena kopija Uvjerenja Saveza logoraša BiH, broj 695/2000 od 19.10.2000. godine za lice Mensud Dedajić
T – 210	Ovjerena kopija Uvjerenja Federalnog ministarstva odbrane, Odjela za odbranu u općini Mostar, broj 22.10/02-03-22-272-1/05 od 02.03.2005. godine na ime Mensud (Ismet) Dedajić
T – 211	Ovjerena kopija Potvrde MKCK broj BAZ-320134 od 28.03.2001. godine na ime Mensud (Ismet) Dedajić
T – 212	Original Izvod iz matične knjige rođenih broj 11566 izdat od Općine Mostar dana 21.07.1977. godine na ime Mira Branković

B. MATERIJALNI DOKAZI ODBRANE

O – 1	Iskaz Miroslava Stipanovića od 11.01.1995. godine koji je dao Komisiji za utvrđivanje ratnih zločina na teritoriji HR HB
O – 2	Zapisnik o saslušanju svjedoka Miroslava Stipanovića broj T 20 0 KTRZ 000112611 od 25.10.2011. godine
O – 3	Dopis Ministarstva za pitanja branitelja HNK, broj 12-02-09-07/11-1 od

	22.11.2011. godine, sa preslikom dokumentacije spisa Miroslav Stipanović u prilogu
O – 4	Ovjerene kopija medicinske dokumentacije na ime Mario Zelenika, prva strana dokument u rukopisu od 08.08.1994. godine, završava se s nalazom i mišljenjem od 12.02.1998. godine
O – 5	Izveštaj organa bezbjednosti 4. Korpusa AR BiH, djel.br. 07-1459/93 od 01.03.1993. godine
O – 6	Akt organa bezbjednosti 4. Korpusa AR BiH, broj: 02/1-966-128/93 od 14.04.1993. godine
O – 7	Akt organa bezbjednosti 4. Korpusa AR BiH od 01.05.1993. godine, označen sa „voja tajna-str.pov.“
O – 8	Akt organa bezbjednosti 4. Korpusa AR BiH, MUP RO SDB Jablanica, „Promjena vojno bezbjednosne situacije na području Jablanica-Konjic-Prozor u kontekstu odnosa ARBiH i HVO“ od 07.05.1993. godine
O – 9	Akt MUPa, CJB Jablanica „Saglasnost za formiranje specijalne jedinice“ od 25.05.1993. godine.
O – 10	Akt Organa bezbjednosti MUP R BiH – RO SDB Jablanica, „Izveštaj o situaciji na prostorima Scipa, Kuta i Hera“ od 10.06.1993. godine, dokument ima ICTY ovjeru
O – 11	Akt organa bezbjednosti 4. Korpusa AR BiH, od 11.06.1993. godine, označen sa „vojna tajna – str.pov.“
O – 12	Izveštaj 44. Bbr i OpSO, 6. Korpusa ARBiH, broj 07/379-99/93 od 28.06.1993. godine
O – 13	Akt „Dopuna naređenja“, MUP BiH, broj 10-1479 od 27.04.1994. godine, dokument ima ovjeru ICTY
O – 14	Službena zabilješka, CZB Mostar – SJB Jablanica, od 24.10.1993. godine, u potpisu Munikoza Sead
O - 15	Službena zabilješka, CJB Konjic, broj 18-13/02-230-2-198/97 od 06.08.1997. godine
O - 16	Spisak pripadnika Stanice javne bezbednosti Jablanica, broj: 19-7/08-80-379/93 od 07.09.1993. godine
O – 17	Radni materijal „Procjena političko – bezbjednosne situacije u širem okruženju Jablanice“, autor Emin Zebić, 57 listova
O – 18	Raspored za 28. i 29.07.1993. godine /srijeda i četvrtak/

O – 19	Molba za odobrenje izlaska iz Jablanice porodice Marjanović
O – 20	Akt SOPN SVK od 15.10.1993. godine, dokument ima hašku ovjeru
O – 21	Spisak civila koji se nalaze u privatnim stanovima, dokument ima ICTY ovjeru
O – 22	Ovjerena kopija Matične knjige bolesnika 1993. godine, od 01.01. – 10.11. (1-872),
O – 23	Ovjerena kopija Zahtjeva broj 07/816-1/93 od 06.07.1993. godine
O – 24	Akt 4. Korpusa – Bataljon vojne policije Jablanica, broj: 03-7/93 od dana 29.04.1993. godine, dokument ima ICTY ovjeru
O – 25	Akt brigade „Herceg Stjepan“, pov broj: 05/44-1 od dana 16.01.1993. godine, akt ima ICTY ovjeru
O – 26	Personalni karton časnika Jozić Ivana, VOB 2 i VOB 3
O – 27	Spisak civilnog stanovništva – Hrvata iz sela Doljani koje je zbrinuto u Muzeju u Jablanici od 22.08.1993. godine,
O – 28	Jedinični spisak građana v/o trenutno angažovanih u ČVP Jablanica, RBiH, ARBiH - 6. Korpus, Bataljon vojne policije, Djel.broj: 01/P-03-137/93 od 25.07.1993. godine, sa prilogom Uvjerjenje o plaćama pripadnika Oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine za Nusreta Širića (Federalno ministarstvo za pitanja boraca/branitelja i invalida Odbrambeno - oslobodilačkog/Domovinskog rata), ev.br. 492073100150 od 13.05.1996. godine i Obrazac Vob-1, Matični karton za Nusreta Širića (Federalno ministarstvo za pitanja boraca/branitelja i invalida Odbrambeno - oslobodilačkog/Domovinskog rata, Dopunski matični karton i VOB 1,
O - 29	Uvjerjenje o platama pripadnika OS RBiH, vob-1, vob-2, vob-2A i vob-3 za Damira Gusića, od 07.05.1996. godine
O - 30	Ovjerena kopija spiska pripadnika vojne policije 6. Korpusa broj 01/P-09-214/94 od 06.02.1994. godine,
O - 31	Spisak policajaca za Doljane od 16.08.1993. godine u 17,00h, Stanice javne bezbjednosti Jablanica, policijska stanica VII grupa
O - 32	Spisak policajaca predpočinjenih 44. bbr. 28.09.1993. godine, Stanice javne bezbjednosti Jablanica, policijska stanica
O - 33	Vob-1, Vob-2 (matični karton) i Vob-3 (jedinični karton) za Ramljak Franju,
O - 34	Kopija zahtjeva broj 01/341-12/93 od 28.05.1993. godine, Komisije za razmjenu zarobljenih i tijela poginulih boraca, Opština Jablanica, Opštinski štab

	odbrane
O - 35	Spisak imena zatvorenika iz Muzeja (spisak se nalazi u sklopu izjave Marko Drmać; ovjereno svih 7 str. zajedno od strane ICTY)
O - 36	Ovjerena kopija spiska ratnih zarobljenika SC Muzej Bitka za ranjenike broj 07/566-1/93 od 01.09.1993. godine,
O - 37	Operacioni protokol Ratne bolnice Jablanica za dan 31.05. i 07.08. 1993. godine u kojem dijelu se spominje Franjo Ramljak
O - 38	Kopija Dopisa Ministarstva za pitanja branitelja HNK BiH broj 12-02-09-01/11-1 od 22.11.2011. godine sa preslikom dokumentacije spisa predmeta na ime Franjo Ramljak - medicinska dokumentacija
O - 39	Izvod iz protokola ratne bolnice Jablanica na dan 25.05.1993. godine,
O - 40	Spisak zarobljenika u SCRZ Jablanica na 19.09.1993. godine,
O - 41	Odgovor na zahtjev za dostavu dokumentacije, Institut za nestale osobe, br. 02/1-40-1-148/13, od 28.02.2013. godine sa prilogom Spisak zatvorenika HVO koji su bili zatvoreni u Muzeju u Jablanici od 13.03.1994. godine, a koji su razmijenjeni 01.03.1994. godine,
O - 42	Ovjerena kopija Dopisa Suda BiH, broj: S1 1 K 010294 14 Krž 6 od 09.12.2014. godine kojim se potvrđuje da su u predmetu Edin Džeko kao dokazi uvedeni dokumenti označeni u tabeli,
O - 43	CD sa Video snimkom RTV Jablanica snimljen u Muzeju dana 21.05.1993. godine - intervju sa Hrvatima iz Grabovice i Sjenčina u Muzeju,
O - 44	Dopis Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno oslobodilačkog rata, br.sl/12, od 11.05.2012. godine
O - 45	Personalni karton Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida obrambeno - oslobodilačkog rata, br.sl./12 od 11.05.2012. godine za Karla Marića,
O - 46	Spisak djelatnika stožera od 22. kolovoza 1992. godine, Hrvatsko vijeće obrane, Općinski stožer Mostar,
O - 47	Izvod iz Operacionog protokola 1993. godine Ratne bolnice Jablanica za Karla Marića,
O - 48	Izvod iz Matične knjige bolesnika Ratne bolnice Jablanica od 01.01.-10.11.1993. godine (1-872) za Karla Marića, redni broj 242 za dan 10.05.1993. godine
O - 49	Izvod iz Matične knjige bolesnika Ratne bolnice Jablanica od 01.01.-

	10.11.1993. godine (broj 207) za Ivicu Azinovića,
O - 50	CD sa Video snimkom talijanske TV kuće RAI UNO, razgovor sa ratnim zarobljenicima u Muzeju Neretva u Jablanici od 06.09.1993. godine,
O - 51	Informacija HZ HB, HVO OZ S/Z H SiS, IZM Prozor, klasa:1-65/93 broj 366/93 od 18.06.1993. godine
O - 52	Kopija vanrednog borbenog izvještaja Komande 44. Brdske Brigade broj 02/70-1-177/93 od 20.06.1993. godine, sa prilogom kopije izvještaja broj 07/379-91/93 od 25.06.1993. godine, original Naredbe Komande 44. BBR broj 02/68-1-107/93 od 11.07.1993. godine, ovjerena kopija službene zabilješke u vezi svjedoka „C“, broj: 02-34-1/93 od 25.06.1993. godine, kopija dopis Ministarstva za pitanja branitelja HNK BiH broj 12-02-09-01/11-1 od 22.11.2011. godine sa preslikom dokumentacije spisa predmeta na ime svjedoka „C“ (ukupno 79 strana)
O - 53	Elaborat o radu SRZ "Muzej" Jablanica iz maja 1993. godine, ARBiH 4.K, BVP, četa VP Jablanica
O - 54	Ovjerena kopija službene zabilješke o ostvarenim kontaktima sa UNPROFOR-om broj 02-145/93 od 09.08.1993. godine,
O - 55	Ovjerena kopija dozvole za ulazak u Muzej broj 03-14/93 od 05.08.1993. godine,
O - 56	Analitičko izvješće Ministarstva odbrane, Centar SIS-a Mostar, broj 02-4/2-2-033/94 od 06.01.1994. godine,
O - 57	Ovjerena kopija službene zabilješke broj 02-136/93 od 23.07.1993. godine, sa prilogom Ovjerene kopija zahtjeva za postupanje broj 02-136/93 od 25.08.1993. godine, Ovjerena kopija službene zabilješke broj 02-136/93 od 30.08.1993. godine, Ovjerena kopija zapisnika o primopredaji zatvorenika broj 02-136/93 od 30.08.1993. godine, Ovjerena kopija potvrde broj 02-136/93 od 30.08.1993. godine
O - 58	Službena zabilješka SJB Jablanice broj 16-7/01-211-583/93 od 28.12.1993. godine,
O - 59	Zapisnik o uviđaju broj 02-174/93 od 19.09.1993. godine, Armije R BiH, 6. Korpus – bataljon vojne policije, Odjeljenje za službe vojne policije Jablanica
O - 60	Dio DT-257 Rodni list zaštićenog svjedoka „D“
O - 61	Odluka o izboru Zelenika Mirka iz Jablanice za predsjednika IO opštine Jablanica br. 130/92 od 11.05.1992. godine, Krizog štaba Opštine Jablanica

O - 62	Odluka o razriješenju Zelenika Mirka iz Jablanice sa funkcije predsjednika IO opštine Jablanica i njegovom privremnom radnom angazovanju br. 620/92 od 29.10.1992. godine
O - 63	HZ HB, Odjel unutarnjih poslova, PS Jablanica br. 03-013/93 od 04.01.1993. godine, "Prijava", u potpisu Ivan Rogic, zapovjednik PS ERN 01187489-01187490
O - 64	Raspoređivanje djelatnika na poslove u PS Jablanica br. 03-8/163/93 od 18.02.1993. godine ERN 04039211-04039212
O - 65	Odluka Ratnog predsjedništva, Skupštine opštine Jablanica broj 353/93 od 29.07.1993. godine
O - 66	Poziv na opštu mobilizaciju Opštine Jablanica broj: 02-842-62/93 od 25.06.1993. godine i Poziv za mobilizaciju od 31.08.1993. godine na ime Mirko Zelenika komisije,
O - 67	Informacija broj 02-08-9-1032/96, SIS, Odsjek za SIS pri GS HVO, od 10.lipnja 1996. godine ERN 01574855-01574856
O - 68	Internet članak "Mirko Zelenika: Uvjeti u logorima Armije BiH bili su slični nacističkim" od 29.12.2011. godine
O - 69	Internet članak „Zelenika za "Nekad bilo": Politički vrh u Sarajevu znao za logore" od 14.12.2012. godine
O - 70	Internet članak sa web stranice Dnevnik.ba „Zelenika: Džeko i ostali su nas pred Halilovićem i Zukom tjerali u logor" od 22.12.2011. godine
O - 71	Novinski članak iz Večernjeg lista od 15. prosinca 2011. godine „Logori Armije: Pripadnici MUP-a HNZ uhićeni zbog zločina u ratu"
O - 72	Internet članak BBS-a pod naslovom „Bosnian Croat veterans against Hague war crimes tribunal's sentences od 21.01.2000" sa prevodom na bosanski jezik (06417954),
O - 73	Novinski članak iz Glasa Srpske „Policajci uhapšeni zbog zločina" od 20.03.2013. godine
O - 74	Novinski članak iz Glasa Srpske „Godinama hapse samo Srbe" od 20.03.2013. godine
O - 75	Novinski članak iz Bljesak info „Zelenika: Trebaju odgovarati Halilović i Ališpago" od 14. prosinca 2011. godine
O - 76	Hrvatska Udruga logoraša Domovinskog rata u BiH, Pismo upućeno Tužilaštvu BiH, uredski broj 01-17-2/11 od 21.12.2011. godine i pismo upućeno

	Tužilaštvu BiH, uredski broj 01-17-2/11 od 04. svibanj 2011. godine
O - 77	Nalaz i mišljenje specijaliste, odjel neurologije i psihijatrije KBC Mostar br. 2053/94 od 03.06.1994. godine sa Kontrolnim pregledom Marinka Ljolje 11.03.1997. godine,
O - 78	Nalaz psihologa na ime Marinko Ljoljo, broj: 243, Mostar 14.07.2005. godine sa prilogom Nalaz i mišljenje psihologa, dom zdravlja Tomislav grad 06.03.1998. godine
O - 79	Rješenje Uprave za pitanja Branitelja – Mostar na ime Marinko Ljoljo, broj: 14-43-1-115/06 od 21.02.2006. godine
O - 80	KO procjena, ARBiH, 6. Korpus, 44.br, Str.pov.broj: 07/1637-1/93 od 12.12.1993. godine (ERN 04035063-04035070)
O - 81	Vojna dokumentacija za Lebo Matu (uključuje: Obrazac Vob-1; Matični karton Vob – 2 i Jedinični karton Vob – 3)
O - 82	Odluka o upućivanju na liječenje van Jablanice Knežević Vatroslava od 20.12.1993. godine
O - 83	Spisak ratnih zarobljenika iz sabirnog centra Buturović Polje koji su predati bataljonu vojne policije VI Korpusa broj: 07-132/93, od 14.09.1993. godine
O - 84	Vojna dokumentacija za svjedoka "N" (Vob 1, Matični karton, Jedinični karton i uvjerenje o plaćama i Vob-8)
O - 85	Kopija dijela časopisa Branimir sa naslovom "Kroz pakao logora Jablanice" od strane 21 do strane 25
O - 86	Novinski članak iz Županije Hvidra HR H-B "Još nismo zadovoljni" (03469604)
O - 87	HR HB, SIS, Centar SIS-a Mostar, Službena bilješka, Ur.br. 02-08-2-305/96 od 07.02.1996. godine (ERN 01571147 – 01571155);
O - 88	Informacija, HR HB Ministarstvo obrane, SIS, Podcentar SIS-a Čapljina, Ur.br. 02-11-3-125/94 od 07.03.1994. godine (ERN 01570169 - 01570173)
O - 89	Potvrda Suda BiH broj S1 1 K 010294 14 Krž 6 od 27.01.2015. godine u potpisu sudija Božović Mirko
O - 90	Dom zdravlja Mostar, Nalaz psihologa za Soko Miroslava, broj 715/05 od 22.studen 2005. godine
O - 91	Zdravstveni karton Soko Miroslava iz Doma zdravlja Jablanica
O - 92	Nalaz i mišljenje Vojno - invalidske komisije za Soko Miroslava, broj 02-18-05/97-1117 od 03.12.1997. godine
O - 93	Nalaz psihologskog ispitivanja za Miroslava Soko, Kliničko bolnički centar

	Zagreb, Psihijatrijska klinika, od 20.01.1998. godine
O - 94	Povijest bolesti Soko Miroslava (12 stranica)
O - 95	Protokol DZ Jablanica za dan 08.06.1993. godine
O - 96	Potvrda broj: 04-10-418-3/93 od 21.12.1993. godine u potpisu Ališpago Zulfikar, komandant
O - 97	Općina Jablanica, Općinsko vijeće, Odluka o nazivima dijelova naseljenih mjesta i ulica i njihovom obilježavanju, br. 02-02-845-7/05-VII, Jablanica od 09.06.2005. godine, u prilogu nacrt grada Jablanice sa obilježenim nazivima ulica
O - 98	Dijelovi ratnog dnevnika SOPN-a za mjesec septembar i oktobar 1993. godine Dopis Suda BiH od 08.11.2013. godine
O - 99	Arhivski spisak Uprave za mobilizaciju u strukturu ZK VF (potice iz 1993. godine) (ERN 01850004-01850011)
O - 100	Obavještenje Štaba Vrhovne Komande o namj. HVO u rejonu Jablanice broj 02/502-1 od 16.04.1993. godine
O - 101	Dopuna borbenog izvještaja Komande 1. Korpusa, str. pov.br. 05/6-215 od 17.04.1993. godine upućena Štabu Vrhovne Komande OS RBiH, u potpisu Mustafa Hajrulahović-Talijan
O - 102	Saglasnost za angažovanje jedinica u rejonu Jablanice, OGI, broj: 01-592-7-4 od 19.04.1993. godine upućeno Komandi 1. Korpusa u potpisu Komandant Salko Gušić
O - 103	Informacija o toku b/d u zoni odgovornosti 1. Korpusa na dan 19.04.1993. godine, Komanda 1. Korpusa, broj: 05/6-225 od 20.04.1993. godine upućena IB OG Goražde
O - 104	Zapovijest za aktivna dejstva Op br. 1, Sekcija 1:25.000 Konjic 1, 2, 3 i 4; OGI IKM Bradina; str. pov. br. 01/ od dana 22.04.1993. godine
O - 105	Akt Štabu Vrhovne komande Oružanih snaga RBiH, str.pov.broj: 02/533-1 od dana 24.04.1993. godine, u potpisu Zićro Suljević
O - 106	Borbeni izvještaj OGI IKM Bradina broj 01/11-3 od 25.04.1993. godine
O - 107	Redovni borbeni izvještaj Komande 44. Brdske brigade Jablanica, broj: 02/70-1-104/93 od 26.04.1993. godine, u potpisu Enes Kovačević, komandant
O - 108	Izjava o ranjavanju Bajrica Arifa, pov.br. 05/4-10-2325-1/95 od 08.12.1995. godine
O - 109	Jedinični karton Federalnog ministarstva za pitanja boraca / branitelja i invalida

	Odbrambeno - oslobodilačkog / Domovinskog rata za svjedoka „N“
O - 110	Matični karton Federalnog ministarstva za pitanja boraca / branitelja i invalida Odbrambeno - oslobodilačkog / Domovinskog rata za svjedoka „N“
O - 111	Novinski članak: "Rezultati bolji od uvjeta za rad", objavljen u "Naš list" strana 15., broj 4; (ERN 03469611)
O - 112	Naređenje načelniku Glavnog štaba Vrhovne komunde Sefera Halilovića.6. korpus ARBiH, strogo povjerljiv; broj: 01/563-1-3/93, od dana 02.09.1993. godine, Jablanica; (ERN 01831483)
O - 113	Akt Komande 4. Korpusa, Uvezivanje snaga 4.Korpusa Armije RBiH, str.pov.broj: 837/06 od 07.09.1993. godine upućen komandantu specijalne jedinice Zulfikar (ERN 02122414)
O - 114	Zapovijest za napad "Odbrana narodnih prava - Vrđi 93.", AR BiH, SO za PN ŠVK od 17.09.1993. godine (ERN 02098426)
O - 115	Naređenje komandanta SOPN od 21.10.1993. godine, u potpisu Zulfikar Ališpago, komandant
O - 116	Imenovanje, AR BiH, SOPN ŠVK, broj: 1-10/110-93 od 29.10.1993. godine
O - 117	Akt Komande OG Igman od 26.04.1993. godine upućen Bojadžić Nihadu (ERN 00577865)
O - 118	Naređenje Štaba Vrhovne Komande Oružanih snaga, str.pov.br. 14/75-40 od 12.04.1993. godine (ERN 01850150)
O - 119	Akt OG Igman Oružane snage RBiH od 21.01.1993. godine (ERN 01833795-01833798)
O - 120	Akt Komande 1. Korpusa, pov.br. 05/9-53 od 12.03.1993. godine, u potpisu komandant Mustafa Hajrulahović-Talijan
O - 121	Akt Štaba Vrhovne Komande OS, str. pov.br. 02/397-1 od 15.03.1993. godine (01805172)
O - 122	Prijedlog Komande 1. korpusa, str.pov.br. 05/7-203 od 06.04.1993. godine upućen Štaba Vrhovne Komnde Oružanih snaga RBiH
O - 123	Akt Komande OG Igman, str.pov.br. 03-592/4 od 16.04.1993. godine (ERN 01832910)
O - 124	Redovni borbeni izvještaj, Komanda OG Igman, str. pov.br. 03-592/6 od 17.04.1993. godine (ERN 01832911)
O - 125	Informacija o toku b/d u zoni odgovornosti 1. Korpusa na dan 16.04.1993. godine, Komanda 1. Korpusa, str. pov.br. 05/6-214 od 17.04.1993. godine

O - 126	Borbeni izvještaj 4. Korpusa od 17.04.1993. godine
O - 127	Dopuna borbenog izvještaja, Komanda 1. Korpusa, str. pov.br. 05/6-217 od 18.04.1993. godine
O - 128	Ovlaštenje ŠVK OS RBiH broj 001/167-148 od 18.04.1993. godine (ERN 01858881)
O - 129	Operativna grupa Igman, str. pov.br. 01/3 od 22.04.1993. godine (ERN 01853988)
O - 130	Formiranje 6. Korpusa – Naređenje Glavni Štab Oružanih snaga, str. pov.br. 14/75-51 od 09.06.1993. godine (ERN 01850195 - 01850197)
O - 131	Naređenje Glavnog Štaba Oružanih snaga, str. pov. Br. 14/75-52 od 10.06.1993. godine (ERN 018502207 - 01850208)
O - 132	Organizacijske promjene prijedlog Komande 1. Korpusa, str. pov.br. 06/13-223 od 12.06.1993. godine
O - 133	Organizacijske promjene u organskom sastavu korpusa-Naređenje Štaba Vrhovne komande Oružanih snaga, str. pov.br. 14/75-63 od 05.07.1993. godine (ERN 01850231 - 01850232)
O - 134	Naređenje Štaba Vrhovne Komande str.pov.br. 14/75-100 od 01.09.1993. godine "Organizacijske promjene u zoni odgovornosti 1., 4. i 6. Korpusa" (ERN 01850315 - 01850316)
O - 135	Naređenje Komande 4. Korpusa str.pov.br. 791-06 od 04.09.1993. godine (ERN 01298667-01298669)
O - 136	Akt komadanta 4. Korpusa, broj 837-06 od 07.09.1993. godine (ERN 02122414)
O - 137	Akt komadanta SOPN Štaba Vrhovne komande i OG SJEVER Zulfikara Ališpage od 15.10.1993. godine 4. Korpusa (ERN 01298681)
O - 138	Akt komandanta SOPN ŠVK i OG SJEVER 2 Zulfikara Ališpage broj 1-10-188/93 od 24.11.1993. godine upućen Predsjedniku Predsjedništva RBiH Aliji Izetbegoviću i odgovor Predsjednika Predsjedništva Alije Izetbegovića, str.pov.br. 03/25-229 od 28.11.1993. godine upućen Zulfikaru Alispagi Komandantu SOPN I OG SJEVER 2
O - 139	Štab Vrhovne komande Oružanih snaga BiH Kabinet Načelnika, Naredba – Nalog za isplatu br: 03-I-PN/93 od 28.07.1993. godine
O - 140	Fotografija br. 1. Bojadžić Nihada iz perioda obuhvaćenog optužnicom
O - 141	Akt Štaba Vrhovne komande Oružanih snaga BiH str.pov 1/297-64 od

	26.07.1993. godine (ERN: 00577886)
O - 142	Karton ranjenih – poginulih – nestalih - za svjedoka „N“, strogo povjerljivo
O - 143	Zahtjev Armije R BiH, Komande 44. Brdske Brigade, broj: 07/816-1/93 od 06.07.1993. godine
O - 144	Rješenje Armije R BiH, Vojni odred za posebne namjene, broj 3-10/93
O - 145	Izvod iz dnevnika događaja za dan 01.08.1993. godine
O - 146	Akt MUP-a R BiH, Odjeljenje za kriminalističku tehniku i KDZ Sarajevo, broj: 17/06-1-233.1-132 od 05.10.1993. godine
O - 147	Akt MUP-a R BiH, Odsjek za krvne i seksualne delikte, broj: 19/05-2-230-177 od 30.03.1995. godine
O - 148	Akt MUP-a R BiH, Centar službi bezbjednosti Sarajevo, broj: 17/05-2-2075/93 od 02.08.1993. godine
O - 149	Akt MUP-a R BiH, Centar službi bezbjednosti Sarajevo, broj: 17/05-2-230-177 od 02.08.1993. godine
O - 150	Zapisnik o uviđaju sačinjen povodom pucanja iz vatrenog oružja od strane Ramiza Delalića, Nihada Bojadžića, Borisa Krstanovića, Elvedina Komlinije i još dvojice neidentifikovanih lica, Ministarstva unutrašnjih poslova R BiH, od 02.08.1993. godine,
O - 151	Službeni izvještaj sačinjen povodom izvršenog uviđaja o pucanju iz vatrenog oružja od strane Ramiza Delalića, Borisa Krstanovića, Nihada Bojadžića, Elvedina Kominlije i još dvojice neidentifikovanih lica, Ministarstva unutrašnjih poslova R BiH, Centar Službi bezbjednosti Sarajevo od 02.08.1993. godine
O - 152	Zvanična zabilješka Okružnog vojnog suda u Sarajevu, broj Kri. 96/93 od 02.08.1993. godine
O - 153	Akt Ministarstva unutrašnjih poslova R BiH, Centar Službi bezbjednosti Sarajevo, Stanica javne bezbjednosti Centar Sarajevo, broj: 17-1/06-7-230-166/93 od 03.08.1993. godine
O - 154	Službena zabilješka od 01.08.1993. godine
O - 155	Akt Ministarstva unutrašnjih poslova R BiH, Centar službi bezbjednosti Sarajevo, broj: 17/05-2-230-177/93 od 11.10.1993. godine u prilogu fotodokumentacija – prilog Rješenje MUP-a Kantona Sarajevo, broj: UP-I-01/1-2-49-1183/14 od 27.03.2014. godine
O - 156	Odluka oproglašenju ratnog stanja Predsjedništva R BiH, Službeni list R BiH, broj 7 od 20.06.1992. godine

O - 157	Uredba sa zakonskom snagom o oružanim snagama R BiH, Službeni list R BiH, broj 4, od 20.05.1992. godine
O - 158	Odluka o formiranju Hrvatskog vijeća odbrane, Narodni list Herceg-Bosna, broj 1 od 08.04.1992. godine
O - 159	Naređenje Štaba Vrhovne komande oružanih snaga R BiH Sarajevo, str.pov.broj: 02/607-1 od 10.06.1993. godine
O - 160	Borbeni izvještaj za 19.04.1993. godine, Komande OG Igman, str.pov.br. 03-592/8 od 19.04.1993. godine
O - 161	Dnevni borbeni izvještaj Komande OG Igman, str.pov.br: 1-20/8 od 22.04.1993. godine
O - 162	Zapovjed za napad Isturenog zapovjednog mjesta operativne zone SjeverO - zapadna Hercegovine, broj: 01-459 od 11.05.1993. godine
O - 163	Izvešće Zapovjednika za 15.04.1993. godine, Hrvatskog vijeća odbrane, Brigada „Herceg Stjepan“ od 15.04.1993. godine
O - 164	Naredba OG IKM Bradina, str.pov.br. 01/15 od 24.04.1993. godine
O - 165	Informacija o nekim elementima političko - bezbjedonosne situacije Centra službi bezbjednosti Mostar, SJB Jablanica, strogo pov.broj: 16-7/1-80-50/93 od 23.09.1993. godine
O - 166	Mirovni sporazum i Aneks mirovnog sporazuma sačinjenih u Ujedinjenim nacijama
O - 167	Izveštaj o stanju u Jablanici, Cenar veze SVK – Odjeljenje za Kripto zaštitu Sarajevo, K-da 44.bbr, str.pov: 02/389-1/93 od 15.04.1993. godine
O - 168	Izveštaj Opštinskog štaba odbrane 44. Brdske brigade Armije R BiH, broj: 07/379-35/93 od 21.05.1993. godine
O - 169	Naređenje za aktivna dejstva u reonu Budišna ravan – Lesovina i presjecanje komunikacije Jablanica-Prozor, OGI IKM Bradina, str.pov.br.01/30 od 27.04.1993. godine
O - 170	Dnevna informacija, Komande 44. Brdske Brigade Jablanica od 06.09.1993. godine, za period od 06.09-17.09 i od 20.09.-30.09.1993. godine
O - 171	Službena zabilješka Stanice javne bezbjednosti Jablanica za 01.09., 14.09., 25.09., 27.09. i 28.09.1993. godine
O - 172	Zapovjed Glavnog stožera Hrvatskog vijeća odbrane, broj: Z-01-11 od 10.04.1993. godine
O - 173	Odluka o uspostavi Hrvatske zajednice Herceg Bosne od 18.11.1991. godine

O - 174	Zapovijed Hrvatskog vijeća odbrane, Glavni stožer, pov, broj: 01-331/92 od 08.05.1992. godine
O - 175	Direktiva broj 5 za izvođenje borbenih dejstava, strogo pov.br:08/497-1 od 14.04.1993. godine
O - 176	Odluka Predsjedništva R BiH o objedinjavanju svih oružanih snaga na teritorij Republike Bosne i Hercegovine od 09.04.1992. godine
O - 177	Zapisnik 65. Sjednice Predsjedništva SR Bosne i Hercegovine održane 04.,05.,06. i 08.04.1992. godine
O - 178	Odluka o proglašenju neposredne ratne opsanosti Predsjedništva R BiH, Službeni list R BiH, broj 1 od 09.04.1992. godine
O - 179	Karta grada Jablanice od 22.05.2014. godine
O - 180	Video snimak koji prikazuje brijanje ratnih zatovorenika u Jablanici
O - 181	Video snimak intervju sa Karlom Marićem u Muzeju na Rai Uno
O - 182	Video snimak posjeta civilne zaštite bolnici u Jablanici
O - 183	Video snimak Zarobljenih bojovnika HVO na Bokševici od 27.07.1993. godine
O - 184	Video snimak razgovora sa ženama Hrvatske nacionalnosti ispred Muzeja u Jablanici
O - 185	Video snimak razgovora sa svjedok C od 07.07.1993. godine
O - 186	Potvrda Suda BiH, broj: S1 1 K 003369 10 Kri (X-KR-09/786-1) od 25.02.2015. godine
O - 187	Vanredni izvještaj broj 6 Oružanih snaga BiH od 15.06.1993. godine u potpisu Asim Džambasović, ovjeren od strane ICTY
O - 188	Izvještaj Oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine PO SSVK "Zulfikar", str. Pov.br: CV – 255 – 07/93 od 12.07.1993. godine u potpisu Nihad Bojadžić
O - 189	Prijedlog IKM 1. Korpusa, br. CV -283-07/93 od 15.07.1993. godine u potpisu Asim Džambasović
O - 190	Naređenje Operativnog centra Štaba Vrhovne Komande, str. pov. br. 02/849-4 od 15.07.1993. godine, (ERN 01805228)
O - 191	Naređenje Štaba Vrhovne Komande Oružanih snaga Sarajevo, str.pov.broj: 02/555-1 od 28.04.1993. godine, ovjeren od strane ICTY
O - 192	Izvještaj broj 7, IKM 1. Korpusa, br.CV-307-07/93 od 17.07.1993. godine, ovjereno od strane ICTY
O - 193	Dopis Bosanskohercegovačke patrijotske stranke Sefer Halilović od 24.10.2013. godine

O – 194	Odluka BPS-a Sefer Halilović, broj: 1-81/13 od 25.01.2013. godine u potpisu Sefer Halilović
O – 195	Odluka BPS-a Sefer Halilović, broj: 1-118/2/13 od 23.09.2013. godine u potpisu Sefer Halilović
O – 196	Odluka BPS-a Sefer Halilović, broj: 1-51/12 od 16.04.2012. godine u potpisu Sefer Halilović
O – 197	Akt Brigade Herceg Stjepan Konjic, broj: 02-88-1/92 od 15.10.1992. godine u potpisu Zdravko Šagolj, ovjereno od strane ICTY
O – 198	Zapovijed Uprave vojne policije Jablanica od 16.01.1993. godine
O – 199	Izvešće o registarskih pločicama, Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, Odjel unutrašnjih poslova, Policijska stanica Jablanica, broj: 03-1-186/93 od 13.04.1993. godine
O – 200	Redovni borbeni izvještaj, Armije Republike Bosne i Hercegovine, Komanda brigade "Neretva" Jablanica, broj: 02/70-1-51/93 od 26.03.1993. godine u 17,00 sati
O – 201	Redovni borbeni izvještaj, Armije Republike Bosne i Hercegovine, broj: 02/70-1-63/93 od 09.04.1993. godine u 17,00 sati
O – 202	Redovni borbeni izvještaj, Armije Bosne i Hercegovine, Komande 44. Brdske brigade Jablanica, broj: 02/70-1-68/93 od 14.04.1993. godine u 21,00 sat
O – 203	Odluka Ureda obrane Hrvatskog vijeća odbrane, Općina Jablanica, broj: 02-112/93
O – 204	Akt Brigade Herceg Stjepan od 19.04.1993. godine, ovjeren od strane ICTY
O – 205	Vanredni borbeni izvještaj Armije Republike Bosne i Hercegovine, Komande 44. Brdske brigade Jablanica, broj: 02/70-1-88/93 od 19.04.1993. godine u 12,00 sati
O – 206	Izvešće za dan 23.04.1993. godine u 12,32 minute, Hrvatska zajednica Herceg Bosna, Hrvatsko vijeće obrane, Općina Jablanica, broj: 02-106/93
O – 207	Spisak streljanih i poginulih pripadnika Armije Bosne i Hercegovine u aprilu 1993. godine u selima Sovići i Doljani od strane hrvatskih zločinaca, sadržaj potvrdio Šampo Mustafa
O – 208	Dijelovi dnevnika Alojza Radoša za dane od 17-25.04.1993. godine, uložen kao dokaz Tužilaštva pred ICTY
O – 209	Izvještaj Armije Republike Bosne i Hercegovine, Komande 44. Brdske brigade Jablanica, broj: 02/453-2/93 od 25.04.1993. godine

O – 210	Akt Komande OG Igman od 26.04.1993. godine
O – 211	Vanredni izvještaj Armije Republike Bosne i Hercegovine, Komande 44. Brdske brigade Jablanica, broj: 02/70-1-166/93 od 15.06.1993. godine godine u 17,00 sati.
O – 212	Akt Armije Republike Bosne i Hercegovine, Komande 44. Brdske brigade, broj: 02/713-2/93 od 19.06.1993. godine
O – 213	Vanredni borbeni izvještaj, Armije Republike Bosne i Hercegovine Komande 44. Brdske Brigade, broj: 02/70-1-175/93 od 20.06.1993. godine u 17,30 sati
O – 214	Vanredni borbeni izvještaj Armije Republike Bosne i Hercegovine, Komande 44. Brdske brigade od 20.06.1993. godine (svjedok sa mjerama zaštite)
O – 215	Akt Bataljona Vojne policije IV Korpusa, broj: 07/379-102/93 od 29.06.1993. godine
O – 216	Zapovijest za borbena dejstva, Armije Republike Bosne i Hercegovine, Komande 44. Brdske brigade, broj: 01/769-1/93 od 26.06.1993. godine
O – 217	Izvještaj Armije Republike Bosne i Hercegovine, Komande 44. Brdske brigade, broj: 02/70-1-191/93 od 01.07.1993. godine
O – 218	Izvještaj Armije Republike Bosne i Hercegovine, 44. Brdska brigade, Opštinskog štaba odbrane Organ bezbjednosti, broj: 07/379-106/93 od 01.07.1993. godine
O – 219	Naređenje Armije Republike Bosne i Hercegovine, Komande 44. Brdske brigade Jablanica, broj: 02/68-1-107/93 od 11.07.1993. godine u potpisu Enes Kovačević (u vezi svjedoka sa mjerama zaštite)
O – 220	Zapovijed R BiH HZ HB HVO OZ S/Z Hercegovina SIS, broj: 01-1409/93 od 03.07.1993. godine
O – 221	Izviješće Hrvatske zajednice Herceg Bosne HVO - a i Odgovor na ultimatum HVO - a broj 337 od 23.07.1993. godine, sadržaj potvrdio svjedok Mustafa Škampo
O – 222	Akt HVO - a brigada Kralja Tomislava, broj: 02-3-1059-1/93 od 21.07.1993. godine
O – 223	Zapovijest za napad komadanta 44. Brdske brigade, karta 1:50000 Konjic 1,2,3 i 4, broj: 01/869-2/93 od 24.07.1993. godine
O – 224	Izvještaj o ranjenim licima za dan 29.07.1993. godine, Bolnice Jablanica
O – 225	Redovni borbeni izvještaj, Armije Republike Bosne i Hercegovine, Komande 44. Brdske brigade, broj: 02/70-1-254/93 od 28.07.1993. godine

O – 226	Izveštaj Armije Republike Bosne i Hercegovine, Komande 44. Brdske brigade, broj: 07/379-143/93 od 30.07.1993. godine
O – 227	Izveštaj o situaciji u Doljanima, Armije Republike Bosne i Hercegovine Komande 44. Brdske brigade, broj: 01/918-1/93 od 03.08.1993. godine
O – 228	Analiza napada na Doljane i Pisvir, Armije Republike Bosne i Hercegovine, 44. Brdske brigade, broj: 01/958-1/93 od 15.08.1993. godine
O – 229	Prilog broj 1.
O – 230	KO Procjena u zoni odgovornosti, Armije Republike Bosne i Hercegovine, 44. Brdske brigade, broj: 07/1013-1/93 od 26.08.1993. godine
O – 231	Naređenje, premještaj vojnih obveznika ŠVK Sarajevo, str-pov.broj: 14/75-32 do 20.03.1993. godine
O – 232	Akt Glavnog štaba Oružanih snaga, str.pov.broj: 14/75-36 od 01.04.1993. godine
O – 233	Akt Ovlaštenje za podizanje efektive iz trezora Narodne banke R BiH, ŠVK Oružanih snaga, broj: 02/340-1232 od 01.09.1992. godine
O – 234	Naređenje, Štaba vrhovne komande Oružanih snaga Sarajevo, broj: 02/340-1055 od 26.08.1992. godine
O – 235	Fotografija označena na pretresu kao broj 3, Halilović Semir i Hodžić Šefko
O – 236	VOB 8 na ime Krdžević Šerifa
O – 237	VOB 8 na ime Krdžević Ibrahim
O – 238	Fotografija broj 2 iz Drežnice na kojoj se nalazi Nihad Bojadžić i druge osobe, potvrdio Šefko Hodžić
O – 239	Uvjerenje, Armije Republike Bosne i Hercegovine, broj: 05/4-10-127/96 od 23.01.1996. godine
O – 240	Feljton Hodžić Šefke novinara Oslobođenja, svjedok operacije "Neretva '93" ovjeren od strane ICTY
O – 241	VOB 8 za Muharema Veju
O – 242	Karton ranjenih, poginulih, nestalih za Vejo Muharema
O – 243	VOB 8 za Kurtović Amira
O – 244	Karton ranjenih, poginulih, nestalih za Amira Kurtovića
O – 245	Izjava svjedoka „C“ Armije Republike Bosne i Hercegovine, Bataljona vojne policije – 4. Korpusa, Odjeljenja za službe vojne policije Jablanica, broj: 34/93 od 21.06.1993. godine i Dopuna izjave od 26.06.1993. godine
O – 246	Izjava Karla Marića uzeta od Organa bezbjednosti IV Korpusa, broj: 02-71/93

	od 30.05.1993. godine
O – 247	Dopuna Izjave svjedoka C od 29.06.1993. godine uzeta od strane Bataljona vojne policije IV bataljona, broj: 02-34-2/93
O – 248	Službena zabilješka, Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, Komande 3. BBR, broj: 76/93 od 28.02.1993. godine (ERN 04036198 – 04036199)
O – 249	Borbeni izvještaj za dan 20/21.08.1993. godine u zoni odgovornosti IV Korpusa, Oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine, komande 4. Korpusa, str.pov.br: 576-06 od 21.08.1993. godine
O – 250	Naredba Glavnog štaba Oružanih snaga, pov.br. 02/589-36 od 01.09.1992. godine (ERN 01816351 - 01816352)
O – 251	Analiza negativnosti, Oružanih snaga R BiH, 1. Korpus OS VJ 5681, broj: 11-02/93 od 21.04.1993. godine (ERN 04035016)
O – 252	Akt Oružanih snaga R BiH, 1. Korpus, Komanda korpusa, Sektor bezbjednosti Sarajevo, broj: 04/1030-1 od 19.06.1993. godine (ERN 04034979)
O – 253	Dokument Specijalna informacija Republika Bosne i Hercegovine, Štab Vrhovne komande OS, Uprava bezbjednosti od 10.08.1993. godine
O – 254	Dokument Namjera o preuzimanju odbrane prostora Igmana od strane jedinice formiranih na nacionalnoj osnovi, IR sa izvorom saznanja, Oružanih snaga R BiH, 1. Korpus, Komanda brigade, Sektor bezbjednosti, broj: 04/1349-1 od 09.08.1993. godine
O – 255	Naredba Komande IX brdske brigade, broj: 01-1029-94/93 od 08.04.1993. godine
O – 256	Naredba Komande 1. Korpusa Sarajevo, pov.br. 06/14-533 od 11.04.1993. godine
O – 257	Spisak poginulih boraca IV motorizovane Brigade na ima Bogunić Emir
O – 258	Kopija dijela Dnevnika svjedoka Nogo Muhameda, original predan vijeću prilikom svjedočenja Nogo Muhameda
O – 259	Izvještaj o stanju B/G, Komande "Igman" str.pov.br: 03-26/2 od 26.07.1993. godine (ERN 01833177 - 01833178)
O – 260	Izvještaj o borbi za oslobođenje Golog, Komande 1. Korpusa, str.pov.br: 05/6-391 od 31.07.1993. godine
O – 261	Knjiga Vitezovi i huni autora Šefke Hodžić
O – 262	Pohvala za pukovnika Bojadžić Nihada i Naredba Fedralnog ministarstva odbrane, Zajedničke komande Vojske Federacije, Komanda obuke i doctrine,

	pov.broj: 30-19/34-7/08-96/39/01 od 10.09.2001. godine
O – 263	Izvanredno izvješće broj 10, CED Republika Bosna i Hercegovina, Hrvatska zajednica Herceg-Bosna, Hrvatsko vijeće obrane od 10.07.1993. godine
O – 264	Izvanredno izvješće broj 6, CED Republika Bosna i Hercegovina, Hrvatska zajednica Herceg-Bosna, Hrvatsko vijeće obrane od 12.07.1993. godine
O – 265	Orginal Uvjerenje o neosuđivanosti svjedoka Šemse Guhdija, Centra javne bezbjednosti Istočno Sarajevo, Policijska stanica Rogatica, broj: 11-3/01-234-2-12/15 od 09.02.2015. godine
O – 266	Dopis Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, broj: 06-41-2739/14 od 02.06.2014. godine
O – 267	Rješenje Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, broj: UP-I-06-41-160/14 od 02.06.2014. godine
O – 268	Zapisnik o inspekcijskom nadzoru Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, Inspektorat, broj: 06-41-2739-2/14 od 23.05.2014. godine
O – 269	Zapisnik o inspekcijskom nadzoru nadzoru Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, Inspektorat, broj: 06-41-2739-1/14 od 23.05.2014. godine
O – 270	Uvjerenje na ime Miličević Marinko nadzoru Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, Odsjek za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Mostar, Grupa za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Jablanica, broj: 07/80-41/1-2/13-4 od 03.02.2014. godine
O – 271	Zapisnik o činjenicama navedenim u izdatom uvjerenju o pripadnosti Oružanim snagama I okolnostima stradanja, Revizorskog tima za kontrolu VII, broj 05-R-41-17519/12 od 09.01.2013. godine
O – 272	Uvjerenje na ime Karlo Marić Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, Odsjek za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Mostar, Grupa za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Jablanica, broj: 07/80-41/1-714/12-2 od 04.01.2013. godine
O – 273	Zapisnik revizorskog tima IV, broj: 05-R-41-16233/12 od 10.12.2013. godine
O – 274	Ispravka Zapisnika revizorskog tima IV, broj: 05-R-41-16233/12 od 19.03.2014. godine
O – 275	Uvjerenje na ime Mile Ravlić, Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, Odsjek za pitanja evidencija iz oblasti vojne

	obaveze Mostar, Grupa za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Jablanica, broj: 07/15-41/1-1171/13-02 od 20.12.2013. godine
O – 276	Zapisnik revizorskog tima za kontrolu broj 12, broj: 05-R-41-23218/13-2 od 16.12.2013. godine
O – 277	Uvjerjenje na ime Raič Mato, Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, Odsjek za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Mostar, Grupa za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Jablanica, broj: 07/15-41/1-1144/13-02 od 12.12.2013. godine
O – 278	Zapisnik revizorskog tima za kontrolu 12, broj: 05-R-41-19177/13-2 od 04.12.2013. godine
O – 279	Uvjerjenje na ime Zvonimir Kukić Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, Odsjek za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Mostar, Grupa za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Jablanica, broj: 07/80-41/1-39/13-2 od 17.06.2013. godine
O – 280	Zapisnik revizorskog tima za kontrolu XII, broj: 05-R-41-11950/13-2 od 13.06.2013. godine
O – 281	Uvjerjenjena ime Frajno Ramljak, Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, Odsjek za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Mostar, Grupa za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Jablanica, broj: 07/15-41/1-1176/13-02 od 20.12.2013. godine
O – 282	Zapisnik revizorskog tima za kontrolu XII, broj: 05-R-41-23210/13-2 od 16.12.2013. godine
O – 283	Uvjerjenje na ime Zelenika Mirka Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, Odsjek za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Mostar, Grupa za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Jablanica, broj: 07/80-41/1-08/14-2 od 24.03.2014. godine
O – 284	Zapisnik revizorski tim za kontrolu 12, broj: 05-R.41-16804/11-2 od 20.03.2014. godine
O – 285	Uvjerjenje na ime Soko Miroslav Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, Odsjek za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Mostar, Grupa za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Jablanica, broj: 07/80-41/1-25/11-08 od 26.01.2012. godine
O – 286	Uvjerjenje na ime Zelenika Mario Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, Odsjek za pitanja evidencija iz oblasti vojne

	obaveze Mostar, Grupa za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Jablanica, broj: 07/80-41/1-09/14-2 od 24.03.2014. godine
O – 287	Zapisnik revizorskog tima broj 12, broj: 05-R-41-13059/11-2 od 20.03.2014. godine za Zelenika Maria
O – 288	Uvjerenje na ime Miroslav Stipanović Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata, Odsjek za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Mostar, Grupa za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Jablanica, broj: 07/15-41/1-21/13-02 od 14.01.2013. godine
O – 289	Zapisnik o činjenicama navedenim u izdatom uvjerenju o pripadnosti Oružanim snagama i okolnostima stradavanja, Revizorskog tima za kontrolu VII, broj: 05-R-41-17521/15 od 09.01.2013. godine
O – 290	Akt Oružanih snaga Republike BiH, Komanda "Igman", str.pov.br. 03-125 od 30.07.1993. godine
O – 291	Dopuna borbenog izvješaja za 30.07.1993. godine u 22,30 sati, Komande odbrane "Igman", str.pov.br: cv-471-07/93 od 30.07.1993. godine
O – 292	Put opstanka u Bosni i Hercegovini od 22.07.1993. godine
O – 293	Naređenje, OGI IKM Bradina, str.pov.br.01/53 od 03.05.1993. godine
O – 294	Upustvo o primjeni kriterija za prijem u službu, proizvođenje i unapređivanje podoficira, oficira i generala u činove Armije R BiH, str.pov.br.01/ od 24.06.1993. godine
O – 295	Analiza jednogodišnjeg rada A R BiH, broj: 31-2-03-302-7/2-6/99 Štaba vrhovne komande OS R BiH
O – 296	Naredba Generalštaba Armije R BiH od 25.06.1996. godine
O – 297	Odluka o proizvođenju u činove Armije R BiH, Predsjedništva R BiH
O – 298	Informacije o toku b/d u zoni odgovornosti 1. Korpusa na dan 22.04.1993. godine, Komande 1. Korpusa, str.pov.br: 05/6-236 od 23.04.1993. godine u potpisu Asim Džambasović
O – 299	Službena ocjena za pukovnika Bojadžić Nihada sa prilogom Dodtnog obrasca o ocjenjivanju, Zahvalnice 4. Korpusa Armije R BiH, bataljona "Drežnica", Zahvalnice Komande za profesionalni razvoj VF BiH, Pohvalnica Vojske Federacije , Pohvalnica Komande obuke i doktrine Vojske Federacije Bosne I Hercegovine, Naredbe Federalnog ministarstva odbrane, Zajedničke komande Vojske Federacije, broj: 29-4-34-7-663-44/04 od 07.04.2004. godine, Naredbe Federalnog ministarstva odbrane, Zajedničke komande Vojske Federacije,

	broj: 30-19/34-7/08-96/39/01 od 10.09.2001. godine, Pohvalnica 4. Korpusa Armije R BiH, te Naredbe Zajedničke komande vojske Federacije, broj: 30-11/34-7/1-1249-15/00 od 24.03.2000. godine
O – 300	Pohvala 4. Korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine
O – 301	Set Pohvala Armije R BiH od 01.12.2012. godine
O – 302	Naređenje ŠVK, str. pov. br: 14/75-57 od 19.06.1993. godine
O – 303	Saopštenje , Komande OGI IKM Bradina, broj: 01/16 od 19.04.1993. godine
O – 304	Zahtjev Armije Republike Bosne i Hercegovine od 01.08.1993. godine
O – 305	Akt SOPNA, broj: 01/93 od 26.04.1993. godine
O – 306	Akt Komande OG Igman, str.pov.br: 578-4/93 od 27.04.1993. godine
O – 307	Akt OGI IKM Bradina, str.pov.br: 01/37 od 30.04.1993. godine
O – 308	Podnesak Besima Spahića sa prilogom Zahtjeva zbog krađe automobila od 15.11.1993. godine
O – 309	Akt Komande OG "Igman", str.pov.br: CV-638-4/93 od 30.04.1993. godine
O – 310	Zapovijest za napad, Armije R BiH SO za P.N. ŠVK od 11.09.1993. godine
O – 311	Izveštaj Odjela za analitiku Armije R BiH, broj: A-01-242/94 od 15.02.1994. godine
O – 312	Akt, Armije R BiH, 4. Korpusa, Specijalni odred za posebne namjene, broj: 04-10-1890/94 od 20.07.1994. godine
O – 313	Izjava svjedoka Nihada Bojadžića date pred MKSJ
O – 314	Naređenje Komande IV korpusa, djelov.broj: 01-3063/93 od 15.04.1993. godine
O – 315	Procjena stanja i prijedlog mjera, Armije R BiH, 4. Korpusa, Komanda 44. Brdske brigade, broj: 06/70-1-11/93 od 23.05.1993. godine
O – 316	VOB 1, 2, 3 za svjedoka Zelenika Maria, sa prilogom Dopisa Ministarstva odbrane FBiH, pov.broj: 07-03-37-1/12 od 14.09.2012. godine
O – 317	Izveštaj Armije R BiH, Komande 44. Brdske brigade Jablanica, broj: 02/70-1-195/93 od 03.07.1993. godine
O - 318	VOB 1, 2 , 3 za Branković Seada, sa prilogom Dopisa Suda, broj: S1 1 K 008494 12 Kri od 27.07.2012. godine
O – 319	Naređenje Štaba teritorijalne odbrane Sarajevo, broj.pov 02/61-1 od 18.04.1992. godine nosi naslov Okrupnjavanje sastava TO i njihova upotreba
O – 320	Naredba štaba Vrhovne komande Oružanih snaga, broj: 1/297-492 od 25.10.1993. godine

O – 321	Izvještaj Armije Republike Bosne i Hercegovine, 44. Brdskse brigade, Opštinskog štaba odbrane 44. Brdske brigade Armije BiH, str.pov.broj: 07/379-66/93 od 12.06.1993. godine
O – 322	Izvanredno izvješće Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, Hrvatskog vijeća obrane RPG KV "Apollo" od 10.07.1993. godine
O – 323	Izvanredno izvješće Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, Hrvatskog vijeća obrane RPG KV "Apollo" od 10.07.1993. godine
O – 324	Izvještaj o prebjeglim zarobljenicima sa položaja HVO na Vrdima, Armije R BiH, SOPN OG Sjever 2, broj: 1178/IX/93 od 09.11.1993. godine
O – 325	Izjava o ranjavanju Bojadžić Nihada, Armije R BiH, Korpusa, IDR "Zulfikar", pov.broj: 05/4-10-127-1/96 od 24.01.1996. godine
O – 326	Akt 4. Korpusa - Bataljona vojne policije Konjic, broj: 03-25-1/93 od 05.05.1993. godine
O – 327	Akt 4. Korpusa - Bataljona vojne policije Konjic, broj: 03-25/93 od 11.09.1993. godine
O – 328	Rješenje Štaba Vrhovne komande OS Uprava bezbjednosti Sarajevo, broj: 209/93 od 02.11.1993. godine
O – 329	Rješenje Štaba Vrhovne komande OS Uprava bezbjednosti Sarajevo, broj: 209-1/93 od 04.11.1993. godine
O – 330	Zapisnik Ministarstva unutrašnjih poslova, Centra službi bezbjednosti Sarajevo, Sektor SDB od 01.11.1993. godine
O – 331	Akt Armije R BiH, SOPN ŠVK OG Sjever, broj: 1-10/99-93 od 27.10.1993. godine
O – 332	Rukom pisane zabilješke, nosi broj Tribunala spominje se svjedok C
O – 333	Akt Armije R BiH, broj: 1-10-212/93 od 04.12.1993. godine
O – 334	Akt MUP-a R BiH O2 i O3, CSB Sarajevo broj: 17-1/06-7-288/93 od 01.08.1993. godine, sa prilogom Dopisa Suda BiH, broj: S1 1 K 010294 11 Kri od 18.03.2015. godine
O – 335	Izvještaj Oružanih snaga R BiH, Komande IX Brdske brigade, broj: CV-016-08/93 od 05.08.1993. godine i Izvještaj Oružanih snaga R BiH, Komande 1. Korpusa, Odjeljka logističke baze Pazarić, broj: SV-021-08/93 od 06.08.1993. godine
O – 336	Redovni borbeni izvještaj Oružanih snaga R BiH, Komande "Igman", str.pov.br: CV- 020-08/93 od 06.08.1993. godine

O – 337	Izveštaj Armije R BiH, 6. Korpusa, 44. Brigade, str.pov.broj: 07/379-207/93 od 09.11.1993. godine
O – 338	Akt Armije Republike BiH, Komande 44. Brdske brigade Jablanica, broj: 11/516-1/93 od 08.05.1993. godine
O – 339	Izveštaj Štaba vrhovne komande OS, SP.br. 1-1 od 30.04.1993. godine
O – 340	Procjena stanja i prijedlog mjera Armije R BiH – 4. Korpusa, komande 44. Brdske brigade, broj: 06/700-1-11/93 od 23.05.1993. godine
O – 341	Vanredno izvješće Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, Hrvatskog vijeća obrane, Zapovjedništva OZ SB Vitez, broj: 240-8-I/93 od 09.04.1993. godine
O – 342	Izveštaj načelnika bezbjednosti Armije R BiH, Komande 44. Brdske brigade, str.pov.broj: 07/379-9/93 od 04.05.1993. godine
O – 343	Naređenje komadant Armije R BiH, 1. Korpusa, OG Igman, broj: 99/1/93 od 24.01.1993. godine
O – 344	Personalni karton na ime Bojadžić Nihad
O – 345	Odgovor zamjenika komadanta Armije R BiH, SO PN ŠVK, broj: 1-10-321/94 od 10.01.1994. godine
O – 346	Naredba komadanta Armije R BiH, SOP ŠVK, broj: 1-10-149/93 od 05.11.1993. godine
O – 347	Naređenje, Armije R BiH, SOPN OG Sjever 2, broj: 1-10/96-93 od 27.10.1993. godine
O – 348	Dopis Obavještajno - sigurnosne agencije BiH, broj: 04/7-12535/12 od 11.09.2012. godine
O – 349	Iskazi Jozić Ivana Obavještajno sigurnosne službe, Sektor Mostar od 29.03.2003. godine
O – 350	Zapisnik o saslušanju svjedoka Damira Gušića, Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj: T20 0 KTRZ 0001126 11 od 21.12.2011. godine
O – 351	Zapisnik o saslušanju svjedoka L, Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 0001126 11 od 12.12.2011. godine
O – 352	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ravlić Sofije, Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj: T20 0 KTRZ 0001126 11 od 17.11.2011. godine
O – 353	Ovjerena kopija Izjave svjedoka Sofije Ravlić, Armije R BiH – 4. Korpusa, Bataljona vojne policije Jablanica, broj: 02-91/93 od 17.05.1993. godine
O – 354	Iskaz Ravlić Sofije Komisije za utvrđivanje ratnih zločina na teritorij HR HB Mostar od 28.07.1994. godine

O – 355	Zapisnik o saslušanju svjedoka E, Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj: T20 0 KTRZ 0001128 11 od 02.08.2011. godine
O – 356	Borbeni izvještaj za 23.04.1993. godine, OGI Bradine, str.pov.br. 01/11 od 23.04.1993. godine
O – 357	Izjava svjedoka E Komisiji za utvrđivanje ratnih zločina na teritoriji HR HB Mostar od 16.01.1995. godine
O – 358	Sporazum o prekidu neprijateljstava u Bosni i Hercegovini zaključen između generalana Milivoja Petkovića i generala Sefera Halilovića od 12.05.1993. godine
O – 359	Upozorenje Štaba vrhovne komande OS R BiH od 24.07.1993. godine
O – 360	Zapisnik o saslušanju svjedoka H, Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj: T20 0 KTRZ 0001126 11 od 13.09.2011. godine
O – 361	Ovjerena kopija Izjave svjedoka H, Armije R BiH, 4. Korpusa bataljona vojne policije Jablanica, broj: 02-140/93 od 30.07.1993. godine
O – 362	Zapisnik o saslušanju svjedoka D, Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj: T20 0 KTRZ 0001126 11 od 16.06.2011. godine
O – 363	Ovjerena kopija Izjave svjedoka D Armije R BiH, 4. Korpusa bataljona vojne policije Jablanica, broj: 02-141/93 od 30.07.1993. godine
O – 364	Iskaz Zelenika Mirka, Obavještajno sigurnosne agencije 05.06.2003. godine
O – 365	Zapisnik o saslušanju Zelenika Mirka, Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj: KT-RZ-115/06 od 03.07.2006. godine
O – 366	Zapisnik o saslušanju Zelenika Mirka, Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj: KT-RZ-115/06 od 22.08.2006 . godine
O – 367	Akt Štaba Vrhovne komande OS R BiH, str.pov.broj: 1/297-509 od 01.11.1993. godine
O – 368	Spisak sa kodovima pojmova učesnika SOPNA, Nihad Bojadžić ima kodno ime Black
O – 369	Ovjereni prevod na Bosanskom jeziku, dijela svjedočenja Mirka Zelenika u predmetu tužitelj protiv Prlića i drugih pred ICTY, broj: IT-04-74-T od 13.10.2008. godine
O – 370	Stalna propusnica za Bojadžić Nihada Štaba vrhovne komande OS R BiH, broj: 001/167-29 od 15.03.1993. godine
O – 371	Dokument sa ERN brojevima 04496990 sa priložima od 12.07.1993. godine
O – 372	Izvještaj Brigade Herceg Stjepan Konjic Kostajnica od 20.05.1993. godine

O – 373	Transkript presretnutog razgovora MUP-a R BiH, Sektor SDB Sarajevo, Odjeljenje 03, broj: 7626-1282 od 16.07.1993. godine uz prilog Obavještajno – sigurnosne agencije BiH, broj: 04/7.21882/14 od 10.12.2014. godine
O – 374	Transkript presretnug razgovora MUP-a R BiH, Sektor SDB Sarajevo, Odjeljenje 03, broj: 1362-6346 od 01.08.1993. godine
O – 375	Transkript presretnutog razgovora MUP-a R BiH, Sektor SDB Sarajevo, Odjeljenje 03, broj: 1360-6070 od 01.08.1993. godine
O – 376	Transkript presretnug razgovora MUP-a R BiH, Sektor SDB Sarajevo, Odjeljenje 03, broj: 1369-6587 od 02.08.1993. godine
O – 377	Akt komande VI korpusa Armije BiH, str.pov.br: 01/1500-11 od 26.08.1993. godine
O – 378	Naređenje komande VI Korpusa Armije R BiH, str.pov.br: 01-832 od 01.08.1993. godine
O – 379	Naredba o rasporedu i smještaju deportovanih i izbjeglih lica iz Doljana i Sovića, Opštinskog štaba za prihvati i smještaj izbjeglih i raseljenih lica i prijemi raspodjelu humanitarne pomoći, broj: 133/93 od 17.06.1993. godine
O – 380	Izveštaj o stanju u bataljonu Vojne policije, djel. broj: 01/P-5-03-153/93 od 21.08.1993. godine
O – 381	Karton ranjenih, poginuli, nestalih na ime Mirza Humo, Armije R BiH, IV Korpusa, oznaka jedinice: 5100
O – 382	Naredba Štaba vrhovne komande OS R BiH Sarajevo, str.pov.broj: 02/972-1 od 06.08.1993. godine
O – 383	Naredba Štaba vrhovne komande OS R BiH Sarajevo, str.pov.broj: 02/970-1 od 05.08.1993. godine
O – 384	Zahtjev Armije BiH od 01.08.1993. godine
O – 385	Naredba Štaba vrhovne komande Oružanih snaga R BiH, str.pov.br: 209/1 od 30.07.1993. godine
O – 386	Zahtjev za pretpočinjavanje sastava MUP-a, Štaba vrhovne komande Oružanih snaga, str.pov.broj: 17/75-74 od 23.07.1993. godine (ERN 01850244)
O – 387	Naređenje pretpočinjavanje komandi I korpusa, Štaba vrhovne komande OS KM – Sarajevo, broj: 02/923-2 od 22.07.1993. godine (ERN 01805237)
O – 388	Borbena zapovijest komande odbrane Igmana topografska karta 1: 50000 ucrtane su borbena dejstva, Oružanih snaga R BiH, Komande odbrane Igman, pov.br.CV-361-07/93 od 21.07.1993. godine (ERN 01854186 - 01854190)

O – 389	Odobrenje Štaba vrhovne komande OS R BiH Sarajevo, str.pov.br.: 02/237-1 od 01.08.1993. godine (ERN 01809385)
O – 390	Informacija Sektora vojne komande VI korpusa, broj: 08-21-40/93 od 24.08.1993. godine (ERN 04035170 - 04035171)
O – 391	Akt SO za P.N. ŠŠVK, str.pov.br.: CV-323-07/93 od 18.07.1993. godine
O – 392	Naredba Štaba vrhovne komande OS Sarajevo, broj: 02/959-1 od 31.07.1993. godine (ERN 01805242)
O – 393	Naređenje Štaba vrhovne komande Oružanih snaga R BiH, broj: 02/877-1/93 od 14.07.1993. godine (ERN 01805227)
O – 394	Naređenje Štaba vrhovne komande Oružanih snaga R BiH Sarajevo, str.pov.br.: 02/887-1 od 15.07.1993. godine
O – 395	Izvještaj Opštinskog štaba odbrane 44. Brigade Armije BiH, str.pov.broj: 07/379-132/93 od 29.07.1993. godine
O – 396	Karton ranjenih poginulih nestalih na ime Hamdo Mulaosmanović, IV Korpusa Armije BiH, oznaka jedinice: VJ 5683 za 02.08.1993. godine
O – 397	Izjava o pogibij Alijagić Armina od 09.06.1998. godine
O – 398	Karton ranjenih, poginuli, nestalih na ime Izet Berberišanin, IV Korpusa Armije R BiH, oznaka jedinice: VJ 5683 za 01.07.1993. godine
O – 399	Karton, ranjenih poginulih nestalih na ime Vejsil Krelja, IV Korpusa Armije BiH, oznaka jedinice: VJ 5683
O – 400	Karton, ranjenih poginulih nestalih na ime Amel Bužo, IV Korpusa Armije BiH, oznaka jedinice: VJ 5683
O – 401	Karton, ranjenih poginulih nestalih na ime Almedin Karišik, IV Korpusa Armije BiH, oznaka jedinice: VJ 5683 za 18.07.1993. godine
O – 402	Karton, ranjenih poginulih nestalih na ime Mirza Kurtović, IV Korpusa Armije BiH, oznaka jedinice: Odred za specijalna dejstva
O – 403	Karton, ranjenih poginulih nestalih na ime Senad Masleša, IV Korpusa Armije BiH, oznaka jedinice: VJ 5683
O – 404	Karton, ranjenih poginulih nestalih na ime Fikret Čerimović, IV Korpusa Armije BiH, oznaka jedinice: VJ 5683
O – 405	Karton, ranjenih poginulih nestalih na ime Samir Agović, IV Korpusa Armije BiH, oznaka jedinice: VJ 5683
O – 406	Karton, ranjenih poginulih nestalih na ime Mustafa Selimović, IV Korpusa Armije BiH, oznaka jedinice: VJ 5683

O – 407	Karton, ranjenih poginulih nestalih na ime Adem Šljivo, IV Korpusa Armije BiH, oznaka jedinice: VJ 5683
O – 408	Uvjerenje da je pukovnik Nihad Bojadžić dobitnik ratnog priznanja, Federalnog ministarstva odbrane, Zajedničke komande Vojske Federacije, Uprave za personal, broj: 29-4-34-1-10-46/03 od 27.08.2003. godine
O – 409	Izvještaj Ministarstva za unutrašnje poslove, Centra službi bezbjednosti Policijski sektor Odjeljenje za kriminalističku tehniku i KDZ Sarajevo, broj: 17/06-1-233, 1-83 od 10.08.1993. godine
O – 410	Izvještaj o kriminalističko - tehničkoj pretrazi lica mjesta, Odjeljenja za kriminalističku tehniku, broj knjige uviđaja: 220/93 od 01.08.1993. godine
O – 411	Rješenje o pristupu informacijama, Ministarstva unutrašnjih poslova Sarajevo, broj: UP-I-01/1-2-49-1183/14 od 27.03.2014. godine
O – 412	Naredba IV Korpusa, Komande 44. Brdske brigade Armije R BiH, broj: 02/68-1-49/93 od 25.04.1993. godine
O – 413	Spisak osoba koji idu iz Jablanice u Mostar pod pratnjom UNPROFOR-a, Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, Glavni stožer HVO od 28.05.1993. godine
O – 414	Akt Komande SRK, Odjeljenja za obavještajno - bezbednosne poslove, str.pov.br. 310-4 od 17.07.1993. godine (ERN 05297861)
O – 415	Obavještani podaci Komande SRK, Odjeljenja za obavještajno - bezbednosne poslove, str.pov.br. 311-3 od 18.07.1993. godine (ERN 05297862)
O – 416	Obavještajni podaci Komande SRK, Odjeljenja za obavještajno - bezbednosne poslove, str.pov.br. 311-3 od 18.07.1993. godine (ERN 05297863)
O – 417	Obavještajni podaci Komande SRK, Odjeljenja za obavještajno - bezbednosne poslove, str.pov.br. 310-2 od 17.07.1993. godine (ERN 05297864 – 05297865)
O – 418	Obavještajni podaci Komande SRK, Odjeljenja za obavještajno - bezbednosne poslove, pov.br. 20/15-813-20 od 12.07.1993. godine (ERN 05297866)
O – 419	Izjava Zadro Gorana i Zorana
O – 420	Saznanja organa SVB 101. Mtbr, Oružanih snaga R BiH, 101. Motorizovane brigade, Službe vojne bezbjednosti, broj: 561/93 od 20.07.1993. godine (ERN 03642734 - 03642737)
O – 421	Specijalna informacija Štaba vrhovne komande, Uprave bezbjednosti, broj 46

	od 30.04.1993. godine
O – 422	Službeni izvještaj sačinjen povodom granatiranja stana Sefera Halilovića, Ministarstva za unutrašnje poslove Centra službi bezbjednosti Policijskog sektora Sarajevo od 10.07.1993. godine, u prilogu Dopis OSA-e, broj: 04/7-3553/12 od 30.03.2012. godine
O – 423	Dopuna borbenog izvještaja Komande 1. Korpusa, str.pov.br. 05/6-301-2 od 13.03.1993. godine
O – 424	Akt Oružanih snaga R BiH Igman, UZZBA Vojne sigurnosti, broj: 08-21-19/93 od 26.04.1993. godine
O – 425	Odluka Glavnog štaba Oružanih snaga Sarajevo, str.pov.br. 14/76-7 od 09.06.1993. godine
O – 426	Informacija o toku borbenih dejstara, Komande 1. Korpusa, str.pov.br. 05/6-308-2 od 19.05.1993. godine
O – 427	Borbeni izvještaj za 24.04.1993. godine OGI IKM Bradina, str.pov.br. 01/11-1 od 24.04.1993. godine
O – 428	Izvještaj odgovornosti za neuspješno izvođenje b/d na prostoru TrnovO - Igman, Štaba vrhovne komande OS R BiH Sarajevo, str.pov.br.: 02/978-1 od 07.08.1993. godine
O – 429	Akt Komande 4. Korpusa Armije R BiH, str.pov.br. 838-06 od 07.09.1993. godine
O – 430	Naređenje Štaba vrhovne komande OS R BiH Sarajevo, str.pov.broj: 02/732-1 od 12.06.1993. godine
O – 431	Informacija Štaba vrhovne komande OS R BiH, Obavještajne uprave, str.pov. 02/76-311 od 09.04.1993. godine
O – 432	Akt IV korpusa Armije R BiH, Organa bezbjednosti Jablanica, MUP R BiH – RO SDB Jablanica od 29.04.1993. godine
O – 433	Redovni borbeni izvještaj Komande 44. Brdske brigade Armije R BiH, Jablanica, broj: 02/70-1-108/93 od 02.05.1993. godine
O – 434	Redovni borbeni izvještaj Armije R BiH, 4. Korpusa, Komande 44. Brdske brigade Jablanica, broj: 02/70-1-110/93 od 03.05.1993. godine
O – 435	Borbeni izvještaj Armije R BiH, Komande OGI IKM Bradina, stro.pov br 01/11-5 od 28.04.1993. godine
O – 436	Akt OG Igman od 26.04.1993. godine
O – 437	Akt Komande OG Igman od 26.04.1993. godine

O – 438	Fotografija Nihada Bojadžića
O – 439	Rješenje Okružnog suda u Trebinju, broj: KV.33/03 od 30.05.2003. godine
O – 440	Naredba o obustavljanju istrage, Okružnog javnog tužilaštva u Trebinju, ST.Broj: 29/03 od 25.11.2003. godine
O – 441	Odluka Federalnog ministarstva odbrane broj: 07-03-11-4/99 od 12.02.1999. godine
O – 442	Vanredni izvještaj od 11.07.1993. godine
O – 443	Dopisa Suda BiH, broj S1 1 K 003369 10 Kri od 21.05.2015. godine kojim se potvrđuje da je u predmetu Mensur Memić i dr. kao dokaz uveden „Ratni dnevnik jedinice Zulfikar“, s prilogom dijelova ratnog dnevnika
O – 444	Akt Štaba Vrhovne komande Oružanih snaga R BiH, str.pov.broj: 14/75-73 od dana 23.07.1993. godine, u potpisu Rasim Delić (ERN 01850245 – 01850246)
O – 445	Akt Štaba Vrhovne komande Oružanih snaga R BiH, prijedlog za regulisanje stanja u službi, pov.broj: 13/37-65 od 12.07.1993. godine (ERN C1801032)
O – 446	Naredba Predsjednika Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, broj: 02-111-377/93 od 18.07.1993. godine
O – 447	Akt Ministarstva odbrane BiH broj 13-04-1-240-269/08 od 22.09.2015. godine, s prilogom Naredbe ŠVK OS R BiH, str.pov.broj:02/886-1 od 15.07.1993. godine i Dopisom Suda BiH broj S1 1 K 008494 12 Kri od 29.09.2015. godine
O – 448	Akt Grada Mostara, Matični ured Mostar, broj 04/1-15-11718/15 od 17.09.2015. godine, s prilogom Izvadak iz matične knjige za lice Mira Branković broj 04/1-15-1-34809/2015 od 17.09.2015. godine i Dopisom Suda BiH broj S1 1 K 008494 12 Kri od 29.09.2015. godine
O – 449	Akt Federalnog Ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno oslobodilačkog rata, pov.broj: 07/1-03-346-1/15 od 04.11.2015. godine, s prilogom: Izvod iz VOB-1, Matični karton, jedinični karton, Uvjerenje o plaćama pripadnika OS R BiH za lice Zuhdija Adilović i Izvod iz VOB-1, matični karton, Uvjerenje o plaćama pripadnika OS R BiH, Uvjerenje broj 22.10-/01-03-22-854/04-51 od 08.11.2004. godine i Uvjerenje broj 07/15-01-41/1-67-218-1/14 od 11.03.2014. i Dopis Suda broj S1 1 K 008494 12 Kri od 17.11.2015. godine

C. MATERIJALNI DOKAZI SUDA

S – 1	Video zapis s lica mjesta Muzej – Jablanica i Zapisnik o obilasku lica mjesta, broj S1 1 K 008494 12 Kri od 08.10.2013. godine
--------------	--